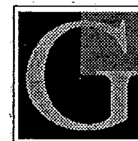
Anne Bragance

Mata Hari

Maga a titok

GEOPEN KÖNYVKIADÓ

ANNE BRAGANCE: MATA HARI

Fordította: BALLA H. KATALIN
Szerkesztette: KISS MARIANNE
Fedélterv: GEOGRAFIKA

ISBN 963 9093 03 3
ISSN 1219 2007

Kiadja: GEOPEN KÖNYVKIADÓ
Felelős kiadó: BABUCS ÉVA
Műszaki szerkesztő: VALET VILMOS
Előkészítés: LOREM IPSUM

A nyomtatás és a kötés a debreceni nyomdászat
több mint négy évszázados hagyományait őrző
ALFÖLDI NYOMDA RT. munkája
Felelős vezető: GYÖRGY GÉZA vezérigazgató
A nyomdai megrendelés törzsszáma: 5240.66-14-2
Készült Debrecenben, az 1998. évben

Paule és Georges Brézout-nak

Az első báró

A nyári hőségtől elnehezült tömeg lassan kavarog a várakozó vonatok vágányai felé. A fullasztó zűrzavarban lökdösődő emberek, nyafogó és sírdogáló gyermekekkel próbálnak utat törni. Mások unatkozva bámészkodnak a kocsik mellett, a peronon sétálgatnak, eltorlaszolják a feljárót, s a sietős utasok szinte csak közelharc árán szállhatnak fel a vonatra. Adam Zelle különösen türelmetlen és ideges. Nem késheti le a Leeuwardenbe tartó utolsó járatot. Hátrapillant a mögötte lépkedő kislányra, Margarethára.

– Siess, kicsim! Gyere! Gyorsan, add a kezed!

Megragadja lánya kezét, és könyökével, vállával segítve, utat vág a bámészkodók tömegén. Legszívesebben sétabotjával lökdösné félre az embereket, ám maradék jó modora visszatartja. Micsoda nap! Micsoda ötlet épp augusztus 7-én vállalkozni a Leeuwarden–Amszterdam–Leeuwarden utazásra, amikor a nagyváros minden kósza semmittevője az utcákon tolong! No igen, de ez az augusztus 7. különleges nap: Margaretha ma lett tízéves, és Adam Zelle megígérte neki, hogy erre az alkalomra elviszi az állatkertbe. Az imádott, a kedvenc kislánynak tett ígéret pedig szent és visszavonhatatlan.

A kislány a maga részéről nem osztja apja nyugtalanságát: gondolatait még mindig egy páva képe bilincseli le, amelyet délután oly hosszasan bámult az állatkertben. Margaretha nem is sejtette, hogy létezik a világon ilyen madár – ha egyáltalán madár! Az összes többi állat, a zsiráf, az elefánt, a majmok, a ragadozók képe mind-mind

elhomályosult a páva fenséges szépsége mellett. Miközben apja kézen fogva húzza a vonat felé, már azon töprengi, milyen szavakkal, milyen jelzőkkel mesél majd a csodálatos állatról a testvéreinek. Úgy érzi, ekkora szépség érzékeltetésére nem is lehet szavakat találni.

Észre sem veszi a kavargó tömeget, nem hallja a kiáltásokat, a gőzmozdony sípolását, szeme előtt még mindig a kék-arany tollak lebegnek. Apja hirtelen megáll, ő pedig álmodozásából felriadva nekiütközik, s csak ekkor veszi észre, hogy az amszterdami pályaudvaron vannak, 1886. augusztus 7-én, és a vonat azonnal indul Leeuwardenbe.

A vonatajtó előtt álló nagyon elegáns hölgy, számos csomaggal és egy tetőtől talpig rózsaszínbe öltöztetett kislánnyal feldúltan panaszkodik Adam Zelle-nek: a hordár egyszerűen faképnél hagyta a bőröndökkel.

Ezen ne múljon! Adam Zelle örömében, hogy rendben elérték a vonatot, előzékeny. Mosolyogva megragadja a két bőrtáskát, felteszi őket a peronra, majd felemeli a kislányt is, leteszi a csomagok mellé, végül gálánsan a hölgy felé fordul és a karját nyújtja.

A korához képest magas Margarethának nincs szüksége apai segítségre, egyetlen nagy lépéssel felugrik a vonatra. Adam Zelle a két táskával felszerelkezve máris megindul a hölgy kupéja felé, ahová a véletlen folytán a saját jegyük is szól. A hölgy csacsogva, bőbeszédűen áldja a jó szerencsét, amiért ilyen kifogástalan úriembert sodort az útjába. Miközben a dicsért úriember elrendezi a táskákat a csomagtartó hálóban, számos más figyelmességgel is körülveszi az elegáns ismeretlent: felajánlja, hogy behúzza a függönyöket, nehogy zavarja a lenyugvó napfény, felkínálja az ablak melletti helyet...

– Ó, uram... köszönöm... – hálálkodik a hölgy, és elfoglalja a legjobb helyet.

Adam Zelle ekkor megemeli szalmakalapját – mindig kifogástalan minőségű kalapot hord, lévén kalaposmester –, meghajol és bemutatkozik:

– Adam Zelle báró vagyok hölgyem, szolgálatára.

– Ó! Báró! Kedves Zelle báró, ezerszer köszönöm...

Margaretha jót mulat magában az elegáns hölgy kényeskedésein, mégis meglepve tapasztalja, mekkora hatást tesz rá a báró szó. Az asszony fülig pirul és érthetetlen bocsánatkérésekbe bonyolódik, amelyeket heves szempilla-rezegtetésekkel kísér. Milyen különösek a felnőttek, ilyen kevés elég nekik ahhoz, hogy elérzékenyüljenek! Báró? Ugyan! A kislány most először hallja, hogy apja így mutatkozik be, ám biztosan jó oka van rá. Margaretha isteníti az apját, szavai szentek a szemében, mindenben igazat ad neki és bármiről legyen is szó, mindenben őt követi.

Ám hamar megunja a hölgy szóáradatát, oda sem figyel. A könyöklő szürke huzatát simogatja, ujjaival követi a selyem mintáját, s homályosan érzi, hogy a bárói cím, mellyel apja önkényesen felruházta magát, s melynek igazi jelentését nem is igazán ismeri, azért arathatott ekkora sikert, mert tökéletesen illeszkedik az első osztályú kupé luxusához. A falakat ugyanaz a puha tapintású, finom szürke selyem borítja, mint az üléseket és a könyöklőket. Még a függönyök is selyemből vannak. A selyem ugyanolyan sejtelmesen szűri a fényt, mint a páva farktollai – gondolja magában.

– Egész évben Leeuwardenben él, báró úr?

A hölgy finomkodó, kicsit éles hangja megremeg, mint a selyem, mint a páva csodálatos farka, ahogy kiejti: báró úr. Adam Zelle kissé felhúzza nadrágját hófehér harisnyája fölött és azt feleli, hogy a nyarat általában La Haye melletti birtokán tölti. Margaretha pontosan tudja, hogy ebből egy árva szó sem igaz, a Zelle család még sosem hagyta el Leeuwardent. Soha nem volt másik házuk, csak a Groote Kerksraat 28., melynek földszintjét a kalaposbolt foglalja el. Kérdőn apjára pillant, aki gyors szemöldökráncolással felel, mely rövidsége ellenére is tökéletesen érthető. Ne árulj el, kicsim, hallgass, később majd meg-

magyarázom. Rendben van. Margaretha lehunyja a szemét, nincs szüksége magyarázatra, sem magyarázkodásra. Bár még nem tudja, hogy a báróság rang - ez esetben önkényesen kisajátított rang -, megérti, hogy mindez csak játék, s a játék, melyben puszta hallgatásával cinkossá vált, nagy örömére szolgál.

A vonat rázkódásától és a hölgy dallamos beszédétől Margaretha álomba merül. Gondolataiban összekevérednek a szavak és a képek, báró, páva, selyem: maga sem tudja, hogy most nyílik meg a szépség, a frivolitás, a gyönyörök előtt. Maga sem tudja, de ez a tizedik születésnap a luxus és a hazugság keresztségét hozta el számára, a két elvét, melyek egész további életét irányítják majd, s amelyek mélyen belevésődnek legbensőbb énjébe.

A vonat késő este érkezik meg Leeuwardenbe. Nyári éjszaka van, a telihold fehér fénybe vonja az épületeket, sápadt napsütésként világítja meg a házakat és elhomályosítja a gázlámpák fátyolos világosságát. A hölgy a talpig rózsaszínbe öltözött kislánnyal szorosan követi szolgálatkész lovagját, aki ismét magára vállalta a csomagok terhét. Margaretha zárja a menetet.

Az állomásról kilépve a hölgy kesztyűs kezével egy elegáns fogat felé mutat:

- Nos, itt a kocsim... Kedves báró úr, a társasága nagyon kellemessé tette ezt az oly kínosan induló utazást. Hálásan köszönöm.

Zelle „báró" a kecsesen feléje nyújtott kéz fölé hajol, csókot lehel rá, majd, hogy tökéletes legyen a játék, enyhe felháborodást mímel:

- Nekem nincs olyan szerencsém, mint önnek, hölgyem. Késik a kocsim. Az a csapnivaló kocsis biztos megint elcsavargott valamerre!

Apja színészi tehetsége elkápráztatja és csodálatra készteti Margarethát. Igen, csodálja az apját, amiért a legapróbb hiba nélkül végigjátszotta a komédiát. Hiszen az

állítólagos kocsi éppúgy nem létezik, mint a csavargó kocsis.

Néhány udvarias szót váltanak még, majd az elegáns fogat eltűnik. Adam Zelle végre fellélegezhet. Nevetve vezeti kislányát az állomás előtt fuvarra várakozó bérkocsik felé.

- Gyerünk, kicsim, irány haza!

A legelöl álló fiáker kocsisa elbóbiskolt a bakon, tripla galléros felöltőjében hatalmas fekete bogárra emlékeztet.

- Hogy? Mi?... Ja, igen. Uram... - dadogja, amikor Adam Zelle sétabotjával megböki a vállát.

- A Groote Kerkstaat 28.-ba! - veti oda a férfi. - Nem kell sietnie, ráérünk.

Nem siet, útközben egy-két dolgot meg kell még beszélnie a lányával. Felülteti Margarethát a bőrülésre, beül mellé, és magához öleli.

- Kicsim, ezt a találkozást ne meséljük el otthon, jó?

Margaretha nem látja az apja arcát, túl sötét van a kocsiban, hangjából azonban nyugtalanságot olvashat ki. Bólint.

- Azt se mondd el, hogy első osztályon utaztunk. Legyen ez a mi kis titkunk!

Margaretha legnagyobb meglepetésére a „báróságról" egy szót sem ejt, a kislány azonban érzi, hogy az új cinkosságba, a kis titokba valahogyan az is beletartozik. Az, hogy ne meséljen az utazásról és az ismeretlen hölgyről, nem lesz nehéz, ezt megígérheti, abban azonban már egyáltalán nem biztos, hogy azt is meg tudja majd állni, hogy ne számoljon be testvéreinek a páva csodálatos szépségéről. Fészkelődni kezd az ülésen, próbál kiszabadulni apja öleléséből.

- Mi baj van, Margaretha?

- Hát... azon gondolkoztam, hogy a páváról, amit az állatkertben láttunk, mesélhetek-e?

Adam Zelle-ből kitör a nevetés, jókedve betölti az egész kocsit.

– Hát persze, édesem! Minden állatról mesélhetsz, amelyikről csak akarsz!

– Nem. Csak a páváról – feleli a kislány komolyan.

Gondolataiban a titokzatos madár ismét kiterjeszti farktollait. Új, csodálatos íz járja át bensőjét: az ismeretlen, tiltott gyümölcs, a titok íze.

A Zelle gyerekek mind szőke hajúak, kék szeműek, porcelánfehér bőrűek, és nagyon hasonlítanak egymásra. Margaretha mássága, hosszú barna haja, kreol bőre, keletiesen vágott, sötét szeme ettől csak még szembetűnőbb. Senki nem tudja, honnan örökölte ezt a külsőt, mely odahaza annyira elütővé teszi a testvéreitől, az iskolában pedig társaitól. Különleges megjelenését, melyet később tökéletesen kihasznál majd, már most is ügyesen hasznosítja: a Zelle családban a többi gyerek olyan, mintha az udvartartását alkotná. A kislány nagyon hamar rájött, hogy magasságának és megjelenésének köszönhetően természetes hatalma van kisebb testvérei felett. Napról napra növeli csábításának erejét, jól érzi magát az uralkodó szerepében, s minden alkalmat megragad, hogy éreztesse hatalmát. A szokatlan gyengédség, melyet apja tanúsít iránta, s mely akár féltékenységet is kelthetne, csak tovább növeli iránta a csodálatot. Tegnap óta, amióta megjöttek Amszterdamból, a kicsik tátott szájjal bámulnak rá, mintha egy távoli országból, vagy ki tudja, magáról a Holdról érkezett volna. Kérdésekkel ostromolják, sürgetik, hogy mondja el, mit látott, mit csinált ott, Margaretha azonban gonosz örömmel hallgat. Ébredéskor azt ígérte nekik, hogy reggeli után beszámol kalandjairól a nagyvárosban. Most mégis inkább játszani küldi őket.

– Nem, most nem mesélek, majd csak a zongoraórám után.

Minden az ő szeszélyétől függ, akkor mesél, amikor kedve tartja. Majd szétveti ugyan a vágy, hogy végre beszámoljon a páva ragyogásáról, mégsem mondana le az elsőszülötti és kedvenci helyzetéhez illő, megszokott gonoszkodásáról. Testvérei egész délelőtt körülötte forgolódnak, mint a bogarak a fény körül. Margaretha mindennél jobban szereti ezt az érzést, ami igazán megér annyit, hogy elhalassza az amszterdami beszámolót. Majd akkor és ott hívja össze a testvéreit, amikor és ahol neki tetszik: az első emeleti szalonban, a kalaposműhely mögött, a csatorna partján vagy éppen a kertben. A hely nem sokat számít, bárhol könnyedén berendezi a színpadot, ahol játszhat. A lényeg a közönség, az pedig megvan, méghozzá elragadtatott, rajongó közönség.

Délután öt óra van már, mire végre megadja a jelet, és maga köré gyűjti a gyerekeket. Hosszas gondolkodás után úgy döntött, hogy a kertben tart előadást, ahol hasznos kellékek állnak rendelkezésére. Sorba ülteti a kicsiket az egyik ösvény melletti kőpárkányra, és csöndet parancsol: nem akar kérdéseket.

Kezdetét veszi a gyerekes játék: Margaretha állva marad, egy geréniumtő fölé hajol, egyenként leszaggatja a virág szirmait, és nyállal a körmeire ragasztja őket. Lassan pepecsel, némelyik szirom nem akar megragadni, kénytelen többször is megismételni az eljárást. A kicsik türelmesen várakoznak, áhítatosan figyelik a mozdulatait, s még véletlenül sem moccannának. Margaretha a körmökkel elkészülve áttér a kézfejére is, piros foltokkal borítja a bőrét. Eközben pillantásra sem méltatja nézőközönségét.

Két lépést tesz hátrafelé, kinyújtja maga előtt feldíszített jobb kezét, széttárja az ujjait: úgy tűnik, elégedett a látvánnyal. Ezután, mint egy cirkuszi mutatványos, aki segédet, önkéntest keres a közönség soraiból, egyenként végigméri a testvéreit. Végül állával a kiválasztott felé bök és kiadja a parancsot:

– Jozef, gyere ide!

Jozef hatéves, éppen Margaretha mellkasáig ér, ahogy engedelmesen megáll mellette. A kislány feldíszített kezét öccse fejére teszi és fennkölten kijelenti:

– Az állatkertben akkora madarat láttam, mint Jozef.

A kicsik erre a bejelentésre hitetlenkedve és elragadtatva felmorajlanak. A Zelle családban még sosem láttak élő egzotikus madarakat, csak az ornitológiai atlasz képei között, melyet néha apjukkal lapozgatnak. Egyedül Albrecht, aki egy évvel fiatalabb Margarethánál, veszi a bátorságot, hogy hangot adjon kételyeiknek:

– Olyan nagy madár nincs is!

Margaretha ajka elkeskenyedik, megvető grimasszal jelzi, hogy személyes sértésnek veszi a megjegyzést, és mint ilyet, nem tűrheti:

– Ha nem hiszitek el, abbahagyom, nem mesélek többet!

– De! De! – kiabálnak a többiek. – Ne is figyelj rá! Mi elhisszük!

Margaretha diadalmasan a kételkedő kisfiúra tekint, és kegyesen folytatja a beszámolót.

– Ennek a madárnak egy kis korona van a fején, a farkát pedig maga mögött húzza a földön...

Megáll, hatásszünetet tart.

– Te menj vissza a helyedre – veregeti meg a kis Jozef arcát.

Egyedül akar maradni a színpadon, egyedül akarja élvezni a dicsőséget.

– Úgy hívják a madarat, hogy páva. Nem repül...

A gyerekek zavarodottan, elkerekedő szemmel hallgatják. Albrecht érthetetlen mormogással tiltakozik, hangosan azonban nem mer még egyszer közbeszólni.

– Sokkal érdekesebbet csinál, mint a repülés: kiterjeszti a farkát. Ide nézzetek!

Bal kezét kinevezi a páva testének, jobb kezét pedig széttárt ujjakkal a csuklójához illeszti, a szirmokat mutatva a közönség felé.

– A farkán, amit legyezőszerűen kitár, kék és arany foltok vannak – magyarázza. – Ahogy sétál, szebb, mint a tűzijáték.

Ez a hasonlat legalább mond valamit a hallgatóságnak. Margaretha büszke magára, hogy eszébe jutott. Különösen azért, mert bár a muskátliszirmok jó megközelítést adnak a pávatollak mintázatáról, piros színük, a kislány legnagyobb sajnálatára, nem igazán megfelelő. Csuklóját és kecses kezeit mozgatva „páváskodik", ám hirtelen elege lesz az egészből, rájön, hogy sosem lesz képes visszaadni a csodálatos madár páratlan szépségét. Nem baj, új ötlete támad, feje fölé emeli karját, kecses mozdulatokat tesz, egy csapásra balerinává változik, apró lépéseket lejt elkerekedő szemmel bámuló öccsei és húgai előtt.

Margaretha nem is sejti, hogy titokban még egy szempár figyeli. A ház egyik első emeleti ablakában egy kéz félrevonta a függönyt, egy arc az üveghez tapadt: az anya. Antje Zelle melankolikus természetű, törékeny alkatú asszony, tönkretette a sok gyors, egymás utáni terhesség. Csak akkor hagyja el a házat, ha nagyon muszáj, évente négyszer-ötször megy le a kertbe, s ez mindig nagy eseménynek számít. Nyáron fél a napsütéstől, a hosszú hónapokig elhúzódó télben pedig a nagy kályha mellé húzódva, sálakba burkolózva, térdén könyvvel vagy macskával óvja magát a csatorna felől felszálló nedvesség ellen. A gyermekei puszta jelenléte is fárasztja és zavarja. Nem mintha nem törődne velük vagy nem szeretné őket, de olyan sokan vannak, olyan hangosak... képtelen megbirkózni velük. Szívesebben figyeli őket így, messziről, az ablakon át: innen ártalmatlannak, sőt, nagyon is kedvesnek tűnnek a kis szőke fejek, melyeket a világra hozott. Margarethára soha nem gondol így. Valójában elsőszülöttje ellentétes érzelmeket ébreszt benne: a félelem és a rajongás felkavaró egyvelegét. Magas alakjával, kreol bőrével, lángoló tekintetével és azzal a kisugárzással, mellyel uralma alatt tartja a többi Zelle gyereket, Margaretha

sokkal inkább varázsló boszorkány, mint kedves kislány. Akkora energia, akkora életerő árad belőle, hogy Antje néha arra gondol, születésekor egymaga felemésztette anyja életerejének felét. A többieknek csak a maradék jutott. Lassú, fájdalmas elvérzés, ez az anyaság Antja Zelle szemében.

Homlokát az üvegnek támasztva figyeli a lányt, aki vászonruhában táncol, aki lábával toppant a kavicson. A lánya. Látja, hogy a feje fölé emeli a karját, összefonja a kezét, látja, hogy piros foltok tarkítják a bőrét. Margaretha kitárja karját az ég felé, hajladozik, újabb lépéseket talál ki, csak úgy repül körülötte a vászonruha. Honnan meríti ezt a könnyedséget, ezt a kihívó kecsességet? Antje Zelle úgy érzi, semmit sem tud erről a lányról, hiába, hogy ő hozta a világra. Szépnek találja, irigyli, csodálja. Ugyanakkor egyáltalán nem ismer magára benne.

Búcsú Leeuwardentől

Adam Zelle leveszi aranykeretes szemüvegét, megtörli a bepárásodott üveget, majd visszateszi az orrára. Két perc múlva újra kezdi. Bánatában párologva izzad, akár a ház előtt elfolyó csatorna. Hosszú órák óta, mióta felesége a halál merevségében fekszik a hitvesi ágyon, képtelen magához térni, csak ezeket a gépies mozdulatokat ismételgeti egymás után: leveszi, megtörli, majd újra felteszi a szemüvegét. És szipog, nyögdécsel, testét fájdalmas görcsök rázzák. A gyerekek rémülten figyelik a szoba sarkából.

A legkisebbek nem sok különbséget látnak a mozdulatlanul, hófehéren, szinte áttetszően fekvő asszony és az élő anyjuk között. Születésüktől kezdve megszokták, hogy mindig sápadt, mindig távoli, és a legkisebb változásra, a legkisebb kellemetlenségre is már-már mániákusan azonnal ágynak esik. Antje Zelle hiánya most véglegessé vált, csupán ennyi történt. Nem értik, hogyan érezhet ekkora fájdalmat apjuk egy árnyalak eltűnése fölött.

Margaretha azt mondta nekik, hogy vacsoráig az anyjuk földi maradványai mellett kell maradniuk. Nem mehetnek ki, hiába éhesek, hiába zsibbad el a lábuk, ahogyan mozdulatlanul, egy helyben ácsorognak a halotti szoba félelmetes félhomályában. Engedelmeskedniük kell az elsőszülött parancsainak: hónapok óta Margaretha látja el az anyai feladatokat, ő vezeti a háztartást.

A halottas szobában hat gyertya ég, a tucatjával elrendezett rózsák – az elhunyt kedvenc virágai – fojtóan nehéz illatot árasztanak, belélegezhetetlen méreg úszik a

levegőben. Az ágy végében Adam Zelle a fájdalomtól meggörnyedve, formátlan batyuként egyre csak zokog és zokog. Margarethát rosszullét fogja el, friss levegőre van szüksége, és ki kell engednie a kicsiket is. Alig bírják már. Tapogatózva megkeresi a hozzá legközelebb álló gyerek - Jozef - kezét, megragadja, és maga után húzza, ki a szobából. Mintha megadta volna a jelet: az életösztön sugallatára, vagy feltétlen engedelmességből Jozef megragadja jobb oldali szomszédja kezét, az a mellette állóét, és így tovább: láncot alkotva óvatosan kisurrannak nővérük mögött a félig nyitott ajtón. Margaretha, ahogy a lépcsőfordulóban hátrafordulva meglátja őket, meghatottan elmosolyodik: olyanok a testvérei, mint a papírból kivágott kerek kis gyerekláncok, amilyenekkel az osztálytermek falait díszítik.

A Zelle gyerekek azonban nem babák, nem papírból vannak: meg kell etetni és le kell fektetni őket. Margaretha csak ezután gondolhat önmagára, a döntésekre, amelyekbe apja reggel beavatta, s melyek a jövőjét érintik.

- Ha csak a szívemre hallgatnék, örökre itt tartanálak magam mellett - mondja Adam Zelle bevezetőül. - Már tizennégy éves vagy, Margaretha, vagyis inkább még csak tizennégy, nem engedhetem, hogy házvezetőnőként élj, nem rakhatom rád az anyai feladatok terhét.

- De... És a kicsik?

- Alix nénéd felajánlotta, hogy a két legkisebbet magához veszi Arnhembe. A velem maradók mellé meg fölveszek egy nevelőnőt, ne aggódj. Egyelőre csak rád gondolok, a te nevelésedre. Tehetséges vagy, kicsim, ki kell bontakoztatnod az adottságaidat. Sosem bocsátanám meg magamnak, ha önzőn meggátolnám a fejlődésedet.

Bármennyire szomorú is, Adam Zelle megerősíti, hogy kizárólag a lánya jövőjét tartja szem előtt. Jobb könyökét a kettejük között álló asztalra támasztva a szakállát babrálja, simogatja, húzkodja: mindig így tesz, amikor ideges, Margaretha jól ismeri ezeket a mozdulatokat. Vajon mit akarhat mondani, miféle félelmetes vagy kellemetlen dolgot, hogy csak dadog, keresi a szavakat? A kislány vár.

- Mindenféle megoldást végiggondoltam - folytatja az apja -, de bárhogyan is döntök, az azt jelenti, hogy el kell válnunk... Nem akartam határozni, amíg nem beszélek veled. Figyelj rám: körülnéztem kicsit, és hallottam egy La Haye-i intézetről, ahol jó családból való fiatal lányokat tanítanak.

- La Haye!

A kiáltás akaratlanul, visszafojthatatlanul szakad fel Margaretha torkából. Máris megbánja, lehajtja a fejét.

- Igen, tudom, édesem, nagyon messze van, de a legjobb iskolába akarlak adni. Előkelő fiatal lányokkal ismerkedhetsz majd meg, jó barátnőid lesznek...

A mondat befejezetlen marad, a gondolat félbeszakad, Margaretha azonban kitalálja, mire gondol az apja: abban bízik, hogy a kislány majd magasabb körökbe lép, ragyogó, előkelő élet jut osztályrészéül. Tudja, hogy Margarethában megvannak a szükséges tulajdonságok, hogy ambíciói, álmai valóra válhassanak. Adam Zelle, bár csak egyszerű kalapos, sosem mondott le gazdagságról és előkelőségről dédelgetett álmairól, ezért is választotta a legdivatosabb La Haye-i intézetet. Szereti a luxust, a csillogó felszínt, és sosem törődik a költségekkel: Antja Zelle gyakran a szemére vetette, hogy nagyobb lábon élnek, mint azt anyagi helyzetük lehetővé tenné. Most azonban Antje már nincs mellette, hogy megdorgálja nagyravágyásáért, és emlékeztesse a helyes mértékre. Lelke mélyén Margaretha is aggódik: hogyan fogja az apja fizetni a La Haye-i iskolát?

- Nagyon drága intézet lehet - veti fel félénken.

- Ezzel neked nem kell törődnöd. Majd csak elboldogulok - zárja le a vitát Adam Zelle.

Ettől a mondattól kezdve Margaretha tudja, hogy elutazik, és bár némi szomorúságot is érez, nem bánja igazán,

hogy elhagyja Leeuwardent, ezt a nyugodt, túlságosan is nyugodt, örökké ködbe burkolózó kisvárost.

Később az elcsendesedett, sötét házban gyertyával a kezében végigjárja a gyerekszobát, testvérei fölé hajol, meggyőződik róla, hogy jól be vannak takarva és alszanak. Csak ezután indul a szobájába.

Levetkőzik, belebújik fehér vászon hálóingébe, és már lefeküdni készül – végtelenül fáradtnak érzi magát a szörnyű nap után –, ám hirtelen, mintha arcul ütötték volna, felrémlik benne apja képe. Nem jött le vacsorázni: bizonyára még most is zokog, bezárkózva a halottal. Margaretha gyorsan a vállára kap egy kendőt, hogy védje magát a csontig hatoló nedvességtől, újra meggyújtja a gyertyát, maga elé emeli és kilép a folyosó árnyai közé.

A szobában, ahol Antja Zelle sápadt kísértete fekszik, a hat gyertyából négy már csonkig égett, és a maradék kettő is lassan elfogy, remegő lángjuk lidérces fénybe vonja a helyiséget. A küszöbön állva Margaretha szemével az apját keresi, s végül az ágyra borulva találja meg: félig ülve, félig térdelve, groteszkül görnyedve lepte meg az álom. A kislány belép, a nehéz, bánattól és fáradtságtól meggyötört test felé indul. Csendben, elszoruló szívvel szemléli: apja szemüvege lecsúszott, ferdén billeg az orra hegyén, az arca deformáltan lapul a matrachoz, az ing nyaka kinyílt, előtűnik a mellkas fekete szőrzete, a haja összekócolódott, a szája sarkában nyál csillog. A szeretett apa kevéssé előnyös külseje taszíthatná is, de nem: inkább meghatja, ahogyan alszik, elárvultan, magára hagyatottan. Jobban szereti, mint bármikor. Meg fog fázni, gondolja magában, s takaró vagy kabát után kutatva tekintete végigfut a szobán. A fotelon homályos folt: Adam Zelle bundája! Felkapja és óvatosan az apjára teríti, betakarja a vállát, a mellkasát, a hasát, a lábait, majd lehajol és gyengéden megcsókolja az alvót.

– Jó éjszakát, báró úr! – suttogja búcsúzóul.

A tegnapi postával megérkezett La Haye-ból a pontos és részletes lista mindarról, amivel az intézetbe felvett bentlakó diákoknak „feltétlenül" rendelkezniük kell. Margaretha négyrét hajtogatva zsebébe rejtette a papírlapot, de szinte percenként előveszi, és élvezettel olvasgatja. Kegyelmet nem ismerve, minden egyes darabot felsorolva már előadta először a testvéreinek, majd madame Nootennek, az új házvezetőnőnek és nevelőnőnek, miből is fog állni a csomagja. Egyfolytában a lista tételeit ismételgeti, amerre csak megy a házban, halkan szavalja, szinte énekli a vásárolnivalókat, míg végül a lista egészen különleges hangsúlyt nyer.

- *fél tucat nadrág*
- *egy tucat zsebkendő*
- *törülköző és mosdókesztyű (számuk a diákok belátására bízva)*
- *három fűző*
- *három fűzővédő*
- *négy alsószoknya*
- *négy ingmell*
- *cérna- vagy pamutharisnya*
- *két hálóing a hozzá tartozó hálósapkával*
- *egy pár fehér kesztyű*
- *egy pár tengerészkék kesztyű*
- *két pár magas szárú cipő*

Az egyenruhát és a kimenőkhöz szolgáló kabátot az intézmény biztosítja, s utólagosan számlázza az ifjú hölgyek családjának.

A lap alján vastag betűvel szedett utóirat közli, hogy a felszerelés minden egyes darabjába bele kell hímezni a tulajdonos nevét.

Tulajdonos! A szó először oda nem illőnek, sőt, fennhéjázónak tűnt Margarethának, mostanra azonban kezdi megkedvelni: ő, akinek soha semmi sajátja nem volt,

most egy csapásra „tulajdonosa" lesz egy csinos kis ruhatárnak, ennek nem lehet nem örülni. A vásárláshoz apja egy maréknyi pénzt nyomott a kezébe, amit azonnal kis ezüsterszényébe rejtett. Egyiküknek sincs elképzelése róla, mennyibe kerülhetnek a nadrágok, fűzők, ingek, harisnyák... Margaretha holnap haladéktalanul elmegy a fehérneműshöz, a cipészhez és a rőföshöz. Már előre örvendezik: ünnepi nap lesz, élete első nagy bevásárlása! Ha pedig nem lesz elég a pénz, majd kér még az apjától, hiszen megígérte, hogy annyit ad, amennyi csak kell. Megígérte, hogy úgy felöltöztetve és felszerelve mehet La Haye-ba, akár egy hercegnő.

Alig egy hete temették el az anyát. Margaretha engedélyt kapott, hogy válogasson az elhunyt ruhatárából. A vásárlás reggelén hirtelen eszébe jut a nemezkabát, amit Antja Zelle alig viselt, hiszen csak ritkán, kényszerből hagyta el a házat. Gyorsan belebújik, megnézi magát az anyai hálószoba földig érő tükrében: furcsa, majdhogynem nevetséges kép tárul elé: a kabát alig fedi a térdét, pedig anyjának a bokájáig leért. Ugyanez a helyzet az ujjakkal is: nagyon kurták hosszú karjaihoz. Százhetvenöt centis magasságával már elérte felnőtt méretét, s jó egy fejjel magasabb minden osztálytársánál, sőt, a környezetében élő legtöbb asszonynál is. Csalódottan, dühösen dobja le a kabátot, ám hirtelen újabb ötlete támad: ha maga a kabát használhatatlan is, leveszi róla a prémgallért, csinos lesz majd a hozzá való muffal.

Negyedórával később már ki is lép a csatornaparti ház kapuján, nyakában a prémmel. Kezét a muffba rejti, tenyerében szorongatja az erszényt. Igazán csinos lány, Margaretha-Gertrud Zelle. Magassága megtéveszti a járókelőket, azt hiszik, felnőtt nőt látnak, méghozzá milyen vonzó nőt!

Maga Margaretha is egyetért ezzel, tudja, érzi, hogy kellemes látványt nyújt. A fehérneműshöz menet gondosan odafigyel a járására, ringatja a csípőjét, kihúzza a derekát, és magasra emeli barna fürtös fejét.

Az első üzletben egy pillanatra megzavarodik, ahogy elé kínálják a különböző nadrágokat, fűzőket, alsószoknyákat: hogyan válassza ki a megfelelőt ebből a kavalkádból, melyben egyaránt megtalálható az egyszerű vászon, a piké, és a legfinomabb batiszt, a bruges-i és velencei csipke? Az eladólány egymás után tegeti ki elé a rendeltetésüket tekintve egyforma, minden másban, minőségben, finomságban, kikészítésben azonban gyökeresen különböző árukat. Találomra kerülnek elő az egyszerű lányoknak való alsóruhák és a hercegnőhöz illő csodálatos költemények, a konfekcióipar termékei és a luxus kézi munkák. Margaretha habozik, kezével végigsimítja az anyagokat, megtapintja a csipkéket, szeme csalhatatlanul felismeri az értékes holmikat, szíve szerint azokat választaná, de fél, hogy baklövést követ el, ha szabadjára engedi természetes hajlamait. Egy pillanatig sem törődik azzal, hogy a minőségi különbséggel elkerülhetetlenül árkülönbség is jár: olyan, mint az apja, nem tud számolni, nem is tanul meg sosem. Az eladónő ajkán kedves mosollyal várja a döntést. Margaretha, hogy némi haladékot nyerjen, előveszi táskájából a vásárlandók listáját, és bár kívülről fújja minden tételét, még egyszer végigfutja. Ellenőrizni akarja, nincs-e benne valamiféle útmutatás a felszerelés minőségére vonatkozóan. Vajon az egyszerűséget és a szerénységet kell irányelvül választania, vagy nyugodtan dönthet a lágy tapintású, gyönyörű darabok mellett? Az intézet vezetői nem tárgyalják a kérdést. Ez a tény eloszlatja a kislány utolsó kételyeit is: döntött, mindenből a legszebbet veszi meg. Nem késlekedik tovább, határozottan rámutat a kiválasztott darabokra, majd miután fizetett, fensőbbségesen odaszól az eladónőnek:

– Szállítsák házhoz a Groote Kerkstraat 28.-ba, ma délután.

Adam Zelle egyszer azt mondta neki, hogy az előkelő hölgyek soha nem visznek semmiféle csomagot, mindent házhoz szállíttatnak. Margaretha nem felejtette el a leckét.

Margaretha két nap alatt összeállította intézeti kelengyéjét. Luxus iránti rajongásának köszönhetően Adam Zelle kénytelen volt még néhány maréknyi pénzt áldozni, ám nem tett szemrehányást, épp ellenkezőleg: nem az az ember volt, aki meghátrál, ha a lánya, reménysége, ragyogó csillaga kényeztetéséről van szó.

Most már csak az utolsó utasítás maradt hátra: belehímezni a holmikba a „tulajdonos", Margaretha-Gertrud Zelle nevét. De hogyan? A kislány nem tud hímezni. Hiányossága nagyon nyugtalanítja, megoldhatatlan problémaként magasodik föléje a ruhák megjelölése, egészen addig, míg csak eszébe nem jut Mme Nooten, az új házvezetőnő. Csakhogy Mme Nootent már így is nagyon lefoglalják a háztartási teendők és a gyerekekkel kapcsolatos feladatok, soha nem lenne hajlandó olyasmit is csinálni, ami nem tartozik a munkakörébe. Margarethának minden csáberejére szüksége lesz, hogy meggyőzze. Érzékeny húrokat kell megpendítenie, csak a házvezetőnő szánalmában bízhat. Hiszen végül is árva, szegény árva kislány, akit az anyja még hímezni sem tanított meg!

A hadműveletthel kivárja a kedvező pillanatot, az estét, mikor a kicsik lefeküdtek, és a házvezetőnő végre megpihenhet egy kicsit. A nyugalom perceit Mme Nooten általában képes újságok olvasgatásával vagy pasziánszrakással tölti a szalonban.

Egyetlen hang, a legapróbb zaj sem hallatszik az álomba merült házban. A vacsora után Adam Zelle visszavonul az üzlet mögötti kis irodájába, hogy a kereskedelmi levelezését intézze. A kislány besurran a szalonba, ahol Mme Nooten már el is helyezkedett a kisasztal mellett. Áthajol az asszony válla fölött, tanulmányozza a kiterített

kártyákat, pedig az egyszemélyes, magányos játék cseppet sem érdekli. Hangosan azonban mégis egészen mást mond, csodálattal teli hangon, tettetett félénkséggel:

– Varázslatos, ahogyan játszik! Semmit nem értek belőle. Megtanít rá, ugye?

– Épp elég dolgot kellene még megtanulnod – zsörtölődik az asszony.

– Nincs valami jó hangulatban – gondolja magában Margaretha. – Nehéz dolgom lesz. Nem szabad felmérgesítenem, inkább könyörgőre fogom.

– Igaza van, Mme Nooten, még sok mindent kell tanulnom... – mondja fennhangon. – Például soha nem tanítottak meg hímezni, és most nem boldogulok a fehérneműm megjelölésével.

Mme Nooten kezében egy pillanatra megáll a kártyalap, majd az asztalra esik.

– Hogyan? Nem tud hímezni? Mire tanította akkor az anyja?

– Semmire, asszonyom. Nagyon beteges volt.

Margaretha örül, hogy a házvezetőnő háta mögött áll: árnyékban marad az arca, szabadjára engedheti a megkönnyebbült mosolyt, mert érzi, hogy a zsákmány bekapta a horgot.

– Szegény kislány!... Nagy csapás a család számára, ha az anya nem látja el a feladatát.

– Nem volt ereje hozzá, tudja, nagyon törékeny volt... Mindig beteg volt, mindig ágyban feküdt, semmihez sem volt ereje.

Micsoda tehetség! Margaretha minden erőfeszítés nélkül megtalálja a legszívszaggatóbb szavakat, pontosan azt mondja, amit az az igazán szerető gyermek rebegne, aki nem hajlandó elmarasztalni az anyját, aki tiszteletben tartja az emlékét és mindennel és mindenkivel szemben a védelmére kel. Jól van, jól megy minden, sőt, teljes a győzelem, hiszen Mme Nooten hirtelen félretolja a kártyát és felé fordul:

– Hát akkor? Ne ácsorogjon itt – mondja határozott, ám a meghatottságtól remegő hangon. – Mire vár? Hozza ide azt a fehérneműt, egy-kettőre kihímezzük!

Az intézet a nagyváros egyik elegáns sugárútja mentén terül el, s a barna téglás, U alakú épület nagy, kövezett udvart fog közre. Mögötte tágas és csendes kert húzódik, szépen karbantartott ösvényekkel, nyesett bokrokkal. Egyetlen szál gaz sem zavarja meg a harmóniát. Ezek Margaretha első benyomásai arról a helyről, ahol ezentúl élni fog. Néhány hónap múlva már egészen másmilyennek látja majd, és az épületek elrendezése nem U betűre, hanem ölelő karokra fogja emlékeztetni, melyek kinyúlnak a külvilág felé, hogy elragadják a gazdag és előkelő szülők pénzét, akik gyermekeiket az intézmény gondjaira bízzák.

A megérkezését követő első órákban félrehúzódik, messziről szemléli a nevetgélő, csacsogó kislányokat. Vagy harmincan lehetnek a kiválasztottak. Az első nap a felvétel és a berendezkedés formaságaival telik. A kislányoknak kiosztják azt a körlevelet, amelyben a házirend szigorú szabályai sorakoznak, és utasítják őket, hogy minden egyes bekezdést jól véssenek az emlékezetükbe. Már a szöveg puszta elolvasása is fölbosszantja Margarethát, máris lázad az abszurdnak talált rendeletek és szokások ellen. Micsoda? Egy teljes hétig a közös nagy hálóteremben kell aludnia, mielőtt saját szobát kapna, amit aztán szintén meg kell osztania valakivel? Igen, ez a szokás, magyarázzák neki. A közösen eltöltött első hétnek az a célja, hogy barátságok szövődjenek, hogy kialakuljanak a diákok közötti kapcsolatok: az ismerkedésre szánt próbaidő után a lányok választhatnak, hogy kivel kívánnak egy szobában lakni.

A hét nap alatt Margaretha magába zárkózik, nem barátkozik senkivel, már az is hatalmas erőfeszítésébe kerül, hogy elviselje a közös hálóterem zsúfoltságát. Az osztályteremben, a szünetekben, mindenhol nevetséges kis összeesküvések, alattomos kis cselszövések folynak a lányok között, melyek mind a „kedvenc" kiválasztását szolgálják. Margaretha undorodva elfordul a szobaelosztásért dúló harctól. Számára elképzelhetetlen, hogy bárkinek is kedveskedjen, bárkit is körüludvaroljon: soha nem venne részt a megalázó párkeresésben.

Péntek délután egybehívják a tanulókat az ebédlőbe. Mindenkinek be kell jelentenie, kit választott. A megadott órában az igazgatónő, Mme Viehüter végigkérdezi a diákokat.

Egy hét alatt kialakultak a szövetségek, az erővonalak, a lányok soraiból mindenfelől nevetgélés, sugdolózás hallatszik, óriási az izgalom. Ám ahogy Mme Viehüter belép, egy szempillantás alatt csend lesz. Az igazgatónő ötven körüli asszony, s úgy tűnik, régen lemondott már a nőiesség minden formájáról: szürke haját rövidre vágatja, arca színtelen, öltözete szigorú. Egész megjelenése tiszteletet, sőt félelmet kelt.

Zordon tekintete egy pillanatra megállapodik a kis gyülekezeten, majd bejelenti, hogy nem névsor szerint, hanem találomra kérdezi ki a tanulókat. Ujjával máris rámutat egy kislányra, aztán egy következőre...

Amikor Margarethára kerül a sor, hogy elmondja, kit választott, kihúzza magát és határozottan kijelenti:

– Nem választottam senkit.

Az igazgatónő, mint a csatába induló tábornok, erőteljesen ránt zakója szárnyain, két lépést tesz Margaretha felé, majd megáll.

– És miért nem, Zelle kisasszony?

– Úgy érzem, azzal, ha egyvalakit kiválasztok a társaim közül, megsértem a többieket.

Mme Viehüter bólint, s egyre növekvő figyelemmel fürkészi a különös kislányt:

– Ügyesen felelt, Zelle kisasszony, ez azonban nem menti fel a választás kötelezettsége alól. A rendtartás megkívánja, hogy mondjon egy nevet.

– Sajnálom, asszonyom, nem mondhatok – felel Margaretha nyugodtan, tekintetét elszántan az igazgatónő szemébe fúrva.

Mme Viehüter szemében a szemtelen hang, a dacos viselkedés láttán dühös láng villan. Soha egyetlen növendék sem vetemedett hasonlóra a jelenlétében. Nem tűrheti a sértést, azonnal meg kell torolnia, meg kell aláznia a lázadót a társai előtt. Ajkán már formálódnak is a megsemmisítő ítélet szavai, ám hirtelen eszébe jut, hogy Adam Zelle két évre előre kifizette a tandíjat. Nem lehet egyszerűen eltanácsolni a lányát. Egy pillanatig kivár – nem szabad, hogy a hangja elárulja –, majd ugyanazzal a lendülettel, mellyel a kicsapást akarta közölni, egyszerűen csak ennyit kérdez:

– És ha senki nem választja magát, Zelle kisasszony?

– Nos, akkor egyedül maradok, és remekül megleszek.

Margaretha-Gertrud Zelle azonban nem marad egyedül: Mary van Shoonbeke a „megbeszélés" végén kifejti az iránti vágyát, hogy szobatársául fogadja. Mme Viehüter tekintete, mely az összecsapás óta feltűnően elkerülte Margarethát, most újra felé fordul:

– Nos, Zelle kisasszony, mit szól hozzá?

– Elfogadom – feleli a kislány, és rámosolyog Maryre. Tetszik neki ez a Mary. Két évvel fiatalabb nála, és szőke fürtjeivel, pirospozsgás arcával, vidám kék szemével mintha a Zelle testvérek közül került volna ki. Igen, ez az, Mary az öccseire és húgaira emlékezteti, őket helyettesíti. Bizonyára segíteni fog, hogy eloszlassa a bánatot, a honvágyat a kedves kis gyereksereg után, mely felett Leeuwardenben uralkodott.

A jóképű kapitány

Az elragadó Mary van Shoonbeke egy amszterdami gyémántkereskedő egyetlen lánya. A bakfiskornak éppen abban az időszakában jár, amikor a kislányok egész bensőjükkel kétségbeesett lendülettel keresnek valakit, akit szerethetnek, akiért rajonghatnak, akinek mindent odaadhatnak. Amint Mary meglátta a magas és gyönyörű Margaretha Zelle-t, aki mindenben különbözött a pletykálkodó, buta kislányoktól, rögtön tudta, hogy megtalálta rajongása tárgyát. Az, hogy Margaretha határozottan ki mert állni az igazgatónővel szemben, csak megerősítette döntésében. Mégis, egészen a „megbeszélés" végéig, míg csak ki nem mondta a kiválasztott nevet, félt. Mi lesz, ha Margaretha tiltakozik, ha nem fogadja el? Hála istennek elfogadta, rámosolygott, és ezt a mosolyt Mary sosem felejti el.

Margaretha kedvére valónak találja, hogy a Shoonbeke lány piedesztálra állítja: megszokta, hogy felnéznek rá, és képtelen meglenni enélkül. Otthon, a családjában is istenítették, hozzászokott a rajongáshoz, mindig is csodálták és kényeztették. Mary van Shoonbeke beállt a sorba, nincs ebben semmi különös.

Napról napra, hétről hétre, hónapról hónapra erősíti befolyását társnője fölött. Tudatosan formálja a róla kialakult képet, s lassanként uralma alá vonja az intézet minden növendékét. Tökéletesen kihasználja természetes adottságait. Visszavágási hajlama a Mme Viehüterrel történt összecsapás óta csak erősödött, s a tanárok inkább elkerülnek vele minden összetűzést. Ráadásul ta-

nulmányi eredményeire nem lehet panasz: nagyon gyorsan halad az idegen nyelvek elsajátításában, s mire négy évvel később elhagyja az intézetet, tökéletesen ír, olvas és beszél franciául, angolul, németül és spanyolul.

Az iskolai szünetek alatt Van Shoonbeke-ék vendégül látják, hiszen Mary nem tudna meglenni barátnője nélkül, és mindig magával viszi, ha Amszterdamba utazik a családjához. Eleinte még könyörögnie kell, Margaretha azonban hamar megkedveli a luxuskörülményeket, melyek barátnője szüleinél várják. A Van Shoonbeke család nagy vagyonnal rendelkezik, és olyan színvonalon él, amelyről ő az egyszerű leeuwardeni kalaposházban soha nem is álmodhatott. Maryék házában elegáns lakosztálya van, amelyet minden egyes jövetelére külön előkészítenék: virágcsokrokkal, gyümölcskosarakkal díszítik. Még Van Shoonbeke-féle monogramos levélpapírt is kikészítenek neki. Külön szobalányt rendelnek a szolgálatára, aki harmadik személyben beszél hozzá, lesi a kívánságait és teljesíti a parancsait.

– A kisasszony teát, kávét vagy kakaót kér a reggelihez? Óhajtja a kisasszony, hogy elkészítsem a fürdőjét? Kiválasztotta a kisasszony, melyik ruháját veszi fel holnap?

A „kisasszony" pedig imádja ezt a bánásmódot, ezért aztán szeszélyeskedik, percről percre változtatja a döntéseit, először teát kér, aztán mégis inkább kávét, végül kakaót. Egyik este fürödni kíván, másik este nem. Egyedül az számít, hogy hallja a kérdések édes áradatát, és pillanatnyi szeszélye szerint feleljen rájuk.

Este, amikor a szobalány visszavonul, a „kisasszony" letelepszik a szobájával szomszédos kis szalon íróasztala mellé, és levelet ír apjának Van Shoonbeke monogramos levélpapírján.

Drága Apám!

Újból Amszterdamban vagyok az iskolai szünetre. Nagyon jól érzem magam. Mary és a szülei szerető figyelmességgel vesznek körül, és mindent megtesznek, hogy az itt-tartózkodásom a lehető legkellemesebb legyen. Csak azt sajnálom, hogy édesapám nem láthatja ezt a csodálatosan előkelő környezetet: biztos vagyok benne, hogy elkápráztatná.

Három napja érkeztünk. A pályaudvaron meglepetés fogadott: nyitott kocsi várt ránk, Van Shoonbeke úr születésnapi ajándéka Marynek. A látvány eszembe juttatta hajdani szép útitársnőnket, aki bárónak nézte Édesapámat, és hálálkodva köszönt el, mielőtt beszállt a kocsijába, még régen, Leeuwardenben. Emlékszik rá, drága Édesapám?

Ha az ember gazdag, folyamatos ünneplés az élete, minden vágya teljesül. Ezt látom itt és az intézetben is, ahol a legtöbb növendék jómódú családból származik. Ez csupán észrevétel, nem szemrehányás, drága Édesapám, ne gondolja, hogy sajnálom, amiért szegény családba születtem, és hálátlan vagyok. Éppen ellenkezőleg, örülök, hogy olyan apám van, mint maga, és tiszta szívemből hálás vagyok, hogy La Haye-ba küldött. Minden pillanatban érzem, mekkora áldozatot hozott azért, hogy a legjobb nevelést kapjam, és magasabb körökbe kerüljek.

Kérem, adja át üdvözletemet Mme Nootennek és ölelje meg helyettem a kicsiket. Nagyon hiányoznak. Mondja meg nekik, hogy remélhetőleg az év végén találkozhatunk.

Tiszta szívéből öleli szerető lánya,
Margaretha

Margaretha nem is sejti, mennyire a lényegre tapint, amikor megemlíti, mekkora áldozatot hozott Adam Zelle a

neveltetése érdekében. 1895. február 16-án üzenetet kap apai nagynénjétől, amelyben kurtán közli vele a félelmetes és könyörtelen tényeket: Adam Zelle tönkrement, el kell adnia a házát, nem tudja tovább fizetni a lánya iskoláját.

A kislány szinte az első perctől kezdve számított erre a hírre, sőt, fel is készült rá. Jobban örült volna ugyan, ha személyesen az apja közli vele, de megérti, és nem haragszik azért, hogy a nővérére bízta a kínos küldetést. Tudja, mennyi megaláztatáson és szenvedésen mehet keresztül az apja. Meg kell nyugtatnia, biztosítania kell a szeretetéről és a ragaszkodásáról. Most rögtön, azonnal ír neki! Mary szerencsére éppen rajzórán van, egyedül lehet a szobájában. Margaretha leül az íróasztalához, kitép egy lapot az egyik füzetéből - nem akarja a gyönyörű Van Shoonbeke-levélpapírt használni -, és írni kezd. Meghatott, felkavart lelke hullámainak ritmusára gyorsan szalad a tolla: megírja az apjának, hogy nem kell aggódnia érte, emlékezteti, hogy elmúlt tizennyolc éves, hogy majdnem befejezte már a tanulmányait. Néhány hónap ide vagy oda, mit számít az? Erősnek érzi magát, felkészült rá, hogy szembenézzen a kinti világgal.

- Ráadásul - teszi hozzá - nemsokára férjhez megyek, nem kell többé gondoskodnia rólam.

Most először említi meg Rudolph Mac Leod nevét.

Adam Zelle eltitkolta leánya elől nehéz anyagi helyzetét, csődjét, ám Margaretha sem maradt adós: ő is elhallgatta, hogy hetek óta levelezésben áll Mac Leod kapitánnyal, amely kapcsolatról csak Mary tudott. Mary egyben a cinkosa is, hiszen közösen fedezték fel a házassági hirdetést a *Nieuws van den Dag*-ban: *Indiai hadsereg kapitánya, negyvenéves, szabadságon Hollandiában, házasság céljából keresi fiatal lány ismeretségét.* Először nagyokat nevettek, remekül elszórakoztak a szövegen. A kalandor természetű Margaretha azonban még tovább ment a szórakozásban: írt Mac Leod kapitánynak, sőt, egy egész alakos fotográfiát is becsúsztatott a borítékba. A képen szépen érvényesült karcsú dereka...

Rudolph Mac Leod azonnal válaszolt: találkozni kívánt, s kérte Margarethát, tűzzön ki egy időpontot.

Az intézet növendékei kapcsolatot tarthatnak a külvilággal, a levelezéseket egyáltalán nem ellenőrzik, az eltávozáshoz azonban előre engedélyt kell kérni, részletesen feltárva az indokot. Mit tegyen? Mondja meg Mme Viehüternek, hogy egy udvarlóval akar találkozni, akit az újság társkereső rovatában talált? A két barátnő már a puszta gondolattól is dől a nevetéstől, ám Margaretha egyelőre kénytelen ennyiben hagyni a dolgot: amíg nem sikerül kijátszania az igazgatónőt, nem találkozhat jóképű kapitányával. Bár a férfi kétszer annyi idős, mint ő, Margaretha természetesen elegáns egyenruhában, minden csáberővel felszerelkezve látja maga előtt. Álmodozik róla, maga elé képzeli, leveleket ír neki. Kéri, hogy legyen türelemmel, és elmagyarázza, hogy csupán az alkalomra vár, hogy kitűzze a találkozót.

Három hete leveleznek már, amikor az alkalom végre eljön. Margaretha lesújtó üzenet kap: mivel apja nem fizeti tovább a bentlakást, el kell hagynia az intézetet. Nagynénje felajánlja, hogy költözzön hozzá. Ajánlatát kizárólag a kötelességérzet diktálja, nincs benne egy csepp melegség sem, de mit számít: Grethe néni szerencsére La Haye-ban lakik. Margaretha, bár a legkevésbé sem kedveli a nénjét, úgy gondolja, ez a megoldás is ér annyit, mint bármi más, különösen, hogy kedvező táptalajt nyújt szerelmi terveinek. Amint kikerül Mme Viehüter felügyelete alól, amint szabad lesz, azonnal találkára hívja Mac Leod kapitányt.

Az Adam Zelle-nek írt, vigasztalónak, megnyugtatónak szánt levélben természetesen az események elébe vág, és megszépíti az igazságot: határozottan kijelenti, hogy hamarosan férjhez megy, holott még nem is találkozott a kérővel. A házassági hirdetést egy szóval sem említi. Mi-

ért nyugtalanítaná az apját, épp elég gondja van nélküle is. Margaretha jó iskolában nevelkedett, tökélyre fejlesztette a tettetést: Adam Zelle megtanította rá, hogy a hazugság, ha nem jár következményekkel, helyes cselekedet, s még meg is szépíti az életet. A kislány számára az igazság már régóta tetszés szerint alakítható massza. Kedve szerint ferdíti, tagadja, formázza, szabadjára engedett fantáziával kezeli. Minden erőfeszítés nélkül halad előre a csalás művészetében, s hamarosan a legfelsőbb lépcsőfokokra ér...

Mary van Shoonbeke sír. Képtelen beletörődni a válásba. Zokogásba fúló, elcsukló hangon ismételgeti, mennyire ragaszkodik Margarethához, és könyörög, hogy ne hagyja el.

Hosszú, végeérhetetlen volt az éjszaka, le sem hunyták a szemüket. Margaretha vigasztalgatta barátnőjét, és győzködte, hogy nem fogadhatja el Van Shoonbeke-ék pénzét, nem engedi a büszkesége. Mary ugyanis ezt a megoldást találta: megkéri a családját – s biztosan megteszik neki –, hogy Zelle úr helyett fizessék ki az év végéig Margaretha tandíját.

1895. február 28-án késő délelőtt van már, de sem Mary érvei, sem sirámai nem győzik meg Margarethát. Egy óra múlva kocsi jön majd érte, amelyet a nagynénje rendelt. Vissza sem nézve lépi majd át az intézet kapuját, az intézetét, ahol négy évet töltött az életéből.

Margaretha csomagjait már kikészítették az ajtó mellé, s Mary, ahányszor csak kisírt szeme az ágya fejénél álló ingaórára téved – milyen gyorsan, milyen könnyedén ugrálnak a mutatók! –, újra felzokog.

Margaretha már fel is vette a kabátját, nyakába teríttette a prémgallért. Éppen a kesztyűjét készül felhúzni, ám hirtelen félbehagyja a mozdulatot és letérdel Mary ágya mellé. A lányka a kispárnába fúrja a fejét, levegőt is alig

kap a zokogástól. Margaretha gyengéden simogatni kezdi kócos fürtjeit és megveregeti a vállát.

– Nyugodj meg, Mary – mondja lágyan. – Találkozunk még, megígérem. Holnapután találkozom Mac Leod kapitánnyal, hamarosan eljegyezzük egymást, aztán összeházasodunk. Meghívlak az esküvőre, sőt, te leszel a tanúm! Na, mit szólsz hozzá?

Margaretha türelmetlen, nem szeretne sokáig a nagynénjénél senyvedni, ezért aztán már közölte is Rudolph Mac Leoddal, hogy elhagyja az intézetet, és március 2-án délután háromkor találkozhatnak a múzeum előtt.

– Két nap múlva, Mary, két nap múlva végre megismerem! – suttogja barátnője fülébe.

Nem kap választ. Gyengéden megcsókolja a könnyben úszó arcot, felegyenesedik, felveszi a kesztyűjét és kilép a szobából. A kocsis nemsokára bejön a csomagokért.

A március 2-ig hátralévő két nap Margaretha számára kétségek között telik: hogy nézzen ki, mit vegyen fel az első, sorsdöntő randevúra. Milyen ruhára, milyen kellékekre lesz szüksége, hogy elcsábítsa az ismeretlent, sőt, hogy feleségül vetesse magát? Szörnyű viharok tépázzák a lelkét nagynénje házának kis szobájában. Kétségei késő éjszakáig nem hagyják elaludni, természetének két, kibékíthetetlenül ellentétes oldala harcol egymással. Egyik énje úgy gondolja, kerül amibe kerül, a legcsábosabb oldalát kell mutatnia, ha kell, még púdert is használhat, hogy kissé öregítse, hiszen nem szabad elfelejteni, hogy Mac Leod kapitány már nem fiatal ember. Másik, félénkebb énje inkább azt szeretné, ha egyedül a fiatalság természetes erejével győzedelmeskedne.

– Micsoda butaság – nevet az egyik Margaretha. – Hát nem tudod, hogy csak mesterséges módszerekkel lehet csábítani? Bolond lennél nem felhasználni őket!

A második Margaretha elbizonytalanodik, s lassan hagyja, hogy az első meggyőzze: igen, élni fog a mester-

séges szépséggel, ha muszáj, na, de milyen mesterséges szépséggel?

– Nos, mindenképpen el kell kerülni, hogy annak lásson, ami valójában vagy: tapasztalatlan fiatal lánynak. Lehet, hogy az ártatlanságod elriasztja a kapitányt, ne felejtsd el: katonával állsz szemben, egy tiszttel, aki bejárta a világot, aki mindent tud az életről. Meg kell lepni, el kell kápráztatni, már az első szempillantásban. Arra számít, hogy egy félénk fiatal lánnyal találkozik, akinek menten elcsavarja a fejét a csinos egyenruha. Nem adjuk meg neki ezt az örömöt, édesem! Ha holnap elcsavarják valakinek a fejét, az ő lesz!

– Igen, de hogyan? – kérdezi a második Margaretha.

– Először is kölcsönkéred Grethe néni ünnepi alkalmakra tartogatott, szürke selyemruháját.

– Azt soha nem adná oda! – tiltakozik Margaretha kettő.

– Dehogynem, csak rajtad múlik. Elkéred tőle az asztrahánkalapját a muffal. Szörnyű hideg van, jól fog jönni. Ráadásul az asztrahánbunda igazi hölggyé tesz.

Az első Margaretha akkora meggyőző erővel, akkora hévvel magyaráz, hogy sikerül teljesen összezavarnia a szerencsétlen második Margarethát.

– Greta néni csak azért fogadott be, hogy megnyugtassa a lelkiismeretét – jelenti ki. – Nagyon is örülni fog, ha elmész. Mondd meg neki, hogy férjhez szeretnél menni, és ehhez szükséged van a segítségére: lefogadom, hogy boldogan segédkezik majd, és ha kell, az egész ruhatárát a rendelkezésedre bocsátja.

– Gondolod?

– Biztos vagyok benne!

A két Margaretha végre megnyugszik, kibékül, újra eggyé olvad, és megkönnyebbülten elalszik.

– Zárt kocsival menj, és kérd meg a kocsist, hogy a múzeummal szemben álljon meg – adja ki az utolsó utasítást

az energikus, találékony egyes számú Margaretha, énjének az a fele, amely meghatározza az életét, irányítja a cselekedeteit, s amelynek szinte kivétel nélkül mindig aláveti magát. A szürke selyemruhát viseli, fején az asztrahán szőrmekalap, kezét a hozzá tartozó muffba mélyeszti. Indulásra készen áll, mégsem tudja elszánni magát. Miért menjen zárt kocsival, és miért ne szálljon ki a múzeum előtt? Mire jó ez a taktikázás?

Az első számú Margarethát hallatlanul felbosszantja, hogy minden egyes utasítását kénytelen részletesen megindokolni és megmagyarázni. Megsértődik és felemeli a hangját:

– Képzeld csak el, hogy mondjuk a kapitányod előbb ér oda a randevúra, ami minden valószínűség szerint így is lesz. Ha zárt kocsiban vagy, jó alaposan megnézheted, anélkül, hogy ő látna. Aztán képzeld el, lehet, hogy csúnya, hogy egyáltalán nem olyan, mint amilyennek reméled. Ha visszataszítónak találod, egyszerűen szólsz a kocsisnak, hogy hajtson tovább, és máris megúsztad a kellemetlen találkozást. Ezért tanácsolom azt, hogy zárt kocsival menj, kedvesem!

A kocsi néhány perccel három óra után megáll a múzeummal szemben, a tér túloldalán. Margaretha pontról pontra követi erősebbik énje tanácsait: alig észrevehetően elhúzza a függönyt és a múzeum bejáratát fürkészi. Ott van! Legalábbis ott egy katona, aki hatalmas léptekkel járkál fel-alá. Magas termetű és az indiai hadsereg egyenruhájában jó kiállásúnak látszik: ő az, Rudolph Mac Leod, egészen biztosan! Margaretha-Gertrud Zelle szíve őrült dobolásba kezd. Le sem veszi szemét a férfiról, felméri a magasságát – magas, nagyon magas –, erős felsőtestét. Ebből a távolságból képtelen kivenni az arcvonásait, ahhoz azonban eleget lát, hogy megkönnyebbülve megállapítsa: a kapitány nem csúnya és nem visszataszító.

Mac Leod kapitányon lassan eluralkodik a türelmetlenség, egyre idegesebben járkál fel-alá, botjával türelmetlenül csapkodja csizmája szárát. Vár, őt várja, Margarethát!

Az élet azonban hosszú, és egy előkelő hölgynek nem illik sietni. Nem szabad elsietni, először meg kell győződni róla, hogy minden rendben van – gondolja magában Margaretha, és kis táskájából tükröt vesz elő. A látvány megnyugtatja: szép az arca, a bőre, nem túl sápadt, de nem is túl piros. Megigazgatja fején a kalapot, elsimítja a szoknyáját, kinyitja a kocsi ajtaját, és kecses kis ugrással a járdán terem.

Kifizeti és elküldi a kocsist, és felfedi magát: alig harminc méter a távolság Margaretha Zelle és Mac Leod kapitány között.

A férfi egy pillanatra megáll, a zsebóráját fürkészi, így nem veszi észre a téren átvágó Margarethát. Margaretha kecsesen, elegánsan lépked, majd megáll, megvárja, hogy a férfi visszaforduljon felé.

– Mac Leod kapitány? – szólítja meg néhány lépés távolságból.

A férfi nem felel azonnal, meglepettnek látszik, hogy egyszer csak itt termett, mintha a semmiből lépett volna elő. És milyen szép! Ez olvasható ki elragadtatott kék szeméből. Tetszik neki, sőt, elbűvölte. Bármennyire hízelgő is a néma csodálat, udvariatlannak tűnhet, ha túl hosszúra nyúlik. Rudolph Mac Leod összeszedi magát, elszakítja tekintetét a gyönyörű látványról, és mosolyogva közelebb lép:

– Ööö... Már kezdtem aggódni... Szebb, még szebb, mint a képen...

– Szeretne esetleg körülnézni... – mutat botjával a múzeum bejárata felé. – Gondolom...

Zavarodottsága Margarethát is elbizonytalanítja. A férfi egyetlen mondatot sem fejez be, összevissza ugrál. De ha azt hiszi, be akar menni a múzeumba, hát nagyon téved.

– Nem... már ismerem – feleli határozottan.

De még mennyire ismeri! Az intézetben töltött négy év alatt a múzeum volt a növendékek számára engedélyezett egyetlen szórakozás. Mikor a randevú helyét kellett meghatároznia, azért választotta ezt, mert semmi mást nem ismert a városban. Ezt azonban nem fogja bevallani, a büszkesége nem engedi.

– Igen?... Akkor talán... Hideg van... Fázik?... Igyunk valamit?

Késő délután Margaretha ismét nagynénje fojtó levegőjű szalonjában ül. A foteleken megsárgult csipketerítők, öreg plüsspárnák, a bútorokon mindenfelé porfogó porcelánfigurák, az ablakokon sűrű függöny, a kandallóban soha nem ég a tűz. Minden együtt van itt, amit Margaretha gyűlöletesnek talál a világban. Irtózása kiterjed Grethe nénjére is, aki tökéletesen illeszkedik a környezethez, s pontosan úgy fest, mint egy szürke kisegér. Az idős asszony, ahogy meghallotta Margaretha lépteit, előszaladt a lakás mélyéből. Azonnal hallani akarja a beszámolót a nagy találkozásról, mintha megértése és segítsége fejében járna neki a vallomás. Hiszen kölcsönadta a ruháját és a kalapját! Hiszen ő adta a pénzt a kocsira! Kérdések áradatát zúdítja unokahúgára.

– Nos? Mesélj! Milyen?

Módszeres kihallgatás, Margaretha nem menekülhet, ám szemmel láthatóan kelletlenül felel:

– Magas. Magasabb nálam.

– Az jó, egy párnak összeillőnek kell lennie. És még?

– Kék szeme van. Dús bajusza. Nincs túl sok haja.

– Vagyis kopasz? Remélem, nem irtózol a kopaszoktól, a férjem is kopasz volt, ez az életerő jele, gyermekem.

Margaretha egyre kényelmetlenebbül érzi magát nagynénje indiszkrét kíváncsiskodásától. Úgy dönt, a lehető

legkevesebbet mondja el, és még véletlenül sem fedi fel a szívét.

– Jóképű? Mondd, az?

– Fiatalabbnak látszik a koránál.

– Nem válaszolsz a kérdésemre! Tetszik, vagy nem?

– Igen... azt hiszem. Valahogy nagyon furcsán fejezi ki magát.

– Hogyhogy?

– Szárazon, töredezetten beszél, soha nem fejezi be a mondatait.

– A katonák így beszélnek, kedvesem. Ez a férfi megszokta, hogy irányít, hogy parancsokat osztogat. Tiszt, ugye azt mondtad?

– Igen, kapitány. Valahogy mégis olyan furcsa.

Grethe néni előrehajol, kezébe veszi Margaretha kezét.

– Csak nem akadsz meg ennél a részletnél, ugye? Nagy butaság lenne. Nem lehet valakit a beszédmódja alapján megítélni. A nyersesége biztosan nemes szívet takar.

– Biztosan – hagyja rá Margaretha, és megpróbálja kiszabadítani a kezét. Nem szereti a fizikai érintkezést, nem szereti nagynénje kíváncsiságát, erőszakosságát. Úgy érzi, a néni mindenáron férjhez akarja adni, hogy rövid úton megszabaduljon tőle.

– Ez a Mac Leod név nem tűnik hollandnak. Honnan való?

– Skót származású.

Azt már nem teszi hozzá, hogy előkelő skót családból való, s azzal büszkélkedhet, hogy ősei közé tartozott Fekete Olaf, a Man-sziget királya. Még véletlenül sem vallaná be Grethe néninek, hogy ez az előkelő származás jelenti a szemében Mac Leod kapitány legfőbb vonzerejét.

– Van családja, vagyona? – faggatózik tovább az öregasszony. – Remélem, megbeszéltétek ezeket a dolgokat.

– Van egy özvegy nővére Amszterdamban. A tiszti jövedelméből él, de azt mondja, nagyon szépen keres.

– Tökéletes. Megyek és írok az apádnak. Boldog lesz, ha meghallja, hogy menyasszony lettél.

– Ne! Nagyon kérem, ne írjon neki! Nem is lettem menyasszony.

– Hogyan? A kapitány nem beszélt a jövőről? Nem találkoztok többet?

– De igen, de ne siessen annyira. Még alig ismerem.

– Jól van, jól van, nem akarlak sürgetni – sóhajt fel a néni néhány perc döbbent hallgatás után. – Azt azért ne felejtsd el, hogy a te helyzetedben nem fognak tolongani a kérők. Ehhez hasonló jó partit nem találsz egykönnyen.

Lady Mac Leod

A fénykép kézről kézre jár, mindenkinek van valami hozzáfűznivalója. Ahogy az elfogyasztott sör, bor és pálinka mennyisége egyre szaporodik, úgy lesznek egyre sikamlósabbak, egyre szabadszájúbbak az italozók megjegyzései. Rudolph Mac Leod holnap megnősül, és a hagyományokhoz hűen összehívta barátait és tiszttársait, hogy közösen elbúcsúztassák legényéletét. A vőlegény is igencsak sokat ivott már, nem teljesen ura önmagának, s amióta elővigyázatlanul megmutatta Margaretha egész alakos képét, záporoznak rá a sikamlós tréfák, a durva utalások. Barátai ugyanolyan részegek, mint ő, kíméletlenül kitárgyalják és megalapozatlannak nyilvánítják a döntését, kinevetik a vőlegényt, sőt, a menyasszonyt is. Harsányan hahotáznak, kiabálnak, zajonganak, a vendéglős kétszer is kénytelen felszólítani az „urakat", hogy csendesebben mulatozzanak. Jó hírű szórakozóhelyet igazgat, s még őfelsége tisztjei kedvéért sem szeretné, ha a tiszteletet parancsoló hírnév csorbát szenvedne.

Hiába próbálkozik. Alighogy hátat fordít, az egyik vendég – Mac Leod regimentjének tagja – felemelkedik az asztal végén, egyik kezében egy korsó sörrel, másikban Margaretha-Gertrud Zelle gyűrött fényképével:

– Hé, Mac Leod! Megkóstoltad már a kicsike gyönyörűségeit? Van olyan finom, mint ez a sör? Na, Mac Leod, légy férfi, mondd meg... Ne hagyd, hogy tudatlanul haljunk meg!

Felemeli a korsót, mintha pohárköszöntőre készülne, ám már ez az egyszerű mozdulat is sok: elveszíti az

egyensúlyát és sörét kiloccsantva visszazuhan a székére. Mac Leod kapitány felpattan a helyéről és az asztalon áthajolva megragadja a szemtelen fickó gallérját, megrázza, megpróbálja kitépni kezéből a fényképet, melyet a másik messze eltart magától, hogy támadója ne érhesse el.

- Add vissza! - üvölti Mac Leod. - Add vissza, vagy megöllek!

Vérben forgó szemmel, alkoholtól és dühtől felpuffadt arccal bámulnak egymásra. A többiek nevetgélnek, viccelődnek, és a hangulat fokozása érdekében ütemesen egymáshoz ütögetik a poharakat és üvegeket. A szemtelen főhadnagy, bár Mac Leod erős szorításában alig kap levegőt, ellenáll: nem hajlandó visszaadni a képet. Egy pillanattal később elviselhetetlen szorítást érez a nyakán, kis híján megfullad, arca eltorzul, levegő után kapkod: ujjai eleresztik a képet, Margaretha Zelle kimerevített mosollyal a földre pottyan. Ezzel véget is érhetne a vita, a részeg barátok azonban nem hagyják ennyiben: egy másik pimasz odaugrik, felkapja a portrét és feje fölött lengetve, nyelvét a kapitányra nyújtva elszalad vele. A dühtől reszkető vőlegény utána veti magát. A sorozatos sértegetések és durva tréfák kimerítették, türelme a végére ért. Kitör a verekedés, a két férfi a földre zuhanva üti és fojtogatja egymást, miközben kölcsönös sértéseket üvöltenek, melyeket a részeg társaság vígan skandálni kezd az összeütődő üvegek ritmusára. Néhány másodperc alatt akkorára dagad a zűrzavar, hogy a többi vendég tiltakozni kezd, felháborodottan követelik, hogy távolítsák el a helyiségből a rendbontókat... Az általános felfordulásban úgy tűnik, senki nem avatkozik közbe a botrány megfékezésére, ám nem így van: a kocsmáros segítségül hívja a csendőröket, akik azonnal szétválasztják a verekedőket, mindenkit lecsillapítanak, majd az utcára tessékelik a részeg társaságot.

A kocsmáros néhány perccel később a küszöbről figyeli őfelsége távolodó tisztjeit, ezeket a részegen tántorgó, egymást támogató, zilált alakokat. Néhányukban még van annyi erő, hogy dalra fakadjanak, hamisan csengő, részeg károgásuk felveri az éjszaka csendjét.

- Micsoda szégyen - morogja bajusza alatt a vendéglős.

Másnap reggel a részeg társaság asztala mellett a földön, az üvegszilánkok és szivarcsikkek között felfedezi majd a buta kegyetlenség ürügyét szolgáltató tárgyat: egy mosolygós, bizakodó fiatal lány képét egy szögletes papírdarabon.

Margaretha kinyitja a szemét: végre nappal van! Kiugrik az ágyból és az ablakhoz szalad. Tegnap könyörögve kérte az eget, hogy öltözzön kékbe és aranyba az esküvője napjára. Megtette? Hát persze! 1895. július 13-án Amszterdam fölött ragyogóan süt a nap, meleg sugarai ragyogva tükröződnek a csatornák vizén. Az egész város vidám fényben fürdik, az eget egyetlen felhő sem árnyékolja. A gyönyörű képhez már csak egyetlen rózsás ecsetvonás hiányzik, ám az is megjön: Mary Shoonbeke hamarosan meghozza.

A nehéz szaténruha egy fotelra terítve várakozik. Mellette a fehér sevrócipő, a tüllfátyol, a csipkekesztyű, a gyöngyökkel hímzett kis táska. Számos próba után előző nap szállították ki a ruhakölteményt. Ki fizette a csodálatos esküvői ruhát? Ki fogja kifizetni az esküvői ebédet, melyen a család és a tanúk vesznek részt? Margaretha nem tudja, és nem is érdekli. Az apja eljött, itt van: két óra múlva férjhez adja Rudolph Mac Leodhoz. Egyedül ez számít.

Mary még mindig nem érkezett meg, Margarethát felbosszantja a késés. Mezítláb, alsószoknyában és fűzőben, kibontott hajjal szaladgál az ágy és az ablak, az ablak és a fotel között - képtelen betelni a gyönyörű fehér ruha látványával -, majd visszafordul az ablakhoz, kihajol és az

utcát fürkészi. Hol késik Mary van Shoonbeke, a tanúja, aki megígérte, hogy megfésüli, hogy segít felöltözni?

Századszor is kihajol az ablakon, mintha türelmetlensége vagy izgalma elővarázsolhatná a barátnőjét és a rózsát hozó nyitott kocsit. Egyszer csak halk kopogás hangzik az ajtón, lassan mozdul a kilincs:

– Minden rendben van, kicsim? – lép be az apja. – Hoztam neked egy csésze teát...

Az ünneplőruha még jobban kihangsúlyozza, mekkora változáson ment át a férfi: Adam Zelle néhány hónap leforgása alatt öreg ember lett. Tekintete megfakult, mozdulatai elvesztették rugalmasságukat. A lefogyott, megalázott, megtört ember Margaretha felé nyújtja a gőzölgő csészét, majd nehézkesen letelepszik az ágy szélére.

Margaretha odaül mellé és a vállára hajtja a fejét:

– Olyan boldog vagyok... – suttogja.

– Ez természetes... nagy nap ez az életedben.

Margaretha nem erre gondolt, mégsem szól, tekintete Adam Zelle kezére tapad: a térdén pihen, s annyi beletörődésről, annyi lemondásról, szenvedésről tanúskodik, hogy mélyen felkavarja. Torkára forrnak a szavak, képtelen megszólalni. Nem mondja el, hogy elsősorban azért boldog, mert itt van az apja, hogy minden örömét neki köszönheti, hogy az ő kedvéért kötelességének tekinti, hogy boldog legyen, hogy győzzön, hogy ragyogjon, hogy ne okozzon csalódást: egy szép napon azzá a bálvánnyá válik majd, akit apja mindig is látott benne.

Jobb, ha most nem szól, ha most mindketten hallgatnak. Ha beszélnének, hamar kiderülne, hogy gondolataik egészen másfelé járnak, nem együtt futnak, mint régen. Miközben Margaretha diadalmas jövőt álmodik apja számára, hogy háláját kifejezze, az öreg Zelle arra a férfira gondol, akihez hamarosan hozzáadja lányát. Előző nap találkoztak, és Mac Leod kapitány egyáltalán nem nyerte meg a tetszését. Az erőszakos arc, a parancsoló beszédmodor, az egyenruhától kölcsönzött hamis magabiztosság szöges ellentétben állt mindazzal, amit leendő vejéről elképzelt. Gyors nyomozás után megtudta, hogy Rudolph Mac Leodot egészségi okokból küldték haza Indiából. Margaretha sosem említette ezt a fontos részletet, talán nem is tudja. Egészen más álmokat szőtt hercegkisasszonya számára, s attól fél, hogy ez a házasság csak kiábrándulást és bánatot fog hozni. Sem lehetősége, sem joga nincs azonban rá, hogy ellenezze vagy megakadályozza lánya döntését. Megtört öregember már, aki túl sokáig élt hazugságok, látszatok mögött, aki túl sokszor becsapta magát, s mára már tudja: a mérleg kibillent, nincs joga többé véleményt nyilvánítani. Így aztán a negyedóra alatt, melyet az ágy szélén ülve egymás mellett töltenek, Adam Zelle megadja magát az élet szeszélyeinek, ahogyan azt mozdulatlan, a fekete frakkon fennkölten ható keze tanúsítja, Margaretha hallgat, és apja kezére mered. Apa és lánya egyetlen szót sem szólnak egymáshoz.

Amióta az ifjú pár visszatért wiesbadeni nászútjáról, Laviesnál, Rudolph Mac Leod nővérénél, egyben egyetlen rokonánál lakik. Az özvegy első pillanattól kezdve ellenségesen fogadta sógornőjét, s ellenszenve semmit sem csökkent. A fiatalasszony viselkedésében minden idegesíti, reggeltől estig kritizálja és szemrehányásokkal zaklatja. Margaretha nem hajlandó megváltoztatni életmódját csak azért, hogy a megkeseredett özvegy kedvében járjon. Későn kel, órákat tölt öltözködéssel, fennmaradó idejében pedig inkább képes újságokat lapozgat, semmint, hogy kivegye részét a háztartási munkákból. Ha az időjárás engedi, hosszú sétákat tesz, s csak késő délután megy haza, amikor tudja, hogy már a férje is otthon van. Gyakran előfordul, hogy a két testvért heves veszekedésben találja, a vita tárgya pedig rendszerint az ő személye. Ilyenkor hitvesi szobájukba menekül, ott várja ki, míg a vihar elvonul. Alighogy Rudolph belép, részletesen elso-

rolja neki mindazokat a sérelmeket, melyeket az özvegytől aznap el kellett szenvednie.

Így aztán Mac Leod kapitány szinte minden áldott este arra kényszerül, hogy végighallgassa a két asszony siránait, s rá vár a feladat, hogy ítéletet hozzon a két nő kicsinyes konfliktusaiban. Eleinte még meghallgatja, csitítja, nyugtatja őket. Mit tegyen, ha Lavies folyvást Margaretha hanyagságára és szemtelenségére panaszkodik, Margaretha pedig kijelenti, hogy Lavies állandóan csak szidja, és már nem bírja tovább sem szigorát, sem sértő, megalázó megjegyzéseit? A hangulat egyre feszültebbé válik, Rudolph Mac Leod belefárad a küzdelembe, belátja, hogy képtelen összhangot teremteni az asszonyok között, ezért inkább eltávolodik: egyre később jár haza, gyakran éjszakáig is kimarad. Esténcént vidám cimborákkal iszogat a különböző kocsmákban, s mire becsúszik a takaró alá, ahol felesége mély alvást színlel, általában már tökrészeg. Margaretha nem alszik, csak mozdulatlanságot kényszerít magára, miközben a matrac besüpped a nagy test súlya alatt, mely undorítja: alkoholbűzös lehelet csap felé, s hamarosan részeg horkolás tölti be a szoba sötétjét. Ekkor Margaretha elfordul, és csendben elsírja magát.

Másnap levelet ír Mary van Shoonbeke-nek, megírja neki, mennyire boldogtalan. Barátnőjével folytatott levelezése az egyetlen vigasz lesz az életében.

Amszterdam, 1896. március 23.

Drága Marym!
Nem bírom tovább a sógornőm folytonos szidalmait. Hogy megmeneküljek előle, egyre gyakrabban járok el otthonról, órákon át bóklászom céltalanul és egyedül a városban. Mennyire sajnálom, hogy La Haye-ban vagy, és nem itt, Amszterdamban! Ha délutánonként találkozhatnánk, sokkal könnyebb lenne az életem, nem

kellene bolyonganom ebben a városban, ahol annyira boldogok voltunk, és amely elvesztette minden varázsát, amióta nem vagy itt.

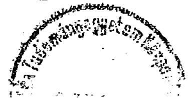
Rudolph mindent megtesz, hogy elkerülje a nővére kirohanásait, és napról napra jobban behódol neki. Megértem, hogy nem bírja az otthoni hangulatot, és szívesebben tölti az estéket a barátaival, mint két egymást marcangoló hárpiával, de engem nagyon megvisel a távolléte. Már alig látjuk egymást, reggel korán elmegy, este pedig nagyon későn, és általában italosan jön haza. Érzem, hogy ez a kényszerű együttlakás tönkreteszi a kapcsolatunkat, és minden pillanatot kihasználok, mikor Rudolph józan. Ilyenkor könyörögve kérem, hogy vessen véget ennek, hogy keressen végre egy fészket, ahol kettesben élhetünk. Mindig megígéri, hogy így lesz, és a lehető leghamarabb elköltözünk, de ez a pokol már hónapok óta tart, és még mindig itt vagyunk.

Jól tudod, nem így képzeltem a házasságot. Te vagy az egyetlen, akinek elmondhatom a csalódásom. Apám szerencsére messze van, és semmit sem sejt a helyzetről. Amikor írok neki, mindig igyekszem idilli képet festeni a házasságunkról. Nem szeretném megijeszteni, és a világ minden kincséért sem okoznék neki bánatot. Ó, Mary, milyen őrült voltam, hogy beleugrottam ebbe a kalandba! Csapdába estem! Majd ha rád kerül a sor, ne légy olyan őrült, mint én voltam: a házasságot jól meg kell fontolni.

Nem látogatod meg mostanában a szüleidet itt Amszterdamban? Ha igen, írd meg, melyik nap és hánykor érkezik a vonatod: kimegyek eléd az állomásra, és veled maradok, amíg csak itt vagy. Nem érdekel, mit szól hozzá Lavies és Rudolph.

Őszinte szeretettel:

Lady Margaretha Mac Leod

Így írja alá: Lady Mac Leod. Mary meg sem lepődik, megszokta már. Bár a kapitány feleségét nem illeti meg a cím, Margaretha 1895. július 13. óta így nevezi magát: bármennyire hazug is, ez az egyetlen öröm, melyet a házasságban talált.

Több mint egy év telik el feszültségben, mire Mac Leod kapitány végre enged felesége könyörgéseinek. Hirtelen támadt energikus és határozott fellépésében kétségkívül nagy szerepet játszik a tudat, hogy hamarosan apa lesz. Rudolph Mac Leod azt akarja, hogy a gyermeke igazi otthonban szülessen meg, nem pedig ellenséges környezetben, ahol széthúzás uralkodik.

1896 szeptemberében a Mac Leod házaspár berendezkedik egy La Haye-i lakásban. Margaretha többszörösen is boldog: először is legyőzte Laviest, sikerült kiszabadulnia az igája alól. Másodszor közelebb kerül Maryhez, akkor találkozhat vele, amikor csak akar: együtt állítják majd össze a kisbaba kelengyéjét.

Az 1896-os év ősze annyira kellemesen telik, hogy Margaretha átértékeli a házasságról alkotott véleményét; a házastársi kapcsolat már nem sötét gondolatok forrása, a hajdani ellentétekért kizárólag Laviest tekinti felelősnek. Amióta megszabadultak az özvegy kellemetlen jelenlététől, Rudolph lemondott éjszakai kiruccanásairól és a züllött életmódról. Nagyon figyelmes, tökéletes férj lett, aki gyengéden kényezteti gömbölyödő hasú feleségét. Margaretha is erőt vesz magán, és bármennyire ellenére van is, kezébe veszi a házimunkákat. Irányít, felügyeli a házvezetőnőt, megpróbálkozik a főzéssel is, s egészen ügyesen el is boldogul. Az intézetben töltött évek alatt mindig kinevette a háztartásórákat, melyeken azt próbálták megtanítani a lányoknak, hogyan irányítsák az otthonukat. Mostanában azonban nosztalgiával vegyes elnézéssel gondol vissza rájuk: a praktikus ismeretek, melyeket megvetett és gyakran kifigurázott, nagyon hasznosnak és értékesnek bizonyultak.

Ott tanult meg például gyömbéres kekszet sütni, Mary kedvencét, így most minden alkalommal, amikor a barátnője eljön teára, ezzel kínálhatja. Az intézet vezetősége hamar elfogadta kimenő indoknak a „Lady Mac Leodnál" tett látogatásokat. Mary van Shoonbeke hetente egyszer-kétszer el is jön.

Ha úgy hozza a kedvük, kart karba öltve sétálgatnak az utcán, bámészkodnak, nevetgélnek, s megosztják egymással apró titkaikat, hiszen többé nincs szükség levelekre, mindent megbeszélhetnek élő szóban.

Margarethát azonban néha annyira megviseli a terhessége, hogy szívesebben marad otthon, félig fekve a kanapén, kézimunkával a keze ügyében. Ilyenkor a teázóasztal mellett beszélgetnek, finom süteményeket esznek, vidáman méricskélik egymás kézimunkáit, figyelik, ki mennyit haladt.

Egyik nap Mary szokatlanul fáradtnak, visszafogottnak találja barátnőjét. Aggódni kezd, de nem mer kérdezősködni. Margaretha a kézimunka fölé hajol, egy szót sem szól, mintha nagyon erősen koncentrálna. A sor végére ér a kötésben, leejti a kötőtűket, és eltolja magától a munkát. Homályos, távoli tekintete, hallgatása láttán Mary végre elszánja magát:

– Rosszul érzed magad, Margaretha?

– Nem tudom. Minden olyan furcsa...

– Hogyhogy? Mi furcsa?

– Hogy itt ülünk, mi ketten, és kelengyét kötünk egy gyereknek, aki nem létezik...

– Dehogynem létezik – tiltakozik Mary, és mintha bizonyítékot akarna szolgáltatni, előrehajol, és gyengéden megérinti Margaretha hasát. – Itt van. Nem látni, de itt van. Miért mondod, hogy nem létezik? Nem szabad ezt mondanod, Margaretha!

– Igazad van. Itt van. Létezik. Talán én nem létezem.

Mary álla remegni kezd, szeme kékje nedvesen csillog. Margaretha jól ismeri a jeleket, tudja, hogy barátnője mindjárt elsírja magát.

– Jaj, ne! Csak nem kezdesz el sírni itt nekem! – kiált fel, ám azonnal megbánja keménységét, és gyengédebben folytatja:

– Nem kell készpénznek venni mindent, amit mondok, Mary. Nincs semmi baj, nyugodj meg, nincs okom panaszra. Azt hiszem, minden terhes nőnél előfordul ilyen hirtelen hangulatváltozás. Megijedünk, úgy érezzük, a saját testünk csapdájába estünk, félünk, hogy képtelenek leszünk megfelelni az anyaság felelősségének. Természetes, hogy az ember elgondolkozik ezeken a dolgokon, amikor hamarosan új életet ad, nem?

– De azt mondod, hogy nem létezel...

– Rosszul fejeztem ki magam. Az élet, amit választottam... Néha úgy érzem, eltévedtem, ez az élet teljesen más, mint amit elképzeltem, mint amire vágyom. Elfojtottam a vágyaimat, az álmaimat, de előtörnek, és idegessé tesznek. Bocsáss meg nekem, és főleg ne gondold, hogy boldogtalan vagyok. Minden rendben van, hidd el.

Minden rendben van. 1897. január 30-án Margaretha gyönyörű kisfiúnak ad életet, aki a Norman nevet kapja. A gyermek kimondhatatlanul boldoggá teszi Rudolph Mac Leodot, annyira, hogy még cukorbetegségéről és reumájáról is megfeledkezik. A gyarmatokon eltöltött évek alatt egészségi állapota fokozatosan romlott, végül haza kellett vezényelni Hollandiába, ahol betegszabadságát családalapításra használta fel.

1897-ben, szabadsága többszöri meghosszabbítása után vissza kell térnie állomáshelyére, Jáva szigetére. Rudolph Mac Leod azonban már nem az az egyedülálló férfi, akit két évvel korábban egészségi okokból hazavezényeltek. Családfő lett, s május 1-jén feleségével és gyermekével az oldalán száll hajóra. Az utazás nagyon hosszú és meglehetősen fárasztó Indiáig, Margaretha kalandor

szelleme előtt azonban korlátlan lehetőségeket nyit. Végre személyesen is meglátja a trópusokat, amelyekről Rudolph már annyit mesélt, kellemes és jómódú életet élhet az egzotikus paradicsomban, ahol a virágok egyetlen éjszaka alatt kibomlanak és elvarázsolnak csodálatos illatukkal és színpompás szirmaikkal. Legalábbis ezek a képek élnek a fiatalasszony képzeletében, miközben a *Prinses Amalia* Jáva felé hajózik.

A Mac Leod család az első hónapokat Semarangban, a sziget közepén tölti. A trópusi őserdő szélén elhelyezkedő házban berendezkednek, s Margaretha, még a felfedezés izgalmában, elragadtatott képet fest környezetéről Marynek és apjának írott leveleiben. Leírja a színpompás virágözönt, a bambuszból épített verandákról lecsüngő buja növényzetet, a kerítésül szolgáló hibiszkuszsövényt, a mangófákon fészkelő csodálatos madarakat, a trópusi éjszakák édességét. Elmondása szerint a szolgálatára felvett maláj fiúk nagyon udvariasak és jó modorúak: „kapitány asszonynak" szólítják. Rajongva mesél a buja természet szépségeiről, ugyanakkor azt is bevallja, néha sajnálja, hogy a civilizációtól távol, társasági kapcsolatok nélkül kell élnie.

A valóság az, hogy a világtól elvágva, a csábítás és a csillogás lehetőségétől megfosztva Margaretha csak vegetál: a kezdeti rácsodálkozást az unalom váltja fel, ám szerencsére Mac Leod kapitányt áthelyezik Toempoengbe, a nagy sziget nyugati partjára. A hír újra lelkesedéssel tölti el Margarethát, hiszen Toempoeng Malangtól nem messze fekszik: a város számos európainak ad otthont, és szórakozások széles választékát kínálja.

Sajnos Lady Mac Leod nem használhatja ki ezeket az előnyöket: felfedezi, hogy ismét terhes, ezért aztán kénytelen lemondani a fogadásokról és a tisztfeleségek összejöveteleiről. Eközben Rudolph továbbra is látogatja a katonai köröket, és visszaesik régi hibájába. Magára hagyja a feleségét és a barátaival részegeskedik, amikor pedig

végül hazatér, a legkisebb szemrehányásra is kegyetlen sértésekkel válaszol. Margaretha ismét csak átkozza házasságát, ismét úgy érzi, utat tévesztett. Minden örömét, minden vigaszát a kisfia, Norman szeretete és ragaszkodása jelenti.

Második terhessége teljes magárahagyatottságban telik. Nincs kivel beszélnie, nem öntheti ki a szívét Marynek, hiszen az idő múlásával a levélbe foglalt vallomások kevésnek bizonyulnak, nem hoznak enyhülést. A személyzet leveszi válláról a háztartás minden gondját, ezért végképp feleslegesnek érzi magát. Minden eddiginél erősebben él benne az érzés, hogy élete semmit sem ér. Hogy valamivel mégis kitöltse magányos napjait, a szolgálók felé fordul. A fiatalemberek nem túl beszédesek, lassacskán azonban sikerül legyőznie természetes ellenállásukat, és kikérdezi őket szokásaikról, hagyományaikról, hazájuk életéről. A kapcsolat megteremtésében nagy segítségére van nyelvérzéke: hamar elsajátítja a helyi dialektust, és anyanyelvükön társaloghat velük. Elmesélik neki legendáikat, mítoszaikat, s az unalomūzőként hallgatott történetek lassan belevésődnek emlékezetébe. Még nem tudja ugyan, de később az a tudás, melyet most Lady Mac Leod magába szív, jó szolgálatot tesz majd Mata Harinak.

A kis Jeanne-Louise 1898. május 2-án látja meg a napvilágot, és a Non becenevet kapja. A születését követő fél esztendőben a Mac Leod házaspár ellentéte kiéleződik. Eltérő természetük nem fér meg egymás mellett: Margaretha frivol és kimondhatatlanul kacér, ami a féltékeny Rudolphból heves dühkitöréseket vált ki. Abban azonban egész környezetük egyetért, hogy Mac Leod kapitány, bár kegyetlen és durva férj, a gyermekeit imádja, és felelősségteljes, gondos apa. Ám az apai erények kevésnek bizonyulnak ahhoz, hogy a házastársak közötti összhangot helyreállítsák. 1898. december 21-én Margaretha kimondhatatlan megkönnyebbüléssel fogadja, hogy Rudolphot ismét áthelyezik. A kapitánynak azonnal el kell foglalnia új posztját Medanban, Szumátra keleti partján. A költözés költségeihez a kormány nem járul hozzá, ami remek ürügyet szolgáltat Margarethának, hogy ne utazzon azonnal férjével: jobb, ha egyelőre marad, és személyesen intézi a bútorok eladását és a folyó ügyek rendezését. Hozzáteszi azt is, hogy a királynő intézője, Van Rheede úr és a felesége felajánlották, hogy a gyerekekkel együtt befogadják, amíg a gyakorlati teendőket elintézi. Meggyőzően, ügyesen érvelve beszél, külön kihangsúlyozva a megoldás anyagi előnyeit. Azt természetesen nem mondja el, hogy úgy tervezi, hosszúra nyújtja majd a vendégeskedést Van Rheede-éknél, és hogy a különválás, még ha csak átmeneti is, hatalmas megkönnyebbülést hoz számára. Rudolph kissé morgolódik, ám végül beadja a derekát.

A házastársi veszekedésekbe belefáradt Lady Mac Leod a sajnálat minden árnyéka nélkül búcsúzik férjétől. Végre megszabadult a féltékeny felügyelet alól, szabadon flörtölhet és szórakozhat a jóképű hadnagyokkal a helyi klub estélyein. Madame van Rheede, aki teljesen a fiatalasszony varázsának bűvkörébe került, elnézően, szinte cinkosan figyeli. Ha Margarethát jobban leköti az, hogy tetsszen és csillogjon a tisztek között, mint az, hogy elutazását intézze, igazán meg kell érteni: hiszen olyan fiatal még!

Telnek a hetek, a hónapok. Az időközben parancsnokká előlépett Rudolph egyre sürgetőbb és egyre idegesebb leveleire Margaretha általában nem is válaszol. A jelenlegi helyzetet tökéletesen megfelelőnek találja: fiatal, szép, és most, hogy megszabadult az öreg, mogorva férjtől, olyan, mintha csodálatos vakáción lenne. Mindent meg is tesz, hogy ez a vakáció minél tovább tartson. Mindig is szerette a jelmezeket, most a helyiek ruházatát ölti magára, amellyel igencsak mérsékelt elismerést kelt a fehérek körében. Ez azonban semmiben sem befolyásolja,

szórakozni jár, lovagolni tanul, elegáns lovasok társaságában járja a környéket, elégedetten fogadja a bókokat, és nem is gondol többé Rudolphra.

Eközben Mac Leod parancsnok Medanban egyre türelmetlenebb. 1899 májusában megparancsolja feleségének, hogy azonnal utazzon utána: szigorú és megfellebbezhetetlen hangú levele számos utasítást tartalmaz arra vonatkozóan is, hogyan kell majd vezetnie az új házat. A szabadságnak vége, Margaretha nem halaszthatja tovább az utazást. Két gyermekével hajóra száll Szumátra felé.

A gyarmati garnizon parancsnokának feleségére számos kötelezettség vár, ezek azonban Margaretha személyében csupa gyönyörűséget jelentenek. Vendégeket fogad, vendégségbe jár, hivatalos fogadásokat rendez, amelyeken minden fontos személyiség részt vesz. Margaretha rajong a háziasszony szerepéért és az ezzel járó elismerésért. A legutolsó divat szerinti ruháit Amszterdamból rendeli, hogy az estélyeken mindig elegáns legyen. Ha férje szemrehányást tesz és túlzott költekezéssel vádolja, azzal vág vissza, hogy csak rangjának megfelelően szeretne megjelenni. A Mac Leod házaspár életében hol a fiatalasszony felelőtlensége, hol valós vagy vélt helytelen viselkedése hatására ismét mindennapossá válnak a veszekedések.

Az 1899. július 21-én bekövetkező tragédia, mely esetleg újra közel hozhatta volna őket, végképp elkerülhetetlenné teszi a szakítást: a kis Norman néhány órányi szörnyű agónia után meghal. A medani pletykák szerint a gyerek bosszú áldozata lett: a dajkája, akinek szeretőjét a parancsnok igazságtalanul megbüntette, mérgezett ennivalót adott a kicsinek. A halál valódi okára sosem derül fény. Rudolph, aki imádta a fiát, vigasztalhatatlan. Kétségbeesésében Margaretha ellen fordul és átkokat szór a fejére. Az a levél, amelyet nem sokkal a tragédia után Lavies nővérének küldött, azt bizonyítja, hogy a szerencsétlenségért feleségét tartja felelősnek.

„Napokig egy szót sem szóltam hozzá, ehhez a szörnyeteghez, aki csak a gyönyöreinek él, és botrányosan elhanyagolta szegény kis porontyait..." Miközben Rudolph a fájdalomtól félőrülten, üvöltve járkál a házban, Margaretha néma, ám nem kevésbé mély bánatba merülve a szobájába zárkózik. Napokig nem lép ki, nem hajlandó enni, egyetlen vágya, hogy kövesse szeretett gyermekét a sírba. A halál utáni vágy azonban nem feltétlenül vezet halálhoz. Mikor Margaretha végül lefogyva, erejét vesztve véget vet bezárkózásának, férje támadásainak, vádaskodásainak kereszttüzében találja magát.

Nyilvánvalóvá válik, hogy nincs többé visszaút, a Mac Leod házaspár elkerülhetetlenül különválik. 1900 elején elhagyják Medant és Banjoe Biroe-be költöznek, egy meglehetősen nyomasztó katonai bázisra, a hegyek közé, ahol még Rudolph maga is azt állítja, hogy nincs „semmi más látnivaló, csak a lepkék, a repülő hangyák, és a számtalan rovar, amik teljesen megőrjítik az embert". Az egészségtelen környezetben Margaretha tífuszt kap, hetekbe telik, mire sikerül felépülnie.

A betegségtől legyengülten, gyermeke elvesztésétől megkeseredetten Margaretha képtelen tovább elviselni a trópusokat, egyetlen vágya, hogy hazatérhessen. Ebben az egy kérdésben legalább egyetért a Mac Leod család: Rudolph belefáradt a szolgálati évekbe, és katonai karrierjét illetően is csalódott. Meggyőződése, hogy sosem kapja meg az áhított alezredesi címet, ezért úgy dönt, kilép a hadsereg kötelékéből és visszatér Hollandiába.

Mac Leod sovány nyugdíja azonban nem teszi lehetővé az azonnali hazatérést, kénytelenek némi türelmet erőltetni magukra és várni. Margaretha hosszú hónapokig szenved még durva férje mellett, aki képtelen elviselni őt, és nagyon rosszul bánik vele.

Végre 1902 márciusában a kettészakadt házaspár és a kis Jeanne-Louise hajóra szállnak Hollandia partjai felé.

Hivatalos szakítás

Mary, bár Margaretha iránti rajongása változatlan, az eltelt évek alatt felszedett néhány kilót és némi magabiztosságot, mely végre felbátorítja arra, hogy vitába szálljon Lady Mac Leod elveivel, sőt, el is ítélje őket. Barátnőjével ellentétben Mary kiteljesedett a házasságban, s lelkesen védi az intézményt. Megpróbálja rávenni Margarethát, hogy legyen békülékenyebb Rudolphfal. Beszélgetéseik egyáltalán nem emlékeztetnek már a régi ártatlan csevegésekre: ahányszor a válás kérdése merül fel – az eljárást már megindították –, a két barátnő összecsap. Képtelenek megérteni egymást, és egy lépést sem jutnak előre.

– Nem söpörhetsz mindent félre egy kézmozdulattal. Gondolkozz! Gondolj a kislányodra!

Mary százszor is felhozta már ezt az érvét barátnője kielégíthetetlen szabadságvágyával szemben.

– Hónapok, évek óta gondolkodom már! – vonja meg a vállát Margaretha. – Te ezt nem érted, neked jó férjed van, tökéletes a szerelem... velem nem ez a helyzet, vedd már észre. Miféle jövő várhat rám egy öreg, kiégett, beteg és durva férj mellett? Na, miféle, mondd csak! Mindent elviseltem tőle, a sértéseit, az ütéseit, hidd el, már rég átléptük a szakítás küszöbét.

– Tudom. De a válás nem megoldás. Ott a gyerek...

– Kérlek, Mary, ne kezdd újra! Kímélj meg az erkölcsi prédikációidtól. Kiborítasz, amikor úgy beszélsz, úgy gondolkozol, mint egy kispolgár! Rudolph utál engem, és én is őt. Minden vágya, hogy megszabaduljon tőlem,

nekem pedig az, hogy tőle. Kellemetlen az igazság, tudom, te túl gyengéd, túl ártatlan vagy hozzá, hogy elfogadd, de akkor is ez a helyzet!

– Jó, jó, ha azt hiszed, jobb, ha mindent felborítasz...

– Ne felejtsd el, hogy huszonhat éves vagyok, a férjem pedig majdnem kétszer ennyi. Fiatal vagyok, élni akarok, képtelen vagy megérteni?

– És miből akarsz élni? Nincs semmid, még szakmád sem.

– Van egy ötletem. Párizsba fogok költözni.

– Párizsba?

– Igen. Egy nőnek, aki elhagyja a férjét, az egyetlen lehetősége, hogy Párizsba megy.

– El akarsz menni, csak úgy, minden fillér nélkül?... Te megőrültél, Margaretha!

– Dehogy! Mondom, már tudom, mit fogok csinálni.

– Nos, mit?

– Modellt fogok állni festőknek. Párizsban sok a festő, szükség van modellekre. Miért, szerinted nem vagyok elég szép, hogy modell legyek?

– Nagyon szép vagy, Margaretha, de te is tudod, hogy nem ez a baj.

– Irány Párizs! Ott az emberek tudnak szórakozni, nem vetik meg az örömöket. Olyan leszek, mint ők, remekül fogok élni!... És ne mondd megint azt, hogy nincs pénzem. Ahhoz, hogy legyen, csak elébe kell menni. Egy luxusszállóban fogok lakni, biztosan találok néhány úriembert, aki majd kényeztet és kifizeti a számláimat!

– Margaretha!

Maryre szinte sokkoló hatással van a kijelentés. Eddig is tudta, hogy barátnőjének nincsenek erkölcsi kifogásai, és mindenre kész a siker érdekében, ám az még sosem fordult elő, hogy ezt ilyen cinikusan ki is mondja. Felpattan, dühtől vöröslő arca elé vonja kendőjét, és veszi a táskáját, kesztyűjét.

– Már mész is? – kérdezi Margaretha.

– Igen. Bocsáss meg, mára már eleget hallottam.

– Ne haragudj rám, Mary. Maradj még egy kicsit, korán van még.

Mary azonban már az ajtóban áll. Mielőtt átlépné a küszöböt, kezét a kilincsen tartva, hátra sem fordulva búcsúzik:

– Sajnálom, Margaretha. Azt hiszem, nincs több mondanivalónk egymás számára.

1902. szeptember 1-jén kimondják a Mac Leod házaspár hivatalos különválását, Rudolph hibájából, aki elhagyta a családi fészket és Arnhem környékére költözött, ahová magával vitte a kis Jeanne-Louise-t. Margaretha mégis attól tart, hogy a hivatalos döntés hatástalan marad: Rudolph sosem fogja átengedni neki a kislányt, és nem lesz hajlandó fizetni az amszterdami bíró által megállapított tartásdíjat. Először elveszítette legjobb barátnőjét, most pedig végképp magára maradt, minden jövedelemforrás nélkül. Hol ezt, hol azt a rokont kéri meg, hogy fogadja be egy időre. Mindezzel együtt sem érzelmi csalódása, sem nyomorúságos anyagi helyzete nem tántorítja el attól a döntésétől, hogy Párizs meghódítására induljon, éppen ellenkezőleg. Megszervezi az utazást, és az útiköltség fedezésére gondolkodás nélkül zálogba teszi néhány ruháját és ékszerét.

1903 tavaszán végre útnak indul Franciaország felé. Mindössze némi aprópénz lapul a zsebében, de szerencsecsillagában bízva úgy érzi, egy csapásra meghódítja majd Párizst, s nem is gondol többé szűkös helyzetére. Ahogyan azt Marynek mondta, eldöntötte, hogy a francia főváros előkelő helyeit látogatja majd, és gyorsan szert tesz egy gazdag védelmezőre, akivel eltartatja magát.

Jóképű kifutófiúk, bordó bársonyok, velencei tükrök, süppedős szőnyegek – a Grand Hôtel teljes pompájában mutatkozik meg a kevés csomaggal, ám annál nagyobb önbizalommal és büszkeséggel érkező hölgy előtt. Az

elegáns szalonban mindenkinek torkán akad a szó, ahogy végigvonul. A vendégek szeme pillantása követi a gyönyörű jelenést, csodálják, találgatják, honnan jöhet, ki lehet. A magabiztos megjelenésű hölgyről senki sem feltételezné, hogy alig két éjszakát tud kifizetni a szállodában. Lady Mac Leodnak nincs párja környezete megtévesztésében és az illúziókeltésben: ez az egyetlen igazi tehetsége, és tudja is, hogyan használja ki.

Alighogy elfoglalja szobáját, nekilát haditerve megvalósításának, amelyet még Hollandiában, a várakozás hosszú hónapjai alatt dolgozott ki. Először is haladéktalanul vizitkártyákat kell rendelnie egy nyomdából, enélkül semmihez sem kezdhet. Hosszúkás betűivel papírra veti a tervezeteket, számba veszi a lehetséges változatokat. Egymás után szaggatja darabokra a papírlapokat, nem találja a megfelelő formulát, s ahogy a papírdarabok szaporodnak a szemétkosárban, egyre türelmetlenebb és idegesebb lesz. Megjelölje-e Grand Hôtel-beli címét a kártyán, vagy jobb, ha csak a neve kerül rá, a közepére? Habozik, felváltva vizsgálgatja a két lehetőséget, különféle változatokban. Nem! Illetlenség lenne, ha egy, az ő helyzetében lévő hölgy bevallaná, hogy szállodában lakik, még ha luxusszállodában is. Meg kell elégednie a „Lady Mac Leoddal", s ha úgy alakul, majd kézzel ráírja a címét, mely így átmenetinek tüntethető fel. Ez az! Száz darab visszafogottan elegáns kártyát fog rendelni, amelyeket majd a megfelelő pillanatban kesztyűs kézzel és elragadó zavartsággal elővesz a retiküljéből.

– Sokat utazgatok – mondja majd –, mindig más városban vagyok, ezért nincs rajta a címem. Várjon egy pillanatot, azonnal ráírom...

Elővészi aranyhegyű tollát...

Természetesen nincs aranyhegyű tolla, de ez csak jelentéktelen apróság, a kellő pillanatban majd beszerez egyet. Egyelőre elengedi magát, a csodálatos, elragadó percekről álmodozik, amelyekben ő lesz a főszereplő, aki elcsábítja a frakkos, csokornyakkendős urakat, akik szegfűvel a gomblyukukban várnak rá. Gyerekjáték lesz megpuhítani és elcsábítani a zsákmányt!

Kezdődhet a vadászat, az álom itt van, egy karnyújtásnyira. Holnap először is megrendeli a vizitkártyát, aztán vásárol magának egy aranyhegyű tollat. Ami kell, az kell!

Lady Mac Leodnak azonban még aznap este csalódnia kell. Bármily nagy gondot fordított is öltözékére, megjelenése a szalonban semmiféle lelkesedést nem vált ki, senki nem figyel fel rá. A törzsvendégek a fotelok mélyén italukat szopogatják és halkan beszélgetnek. Távolabb, az étteremben a kristállyal és porcelánnal megrakott asztalok mellett ülők az étlapot tanulmányozzák. Fel sem pillantanak, ahogy Margaretha habozva megáll a küszöbön, majd sértődötten, felszegett állal az egyik sarokasztalhoz vonul, a terem végébe.

Lady Mac Leod csalódottan távozik első belépőjéről a ragyogó étteremből, ahol a legtöbb férfi hölgyek – feleség vagy szerető – társaságában jelent meg, ami lehetetlenné tesz mindenfajta közeledést. A ritka kivételek, a magányosan vacsorázó urak pedig teljesen jelentéktelennek tűnnek, s mélyen a tányérjukba fúrják tekintetüket. Margaretha a sarokba húzódva magára marad, s meg kell elégednie a főpincér és a kiszolgáló személyzet diszkrét bókjaival. Elkeseredését és dühét az asztalát díszítő rózsákon vezeti le: ideges ujjaival apró darabokra szaggatja a virágokat...

Később egy szobalány lép a szobájába, hogy megvesse az ágyát és segédkezzen a lefekvéshez. Nem volt jól nevelt lány, de fiatal és élénk, és minden mozdulatát vidám megjegyzésekkel kíséri. Alacsony és gömbölyded, hófehér bőrét szeplők borítják, főkötője alól aranyvörös tincsek kandikálnak elő. A vidám és élettel teli, zöld szemű kislány azonnal megtetszik Margarethának. Néhány szót, néhány mosolyt váltanak, s amikor a szobalány kis pu-

kedlivel elköszön, Lady Mac Leod azon kapja magát, hogy a kellemes közjáték mintha elfújta volna rosszkedvét. Máris jelentéktelennek látja kudarcát.

– Majd meglátjuk – mondja magában. – Végül is az, hogy csatát vesztettem, még nem jelenti azt, hogy a háború is elveszett. Elhintettem a magot, ez a sok szerencsétlen nemsokára a tenyeremből eszik majd.

Első párizsi éjszakáján félálomban a festőkre gondol, akikhez eljár majd, akiknek modellt ül. Meztelenül, színes selymek között, kecses pózokban látja magát. Csodálatos istennő lesz, akiért megküzdenek a Montmartre és a Montparnasse művészei...

– A maga helyében kabátot vennék. Nagyon komisz nálunk az ég, nem szabad bízni benne.

A párizsi ég, melyben a szobalány szerint nem szabad megbízni, ragyogó kéken, szikrázó napsütéssel terül a tetők fölé. Margaretha nanking ruhába öltözött, és bármit mond is a kis Pauline, nem fog kabátot venni. Olyan lágy az idő ezen az áprilisi reggelen! Körbeforog a tükör előtt, ellenőrzi a szoknyája esését, miközben a szobalány fehér lepedőkkel a karján egy puffra telepszik és onnan figyeli.

– Ne légy ünneprontó, Pauline, inkább válassz nekem egy ernyőt, légy szíves.

A tegezés szinte magától jött, természetesen következett az elmúlt napok során a két nő között kialakult különös, szinte cinkos kapcsolatból. Pauline megszerette Lady Mac Leodot, s úgy viselkedik, mintha személyi szolgálólánya lenne, nem pedig a szálloda alkalmazottja, aki egyforma figyelemmel tartozik a beosztása alá tartozó emelet minden vendégének.

– Napernyőt? Na jó... én figyelmeztettem. Legyen az, amelyiket a jó monsieur Castagnoltól kapott? Még ki sem bontotta.

Paulin Renard-ra tökéletesen illik a neve: egy róka ravaszságával rendelkezik. Nincs románc, nincs intrika,

ami elkerülné a figyelmét, ismeri a Grand Hôtel minden apró titkát. Tudja tehát azt is, hogy Louis Castagnol, mielőtt hazatért volna dél-nyugati birtokára, megajándékozta Lady Mac Leodot egy gyönyörű ernyővel, egy valóságos ékszerrel.

– Miért is ne? Vedd elő, megnézzük, jó lesz-e.

Pauline, bár mindent tud, azt azonban mégsem sejti, miféle szerelmes könyörgéseket és tiltakozásokat kellett Margarethának végighallgatnia a búcsúajándék átadásakor.

– Jaj, menjen már! Menjen már végre! – gondolta magában türelme fogytán, miközben a nagydarab gascogne-i siránkozását hallgatta.

Természetesen elfogadta a gyönyörű napernyőt, korábban pedig a számos apróbb ajándékot, arról azonban hallani sem akart, hogy elkísérje a boldogtalan Castagnolt Franciaország eldugott csücskébe. A férfi hosszú napokon át könyörgött, mindent megpróbált, hogy meggyőzze, dicsérte birtoka szépségét, ódákat zengett arról, milyen vidám és szórakoztató az élet arrafelé, lábaihoz terítette az életét, a vagyonát, a nevét. Margaretha azonban nem akart egy libamáj-kereskedő felesége lenni, bármennyire gazdag és szerelmes is az a kereskedő. Hogy madame Castagnol legyen? Még mit nem? Sikerült ellenállnia az ostromnak, sikerült úgy intéznie a dolgot, hogy a kedves Louis nagylelkű legyen – az ajándékok mellett kifizette a hotelszámláját és hagyott annyi pénzt, hogy néhány hétig még kényelmesen megéljen –, sikerült különböző meséket kitalálnia a múltjáról, és elhitetni, hogy Rudolph Mac Leod soha nem adja vissza a szabadságát, inkább megöli.

– Nézze csak... Remekül illik a ruhájához. De ha elered az eső, tönkremegy. Kár lenne érte. Szóval szerintem...

– Ugyan, gyönyörű idő lesz! Ha meg esni kezd, majd kocsiba szállok, na.

- Szegény Louis úr! Hogy remegett a keze, ahogy beszállt a kocsiba az állomás felé. Majdnem elsírta magát...
- Tudom, Pauline, ott voltam.
- Szép kis előadás volt! Így szerelemre gyúlni az ő korában, mint egy suhanc! Szánalmas, igazán szánalmas! Mindenki láthatta, milyen szemeket meresztett magára. Az igazat megvallva úgy nézett ki, mint egy kiskutya, aki cukorka után ácsingózik!
- Pauline!
- Jaj, bocsásson meg, asszonyom. Elragadtatom magam, nem tehetek róla. Anyám mindig mondta, hogy jól gondoljam meg, mit mondok, de sosem sikerül.
- Gyakorolni kell, kedvesem. Összevissza beszélsz, a végén még panaszt tesznek a vendégek a vezetőségnél.
- De maga nem, ugye?
- Nem, persze hogy nem. De azért vigyázz, nagyon felvágták a nyelved, egy nap még bajod lesz belőle.

Abban a pillanatban, hogy Lady Mac Leod megbocsát, a fiatal lány azonnal meg is feledkezik a figyelmeztetésről. Az ablak felé fordulva kinyitja az ernyőt és megforgatja a napsütésben.
- Nézze, milyen szép! Meg kell hagyni, monsieur Castagnol nagyon gavallér volt... Pedig nem is kapta meg a cukrát!
- Pauline, most már aztán elég! Biztosan várnak már a többi szobában, menj.
- Nincs már szüksége rám?
- Nem, kedvesem, elmehetsz...

Különös: bármilyen illetlenül beszél is Pauline, bármennyire áthágja is a jó ízlés határait, Margaretha képtelen igazán megharagudni rá. Hiányozni fog neki a kislány. Sőt, egyedül ezt az őszinteséget, természetességet sajnálja itthagyni. Ami a többit illeti... Párizsi tartózkodása távolról sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Hetek óta járja a Montmartre és a Montparnasse műtermeit, s mindenütt elkeserítő visszautasításban van része. Ezek a párizsi festők olyan gorombák, olyan faragatlanok! Némelyikük egészen arcátlanul viselkedett: azzal az ürüggyel, hogy az alakjára kíváncsiak, megkérték, hogy vetkőzzön le, s ahogy meztelenül megjelent előttük, úgy méregették, mint valami vásári portékát, majd tételesen elsorolták teste tökéletlenségeit – a terhességek nyomát viselő hasat, a megereszkedett melleket –, végül pedig kijelentették, hogy talán inkább felöltözve modellkedjen. Felöltözve, ő, Margaretha Mac Leod? Legvadabb álmaiban sem gondolta volna, hogy a testét – a gyönyörű testét, amelyet a nők irigyeltek, a férfiak csodáltak – ekkora sértés érheti. Ezek a festők, ezek az állítólagos művészek nem tudják, mi a szépség, ízlésficamos, kegyetlen alakok! Nem baj, nem az övéké lesz az utolsó szó, egy nap még hallani fognak róla, erre megesküszik!

Lady Mac Leod nyolc hétén át járta a várost, káposzta- és hagymabűzös kapualjakban osztogatta névjegyeit, szűk és mocskos lépcsőkön kapaszkodott felfelé a művészek szentélyéhez, csak azért, hogy durva kritikák érjék, hogy megalázzák.

Louis Castagnol rajongó szerelme nélkül végleg kétségbe ejtették volna a rosszindulatú megjegyzések. Ki tudja, talán még kételkedni is kezdett volna szépségében, és feladja a reményt. Szerencsére azonban éppen a kritikus pillanatban, mintegy varázsütésre felbukkant a jó Louis, és valóságos imádattal vette körül a művészet apostolaitól megvetett, leszólt testet. Hála legyen érte!

Igaz, hogy Margaretha pénzre váltotta nála szépségét, de hogyan lehetett volna másképp? Ahányszor csak az ágyába fogadta a nagydarab, kövér férfit, le kellett győznie magában undorát. Ahányszor megérintette hájas kezével, ahányszor csak a fülébe lihegett hevületében, elfordította az arcát és lehunyta a szemét, hogy elrejtse viszolygását. Sokkal kellemesebb lett volna egy fiatalabb és csinosabb szeretőt találni, de nem volt választás.

Louis Castagnol végre visszatért az otthonába, és Margaretha tudta, hogy soha többé nem látja viszont. Az összeg, amelyet búcsúzóul hátrahagyott, lehetővé tette, hogy az asszony még egy darabig élvezze a Grand Hôtel kényelmét, de mi értelme lenne tovább Párizsban maradni? Egyelőre nem kedvez számára a csillagok állása, s a kudarc elbátortalanítja. Nincs ereje tovább próbálkozni a festőknél, nem akarja megkockáztatni, hogy újabb gúnyos megjegyzések érjék.

Mindent alaposan mérlegelve helyesebbnek tűnik, ha visszatér Hollandiába. A pénzéből viszonylag kényelmesen megélhet, az átmeneti visszavonulás idejét pedig felhasználhatja stratégiája újragondolására. Mert a terveiről nem hajlandó lemondani: Párizs vigyázzon magára, hamarosan visszatér!

Ha a legcsekélyebb sikerrel is járt volna, Margaretha boldogan értesítené apját, hogy hazatér, de felesleges áltatnia magát, teljes kudarcot vallott. A találkozást elképzelve az is lehetetlennek látszik, hogy becsapja az apját. Szemtől szemben állva elkerülhetetlenül elárulná magát, és Adam Zelle nagyon hamar átlátna a szitán. Jól ismerik egymást, olvasnak a másik gondolataiban, hiszen egyforma a természetük.

Adam Zelle-nek továbbra is azt kell hinnie, hogy lánya Franciaországban él és sikeresen halad előre a magának választott úton. Ennek érdekében Margaretha a legegyszerűbb megoldáshoz folyamodik: vásárol hat képeslapot Párizs nevezetességeivel. Az egyiken az Eiffel úr által emelt hatalmas fémtorony is látható, mely az 1889-es világkiállítás óta uralja a város látképét. A képeslapok hátuljára néhány elégedettségről tanúskodó, megnyugtató sort ír: *Nagyon jól vagyok. Megtaláltam a szívemnek kedves országot.* Vagy *Boldog vagyok, kedves és finom emberek között élek. Párizs egyetlen hatalmas, vidám ünnep,* és hasonlók. Bármennyire is személytelennek,

semlegesnek tűnnek ezek a mondatok, Margaretha gondosan formálgatta őket, hogy elérjék kellő hatásukat.

Mielőtt Pauline-ra bízta volna a lapokat, Margaretha valamennyit dátummal látta el. A szobalánynak csak annyi dolga lesz, hogy hónapról hónapra feladja a megfelelőt, míg csak el nem fogy a készlet.

– Megértetted? Ellenőrizd a dátumot, mielőtt feladod. Tizenötödike körül add fel a májusit, aztán sorban a többit, jó?

– Jó. Csak azt nem értem, miért nehezíti így meg az életét.

– Az apám miatt, Pauline. Nem szabad, hogy rájöjjön, hogy elhagytam Franciaországot, ezért kapja a képeslapokat. Öreg ember, nem akarom, hogy aggódjon értem.

– Szóval kegyes hazugság? Így mondják, ugye?

– Miért is ne... Mindenesetre arra nagyon ügyelj, nehogy összekeverd a lapokat. Az apám ravasz ember, hamar rájönne a csalásra.

– Ne aggódjon, kétszer is ellenőrzöm majd, megígérem!

Pauline elhallgat, nincs több tenni-, nincs több mondanivalója. Ez az első alkalom, hogy így áll itt, némán, ernyedten lógó kézzel, tétlenül, szemét Lady Mac Leod két nagy csomagjára szegezve, melyek a szoba közepén már csak arra várnak, hogy lezárják őket.

– Ugyan, Pauline, ne keseregj! Visszajövök, ígérem! Hányszor mondjam még el?

– Igen... de mikor?

– Néhány hónap, legfeljebb fél év múlva.

– Az hosszú idő...

Margaretha odalép a lehajtott fejjel, könnyezve álló lányhoz. Kesztyűs kezével felemeli remegő állát és rákényszeríti Pauline-t, hogy a szemébe nézzen.

– Nem akarom, hogy szomorú légy. Sokkal jobban áll neked a mosolygás. Rendben?

– Rendben.

1903 nyarán Adam Zelle hatvanas éveiben jár, és Amszterdam egyik külvárosában él második feleségével. Gyermekei szétszóródtak az országban, nagyon ritkán látja őket. A szerencse elpártolt tőle – vállalkozásai egymás után csődbe mentek –, szerény ügynökként tevékenykedik, ám új helyzetéhez nem igazán tud alkalmazkodni. Saját nagyra törő terveiről, álmairól le kellett mondania, ezért aztán minden reményét Margarethában látja. Legidősebb gyermeke, kedvenc kislánya nem okoz csalódást, a Párizsból rendszeresen érkező hírek megnyugtatják, és megerősítik ebben a meggyőződésében.

Ezerszer elolvassa és bőségesen kommentálja a képeslapokat, mielőtt azok a tálalószekrény üvegajtaja mögé kerülnének.

– Képzeld csak el, milyen életet élhet! Finom vacsorák, séták a Bois-ban, estélyek az operában... milyen szép lehet a lányom, biztos vagyok benne, hogy Párizs minden gavallérja a lábainál hever!

A vacsora végeztével Adam Zelle az asztalnál újra és újra elolvassa a reggel érkezett, július 13-i dátummal ellátott lapot. Margaretha három hónapja Hollandiában van, ám az apja semmit sem gyanít. Nézegeti a képet, a fémtornyot, mely leginkább gyerekjátékra emlékezteti, s újra elolvassa a lánya keze írásával rótt rövid üzenetet.

– Nagykövetekkel, bárókkal, művészekkel, csupa előkelő emberrel érintkezik!

A második madame Zelle nem osztja sem férje lelkesedését, sem optimizmusát: ismeri a férfit, s régóta nem követi már hagymázos álmaiba. Vállat vonva feláll, hátratolja a székét, majd lassú mozdulatokkal leszedi az asztalt. Mindig ez történik, ha posta jön Margarethától: Adam álmodozni kezd, meséket talál ki. A sietősen és szűkszavúan megfogalmazott sorok mögé kastélyokat, luxuséletet, dicsőséget képzel, és megállíthatatlanul belemerül az álmaiba.

– Kíváncsi lennék, ezt honnan veszed. Én semmi ilyesmit nem olvastam. A lányod csak annyit ír, hogy jól van.

– Mert nem tudsz olvasni a sorok között. Hidd el, ismerem én az én Margarethámat! – jelenti ki az öreg Zelle.

– Igen, ismered. De nem olvasol, hanem mindenfélét kitalálsz a sorok között, az biztos!

Jó. Rendben van. Felesleges vitába szállni ezzel a nővel, gondolja magában Adam Zelle, túlságosan két lábbal áll a földön, nem lát tovább az orra hegyénél.

Ő is feláll, és halkan morog az edényekkel csörömpölő asszony ellen. Nehézkesen a tálalószekrényhez lép, s szinte sajnálkozva a többi mellé illeszti a legfrissebb képeslapot. Hátralépve büszkén megszemléli a párizsi látképeket, a jó hírek értékes gyűjteményét.

Másnap hajnalban, kihasználva, hogy madame Zelle még alszik, újra elolvas majd néhány lapot. Titkos reggeli szertartássá vált ez, szükségletté, amelyet ki kell elégítenie, mielőtt munkába indul, hogy erőt merítsen belőle.

Margaretha Zelle-Mac Leod titokban tért vissza Hollandiába. A tékozló leány önszántából lemondott a viszontlátással járó örömről. Erőt vett magán és inkább a diszkréciót választotta, s Amszterdamtól a lehető legtávolabb, az egyik nagybácsinál rendezkedett be Nimègue-ben.

Most, hogy a családi kapcsolatok újra feléledtek, két rögeszme uralkodott el rajta: viszontlátni a lányát, a kis Jeanne-Louise-t, és továbbra is gondoskodni akar arról, hogy az apja ne szerezzen tudomást hollandiai tartózkodásáról. Ennek érdekében alig jár el otthonról, és kerül minden feltűnést.

Mióta Nimègue-be érkezett, nem érintkezik senkivel, a nagybátyja házába zárkózva él, mint egy törvényen kívüli bűnöző, aki a büntetéstől való félelmében bujdosni kénytelen.

Három hét elteltével azonban annyira szeretné már viszontlátni a kislányát, hogy elköveti az első hibát: levelet ír Rudolphnak, és engedélyt kér egy találkozóra. Mac Leod lesújtó hangon válaszol. Margaretha kérését elutasítja, és felháborodott levelet ír a nagybácsinak. Ebben kígyót-békát kiabál a feleségére, és felelősségre vonja a bácsit, amiért tiszteletre méltó ember létére házába fogadta ezt a „züllött nőszemélyt", aki Párizsban végleg eljátszotta a tisztességét és a becsületét. A nagybácsit jó szíve ellenére zavarba hozza a levél hangneme és tartalma. Tudja, hogy Rudolph Mac Leod vérmes ember, és a helyzet könnyen kellemetlenné válhat. Sajnálattal ugyan, de a nyugalma mellett dönt, és megkéri Margarethát, hogy költözzön el.

Július elején Lady Mac Leod átszállíttatja két csomagját - minden vagyonát - anyja egyik nővéréhez Leidenbe, remélve, hogy ott nyugalmasabb szállásra lel. Ismét levelet küld Rudolphnak, és kéri, hogy láthassa a kis Jeanne-Louise-t, aki már ötéves. Mac Leod bizonyára elgondolkozott közben vagy tanácsot kért az ügyvédjétől, mert ez alkalommal igent mond. A találkozás időpontjául augusztus harmadik vasárnapját jelöli meg Arnhemben, ahol azóta is él a kislánnyal.

Margaretha túláradó örömmel várja, hogy láthassa a lányát, akitől két évvel azelőtt elszakították. Sajnos amikor a megadott időpontban megérkezik a házba, zárt ajtók fogadják. Rudolph meggondolta magát, mégsem találkozhatnak.

A Mac Leod házaspár között kitör az idegek háborúja. Az első, sikertelen találkozó után Margaretha rendszeresen újra kérvényezi a láthatást, a férje pedig elviekben minden alkalommal engedélyt ad, majd megszegi a szavát.

Ahogyan Margaretha elkeseredése növekszik, úgy válik egyre égetőbbé a vágy, hogy lássa a lányát. A gyerek talán már csak ürügy, inkább az lett a fontos, hogy megadásra kényszerítse Rudolphot és megtörje az ellenállását. Nem adja fel a harcot, hol szemrehányó, hol könyörgő hangú levelekkel bombázza a férjét, hol a törvény biztosította láthatási jogaira, hol anyai érzelmeire hivatkozik. A legkülönbözőbb hangulatú levelek lavinája alatt Rudolph végül enged.

Október közepén végre kinyílik az arnhemi ajtó, melyen korábban Margaretha hiába kopogtatott. Rudolph Mac Leod ingujjban-nadrágtartóban áll a küszöbön, kopaszabban, mint valaha, s gőgösen méregeti feleségét.

- Mint a kicsapongásról hazatérő gavallér - gondolja magában Margaretha, és halványan elmosolyodik.

- Na, gyere be! - morogja Mac Leod, gyors pillantást vetve a kezében tartott csomagra.

Bevezeti a fiatalasszonyt egy egyszerű szobába, melyben a bútorok, mint megannyi őrszem, katonás rendben és ridegségben sorakoznak a falak mentén. Sehol egy kép, sehol egy szőnyeg, minden a lakó visszataszító hidegségét tükrözi. A kislány azonban ott van, újabb őrszemként, mereven ül, két keze kék kartonruháján nyugszik. Lesüti a szemét.

A gyerek nem mozdul, nem áll fel. Okosan, kényszeredett fegyelmezettséggel ül a díványon, hatalmas barna szemét az idegen asszonyra emeli, aki letérdel előtte.

- Szervusz, *Non*.

- Jó napot, asszonyom.

- Már nem *Non*... Jeanne-Louise-nak hívják!

Rudolph szavai hideg zuhanyként hatnak. Margaretha már majdnem elfelejtette a híres katonai beszédmódot, a tőmondatok keménységét. Egy pillanattal ezelőtt még karjába készült kapni a kislányt, Rudolph gyűlölködő közbeszólása azonban megfagyasztotta, az ölelő mozdulat félbeszakad. Margaretha felemelkedik, hátrébb lép, s hátrálva megkerül egy alacsony asztalkát. Rudolph leül a díványra, szorosan a kislány mellé, és átfogja a vállát.

A díszlet készen áll, a színészek elfoglalták helyüket, kezdődhet az előadás.

– Nagyon megnőttél, Jeanne-Louise, igazán szép kislány lettél.

A kislány pislog a bók hallatán, ám továbbra sem szól.

– Hoztam neked egy kis édességet. Vedd el, édesem, ez a tiéd.

Margaretha előrehajol és a kislány felé nyújtja a szalaggal átkötött dobozt. Jeanne-Louise megremeg, de nem meri kiszakítani magát az apai ölelésből. Margaretha megérti, hogy hiába is erőlködne, inkább leteszi a bonbont kettőjük közé, az asztalkára.

– Neked hoztam – ismétli. – Kinyithatod, amikor csak akarod.

– Azt nem! – csattan fel Rudolph. – Rossz fogak... Semmi vacak bonbon!

– Jaj, nem tudtam... – dadogja Margaretha. – Sajnálom.

– Ez az, sajnálod... Inkább ruhát vagy játékot hoztál volna, nem gondolod?

Margaretha mélyeket lélegzik, nyugalmat erőltet magára, magába fojtja az ajkára toluló szidalmakat, minden erejével küzd dühe ellen. Nem szabad tudomásul vennie a provokációt. Micsoda győzelem lenne Rudolph számára, ha elveszítené a hidegvérét.

– Igaz, gondolhattam volna rá – mondja, miközben egész bensője forrong, átkozza és a poklok fenekére kívánja a férjét.

Gúnyos elégedettség ül ki Mac Leod puffadt arcára: győzött, sikerült megaláznia az asszonyt.

– Iszol valamit? – kérdezi. – Kérsz? Tea, sör, kávé?

– Nem, köszönöm, semmit. Mennem kell, megy a vonatom.

Margaretha feláll. Újra megkerüli az asztalkát, hogy elérje a még mindig mozdulatlan, ujját szopogató kislányt.

– Elmegyek, édesem. Adsz egy puszit?

A gyerek nyugtalanul az apjára pillant. Szabad?

– Elég ebből! – dörren Rudolph. – Vár a vonatod.

Három haragos lépéssel máris az ajtóban terem, kitárja, majd visszafordul:

– Menj, Margaretha... Vár a vonatod!

Az asszony oda sem figyel, a lányához hajol. Kezébe fogja a kicsi karját, arcát az arcához szorítja és a fülébe súgja:

– Én vagyok az anyukád, tudod.

Ezzel utolsó kihívásként Rudolph felé, aki megtagadta tőle a csókot, s most türelmetlenül áll a nyitott ajtóban, megragadja a kislány csuklóját, és forrón ajkához szorítja.

Mata Hari születése

Nimègue, Leiden, Eindhoven, Schveningen... Helyzete rendezetlen, hiszen különvált a férjétől, ám hivatalosan nem vált el, így hát az ajtók bezáródnak, és Lady Mac Leod egyre-másra költözni kényszerül. Időközben az a búcsúajándék, melyet Louis Castagnol adott, mielőtt elhagyta Párizst, elfogyott, és Margaretha pénz nélkül maradt. December elejére azon kapja magát, hogy semmije sem maradt. Ekkor, mint a farkas, akit az éhség előcsalogat rejtekhelyéből, elhagyja búvóhelyét és Rotterdamba utazik, abban a reményben, hogy ott munkát vagy bármiféle megélhetési forrást talál. A nagyvárosban, ahol senki nem ismeri, névtelenségben, kedve szerint élhet.

Reményei nagyon hamar semmivé foszlanak, hiszen nincs szakképzettsége, nincs semmiféle szakmája. A kultúra „máza", melyet a La Haye-i intézetben magára szedett, elégtelen ahhoz, hogy megpályázhasson egy komolyabb állást és igazi megélhetést találjon. Igaz, hogy tud zongorázni és lovagolni, igaz, hogy kellemes hangja van és beszél néhány idegen nyelvet, ezek a tulajdonságok azonban, melyek egy nagypolgári családban élő fiatal lánynál valódi adut jelentenek, semmit sem érnek nála, aki egyedül van, és nincs vagyona. Mit tegyen? Felmerül benne, hogy nevelőnőnek vagy házvezetőnőnek jelentkezik, de már a gondolatát is gyűlöli annak, hogy mások alárendeltje legyen. Ez a végső megaláztatás, a kudarc lemoshatatlan jele lenne. Ezt nem vállalhatja.

Kapcsolatok és pénz híján Rotterdam egyik rossz hírű kerületében rendezkedik be, egy nedvességtől bűzlő,

férgektől hemzsegő szobában. A berendezés is hasonló: egy vaságy, egy asztal és egy szekrény, amely kis híján felborul, ahányszor csak kinyitják az ajtaját. A padlástérből kialakított helyiség a tetőmélyedésre nyíló ablakon át kapja a fényt, ezért aztán a szoba mindig baljós homályban borong, bármilyen legyen is az ég odakint. A nyomasztó hangulatot csak tetézi, hogy a tető dőlésszöge nagyon megnehezíti a mozgást: Margaretha alig tesz pár lépést, feje máris a falakba ütközik.

Ebben a nyomorúságos odúban minden más nő belátná, hogy kudarcot vallott, hogy reményei nem teljesülhetnek be, s átadná magát a kétségbeesés sötét gondolatainak. Margaretha Mac Leodot azonban nem ilyen fából faragták: határozott, elszánt természete megóvja a végső elkeseredés kísértéseitől. Szerencsétlen helyzete nemhogy nem ejti kétségbe, még sarkallja is: ha tehetségét nem tudja pénzre váltani, ha csak a testi szerelem jelenthet megoldást, nos legyen, áruba bocsátja a testét, méghozzá jó áron! Nem maradhat ebben a nyomorúságos lyukban, a lehető leghamarabb össze kell szednie annyi pénzt, hogy visszatérhessen Párizsba. Megesküdött magának, hogy december utolsó napjaiban elhagyja Hollandiát: az 1904-es év a párizsi győzelem éve lesz, vagy semmi más!

Megkezdődik a keresés: Margaretha minden reggel elindul otthonról gáláns randevúira, s csak a nap végén tér vissza szobájába. A szállásadónő, akit nagyon kíváncsivá tesz ez a jövés-menés, elbizonytalanodik. Vajon miért lakik nála ez az elegáns, előkelő hölgy? Mit rejtegethet? Mit csinálhat napközben? A jóasszony még véletlenül sem gondolna az igazságra, annyira arisztokratikus és távolságtartó a bérlő viselkedése.

A hideg, vagy az önmaga iránt érzett undor olykor mégis a szobában marasztalja Margarethát. Ilyenkor végigdől az ágyon – a szoba elrendezése más lehetőséget nem kínál –, s a keskeny ágyon hanyatt fekve lehunyja a

szemét, hogy ne is lássa az elkeserítő díszletet. Ezekben a pillanatokban távolról sem tétlenkedik, gondolatban ezredszer is végigfutja a tervet, amelyet Hollandiába való visszaérkezése óta dédelget. A kikötő felől hallatszó hangok, a rakodók szirénái, a ködkürtök, a dokkmunkások kiáltásai a vágyott honvágy érzésével életre keltik benne emlékezete eltemetett rétegeit. Minden egyes hang újabb képeket varázsol elő, lehunyt szeme előtt megjelennek indonéziai életének elfeledett részletei. Jáva. Szumátra. A kis Norman. A burjánzó növényzet borította dombok. Az alkalmazottak, akik „kapitány asszonynak" szólították, és a számtalan történet, amelyeket végtelen türelemmel és rengeteg mosollyal csalt elő belőlük. Eszébe idézi az ezeregy mesét, melyet hallott, melyek elkápráztatták, újra maga előtt látja a széles karperecekkel felékszerezett bajadérokat, a tánc titokzatos nyelvét, a testek fenséges mozdulatait a hullámzó, remegő zene hangjaira...

A boldogan felidézett emlékek megnyugtatják, és táptalajt nyújtanak álmainak. Lassanként elfelejti, hogy a társadalom peremére szorult, elfelejti, hogy néhány forintért férfiaknak árulja a testét, elfelejti a nélkülözést, a magányt, s indonéziai tapasztalataira építve új terveket kovácsol. Egyetlen percig sem kételkedett önmagában, a hosszas meditálások nyomán azonban még fényesebbnek, még dicsőségesebbnek tetszik a jövő, mint valaha. Döntött: mivel hozzávetőlegesen ismeri a szent táncok szabályait és elveit, az alapokat felhasználva kialakítja a maga táncát. Hogy lehetséges, hogy eddig nem gondolt erre? Gyerekjáték lesz számára, hogy úgy táncoljon, ahogyan a bali nők, akiknek kecses mozgását annyiszor megfigyelte a szentélyekben. Mint a bajadérok, leplekbe burkolja majd a testét, és kövekkel kirakott perecekkel ékesített karjával-lábával utánozza szertartásos mozgásukat, hajladozásukat. Emlékszik a liturgikus táncok minden mozzanatára, minden testtartására. Tudja, hogy képes

lesz tökéletes illúziót kelteni, tökéletes koreográfiát kidolgozni, hiszen megbízhat teste vadmacskaszerű kecsességében és fantáziája kimeríthetetlenségében. Egészen biztos, hogy sikere lesz: nemsokára színpadra lép, és a tömegek a lábai előtt hevernek majd.

Margaretha elérte célját: teste áruba bocsátásával sikerült annyi pénzt összegyűjtenie, hogy visszatérhessen Franciaországba, és útnak indíthassa nagyra törő terveit Párizsban.

Ezen a december végi napon kora hajnalban felébred, s máris indul. Keveset aludt, és túlságosan izgatott, képtelen tovább a négy fal közt szorongani. Holnapra már messze jár, holnap a vonat kerekeinek minden fordulása Párizs és dicsőséges jövője felé repíti.

Ahogy kilép a házból, ahol immár majdnem három hete él, az ég koromfekete, a tetők felett borús sötétség uralkodik. Margaretha azonban sebezhetetlennek érzi magát, félelem nélkül lépked az árnyak között. Akkora belső erő, akkora energia lakozik benne, hogy muszáj járkálnia, sőt, legszívesebben futna, rohanna, ugrándozna, táncolna a még álomba merült nagyvárosban. Aludjon? Ugyan! Micsoda időveszteség lenne, gondolja magában, majd a hajnali hidegben megremegve összehúzza magán bundáját, és könnyed léptekkel, céltalanul elindul. Felkavaró, izgalmas érzés keríti hatalmába, mintha a dicsőség, a ragyogó jövő felé lépkedne. A hidegben minden lélegzet fehér párafelhőt varázsol elé, cipősarka ütemesen kopog a járdán, kip-kop, az élénk, megszokott, jól ismert ritmus szeretettel kíséri útján.

Lassacskán, miközben továbbra is céltalanul kószál az utcákon, felébred körülötte a város. Félrehúzzák a függönyöket, a sötét kapualjakból álmosan hunyorgó, homályos alakok lépnek elő. A kevés járókelő, akivel Margaretha szembetalálkozik, kifejezéstelen arccal, a korai ébredés rosszkedvében siet valamerre.

Margaretha, bár maga sem tudja, önkéntelenül Kelet felé tart, mit sem sejtve a rá váró csodálatos szépség szövedékéről. Tesz még néhány lépést, ám hirtelen megtorpan, zavartan, elragadtatva figyeli a horizonton születő fényt, mely rózsaszín ragyogással vonja be a tájat, s lassan, méltóságteljesen kapaszkodik az égre. Gyönyörű napfelkelte. A rózsaszín árnyalat Maryt juttatja Margaretha eszébe. Maryt, és még valamit... hogyan is nevezték Jáván a napot? Mata Hari, a nap szeme. Ez az, *mata hari*, nem felejtette el a négy szótagot, s a tejfehér égen felkelő nap sápadt fényében kántálva, mint egy mágikus formulát ismételgeti magában. Addig ismételgeti, míg eggyé olvadnak terveivel, álmaival, míg a diadalmas megvilágosodás szavai lesznek: a felismerés kavargó érzései közepette hirtelen elhatározza, hogy mostantól Mata Hari a neve.

Megfordul, és visszaindul a városba, mely ekkor már aranyfényű reggelben fürdik.

Lady Mac Leod megtalálta a nevet legendájához.

- Van egy üzenete, asszonyom. Megőriztük, bár hónapokkal ezelőtt érkezett - fogadja a Grand Hôtel portása.

- Vajon ki írhatott nekem ide? - tűnődik magában Margaretha, miközben az elfeledett üzenetek között kikeresik a levelét.

- Itt van! - húzza elő diadalmasan a portás. - Megtaláltam!

A pult fölött átnyújtja a bélyeg nélküli borítékot, melyen kizárólag Lady Mac Leod neve szerepel. Margaretha félrehúzódik, gyorsan feltépi a borítékot és olvasni kezd:

1903. augusztus 15., Párizs

Kedves lady Mac Leod.
Ez itt Pauline levele. Ne figyejje a hejesírási hibákat, kérem, én nem kaptam jó nevelést. A barátom, aki a pós-

tán dolgozik, nem akart hejetem írni, de sebaj, majd megírom én.

Tuggya, már nem dolgozom a Grand Hôtelben, mert egy vendég panaszt tett elenem az igazgatóságon. Igaza volt, hogy azt montta, hogy túl sokat beszélek: a nyelvem miat elvesztettem az álásomat. Nem baj, mert most egy szabóműhejben dolgozok, a Madeleine mellet, a Pasquier uccában. Egy tucat fiatal lány ül az asztal körül, a főnöknő meg haggya, hogy beszélgessünk. Gondolhattya, mijen jól elvagyok! Annyit beszélhetek, amennyit csak akarok, nem szólnak rám.

Ezt a levelet, ahogy kész lesz, elviszem a Grand Hôtelbe. Remélem, hamarosan visszagyün Párizsba, ahogy igérte, és odaaggyák magának, ahogy megérkezik. Ne agóggyon az apukája miatt, elintéztem a képeslapokat, és amig tart belölük, küldözgetem őket. Mindig megnézem a dátumot, amit ráírt, és pontosan feladom őket, megbizhat benem.

Mikor visszagyün, örülnék, ha meglátogatna a Pasquier uccában, Germaine Dessange-nál. Szép hej, majd megláttya. Persze nem olyan elegántos, mint a Worth, de itt öltözködik a környék krémje. Gyüjjön el, kérem, nagyon örülnék, ha láthatnám.

Tiszteletel üdvözli:

Pauline

A portásfiú kíváncsian lesi, mi lehet a több hónappal azelőtti üzenet, s ahogy látja, hogy Lady Mac Leod először felhúzza az orrát, azután ahogy halad a levélben, egyre szélesebben mosolyog, végül pedig kitör belőle a nevetés, minden bátorságát összeszedve megkérdezi:

– Jó híreket kapott, asszonyom?

– Ó, igen, bocsásson meg... Szórakoztatóakat, nagyon szórakoztatóakat, látja, csupa könny a szemem a nevetéstől...

Lady Mac Leod kis csipke zsebkendőt vesz elő, megtörölgeti a szemét, miközben a portás, némi késéssel ugyan, de siet osztozni örömében, és szélesen elmosolyodik. Itt a vendég az első, aranyszabály, hogy mindig az ő hangulatához kell igazodni...

Első párizsi tartózkodásának kudarca megedzette Margaretha Mac Leodot, alias Mata Harit. Megfogadta, hogy gondosan elkerüli azokat a hibákat, amelyek korábbi sikertelenségét okozták, és részletesen, aprólékosan kidolgozza terveit, mielőtt a megvalósításukhoz látna. Az első szabály, hogy kerülni kell minden kapkodást. Ehhez az elvhez kell igazodnia, minden körülmények között.

Grand Hôtel-béli szobája magányában kidolgozza „életrajzi adatainak" első változatát, melyet válogatott közönség előtt tesz majd próbára: Germaine Dessange vendégeinél, a Pasquier utcában. Az ötlet Pauline-tól származik, akinek eredeti stílusánál és helyesírási találékonyságánál csak szervezőtehetsége nagyobb. A varrólánnyá lett szobalány Margaretha nyakába ugrott, amikor az, kérésének eleget téve, megjelent a műhelyben. A fiatal lány nem bír betelni gyönyörű barátnéja látványával, meghatottan ölelgeti, s büszkén bemutatja a főnöknőnek, miközben telekiabálja nevével a műhelyt és a próbaszalont, nehogy bármelyik vendégnek is kétsége legyen afelől, micsoda előkelő látogató érkezett.

Az első találkozás óta a két nő néha Pauline manzárdszobájában találkozik, a Trétaigne utcában, leggyakrabban azonban a Procopa kávéházban vagy egy teázóban a Madeleine környékén. Margaretha sohasem fogadja a lányt a Grand Hôtelben, s mindketten szigorúan be is tartják az óvintézkedést. A kezdeti rokonszenv és vonzódás kölcsönös és tettetés nélküli szeretetté mélyül közöttük: egyszerű, de őszinte barátsággá, melyben lehetővé válnak a bizalmas vallomások. Pauline gyerekes lelkesedéssel fogadja Margaretha beszámolóját nagyra törő ter-

veiről. Nagyon tetszik neki a Mata Hari művésznév. Mit számít, mit jelent malájul: az ő fülében úgy cseng, mint egy keleti királynő neve.

– Tökéletes – jelenti ki szokott határozottságával. – Gyönyörű név, és remekül illik magához.

– Örülök hogy tetszik. De a többi, arról mit gondolsz? Szerinted hihető?

– Mi? Hogy egy templomban született és az anyja szent táncosnő volt?... Miért ne? Maga olyan remekül mesél. Én, ahogy hallgatom, mindent beveszek!

A lány egy pillanatra elgondolkodik, majd hozzáteszi:

– Hogy biztosak lehessünk, hogy a kis története megállja a helyét, ki kellene próbálni másokon is, mondjuk madame Dessange vendégein. A kerület előkelőségei járnak hozzánk, remek hallgatóság lesz. Megszervezhetem a dolgot, ha akarja.

Germaine Dessange a századforduló környékén alapozta meg anyagi helyzetét. Már amikor a Kék papagájban énekelt és emelgette a lábait, akkor is tudta, hogy nem az a hivatása, hogy egész életében a testéből éljen. Bármenynyire fiatal volt is, pontosan tudta, mit akar, s alapos megfontolás után úgy döntött, mégiscsak jobb a színpadon megkeresni a betevőt, mint egy mosodában robotolni, mint szegény anyja. Különösen, hogy a színésznőséget csak ugródeszkának, nem pedig célnak tekintette. Germaine nagyon hamar, alighogy belépett a színpad világába, felismerte a dörgést: a páholyok mozgalmas világában, ahol a lányok félmeztelenül jönnek-mennek, csak a fehér kesztyűs urak számítanak, akiktől a lehető legkevesebb szolgáltatásért a lehető legtöbb pénzt kell kicsalni. Esténként, mielőtt felment volna a függöny, másról sem esett szó a kulisszák mögött. Mimi panaszkodott, hogy a férfi, aki kitartja, túl szigorúan fogja a gyeplőt, egy másik lány szidta a lovagját, mert az túl unalmas, és így tovább, miközben mindannyian a nagy alkalomra, a szerencsére vártak: egy napon, pontosabban inkább egy éjszaka majd felfigyel rájuk a pénzvilág vagy az arisztokrácia egyik gazdag tagja, beléjük szeret, kiemeli őket és házat rendez be számukra a városban, ahol majd úgy élhetnek, mint a grófnők. A legtöbb lánynak szívbéli szerelme is volt, akit rejtegetni kellett a fehér kesztyűs lovagok elől, nehogy bonyodalmakat vagy kellemetlen jeleneteket okozzon. A felvonások között levélkék és virágcsokrok érkeztek, a lányok sutyorogtak, leselkedtek a függöny mögül, egyikük kesergett, mert a szeretője nem ért rá, másikuk kiüzent, hogy „nem, nem, ma nem lehet", szenvedjen csak a vén disznó, ma egyedül fog aludni!

Germaine szerencsés volt, sikerült megőriznie frisseségét, nem szürkült el és nem savanyodott le a „nagy lehetőségre" várva, mint oly sok társnője. A nagy lehetőség három év elteltével érkezett meg egy gazdag biztosítási szakember személyében, aki olyan mélységesen beleszeretett, hogy azonnal kijelentette, nem engedi, hogy kedvese az erkölcstelen színházi világban éljen tovább. A szép Germaine örömmel elhagyta a színpadot, egy feltételt azonban szabott: vegyen neki a férfi üzletet az egyik elegáns kerületben, hogy ne kelljen *„ad vitam aeternam"* a barátja jóakaratától függenie.

Így aztán Germaine Dessange, a hajdani varieté-színésznő üzlettulajdonos lett a Madeleine közelében. Műhelye az épület második emeletén található, és hatalmas ablakokon át kapja az aprólékos varrómunkához elengedhetetlen fényt. Fiatal lányok csapata szorgoskodik a hosszú asztal körül, melyen látszólagos rendetlenségben hevernek anyagok, gombostűk, cérnák, gombok, kapcsok. A falak mentén külön erre a célra tervezett szekrényekben sorakoznak a szalagok, hímzett rátétek, művirágok és egyéb díszítő kellékek. Reggeltől estig járnak a varrótűk, és folyik a beszélgetés is. A lányok nevetgélnek, énekelnek, jól érzik magukat.

A próbaszalon, bár a méhkasként zümmögő műhely felől is megközelíthető, külön bejárattal rendelkezik, kizárólag a vendégek használatára. Elegáns, szépen berendezett helyiség, Germaine Dessange nagy gondot fordított a kialakítására: rózsafa-selyem a falon, kényelmes, süppedős fotelek, selyemkárpitozású puffok, aranykeretes tükrök, indát formázó stukkók, finom üvegből készült, egyenesen Émile Gallé nancy-i műhelyéből származó üvegcsillárok és falikarok.

A szalon mélyén egy drapériával elrejtett ajtón át kisebb, meghittebb szobába léphet a vendég, amelyet Germaine budoárnak rendezett be, és minden elképzelhető luxussal felszerelt. A lágy csillogású pasztell szatén, a vázákban csendéletként elrendezett halvány rózsák, az aranykeretes fehér faburkolat, a puha bársonyokkal borított ülőkék mind-mind a nőiesség dicséretét zengik. A kivételes vendégek, akik bebocsátást nyernek ide, imádják Germaine „ékszerdobozát", és boldogan töltenek itt akár egész délutánokat is. A szalon gyönyörű kis oldaltermében ugyanis az a szokás, hogy tilos anyagokról és ruhákról beszélni. A kiváltságosok ugyan beszerezhetnek néhány kiegészítőt legújabb ruháikhoz, a lényeg mégis az, hogy négyen-öten összejöjjenek, és kedvükre beszélgessenek a kellemes környezetben, melyben ibolya és rezeda illata száll, ahányszor csak meglebben a függöny, amely távol tartja a külvilág zaját, és óvón lezárja a szentélyt. Kristálypoharakból portóit vagy xeresi bort isznak, apró szendvicseket eszegetnek, melyeket madame Dessange szolgáltat fel, aki tudja, hogyan kell bánni a vendégeivel. Gyorsan telik az idő a gipszszobrocskák tekintetétől kísérve, melyek a mennyezet sarkaiból vigyázzák a hölgyek csevegését.

Ebbe a szerájhangulatba vezeti be főnöknője engedélyével Pauline egy februári délutánon Lady Mac Leodot. Néhány törzsvendég már megérkezett. Megtörténik a bemutatás, a hölgyek köszöntik egymást, majd mozgolódnak kicsit, hogy helyet csináljanak az új jövevénynek. Pauline és madame Dessange diszkréten visszavonulnak.

Margaretha a Worthtől származó selyem-bársony redingot ruháját vette fel az alkalomra. Feltűzött haját ezüstróka sapka tartja összefogva. Olyan természetesen viseli a luxusdarabokat, hogy senkiben sem merül fel, miféle erkölcstelen módon keresi a rájuk valót. Még Pauline sem tudja, hogy Lady Mac Leod egy előkelő bordélyban dolgozik elképesztő összegekért. Ugyan, mit számít ez, valamiből csak ki kell fizetni a cipész, a szabó, a varrónő számláit!

A hölgyek vidám, kedves és barátságos társaságot alkotnak. Körülveszik az új vendéget, töltenek neki egy kis likőrt, nem akarnak indiszkrétnek látszani, de félénken kérdezgetni kezdik. Margaretha nem remélt ennyit. A hölgyek kíváncsiságától hajtva veszedelmes rögtönzésbe kezd, elmondja, hogy Indiából jött, ahol a gyermekkorát töltötte, és a helyzethez illő komolysággal utal rá, hogy nemrég nagy bánat érte. Ahogyan szövi a mese fonalát, úgy válnak az arcok hol meglepetté, hol elragadtatottá, hol együtt érzővé... Megsajnálják, átérzik bánatát. Szegény drága, és mi történt aztán? Meséljen, meséljen... A sikertől felbátorodva Margaretha képzelete szárnyalni kezd, története egyre színesebbé kerekedik. A hallgatóságot magával ragadja az egzotikus asszony, a percről percre csodálatosabbra festett délibáb.

– Az édesanyám bajadér volt Randa Swany templomában, India déli részén. Sajnos nem ismerhettem, meghalt, amikor a világra hozott. A szentély papjai vettek magukhoz, és Mata Harinak, a nap szemének kereszteltek. Siva titkos pagodájában nevelkedtem, ahol beavattak a tánc szent rítusaiba...

Bólogatásokkal kísért ó!, á! kiáltások felelnek a beszámolóra, mindenfelől kérdések hangzanak:

– És soha nem jött ki? Nem is volt más társasága, csak a papok?

- Ott volt a többi bajadér is, bezárkózva éltünk, meglehetősen egyhangúan. A beavatási szertartások és a séták töltötték ki az időnket... Egyetlen szórakozásként jázmint szedtünk és füzérekbe fontuk, hogy azokkal díszítsük a templom oltárát.

A hölgyek tátott szájjal, elkápráztatva, mintegy hipnózisban hallgatják. Minden szempár rá szegeződik.

- Később, süldőlány koromban a főnöknőnk, aki különleges tehetséget látott bennem, úgy döntött, hogy Siva kultuszának szentel, és felfedte előttem a titkokat...

- Milyen titkokat? Mondja el!

- Sajnálom, idegenek előtt nem fedhetem fel őket.

- És mi volt az a bánat, amiről beszélt?

- Nos, igen. A brit hadsereg egyik tisztjének özvegye vagyok. Egy zendülés során ölték meg. Még két évig sem tartott a boldogságunk. Ezért kellett elhagynom az otthonomat, és emiatt kellett Európába költöznöm.

Újabb ámuldozó sikolyok hangzanak mindenfelől. Újra töltenek egy kis likőrt, hiszen a lelket próbáló vallomás után szegény özvegynek bizonyára szüksége van egy kis erősítőre. Margaretha fejét lehajtva iszik, olyan tökéletesen játssza a megrendülést, hogy kezében megremeg a pohár. A hölgyek természetesen észreveszik felindultságát, és a szája szögletébe kiülő keserű vonást.

- Szegény kislány, milyen fiatal, milyen szép, és máris mennyire meggyötörte az élet - gondolja magában madame Maréchal, akit mindenkinél jobban felkavart Mata Hari beszámolója. Idős asszony, bizonyára a társaság legidősebb tagja, áttetsző kék szeme azonban gyermeki naivságról árulkodik, s egész lénye anyai jóságot sugároz. Amikor Margaretha leteszi a poharát, kövérkés kezét a karjára helyezi és gyengéden azt mondja:

- Kedves gyermekem, nagyon magányos lehet... De mostantól itt vagyunk mi, mi majd törődünk magával, nem igaz, hölgyeim?

Mindannyian egyetértenek, egymásra licitálva bizonygatják, hogy készek megvigasztalni a szegény özvegyet, befogadják köreikbe és megnyitják előtte otthonukat...

- Miért nem gyakorolja a tehetségét? - veti fel egyikük erős orosz akcentussal. - Isteni lenne látnunk azokat a csodálatos táncokat, amiket a hazájában tanult...

Kirejevszkij bárónő a közbeszóló, a francia-orosz szövetség élharcosa, népszerű, széles körben ismert hölgy, aki arról híres, hogy kiáll az elnyomottak mellett, felfedi a botrányokat és rajong mindenért, ami új és eredeti.

- Magam is gondoltam rá - feleli Margaretha, szerény és zavart pillantást vetve a bárónőre. - De, az igazat megvallva, nem tudom, hogyan fogjak hozzá...

- Bízza csak rám! Megvannak a kellő kapcsolataim, bárhová bevezethetem. Adjon szabad kezet, és hamarosan úgy fogják csodálni, úgy fogják isteníteni, ahogyan azt megérdemli. Én leszek az impresszáriója! - zárja le a beszélgetést a bárónő, mélyen, torokból felnevetve, s a nevetés megremegteti a csipkéket irdatlan méretű keblén.

A szalonok bálványa

Egy évvel korábban, miközben visszavonulót fújt, Margaretha gyermeki szeretettől vezérelve azt írta apjának, hogy Párizs szakadatlan ünnep. A kegyes hazugság mostanra valósággá vált. Lady Mac Leod, alias Mata Hari minden partin, minden estélyen megjelenik, bejáratos a főváros legfelkapottabb szalonjaiba, megmutatja magát a lóversenyeken, amazonként lovagol a Bois-ban – egyszóval az elegáns párizsi úri közönség, melyet állítólagos keleti eredetével elkápráztatott és megbabonázott, befogadta. Sorsának ilyetén jobbra fordulását Kirejevszkij bárónőnek köszönheti, akinek iránta támadt rajongása csodákat művelt. Germaine Dessange-nál történt találkozásuk másnapján az orosz emigráns asszony máris kampányba fogott és mindenfelé eldicsekedett védence és felfedezettje, Lady Mac Leod szépségével és tehetségével. A bárónő, aki befolyásos személyiség volt a művészet és a politika világában, könnyedén felkeltette barátai érdeklődését és kíváncsiságát, s mostanra mindenki égett a vágytól, hogy megismerhesse az álomszerű keleti tüneményt, a titokzatos Lady Mac Leodot.

Margaretha, mivel egyáltalán nem érdekli a politika, nem is sejti, mennyire kedvező számára a helyzet, mennyire együtt van minden, hogy a terveit szolgálja: felhangzott a három csöngetés, csak színpadra kell lépnie. A külföldről érkező hírek nagyon nyugtalanítóak: Japán és Oroszország, a pillanatnyi nagy szövetséges között dúló háború az oroszok számára katasztrofálisan alakul. Flottájukat megsemmisítették, szárazföldi hadseregüket

Mukdennél szétverték. Ráadásul a francia–angol szövetség is ingatag lábakon áll. Bár a nemrégiben megkötött egyezmények szerint Anglia megtartja az ellenőrzést Egyiptom felett, cserében pedig nem korlátozza Franciaország cselekvési szabadságát Marokkóban, az „álnok Albion" továbbra is kitart előítéletekből és régi sérelmekből táplálkozó ellenszenve mellett. A nagypolgárság ezért aztán szenvedélyes figyelemmel kíséri a búr háborút, és lelkesen kívánja az angolok vereségét. Emellett Németország ipari és gazdasági fellendülése, amely II. Vilmos trónra lépése óta tapasztalható, szintén aggodalmat kelt Franciaországban, ahol még nem felejtették el a Bismarcktól és poroszaitól elszenvedett szörnyű megaláztatást, s élénken őrzik az elszánt bosszúvágyat.

A belpolitikában eközben nehezen gyógyuló sebként tátong a Dreyfus-ügy, amely elszabadította az antiszemita gyűlöletet, és megosztotta a közvéleményt. A volt tiszt rehabilitációja még mindig várat magára a velejéig korrumpált köztársaságban, ahol lassanként értékét veszti minden bizonyosság, minden meggyőződés, minden elv. A gazdag és semmittevő rétegnek, amellyel Margaretha kapcsolatba került, minden oka megvan rá, hogy érdekeiben és kiváltságaiban fenyegetettnek érezze magát. Az alapjaiban roskadozó társadalomban a jövő bizonytalannak, sőt félelmetesnek tűnik. Az úri társaság pedig felejteni és szórakozni akar, reményvesztetten beleveti magát az örömökbe, a hívságokba, és tapsolva köszönti az újdonságokat, amelyekben egyelőre még kiváltságosként része lehet. Csak a tudományra esküszik, rajong a technikai újdonságokért és lelkesen fogadja, amint azok betörnek a mindennapi életbe. Az elektromosság tündére a gazdagabb házakból elűzi a gázt és elfoglalja a helyét. Megtörténnek az első előfizetések a telefonhálózatra, az emberek nyaralni utaznak, gyógyfürdőkben találkoznak, figyelemmel kísérik az első aeroplánok repülését, s néhányan, a leggazdagabbak és a legvakmerőbbek a modern idők lovagjaiként, bőr védősapkával és szemüveggel felszerelkezve automobil kormányánál ülve száguldanak. A párizsi elit, amely összemosódik a sznobok kategóriájával, még sohasem vágyott ilyen kielégíthetetlenül az újdonság borzongására. Ebbe a hiszékeny, minden őrültségre kész és bármiért lelkesedő közegbe lépett be Lady Mac Leod, vagyis Mata Hari. Tökéletes az időzítés, s a személyét övező egzotikus aura pontosan illeszkedik a kortársakban lassanként feltámadó Kelet-imádathoz. Mintha pontosan rá vártak volna, hogy rajongjanak érte, hogy a lábai elé vessék magukat, hogy a szeszélyes és unatkozó Párizs királynőjévé szenteljék. Máris mindenki kedvence, pedig táncát még senki sem látta.

1904-ben még senki sem dicsekedhet azzal, hogy látta volna Mata Harit művészete gyakorlása közben. Az iránta támadt érdeklődés és a siker egyedül a titokzatosságnak köszönhető, melyet önmaga köré sző. Folytonosan finomítja, alakítja „életrajzának" adatait. Germaine Dessangenál azt állította, hogy Indiában született és egy brit katonatiszt özvegye. Ezt a változatot azonban nagyon hamar elégtelennek, sőt veszedelmesnek találja: Rudolph bármikor felbukkanhat és megcáfolhatja a meséjét. Változtat tehát, feléleszti férjét, és megszavazza neki az előléptetést, melyet az életben soha nem kapott meg. Mostantól úgy mutatkozik be, mint a holland gyarmati hadsereg ezredesének felesége, s születési helyét már nem Indiába, hanem Jáva szigetére helyezi. Férje, állítja, továbbra is Malangban állomásozik. Miért épp Malangban? Bizonyára azért választotta ezt a várost, mert a nevéhez egzotikus képek társulnak hallgatósága képzeletében. Margaretha tökéletesen figyelmen kívül hagyja a földrajzot, és kedve szerint keveri a kártyákat, folytonosan változó önéletrajza végigűzi az Indiai-óceántól a Bengál-öbölig. Valószínűtlen utazás, mégsem kelt gyanút senkiben. Ugyanez a helyzet a gyermekeivel: hol a kis Normant és Indonéziá-

ban bekövetkezett tragikus halálát emlegeti, hol tökéletesen elhallgatja kétszeres anyaságát. Ami pedig a szent táncokba történt beavatását illeti, számos változattal rendelkezik, amelyek egyre meglepőbbek és egyre kalandosabbak. Egyik hallgatójának azt állítja, hogy tudománya titkait egy Visnu-szentélyben leste el, a másiknak azt meséli, hogy Brahma táncait egy batáviai hercegi házban tanulta. Ha pedig az iránt érdeklődnek, hol tanult meg ilyen kiválóan németül, felidézi a fiatalságát és kijelenti, hogy két évet töltött egy fiatal lányok számára fenntartott wiesbadeni intézetben. Fáradhatatlanul meséli hazugságait környezetének, de bármilyen messzire megy is, bármennyire hihetetlenek és zavarosak is történetei, senki nem lepődik meg, és senki nem kételkedik szavai igazában.

A párizsi éjszakák Seherezádéjaként Mata Hari csak mesél és mesél, kedve szerint formálva történeteit a válogatott társaság számára, amely megbűvölten issza szavait. Mikor szánja majd el magát, hogy bemutatja a szent táncokat, melyeknek, állítása szerint minden csínját-bínját ismeri? Kirejevszkij bárónénak, aki lassanként türelmetlenkedni kezd, elmagyarázza, hogy erőt kell gyűjtenie, fel kell készülnie, hogy művészete és önmaga legjavát adhassa, amikor majd bemutatót tart barátainak.

– Különben is – teszi hozzá –, a közönség olyan, mint egy szerető. Annál szenvedélyesebb, minél hosszabbra nyúlik a vágyakozása.

A bárónő meghajol az érvek előtt. Az emberi természet működésének mélységes ismerete, melyről védence tanúbizonyságot tesz, csak még tovább növeli iránta érzett csodálatát és ragaszkodását. Megfogadja, hogy türelmes lesz, kivárja, míg Mata Hari testestül-lelkestül felkészültnek érzi magát, s hagyja, hogy maga válassza meg a pillanatot, amikor táncolni fog.

Margaretha Mac Leod, amikor azt állítja, hogy felkészülésre van szüksége, nem jótevőjét akarja félrevezetni. Amióta visszatért Párizsba, az az elv irányítja életét, hogy semmit nem szabad elsietni, nem szabad félvállról venni művészi karrierjét. Megfogadta, hogy elővigyázatos lesz, s elkerül minden veszedelmet, amelyet a sietség okozhatna, s minden körülmények között tartja is magát fogadalmához.

Egy maratoni futó rendszerességével, kitartásával és lelkesedésével készül. Reggeli után minden reggel lótuszülésben elhelyezkedik a szőnyegen és a védák olvasásába merül. Isten (vagy inkább Siva) tudja, honnan szerezte meg a szent szövegeket, de nap mint nap mélyebbre merül megismerésükben. Ezután hetente háromszor a Réaumur utcában, egy tánctanárnál tölti a délelőttöt. Két órán keresztül edzi és lazítja izmait, a hatalmas tükörben ellenőrizve mozdulatai lágyságát és pózai kecsességét. Magánórákat vesz Victorin úrtól, az Opera hajdani balettmesterétől, anélkül, hogy felfedné előtte személyazonosságát. Nem is órák ezek a szó hagyományos értelmében, már az első találkozáskor kikötötte ugyanis, hogy csak tanácsokat vár az idős mestertől. Az öregember már túl van azon a koron, amikor még bármin meglepődne vagy kérdezősködne, mindent elfogad, feltéve, hogy az óra végén megkapja az öt frankját. Ugyanakkor, bár a kérdéseit mélyen magába fojtja, a „magántanítvány" igencsak felkelti kíváncsiságát: akcentusa alapján külföldinek tűnik, bizonyára menekült, mint oly sokan mostanában Párizsban, gondolja magában, s tovább nem is foglalkoztatja a kérdés. Az viszont kétségbevonhatatlan, hogy a fiatalasszony nagyon szép. Karcsú, magas, szép az alakja, ragyogó aranybarna a bőre, és bár nem klasszikus táncos alkat, minden mozdulata, minden testtartása vele született érzékről tanúskodik; és kihangsúlyozza teste szépségét.

Victorin úr természetesen semmit sem tud arról, miféle indokok vezetik a titokzatos idegent, hogy táncórákat vegyen. Bizonyára az unatkozó gazdag nő szeszélye, aki már minden más szórakozási formát kimerített. Ez legalább ártatlan szórakozás. Az öregúr lelkesen ütögeti a hangokat enyhén lehangolódott zongoráján, s eljátssza azt a disszonáns, éles és ritmusos zenét, amit tanítványa kér.

– Na, ezt már nem, Madame! Már megbocsásson, de ezt sosem enném meg! – tolja el magától undorodó fintorral a tányért Pauline.

– Ugyan, nem erőltetem rád! – tiltakozik nevetve Margaretha. – Ha nem akarsz osztrigát, kérj valami mást. Mit ennél?

– Hát... megennék egy hurkát... vagy egy bordát... Mert az osztrigáktól, hát, ha csak rájuk nézek, ahogy így nyersen, élve itt vannak, hányingerem támad.

Ezen a júliusi estén Lady Mac Leod a Riche kávéházba hívta vacsorára barátnőjét. Egy kis különtermet foglaltak el, mert Margaretha nem akarta, hogy a hajdani szobalánnyal lássák, aki megállás nélkül, lelkendezve dicséri a csodálatos környezetet. Elkápráztatja és elbizonytalanítja az ezüstneműk, a kristályok és a gyertyatartók luxusa. Igaz, ismerte már a Grand Hôtelt, de még sohasem járt ilyen elegáns helyen vendégként, sohasem hallott még osztrigáról. Ebből eredt a félreértés: utánozni akarta Lady Mac Leodot, s most elkeseredve látja, hogy undora mellett még tudatlanságát is be kell ismernie.

Margaretha az asztal felett átnyúlva kedvesen megveregeti Pauline kezét.

– Nincs semmi baj, kicsim! Kapsz bordát.

Hatalmas szoknyásuhogással felkel, és a félig nyitott ajtóban várja, hogy arra jöjjön egy pincér, akinek leadja az újabb rendelést. Ezután visszajön, újra elfoglalja helyét

Pauline-nal szemben, akinek arca legalább olyan vörös, mint a szék kárpitja, melyen ül.

– Mindent elintéztem! Felejtsd el azokat a szegény osztrigákat, és mutasd gyorsan, mit hoztál.

Margaretha állával a fiatal lány melletti csomagra mutat.

– Itt van minden, amit kért – mondja Pauline, s arcára visszatér a mosoly. – Madame Dessange az összes szállítóját összehívta. Sose hittem volna, hogy ennyire a szívén viseli, hogy segítsen magának.

– Köszönd meg neki a nevemben. Na, mutasd, mutasd, úgysem jön még az ebéded.

A kis különteremben, amely sok különös dolgot megélt már, kibomlik a csomag és csodálatos, színes anyagok tűnnek elő, többméteres, pókhálószerű fátylak, áttetsző selymek, hímzett tüllök, szalagok, kreppek és muszlinok.

– Gyönyörű! Csodálatos! – lelkesedik Margaretha. – Pontosan erre van szükségem. Köszönd meg madame Dessange-nak! Ugye nem felejted el?

Megérkezik azonban Pauline bordája, forrón és ropogósan kínálja magát zöldségágyán. A pincér szinte meg sem lepődik a csodálatos anyagok láttán, amelyek ragyogó folyamként elborították a szőnyeget, s gyorsan visszahúzódik. Pauline elragadtatva, csillogó szemmel bámulja a gyönyörűen tálalt ételt, s hozzá sem mer nyúlni.

– Na, egyél! – bátorítja Margaretha. – Ne várd meg, míg kihűl.

Annyira őszinte, annyira anyáskodó az unszolás, hogy a lány végre nekilát, s mint egy kiéhezett gyermek, falni kezd. Lady Mac Leod, aki már befejezte az evést és most baracklikőrét szopogatja, örömmel figyeli, milyen jó étvággyal eszik. Az asztal szélén áthajolva belemarkol a halomnyi anyagba, találomra kihúz néhányat, élvezi a lágy tapintást, a selyem simogatását a bőrén, s szinte gyermeki örömmel nevet.

– Madame Dessange üzeni, hogy nagy megtiszteltetés lenne számára, ha ő varrhatná ezekből az anyagokból a

kosztümöt – mondja hirtelen Pauline tele szájjal. – Csak mondja meg, hogy milyen legyen, kiszabatja és megvarratja a műhelyben, a maga utasításai szerint.

– Nagyon kedves tőle, de ezek az anyagok nem lesznek összevarrva. Így fogom felhasználni őket, ahogy most vannak. Hosszú fátylakba és selymekbe csavarom majd magam, és nem lesz rajtam semmi más. Ha ugyanúgy öltözném fel, mint az összes többi táncosnő, nem lenne bennem semmi érdekes. Meglepetést akarok okozni, fel akarom borítani a klasszikus tánc hagyományait! A közönség valami eddig még sosem látottat vár tőlem, meg kell adnom neki. Provokálni és csábítani akarok, ahogy megjelenek a fátylak alatt meztelenül.

– Szóval... meztelen lesz?... Persze, én ebben nem látok semmi rosszat... Úgy lesz, ahogy maga akarja.

– Ugyan!... Nem csak a fátylak lesznek, nyugodj meg. Ékszereket is fogok viselni a karomon, a bokámon és a nyakam körül, a fejemen pedig kövekkel kirakott diadém lesz. Képzeld csak el, olyan leszek, mint egy hindu istennő.

– Nagyon szép lesz, az biztos, csak én sajnos, nem láthatom...

– Miért ne? Figyelj, van egy ötletem. Kirejevszkij bárónőnél tartom az első előadást szeptemberben, már az időpont is megvan. Olyan kedves volt hozzám, tartozom neki ennyivel.

– Hát persze – helyesel a lány élénken. – Nagyon rendes volt magához a bárónő!

– Igen, és még mindig az. Azt tervezi, hogy nagy vacsorát ad az előadásom után. Meghívja az összes barátját a művészetek, a politika és a pénz világából. Biztosan szüksége lesz kisegítő személyzetre az alkalomra, beajánllak hozzá, és majd úgy intézzük, hogy megnézhesd a táncomat. Na, mit szólsz?

Pauline, aki éppen a desszert elpusztításába fogott, kis híján megfullad, torkán akad a falat a kitörő örömben. Csak annyit tud dadogni:

– Igen, asszonyom, ó, igen...

Szeptember első napjaiban tiszta az ég és langyos az idő, Kirejevszkij bárónő legnagyobb örömére. Az éjszakák meglepően enyhék maradnak, szinte nyárias az időjárás. A kedvező előjelek hatására az optimista főszervezőnő úgy döntött, szabad ég alatt rendezi meg az előadást, Grenelle utcai háza kertjében. Mielőtt azonban nekilátna az előkészületeknek, védence véleményét is kikéri.

– Mit gondol, kedvesem? A nagy magnóliabokrok alatt táncolhat... Sajnos már elvirágzottak, de majd odatesszük az illatos gardéniacserepeket, szép díszlet lesz...

– Igaza van, remek ötlet! Szerezhetünk orchideákat is... hogy meglegyen a trópusi hangulat. Nagyon romantikus lenne, nem gondolja?

– De, nagyon is! Az özvegy Portal grófnőnek csodálatos orchideái vannak az üvegházában, biztosan szívesen kölcsönad néhányat. Régi barátnők vagyunk, nem tagadhatja meg tőlem ezt a kis szívességet.

Ezzel a bárónő áttér a következő megvitatni valókra, a vendégek listájára és a fogadás részleteire, a fákra aggatható velencei lámpásokra és a díszvacsora büféasztalának elrendezésére.

– Úgy tűnik, minden tökéletes lesz – mondja Margaretha. – Most már csak a megfelelő zenészeket kell megtalálnunk.

– Már megvannak, kedves gyermekem! Egy szitáros, egy lantos, egy xilofonos és egy gongos... ezek kellenek, ugye?

– Bárónő, maga egyszerűen csodálatos! Magával minden olyan egyszerű!

– Hiszen megígértem, hogy jó impresszáriója leszek! Különben sem tettem semmi különöset... Ha azonban

maga, ahogy sejtem, kapcsolatban áll az istenekkel, imádkozzon, hogy az ég legyen kegyes hozzánk szeptember 5-én, mert az időjárás a legnagyobb gondom.

- Gyorsan, gyorsan!... Vigyék be az orchideákat! Óvatosan, törékenyek... Uram atyám, megáznak a székeim!...

A Grenelle utcai villa földszintjén óriási zűrzavar van. A nagy szalon és a kert között szolgálók serege szaladgál minden irányba, miközben a bárónő, akit a hirtelen támadt hatalmas vihar teljes kétségbeesésbe taszított, sikoltozva kiabál. Szegény asszony a legszívesebben elsírná magát. Az ég mégsem volt kegyes, szeszélyesen zuhogni kezdett, hogy elrontsa az ő estélyét, pedig már mindent elrendeztek a kertben, a csipkékkel terített büféasztalokat, a szépen sorba állított aranyozott székeket, a velencei lámpásokat, a virágokat, mindent!

- Bocsánat, bárónő...

Az idős hölgy az általános lökdösődés közepette pontosan az ajtóban áll, és jóformán észre sem veszi a szalonba is beverő hatalmas esőcseppeket. Elkeseredetten nézeget, ide-oda forgolódik, s elegáns fekete szaténruhájában úgy fest, akár egy szerencsétlen, eltévedt szkarabeuszbogár.

- Asszonyom, elnézést, de bőrig fog ázni...

A bárónő dühös pillantást vet a szemtelen közbeszólóra, az ismeretlen, esernyővel felfegyverkezett lányra.

- Maga meg kicsoda? Mit keres itt?

- Pauline-nak hívnak, bárónő. Lady Mac Leod ajánlására vett fel kisegítőnek.

- Ja, igen...

- Jöjjön be, asszonyom, nagyon esik!

- Azt én is látom, hogy esik! Csukja már be azt az ernyőt, a végén még kiszúrja a szemem.

Képtelenség bármit is kézben tartani ebben a házban - gondolja magában a bárónő -, főleg most, hogy még az elemek is ellenünk fordultak.

Különben is, elege van már a felfordulásból. A lánynak igaza van, bemegy és megszárítkozik.

- Figyeljen, gyermekem, látom, hogy talpraesett, magára bízok egy feladatot...

- Igen, asszonyom...

- Látja ezeket a fáklyákat?

Hogyne látná? Az általános zűrzavarban, az összevissza tologatott bútorok ellenére a fáklyák mind a helyükön, a festett fából készült néger figurák kezében sorakoznak. Úgy fél tucat lehet belőlük, egyenlő távolságban elosztva állnak a hatalmas terem két oldalán.

- Figyeljen jól, kedvesem. Amikor megérkeznek a vendégek, csak az elektromos lámpák fognak égni. Eleinte sok fény kell. Természetesen a szalon addigra már nem lesz ilyen rendetlen, szerencsére van még néhány óránk, azalatt mindent elrendezhetünk. Nos, a székeket a hátsó fallal szemben fogjuk elhelyezni...

Miután a bárónő hangosan elmondja stratégiai terveit, nyomban lecsillapodik. Pauline udvariasan hallgatja, s kis bólintásokkal adja tudtul, mennyire figyel.

- Szabaddá tesszük a teret itt a fal előtt. Itt fog majd táncolni Mata Hari. Mivel a kertet nem használhatjuk, új rendezést kell kitalálnom. Érti?

- Igen, asszonyom.

- Jó. Akkor hát figyeljen. Amikor Mata Hari megjelenik, teljes sötétséget akarok. Ezzel a kapcsolóval lehet eloltani a lámpákat. A terem sötétségbe borul. Itt jön a maga szerepe. Vár néhány másodpercet, majd meggyújtja a fáklyákat, egyiket a másik után. Gyorsan kell dolgoznia és óvatosan, nehogy megbotoljon a vendégek lábában. Meg tudja csinálni?

- Megteszem, ami tőlem telik, asszonyom.

- Igyekezzen még annál is többet tenni, gyermekem. Nagyon fontosak a fényhatások, számítok magára!

Kirejevszkij bárónő nem csak hatékony impresszárió és tökéletes háziasszony, de tehetséges tollforgató is. Naplójában pontosan beszámol a fontos eseményekről és benyomásairól. 1905. szeptember 6-án a következőket jegyzi fel:

Drága Mata Harink sikere legmerészebb reményeimet is felülmúlta. Igazi győzelem volt, annak ellenére, hogy az ég ellenünk fordult, és arra kényszerített, hogy átalakítsuk terveinket és visszahúzódjunk a nagy szalonba. Ezek a nyári zivatarok, melyek mindig váratlanul, hirtelen érkeznek, valóságos istencsapását jelentik még a legtökéletesebb háziasszonynak is. Embereim a délután kellős közepén a zuhogó esőben kénytelenek voltak mindent szétszedni, amit reggel a kertben felépítettek: hatalmas rendetlenség és izgalom támadt.

A ház falai közé szorítva új tervet kellett kidolgoznom. Tudván, hogy barátnőnk mezítláb fog táncolni, keleti szőnyegeket terítettem a földre, a mennyezetre pedig felakasztottuk a virágos arabeszkes iszpahánjaimat. Végül, hogy a keleti hatás tökéletes legyen, a színpad körül, az oldalfalakra arany-ezüst pajzsokat erősíttettem. A Mata Hari előadásának háttérül szolgáló falat súlyos fekete szaténnal borítottuk. Ez utóbbi intézkedés talán ellentmondásosnak tűnhet azzal, hogy mintegy alkóvszerű, gazdagon díszített és kontrasztos színpadot igyekeztem a táncosnő köré felépíteni. Mégsem bántam meg az ötletem, ugyanis nagyban hozzájárult a kívánt színpadi hatás eléréséhez. Mindent egybevetve végül is nem baj, hogy az időjárás keresztülhúzta eredeti terveimet: ha a kertben maradunk, a fények és árnyékok játékával nem kelthettem volna ekkora hatást.

Nyolc óra felé kezdtek érkezni a vendégeim. A kivilágított szalonba vezették őket. Annyira izgatottak voltak, hogy végre táncolni láthatják Mata Harit, hogy hatalmas hangzavar közepette foglalták el helyeiket a „keleti alkóvval" szemben, amelyet orchideák és gardéniák választottak el a széksoroktól. A levegőben füstölők illata úszott. Mikor mindenki elhelyezkedett – jó hatvanan lehettek – megadtam a jelet a fényjáték kezelésére kiválasztott embereimnek. Azonnal kialudtak a fények, és a váratlanul beállt sötétségben az utolsó beszélgetésfoszlányok is elhaltak, szinte áhítatos, templomi csend támadt. Mindenki a terem végébe szegezte tekintetét – bár a sötétben nem láthatott semmit –, arra, amerről Mata Hari érkezik majd. Ekkor hangzott fel az első, zengő és mély gongütés, a fekete drapéria szárnyai széthúzódtak, s középen megjelent az Istennő, miközben pontosan vele egy időben a terem túlsó végében kigyulladt az első fáklya. Izgatott remegés futott végig a termen. A táncosnő alig látszott – meggyulladt a második, majd a harmadik fáklya is –, a mozdulatlan, arany leplekbe burkolt, bálványként felékszerezett alak gyönyörűen kirajzolódott a sötét háttér előtt. Ragyogott, akár egy csillag. Mellettem egy férfihang azt suttogta: „Vénusz az égben", s ezzel kimondta azt, amit a tündéri jelenés láttán mindnyájan éreztünk. Ott állt, mozdulatlanul, mint egy kőből faragott istennő, így várta, hogy a zene életre keltse mozdulatait. A szitár első hangjai az utolsó, a színpadhoz legközelebbi fáklya fényével együtt zengtek fel. Milyen hevesen vert a szívem, mennyire féltem, nehogy rossz legyen az összhatás! Nem, az időzítés mindenben tökéletes volt, az embereim úgy dolgoztak, akár az angyalok, s csodálatos látványban volt részünk. A színpadon a szitár hangjai kiragadták a szobrot bűvöletéből, s nagyon lassan mozogni kezdett, ringatózott, ég felé emelte karperecekkel díszített karját, széttárt ujjai mintha a levegőt formázták volna, teste kígyószerű hullámzásba kezdett. A fáklyák remegő fényében, a félhomályban, a füstölők illatfelhőjében ez az alig fedett női test maga volt az izzó anyag, a parázs, amelyben lángra gyúlnak a vágyak...

Meg kell jegyeznem, hogy vendégeimhez hasonlóan én sem tudtam, milyen kosztümben jelenik majd meg

táncosnőnk, ezért amikor megjelent, magam is osztoztam az általános meglepetésben. Addig csak városi öltözetben láttam Mata Harit, és meg kell mondanom, határozottan kecsesen és elegánsan festett. Most azonban, ahogy ott állt előttünk, áttetsző, arany fényben ragyogó fátylaiban, lélegzetelállító szépség áradt belőle. Nem ültem le, hiszen folyamatosan ellenőriznem kellett a világítást, de hogy jobban lássak, közelebb léptem a zenészekhez, akik egy beugróban, a színpad oldalán játszottak. A zene áradó, hullámzó ritmusára Mata Hari egymás után ledobta fátylait, s mozdulataival, hajladozásaival csodálatos élményben részesített: lepleitől megszabadulva szemünk előtt született újjá a kígyó-asszony. A csípőjén kövekkel kivert övvel rögzített néhány fátylat, a mellét takaró díszes rézkúpokat és az indiai stílusú, súlyos ékszereit leszámítva Mata Hari csodálatos, természetes mezítelenségében mutatkozott meg előttünk.

Miközben tánca véget ért, a közönség felé fordultam, kíváncsi voltam, hogyan reagálnak: minden arcon ugyanaz a fájdalmas és elragadtatott feszültség, bevallhatatlan, ám mégis visszafojthatatlan felindulás ült. Nem a barátaim megszokott és jól ismert arcát láttam, hanem idegen szobrokat, akiket megzavart a váratlanul feltörő vágy, színtelen, szenvedélytől elváltozott maszkokat. A levegőt a kielégítetlen vágytól szenvedő testek vibrálása töltötte be.

Az utolsó gongütésnél felgyújtották az elektromos lámpákat, s a sötétség után hirtelen kigyúló fény hunyorgásra, pislogásra késztette a szemeket. Ezután a vendégek a hátratolt székek recsegése közepette a büféasztalokhoz indultak. Bódultan lépkedtek, akár az alvajárók, arcukra udvarias, mindent eltakaró mosolyt igyekeztek erőltetni, s néhány szellemes megjegyzéssel próbálták oldani a hangulatot. Visszavedlettek a társaság megszokott tagjaivá.

Vénusz az égben

Felragyogtak a fények, de Mata Hari ezt már nem várta meg, hanem egy pillanattal előbb kisurrant a színpadról. A szőnyegeken, melyeket az imént lába érintett, még suhogva mozdul néhány fátyol, szinte egyetlen bizonyítékaként annak, hogy a csodálatos álom valóság volt. Látták-e csakugyan azt a titokzatos lényt, aki az árnyakból tűnt elő, azután ismét elenyészett, vagy csak álmodták?

A „szobormerevvé" vált vendégek között, akik most lassú hullámzásban az ebédlő felé haladnak, ott van két miniszter, egy tábornagy, egy márki, számos képviselő és szenátor, iparmágnás és bankember. A díszes társaság részleteiről azonban Mata Hari nem szerez tudomást, hiszen alighogy megjelenik, ékszerek nélkül, kifogástalanul elegáns kreppruhában, melyben igencsak nehéz felismerni a táncoló hetérát, azonnal körbeveszi a csodálók gyűrűje. Mindenki a közelébe akar férkőzni, mindenfelől ostromolják, ódákat zengenek róla, már azt sem tudja, hol áll a feje, újabb és újabb pezsgőket szolgálnak fel. Fejét hátrahajtva, boldogan iszik, s győzelme mámorában, az alkoholtól és a dicshimnuszoktól megrészegülve nem is hallja a neveket, a címeket, csak a fekete hátakat, a gondosan nyírt tarkókat látja, ahogy a férfiak lehajolnak, hogy csókokkal borítsák a kezét...

Nem, semmit sem jegyzett meg az általános zűrzavarban elhangzott nevekből, a pillanat mámorában elengedte őket a füle mellett, s most, hogy kijózanodva visszanyerte éleslátását, szomorúan gondol a veszteségre. A Grand

Hôtel hallja és a szobája közötti állandó jövés-menés, mely egészen ébredése óta tart, fárasztani kezdi: ha nem vigyáz, hamarosan betemetik a virágok, és megfojtják illatukkal. Ami sok, az sok, mondja magában, és letelefonál a portára, hogy mostantól ne zavarják.

A bárónő szédületes estélye után végtelenül kimerült, s békességben szeretné ízlelgetni diadalát. Ennek ellenére még délben is érkeznek a csokrok, virágkosarak, már el sem férnek a táncosnő szobájában, elborítják a folyosót is az ajtaja előtt. A személyzet azt az utasítást kapta, hogy minden küldeményről vegye le a kísérő kártyát, és csúsztassa be a 327-es szoba ajtaja alatt. Így Mata Hari az ágyából figyelheti, hogyan szaporodnak a diszkrét kezek által becsúsztatott kis fehér lapok.

Majd később – gondolja magában –, majd később olvasom el őket.

Nem tudja elszánni magát, hogy felkeljen párnái megnyugtató melegéből. Épp csak felemelkedik, elmajszol néhány süteményt, kortyolgat egy kevés teát, s az ablakon beáradó ragyogó napfényben máris visszahanyatlik a boldog semmittevésbe.

Félig hunyt pillái alól kedvtelve nézegeti a napsugarakat, amint végigfutnak az ágyon, megsimogatják a rózsákat, majd megállapodnak az ajtó előtt tornyosuló fehér névjegyhalmon. A fény játéka visszatéríti a valóságba, kedves szemrehányással figyelmezteti: ideje felkelni, madame, látja, én is végzem a dolgom – üzeni a pajkos fénysugár. Margaretha engedelmeskedik, köntösbe bújik, kibontott hajába rózsát tűz, s még sétálgat kicsit az ágy és a tükör között, megcsodálja magát, és igazi sztárhoz illően kiélvezi a lustálkodással töltött délelőttöt.

Mikor szeszélye úgy diktálja, végre felveszi a halomba gyűlt kártyákat, s az első elolvasás után külön kupacokba rendezi őket. Félredobja az érdektelennek ítélteket, s ezüsttálcára helyezi a fontosakat. Természetesen a kiválasztás nem a lassan unalmassá váló bókok és meghívá-

sok stílusa alapján történik, hiszen a legtöbb kártya minden eredetiséget nélkülöz, mintha valamennyit ugyanaz a személy fogalmazta volna. Nem, a szép táncosnő nem a rajongók írói tehetsége, hanem a rangja szerint válogat. Egy nagykövet? Egy tábornok? Egy főtanácsos? Egy szenátor? Hopp, gyorsan az ezüsttálcára! A selejt, legalábbis amit annak talál, könyörtelenül a szemétkosárba kerül. Nicsak, itt van néhány sor Guimet úrtól, akiről azt beszélik, hogy nagyon gazdag, és szenvedélyesen rajong a Keletért. Habozik, mit tegyen vele: talán körültekintőbbnek kellene lennie, és vethetne egy pillantást az üzenetre? Átfutja a híres Kelet-kutató kártyája hátoldalára írt sorokat:

Kedves hölgyem!
Ott voltam tegnap Kirejevszkij bárónőnél, s bizton állíthatom, hogy egyik legelkötelezettebb rajongója lettem. Művészete a tökéletességgel határos, s égek a vágytól, hogy megadjam neki azt a keretet, melyet megérdemel. Határtalan örömömre szolgálna, ha hajlandó lenne táncával megtisztelni a múzeumomat. Igazi <u>*Ékköve*</u> *lenne a felbecsülhetetlen értékű kincseket tartalmazó gyűjteménynek. Állok rendelkezésére.*
Legmélyebb tiszteletem

Émile Guimet

Margaretha figyelmét nem kerüli el, hogy az ékkő szót nagy kezdőbetűvel írták és kétszer aláhúzták. Szórakoztató ember ez a Guimet, és úgy tűnik, hajlandó megnyitni előtte híres gyűjteményét. Miért is ne? Margaretha, bár még soha nem látta, hallomásból ismeri a múzeumot. Az előkelő társaságban előszeretettel emlegetik az eklektikus természetű – egy személyben iparmágnás, régész és zenész – és közismerten Kelet-rajongó Guimet excentrikus vonásait. A lyoni születésű férfi fáradhatatlan utazó, állítólag az egész Keletet bejárta művészeti tárgyak után kutatva, s a „felbecsülhetetlen értékű kincse-

:et" Párizsba szállíttatta. Mindabból, amit a pletykákból negtudott, Margaretha meglehetősen rokonszenvesnek alálja a férfit. De vajon hogy nézhet ki? Fiatal? Öreg? El iem tudja képzelni. Bizonyára ő is ott volt a fekete hátak között, akiknek arca és neve érthetetlen, megjegyezhe-etlen masszává keveredett a mámor ködében.

Az elkötelezett, lázban égő rajongók királynőjeként előző este észre sem vette ezt a Guimet-t. Most azonban készen áll, hogy pótolja a mulasztást. Margarethát nem olyan fából faragták, hogy veszni hagyjon egy ekkora lehetőséget. Még ma beszámol az ajánlatról Kirejevszkij bárónőnek, s majd együtt eldöntik, érdemes-e elfogadni vagy sem. Addig is, úgy tűnik, nem az orientalista az egyetlen, aki szívesen fogadná otthonában. Az ezüsttálcán fekszik már néhány hasonló kérelem. Újra végignézi, újra elolvassa az illusztris neveket viselő kártyákat, a hiúságát legyezgető bókokat: Cécile Sorel a Comédie-Française-től, Emma Calvé, a híres szoprán, Natalie Cliffors Barney, az amerikai költőnő, s még sokan mások kérik, hogy tisztelje meg szalonjukat táncával. Előző esti előadása szerencsére határtalan lelkesedést keltett. A bárónő remek munkát végzett. Majd közösen eldöntik...

A kérdés azonban már eldőlt. A siker az egyik legcsodálatosabb elixír, s Mata Hari semmit sem imád jobban, mint szerepelni. Ráadásul luxus iránti szenvedélye őrült kiadásokba sodorja: ékszereket, ruhákat, bundákat, kalapokat, parfümöket rendel. Vásárlási láza mindig többet kíván, mint amennyit megengedhetne magának, s a pénz elfolyik a keze között. Ugyanakkor a tücsök, aki ugyan nem zenél, de megmutatta, mennyire csodálatosan táncol, nagyon hamar rájön, micsoda hasznot húzhat tehetségéből. Ha „szent táncosnői" tevékenysége jövedelmezőnek bizonyul, s egyszerre biztosít dicsőséget és vagyont, miért ne használná ki? Mostantól pénzt fog kérni a sok sznobtól, aki beleszeretett, s ritka üvegházi virágnak, értékes ékkőnek tekinti. Pénzért fogja előadni kele-

titánc-paródiáit. Ezer aranyat fog kérni, egy vassal sem kevesebbet.

Így tehát, nem sokkal azután, hogy Kirejevszkij bárónő sikeresen elindította karrierjét, elfogadja Emma Calvé, majd Cécile Sorel és Natalie Barney meghívását.

1905 februárjában a következőket írja Adam Zelle-nek:

Drága Édesapám!
Azt hiszem, büszke lehet kis Margarethájára, aki végre a legragyogóbb csillagok között tündököl a párizsi éjszakában. Igen, drága édesapám, néhány hét leforgása alatt a dologtalan és örömökre éhes társaság kedvence lettem, tolonganak az emberek, hogy megcsodálják művészetemet. Mindenfelé hívnak, a legelőkelőbb szalonokban könyörögnek a táncomért, kiváltságos személyek előtt lépek fel, akik komoly összegeket fizetnek, hogy megtiszteljem őket. Ez utóbbi részletet azért akartam megírni, mert tudom, mennyire aggódik anyagi biztonságomért. Megnyugodhat. Higgye el, kényelmesen megélek a jövedelmemből, sőt, táncosnői tevékenységemnek hála, hercegnőhöz méltóan élhetek. Képzelje, egyetlen este annyit keresek, mint egy párizsi munkás hat hónap alatt. Persze jelentős kiadásaim is vannak, hiszen Párizs lépten-nyomon kínálja kísértéseit, melyeknek képtelen vagyok ellenállni. Ugyanakkor, ha a közönség megtart kegyeiben, úgy gondolom, hamarosan elhagyhatom a Grand Hôtelt. Úgy tervezem, valamelyik elegáns kerületbe költözöm, személyzettel, lovakkal, kocsival, egyszóval mindazzal, ami jelen helyzetemben megillet... Egyelőre azonban el kell halasztanom a tervet, minden energiámat leköti, hogy a Guimet-múzeumban adandó előadásomra készülök. Március 13-ára tűztük ki az időpontot, s a programot Guimet úrral, az ázsiai művészetek nagy szakértőjével közösen tervezzük. Guimet úr igazi tudós, nagyon finom ember, minden kívánságomnak eleget tesz, s múzeuma

minden kincsét a rendelkezésemre bocsátotta. Ilyen kedvező környezetben s egy ennyire tökéletes partner segítségével egy percre sem kételkedem a sikerben. Egyedül azt sajnálom, hogy édesapám nem lehet itt az előadáson. Elszomorít a távolléte, hiszen tudja, ön nélkül nem lehet teljes a boldogságom.

Szerető lánya, Margaretha

Margaretha Mac Leod, vagyis Mata Hari nem téved: a Guimet-múzeumban tartott előadása fordulópontot jelent villámgyorsan felfelé ívelő karrierjében, s egy csapásra diadalra viszi. A nagyrészt feddhetetlen előkelőségekből álló közönség soraiba ugyanis bebocsátanak néhány francia és külföldi újságírót, akik szintén behódolnak a szent táncosnő vonzerejének, s lelkes cikkeikben az egekig dicsérik.

Másnap a Mata Hari-jelenségtől felbolydult bulvársajtó hangos az elragadtatástól, s egymással versengve igyekeznek minél költőibb és megragadóbb beszámolókat adni. A *La Vie Parisienne* a következőket írja:

A múzeum virágfüzérekkel díszített, indiai templomnak berendezett rotundájában, a gyertyák remegő fényében, négy fekete tógás hölgy kíséretében végre megjelent előttünk Mata Hari. A táncosnő a bajadérok kosztümjét viseli, és a testét díszítő súlyos ékszerek kiemelik alakja szoborszerű tökéletességét. Ahogyan mozogni kezd, ahogyan egymás után ledobja fátylait és Sivának ajánlja a bensőjét égető szenvedélyt, a lélegzetvisszafojtva figyelő közönségen is úrrá lesz az érzelmi felindulás. Társnői, ezek a kontrasztot alkotó sötét árnyak köréje guggolnak és élénk kiáltásokkal serkentik, míg csak a papnő, mintegy transzba zuhanva leroskad az isten lába elé. A tánc véget ért. Mata Hari kecsesen feláll, beburkolózik a szent fátyolba, s a magánkívül tomboló közönség tapsviharában visszavonul...

Egy angol újság párizsi kiküldött tudósítója így fogalmaz:

Kinyílt az ajtó, sötét árny suhant be a színpadra, mellkasán összefont karokkal. Néhány pillanatig mozdulatlanul állt, tekintetét a terem túlsó végében álló Siva szoborra szegezve. Barna arcbőre ragyogva csillogott a különös arany ékszerek fényében. Fekete haját finoman kidolgozott arany fejdísz fogta össze, gyönyörű fátylakba burkolózott, amelyek a tisztaságot, a szépséget és a szenvedélyt jelképezték.

Szavakkal nem írható le sem az érzelem, amelyet bennünk ébresztett, sem a színek, sem a mozdulatok harmóniája. A keleti hölgy olyan, mint egy trópusi növény, melyet teljes pompájában ültettek át az északi környezetbe. A néhány kiváltságos, aki abban a szerencsében részesült, hogy jelen lehetett az előadáson, elkápráztatva figyelhette a táncosnő művészetét, a mozdulatok finomságát és szépségét.

Édouard Lepage, a párizsi kritikus még messzebbre megy:

Egyszer csak ott termett Mata Hari, a Nappal Szeme, a Dicsőséges Nap, a Szent Bajadér, akinek csodálatos látványában eddig csak papok és istenek gyönyörködhettek. Magas, karcsú és hajlékony, mint a kígyóbűvölők furulyájának hangjára ringatózó óriás boa. Rugalmas teste hol a láng remegését követi, hol megmerevedik a mozdulatban, mint a maláj tőrök borotvaéles pengéje.

Az újságírók kórusban zengik tehát a szent táncosnő különös tehetségének dicséretét. Óriáskígyó által megbűvölt, tehetetlen nyulakként, kábultan csodálják a titokzatos, árnyékok és fények játékába öltözött asszonyt, aki beavatta őket a mesés Kelet szentségeibe. Alig ismerik a valóságos Keletet és annak rítusait, eszükbe sem jut,

hogy Mata Hari közönséges csaló is lehet. Margaretha pedig, aki sohasem törődött azzal, mi igaz és mi hamis, könnyű szívvel kihasználja hiszékenységüket, lelkiismeret-furdalás nélkül fogadja a dicshimnuszokat, és boldogan hagyja, hogy tömjénezzék.

Az általános ismertségre szert tett Mata Hari megtette az első lépést a nemzetközi hírnév felé. A tehetségét magasztaló újságcikkek mintha hájjal kenegetnék, semmiben nem leli nagyobb örömét, mint abban, ha hiúságát legyezgetik. Nap mint nap gondosan kivágja a lapokból a róla szóló cikkeket, s a rajongóitól kapott kézírásos vallomásokkal együtt albumokba rendezi őket. Imádott apjával nem oszthatja meg személyesen a boldogságot, ezért aztán kötelességének érzi, hogy minden egyes cikk másolatát megküldje neki. Adam Zelle bizonyára kitörő örömmel olvassa majd a beszámolókat, lánya sikerének ékes bizonyítékait. Minden Párizsból érkező levélben kap valamit, amivel a lánya sikereiben mindig kételkedő madame Zelle csőrét befoghatja. Mata Hari végre megadja a lehetőséget, és az apa bebizonyíthatja, hogy az álom testet öltött, és bosszút állhat. Teljes mélységében kiélvezi a helyzetet. A napok, hetek múlásával a tálalószekrény üvegét elborítják az újságkivágások, s hamarosan már semmi sem látszik a csészékből, tányérokból. A legtöbb cikk franciául, az öregúr számára ismeretlen nyelven íródott, a Margarethát keleti királynői jelmezben ábrázoló fényképek azonban mindent elmondanak, s határtalan büszkeséggel és örömmel töltik el Adam Zelle apai szívét.

A házaspár között az amszterdami külváros tálalószekrényében berendezett kiállítás természetesen számos veszekedés okozója lesz. Madame Zelle, ahányszor csak azon kapja férjét, hogy a párizsi bálvány képeit nézegeti, sürgető szükségét érzi, hogy kivegyen a szekrényből néhány edényt. Adam Zelle azonban nem bolond, nem lehet ilyen egyszerűen becsapni, pontosan tudja, hogy felesége milyen mély ellenszenvet táplál lánya iránt. Mielőtt félrehúzódna, még gyorsan valami sértő megjegyzést tesz az érzéketlen asszony felé, aki tagadja a tagadhatatlant, és nem hajlandó elismerni Margaretha érdemeit. A hangulat feszült, az ellenfél nyomban szúrósan visszavág:

– Vedd tudomásul, hogy ez tálalószekrény, nem pedig hirdetőtábla. Egy szép napon nem tűröm majd tovább, és letépem az egész kiállítást!

– Letéped? Na, azt szeretném én látni! Ha hozzá mersz nyúlni, ripityára töröm az összes vacak táladat, figyelmeztetlek!

– Hülye vénember! Nézd csak meg a lányodat, nézd meg jól!

– Nézem is, mást sem teszek, de te nem hagyod...

– Nézed! Mondd, teljesen normálisnak találod, hogy félmeztelenül mutogatja magát? Minden rendes apa szégyellné magát, de te nem, te lelkesedsz, rajongsz érte, isteníted, tapsolsz neki, megéljenzed!

– Hát persze, hogy tapsolok. A lányomnak sikere van, híres táncosnő lett. Igenis háromszoros hurrá!

A vitának ezen a pontján madame Zelle meggyőzőbb érvek híján visszavonulót fúj, magába fojtja haragját, és hatalmas csörömpölésbe kezd a konyhában. Micsoda elkeserítő alak a férje! Csak a légvárakért rajong, csak a rózsaszínre festett világ érdekli, nincs mit tenni. Fölösleges felizgatnia magát, sokkal jobban tenné, ha elfogadná olyannak, amilyen, hiszen soha, senki nem fogja tudni megváltoztatni.

Miközben neje az edényekkel csörömpölve kiadja magából mérgét, Adam Zelle ismét elfoglalja helyét a sárguló újságkivágások előtt. Gyakran hosszú órákat elüldögél az öreg fotelban, ahonnan testet öltött álmait, a mosolygó, diadalmas, gyönyörű Margarethát bámulja. A lányát, a csillagát, az istennőjét.

Mata Hari csodálatos forgatagban él, amelynek nem tud, de nem is akar ellenállni. Kövekkel kirakott fejdíszben, karján és lábán vastag arany karperecekkel felidézi a megbűvölt kígyó táncát vagy a három istennő legendáját, teste hullámzik a leplek alatt, amelyeket elkerekedő szemű nézőserege előtt egymás után lehajít magáról. Egyre több és több helyre hívják szerepelni, s ezzel együtt rajongótábora is egyre nő. Guimet urat újabb vendéglátók követik, a párizsi elit tagjai egymás kezéből kapkodják Mata Harit, aki az egyik este Loynes grófnőnél, másik este Henri de Rothschildnál, azután Gaston Menier, a csokoládékirály egzotikus üvegházában táncol. Elfogadja Murat hercegnő és Treden grófnő meghívását, részt vesz minden díszvacsorán, minden jótékonysági gálán.

A nagyvilági forgatag távolról sem téríti el gáláns szokásaitól, sőt, kedvező talajt biztosít a csábításhoz és a viszonyok halmozásához. Vadászterületén most már a legértékesebb zsákmányok is megfordulnak, csak merítenie kell belőlük: szeme egyetlen villanásával kijelölheti a kiválasztottat. A férfi, akire Mata Hari választása esett, tökéletesen helyettesíthető, s kizárólag vagyonának vagy rangjának köszönheti szerencséjét. Rövid kaland, amelyet hamarosan felvált a következő, hasonló képességekkel és előnyökkel rendelkező férfi, az újabb szerető, akinek legfőbb vonzereje, hogy ki tudja elégíteni az asszony csillogás és előkelőség iránti kiapadhatatlan vágyát.

A kurtizánok világában ugyanakkor az állítólagos indiai nő hirtelen felbukkanása féltékenységet és haragot vált ki. A virágkorukat élő, és hírnevüket „királyi" viszonyaiknak köszönhető félvilági hölgyek nyugtalanul fogadják Mata Hari hálószobai és színpadi sikereit. Veszélyes ellenfelet látnak a tegnap még ismeretlen, mára már óriási hírnévnek örvendő nőben, és mindent elkövetnek, hogy lehetetlenné tegyék. Mata Hari útját megvetésük sugallta kétértelmű utalások, rágalmak és féligazságok, pletykák és gyilkos megjegyzések kísérik. A koronájukat féltő, harcot indító párizsi királynők között Cléo de Mérode és Liane de Pougy a legelszántabbak. Mata Hari azonban érzéketlen marad a támadásokkal szemben: mivel biztos lehet rajongói hűségében, mit számíthat egy maroknyi rosszakaró?

Különben is, túlságosan elfoglalt ahhoz, hogy odafigyeljen a rosszindulatú pletykákra: hamarosan elhagyja a Grand Hôtelt, és a Balzac utca 3.-ba, a Champs-Élysées szomszédságába költözik. Bútorozatlan lakást bérel, hiszen pontos elképzelései vannak arról, milyen berendezést és díszítést kíván otthonába. Április elején már folynak a munkálatok, s Margaretha ideje legnagyobb részét azzal tölti, hogy a magához rendelt iparosoknak és kereskedőknek különböző kívánságait ecseteli. Hajnalban kel, s a szobalányi minőségben alkalmazott Pauline kíséretében a helyszínre siet. Madame Dessange eleinte tiltakozott, néhány kedves szó azonban levette a lábáról és beleegyezett, hogy varrólánya kilépjen a műhelyből. Pauline tehát elkíséri úrnőjét a reggeli ellenőrző látogatásra, s a két nő úgy jár-kel a rendetlenség és por közepette, mint a tábornok és szárnysegédje a hadgyakorlat előtti terepszemlén. Mata Hari mindent észrevesz s nem rejti véka alá véleményét, élesen kritizálja a munkásokat, akik nehezen tűrik folytonos követelőzését. Megérkeztére összerezzennek, rettegnek, hogy megint új ötlettel áll elő, megint újabb szeszélye támad. Mata Hari folyton változtatja az utasításokat, s ha valamivel nem elégedett, képes újrakezdetni az éppen befejezett munkát, amit pedig parancsait betartva végeztek el. A fürdőszobát háromszor csináltatja újra: először fekete márványból, másodszor fehér márványból, végül hatalmas tükrökből, mire végre elégedett lesz az eredménnyel.

A munkások azonban hiába morognak, Mata Hari pontosan tudja, mit akar, s cseppet sem érdekli, mennyi pluszmunkát és pluszköltséget jelentenek a változtatá-

sai, hiszen ott áll mögötte pillanatnyi szeretője, De V. úr, aki megkíméli a pénzügyek unalmas intézésétől: minden számlát fizet, tárgyal a munkásokkal és elintézi a vitás ügyeket.

Mata Hari idegesítően lassúnak találja a munkálatokat, ég a türelmetlenségtől, hogy készen lássa művét. Alig várja, hogy felkerüljenek a brokátfüggönyök, a finom textíliák, helyükre kerüljenek az értékes bútorok, a zongora, a kanapék, az ágyak, a kínai paravánok, a finom porcelánokkal és régi fajanszokkal teli tálalók; egyszóval az egész dekoráció, a maga zagyva egyvelegében, amiben megtalálható minden kor és stílus képviselője, amelyet az elegáns házaknál látott.

A készülőben lévő lakásban egyelőre még fel kell húznia a szoknyáját, hogy átlépje a kupacokat, megkerülje az utat eltorlaszoló létrákat, az ottfelejtett szerszámokat, mindez azonban nem zavarja, lelkesen tervezi a berendezést.

– Látod, itt, az előszobában majd két márvány Grácia lesz, ők fogadják a vendégeimet. Na, mit szólsz?

– Gyönyörű lesz, az biztos! Zöld növények is kellenek majd és bársonypadok, hogy kint várathassa az urakat.

Pauline lelkes örömmel fogadja a gráciákat, ahogyan úrnője minden más ötletét is. A költekezési téboly hangulatában még rá is licitál asszonyára, és egyre újabb vágyakat sugall.

– Na, és mi van a hintójával? Tudom, a múlt hónapban kapott egy automobilt De V. úrtól, na de mégis... Talán elfogyott a pénze?

– Mindenesetre kéreti magát. Tegnap este kijelentette, hogy őrültség lovas hintón járni, ha az embernek automobilja van.

– Hát ez meg micsoda badarság!? Nem lenne szép tőle, ha megtagadná magától a kocsit és a fehér lovakat!

– Gondolod?... Pedig a legnagyobb számláimat is mukk nélkül kifizeti.

– Még csak az kéne, hogy morogjon! Ha szeretője van, halmozza el mindennel, ez a minimum. Maga túl jó hozzá, asszonyom!

– Na de Pauline, kaptam tőle egy automobilt, még sofőrt is fogadott hozzá.

– Na és? Kell egy kocsi is, négy fehér lóval, hogy azzal sétáljon a Bois-ban, asszonyom százszor megmondta már. A Dion nem elég.

– Igazad van, automobillal nem lehet a Bois-ba menni. Kell a kocsi is!

1905 júniusában Mata Hari végre beköltözik személyzetével a Balzac utca 3.-ba. Pauline és a sofőr mellett most már szakácsa és kocsisa is van. Ez utóbbit kizárólag azért vették fel, hogy az elegáns hintót hajtsa, amelyet Margaretha végül mégiscsak kicsikart szeretőjétől. Nap mint nap páváskodik benne a Bois de Boulogne-ban és mosolyokat és integetést osztogat rajongói felé.

A sikerétől és a sors kegyétől megrészegült Mata Hari átadja magát vele született költekező hajlamainak, s minden eddiginél inkább messze anyagi lehetőségei felett él. Most, hogy végre új lakásába költözött, szélsőséges költekezési láz uralkodik el rajta, minden este gasztronómiai különlegességekkel roskadásig telt asztallal fogadja vendégeit. A virág- és kristályözön között fürjtojás, rénszarvashús, sármány, kagylók, rákok és ismeretlen ízű, ritka gyümölcsök fogadják a látogatókat... Ami pedig a borokat illeti... Mata Hari büszkén hirdeti, hogy nála szolgálják fel a legfinomabbakat: kiváló minőségű ómadeirát, château-lafite-ot, csupa drága és mulandó kincset, amit csak egy pince rejthet.

A könyvelést vezető Pauline nyugtalanul figyeli a csőddel fenyegető fogadások és vacsorák véget nem érő sorozatát. Nem az erkölcsi érzéke tiltakozik, elveiben tökéletesen alkalmazkodik a körülményekhez: amíg az „urak" fizetnek, semmi kifogása úrnője szélsőséges és költséges

kedvtelései ellen. A párizsi társadalom erkölcseit követve nevetve helyesli, hogy Mata Hari feléli szeretői vagyonát, sőt, még bátorítja is. Ám amint úgy alakul, hogy a számlát maguknak kell állniuk, feléled nek benne a szigorú vidéki nevelésben részesült falusi parasztlány elvei, s fennhangon hirdetni kezdi a mértékletesség és a takarékosság erényét. Nem tudja megérteni, hogy valaki ínyencségekre verje el egész vagyonát, s nemtetszését nyersen közli is úrnőjével. Szemrehányásaihoz általában a reggeli órákat választja, amikor a hálószoba langyos és illatos meghittségében Mata Hari még félálomban a tükre előtt ülve a haját fésülteti.

– Ha így folytatjuk, nemsokára semmink sem marad, én mondom!

– Tudom, Pauline, mindig ezt mondod. De ettől még nem kellene a hajamat húznod, olyan kegyetlen vagy ma!

Pauline a két ezüst hajkefével éppen Margaretha tincseit bontja, határozott mozdulatai szinte dühödtek.

– Nem elég kegyetlen! Képtelen vagyok a fejébe verni, hogy a csőd felé rohan ezzel a rengeteg ünnepséggel meg szeszéllyel!

A kefe határozott rántásai alatt Mata Hari félig panaszosan, félig nevetve nyögdécsel, s úgy tesz, mintha megsértődne Pauline mindennapos szemrehányásain.

– Csak nem veted a szememre, hogy vendégül látom a barátaimat? Ne gyerekeskedj!

– Tudom, hogy teljesen hiába beszélek! Magával épp olyan lehetetlen értelmesen beszélni, mint vizet fakasztani a sivatagban. Kedvesen meghallgat, sőt, egy kicsit még el is szórakozik rajtam, holnap azután megint megtraktálja a fél világot!

– Ez az elegancia, kedvesem! Legalább próbáld megérteni, hogy muszáj egyenrangúként bánnom a barátaimmal...

– Én csak annyit értek, hogy a kereskedők már unják a hitelezést, és egyre keserűbb a mosolyuk. Az előbb is,

amíg maga aludt, hárman ácsorogtak az előszobában a kifizetetlen számláikkal: a Saint Honoré utcai virágos, a Cambon téri vendéglős és a Palais Royal ékszerésze. Nem volt könnyű elküldenem őket, elhiheti. Még a szép márványhölgyek a kecses karjaikkal sem tudták meglágyítani őket. Dühösen, fenyegetőzve mentek el, különösen az ékszerész. Esküdözött, hogy bíróság elé viszi az ügyet, ha két napon belül nem fizetünk.

– Ó, a disznó! Képes lenne tizenkétezer frankért bíróság elé citálni?

– Pontosan! A pénzét akarja, vagy adjuk vissza a rubinjait. Különben jön a bíróság!

– Soha! Nem adom a rubinokat! Pereljen csak be, ha akar. Clunet barátom majd megvéd!

– Na, az aztán! Az csak arra jó, hogy kacsingasson magára...

– Tévedsz, kedvesem. Clunet úr kitűnő ügyvéd, még hasznos lehet. Ráadásul megvannak a kapcsolatai. Ismer egy bizonyos Gabriel Astruc-öt, egy híres impresszáriót. Hála neki, lehet, hogy hamarosan az Olympia színpadán táncolok majd, 10 000 frankért.

– Tízezer frank! A mindenit!

– Igen, ennyit ajánlott. Látod, fölösleges aggódnod, és ezekkel a pénzhistóriákkal nyaggatnod...

A dicsőség kelyhe

1905. augusztus 20. Adam Zelle mintha a mennyekben járna. Két napja érkezett Párizsba, szédül a feje, képtelen betelni azzal a látványosan fitogtatott luxussal, amelyben a lánya él: a selyemhuzatos hintó, az elegáns lovak, a Balzac utcai pazar lakás, az automobil az egyenruhás sofőrrel, aki végigvezeti Párizs utcáin, a kedves kis Pauline, és a sok apró figyelmesség, ma este pedig Margaretha első fellépése az Olympia színpadán. Ez alkalommal a lánya a világon semmiért sem hagyta volna, hogy lemaradjon az eseményről, pénzt küldött, hogy apja eljöhessen, és tanúja lehessen első szereplésének a nagyközönség előtt. Margaretha nagyon jó kislány, a legjobb lánya, és abban is igaza volt, hogy Párizs tényleg egyetlen hatalmas, véget nem érő ünnep. Hazatérve lesz mit mesélnie a sok csodáról. Madame Zelle ámulhat majd, kénytelen lesz beismerni, hogy tévedett, ha elmeséli neki, mi mindenben van része nap nap után.

Aznap este Zelle „báró" a fellegekben jár, és jó barátként üdvözli az angyalokat. Az öregúr, aki egész életét a dicsőség és a pompa utáni dühödt vágyakozásban élte le, ma végre megismeri a boldogságot a kárpitokkal borított elegáns páholyban. Pauline, mielőtt még szaladt, hogy úrnőjét felöltöztesse, gondoskodott kényelméről. Adam Zelle nem beszél franciául, fülében a lány szavai érthetetlen halandzsának tűnnek, de annyira kifejező az arcjátéka, hogy mégis sikerül megértenie. Nagyon kedves ez a kislány, megígértette vele, hogy nem csavarog el a folyosókon, és türelmesen megvárja, hogy érte jöjjön és át-

vezesse Margaretha páholyába. Egyébként sem lenne kedve elmozdulni innen, a boldogságtól megszédül, forog vele a világ, és a mesés, fényárban úszó arany-bíbor környezetben elvesztette lába alól a talajt. A színpadot még sötétség borítja, a zenekar kottaállványain George Bing *Álom*jának kottái... ma este Mata Hari erre a zenére táncol...

Az ő kedvéért fognak eljönni, már érkeznek is, a folyosókon sietnek, keresik a helyüket, neki szól a mormogás és a nevetés, ő hozza lázba a termet, ahogy közeledik a pillanat és felgördül a függöny. Az ő kedvéért jött el ez a sok elegáns ember, az ő kedvéért foglalják el a páholyokat a világos estélyi ruhás hölgyek és a frakkos, fehér kesztyűs urak, az ő kedvéért szegezik távcsöveiket az egyelőre mozdulatlan függönyre, az ő kedvéért, érte, a lányáért... Lent hatalmas hangzavar közepette megtelnek a széksorok, a tömeg egyre nő, a jegyszedő hiába próbálja a szokott mederbe terelni a vendégek áradatát. A nézők viccelődnek, kiabálnak, a párizsi kisemberek tolakodva veszik birtokukba a helyeket, vidám hangzavarban helyezkednek el, s mindez az ő kedvéért, érte, a lányáért...

Adam Zelle tekintete mindig visszatéved a páholyok felé, ahol a hölgyek legyezővel a kezükben üldögélnek. Elragadtatva figyeli az ékszerek ragyogását, a karok és dekoltázsok bársonyos fehérségét, kilesi, ahogy egy-egy férfi lehajol, hogy megcsókoljon egy meztelen vállat, s az apai büszkeség borzongató hullámában arra gondol, hogy az arisztokrácia krémje és az egyszerű nép egyaránt azért jött, hogy őt lássa, csakis őt: a lányát, a csillagát, az istennőjét.

A legördült függöny előtt állva éljenezték a lányát. Mata Hari már visszavonult a páholyába, s még mindig tapsoltak és éljeneztek, a földszinten, a páholyokban, az erkélyeken és a kakasülőn egyaránt. Egyazon lelkesedés és varázslat kerítette hatalmába őket, felemelt karokkal tapsoltak, teli tüdőből skandálták a nevét, a nevet, amelyet

felkapott a visszhang, amely végigzengett a termen: MATA! MATA! MATA!

Adam Zelle a páholyából nézte végig az ünneplést, látta az elragadtatott, kiabáló tömeget, az egymáshoz csapódó tenyereket, hallotta az ezernyi torokból visszhangzó kiáltást. Szemébe könnyeket csalt a szívét betöltő tiszta boldogság, s örömtől remegő ajkai képtelenek voltak megformálni a drága nevet, Mata Hari nevét.

– Gyorsan, gyorsan! Jöjjön velem, amíg tapsolnak, átvezetem az úrnőmhöz!

Amikor Pauline kifulladva, kipirulva hirtelen megjelent mögötte, az öregember egy pillanatra azt sem tudta, mit akarnak tőle. Egy határozott kis kéz megragadta a csuklóját, és elindultak a felfordulásban. Adam Zelle érezte, hogy húzzák, hogy átvezetik a számtalan sötét folyosón, ahol mindenfelé árnyékok siettek, a kiszolgáló személyzet tagjai. Lépcsőkön mentek fel, majd lépkedtek lefelé, s mögöttük megállás nélkül harsogott az ünneplő tömeg, az ováció hangjai áthatoltak a falakon, az emeleteken, betöltötték az egész épületet.

A páholy elé érkezve még át kellett küzdeniük magukat az utat elálló fekete ruhás alakok sorfalán.

– Engedjenek, kérem... engedjenek, az úr a madame édesapja!

A nézőtéren ezernyi láb ütötte a ritmust, ez a dübörgés kísérte a szűnni nem akaró MATA! MATA! MATA! kiáltást.

Alighogy átjutottak az emberek gyűrűjén, kinyílt a páholy ajtaja, és két férfi lépett ki. Nem álltak félre, a küszöbön maradtak, a páholy belseje felé fordulva.

– Micsoda hangzavar! A végén még mindent összetörnek! Minden eddiginél nagyobb sikere van, ilyen még sosem volt! – mondta az egyikük komolyan, némi ijedséggel a hangjában. – Hallja őket, Mata?

Az ingnyakát húzogató, homlokáról izzadságot törölgető nagydarab férfiban Adam Zelle ráismer Paul Ruezre, az Olympia igazgatójára.

– Visszahívják, még egyszer látni akarják – folytatja Ruez úr. – Ki kellene jönnie egy utolsó köszöntésre, Mata, attól talán megnyugodnának.

– Nem, kedves barátom, fáradt vagyok, különben sem szeretem a ráadásokat – feleli Margaretha hangja.

– Rendben van. Ebben az esetben kiüríttetem a termet. Elkísér, Astruc?

Pauline egy utolsó lökéssel betuszkolja az öreg Zelle-t a páholyba. A félhomály után a vakító fényben középen ott áll Margaretha, és felé tárja a karját.

– Jöjjön, apám, jöjjön, bemutatom a barátaimnak...

A barátai... újabb fekete ruhás alakok, hófehér ingmellek, fényesre pödört bajszok, mosolyok, homályos árnyak, akik végeérhetetlen kavalkádban forgolódnak a lánya körül, aki fényes csillagként ragyog aranyszínű muszlinjaiban. Belőle, fejdíszéből, karkötőiből, topázzal kivert ékszereiből árad minden fény, minden világosság... Margaretha hívja, megfogja a kezét, magához húzza, bevonja a ragyogó fénykörbe.

– Igyon apám! Pezsgő. Innia kell a győzelmemre!

Engedelmesen ajkához emeli a pohárba töltött fényt, issza magába a tapsot, a tömeg imádatát, istennője mennybemenetelét, a lerészegedésig iszik, fenékig üríti a diadal kelyhét. Pauline gondos keze elveszi tőle az üres poharat, és félrevonja. Az öregember hagyja, hogy vezessék, mint egy kisgyereket. A túláradó érzelmektől eltelten lerogy az ágyra, és egy szempillantás alatt mély álomba merül.

Valamivel később Pauline figyelmeztetésére, aki azt hitte, az öreg kalaposmester rosszul lett, Margaretha besiklik a paraván mögé és az apja fölé hajol.

– Ugyan, bolond vagy! – emelkedik fel nevetve. – Dehogy van rosszul... Csak a pezsgő! Nincs hozzászokva, se a pezsgőhöz, se a boldogsághoz... keresd meg Jacques-ot, vigyétek haza a Dionnal. Én Beaufort márkival vacsorázom, ne várjatok rám.

Gabriel Astrucnek egyetlen hibája van: reggeltől estig, megállás nélkül szivarozik, vaskos szivarjainak füstje betölti a levegőt, s a bűz még jóval távozása után is megmarad. Az úrnő, aki mindent elnéz az impresszáriójának, fennen állítja, hogy nem zavarja a kellemetlen szag, amely beleivódik a szőnyegekbe, a függönyökbe, sőt, még a tapétákba is. Astruc úr látogatásai után mindig hosszú órákon át kell szellőztetni, ami Pauline számára valóságos kínszenvedés. A szobalánynak semmi kifogása nem lenne a férfi ellen, ha azt az undorító szokást leszámítja, hogy mint a patkányokat, mindig befüstöli az embereket, sőt, még örülne is a látogatásainak. Amióta ugyanis Astruc úr a kezébe vette Mata Hari művészi karrierjének irányítását, ő lett a ház mentőangyala, a varázsló, aki a legjövedelmezőbb szerződéseket varázsolja elő a cilinderéből, és hatalmas gázsikat szerez az úrnőnek. Bizony nagy szükség is van ezekre a bevételekre, hiszen számolatlanul folyik el a pénz. Ezek a szerződések mindennél értékesebbek ebben a Danaidák kútjában, amelyet folyamatosan táplálni és táplálni kell.

Már több mint félórája, hogy Astruc úr és az úrnő bezárkózott a keleti szalonba, ahol üzleti ügyeket tárgyalnak. A férfi biztosan most is egyik szörnyűséges szivarját szívja a másik után. Csak reménykedni lehet, hogy a stratégiai pontokon elhelyezett illatos füstölőrudak kellő hatást fejtenek ki, és elnyomják az undorító szagot.

– Ha nem, jöhet a megszokott felfordulás – sóhajt fel magában Pauline. Vajon miről beszélhetnek? A hosszúra nyúló tárgyalás annál is inkább nyugtalanítja a szobalányt, mert a férfi gondterheltnek látszott, amikor megérkezett. Istenem, csak nem azt jött bejelenteni, hogy kiapadt a bőségszaru, nincs több előadás, nincs több szerződés! Akkor aztán jól néznének ki, ő és az asszonya, aki képtelen számolni, és két kézzel szórja a pénzt.

Haladéktalanul meg kell tudnia, mi zajlik odabent. Pauline nagyon kíváncsi, és valóságos tökélyre fejlesztet-

te már a titkok kilesésének művészetét. Most a kávé siet a segítségére. Egyet már felszolgált, de sebaj, az úrnő egész nap szívesen kávézik, biztosan nem utasít vissza egy újabb csészével. Ha pedig bevitte az illatos, friss kávét, elfelejti majd becsukni a kis szalon ajtaját, és szabadon hallgatózhat...

A beszélgetés a szobalány beléptével félbeszakad, s ahogy Pauline leteszi a tálcát, szinte érzi a levegőben fennakadt szavakat, amelyek, mint a kakasok a viadal előtt, az aréna szélén várakoznak, hogy összecsapjanak. Tessék, már kezdik is. A hangok szabadon áramlanak a résnyire nyitva hagyott ajtón, Pauline mindent hall. A keleti szalon az előszobából nyílik, a szobalány egy tollseprűvel álcázza magát, úgy tesz, mintha a márvány gráciákat tisztogatná, a valóságban azonban egyetlen szót sem hagy elveszni a bent elhangzottakból.

– Meg kell mondanom, egyvalakit boldoggá tett – jelenti ki Astruc úr.

– Boldoggá?

– Igen, Ruez barátunkat. A kezeit dörzsölgeti, és valljuk be, joggal. Ahányszor csak maga fellép, telt háza van. Kéri, hogy tisztelje meg újra, és lépjen fel az Olympiában.

– Figyeljen ide, Gabriel, örülök, hogy sikerem volt, de valahogy... két cirkuszi produkció között táncolni... nem igazán... értse meg, a varieték hangulata nem illik hozzám.

– És hol szeretne táncolni, kedvesem?

– Nos... az operában. Elegáns színpadokon.

– Az operában! Maga elképesztő, Mata. Hármasával akarja venni a lépcsőfokokat, fogalma sincs a realitásokról!

Milyen igaza van! Pauline nap mint nap rekedtre beszéli a torkát, hogy megmagyarázza asszonyának, miszerint a fehér az nem fekete, s most boldogan hallja, hogy szavait más is megerősíti. Ráadásul Astruc úr határozott férfi, nem éri be ennyivel:

– Nem könnyíti meg a dolgomat, Mata. Mindig ez a mértéktelenség, ez a perzselő ambíció... hogy a sajtónak

tett fantáziadús és rossz hatást keltő nyilatkozatait ne is említsem. De legyen, beszéljünk a maga kitalációiról. Van nálam néhány interjú, ami a napokban jelent meg.

Most bizonyára előveszi a zsebéből az újságokat, mert Pauline papírzizegést hall.

– Az egyik újságírónak azt meséli, hogy Jáva szigetén született, és egy angol tiszt felesége. Egy másiknak azt, hogy Indiában látta meg a napvilágot, és Európába érkezve műlovarnő volt egy cirkuszban... szép kis életrajz... És ez még nem minden, nézze, itt van ez a Hollandiában megjelent cikk, lefordíttattam magamnak. Ez az újságíró, a honfitársa, azt írja, hogy maga megsúgta neki, hogy fel akar hagyni a tánccal, és egy orosz arisztokratához kívánja kötni az életét. Nem gondolja, hogy kicsit túl messzire ment?

Az úrnőt cseppet sem zavarja, hogy tetten érték hazugságait, kedvesen felnevet, és az ügy el is van intézve. Mindig így történik: ha rajtakapják, egy elragadó mosollyal vagy titokzatos, mélyről jövő nevetésével gyorsan elbűvöli a leleplezőt.

– Maga hihetetlen, Mata, egyszerűen hihetetlen! Felméri egyáltalán, mekkora kárt okozhatnak magának ezek az ellentmondásos nyilatkozatok? Figyelemre méltó a fantáziája, ezt elismerem, de egyszer még bajba kerülhet miatta. Legyen óvatosabb.

– Túlságosan a szívére veszi, Gabriel... Mit akar, mit csináljak? Halálosan unalmas lenne, ha minden újságírónak ugyanazt mondanám. Én is szórakozhatok egy kicsit, nem igaz?

– Szórakozzon, kedvesem, szórakozzon, de ne felejtse el, hogy a szavak elszállnak, ám az írás megmarad!

– Nem valami vidám ma reggel, Gabriel! Olyan ez a látogatás, mint amikor a vén tanár úr rendre utasítja az engedetlen diáklányt.

Most Astruc úrból tör ki a nevetés. Meg kell hagyni, az úrnő ebben nagyon tehetséges: még egy nekibúsult elefántot is meg tudna nevettetni.

– Igen, maga pontosan ez, Mata, engedetlen kislány. Makacs és önfejű, és nagyon megnehezíti a munkám. Mindennek ellenére nagyon kedvelem...

– Én is magát, Gabriel, különösen, ha jó híreket hoz... De ugye nem csak azért jött, hogy szemrehányást tegyen?

– Nem, valóban nem... Nem lenne kedve Spanyolországban táncolni? Ajánlatot kaptunk Madridból. Két hetet töltene ott...

– Madrid!? És maga nem ezzel kezdte? Inkább eljátszotta a szigorú apát, és hagyta, hogy az operát emlegessem! Gyűlölöm magát, Gabriel! Mikor indulunk?

Na végre kibékültek. Pauline-nak egy szava sem lehet: az úrnő megkapta a szidást, amit megérdemelt, s most, miközben ő újult lelkesedéssel tisztogatja a márványgráciákat, úrnője bizonyára éppen aláírja a madridi szerződést. Ezt meg kell ünnepelni, jöhet egy újabb csésze kávé...

Spanyolország után, ahol épp úgy magába bolondította a madridiakat, ahogyan korábban magába bolondította a párizsiakat, Mata Hari Monte-Carlóban lép fel, Jules Massenet balettjában, a *Lahore királyában.* Az öreg zeneszerző, aki megtekintette az előadást, lángoló érzelmektől fűtött levélben közli, hogy Margaretha tehetsége és szépsége egyaránt meghódította a szívét. Óriási elismerés ez Mata Hari számára, aki arról álmodik, hogy egyenrangú lesz az újítókkal, Maud Allennel vagy Isadora Duncannel, sőt, felülmúlja őket. Nem időzik el azonban ennél a dicsőségnél: 1906-ban egy újabb turné Berlinbe repíti, ahol Alfred Kiepert huszár főhadnagy karjába veti magát. Az egyenruha mellett, amely Mata Harira ellenállhatatlan vonzerőt gyakorol, az új szerető legnagyobb erénye, hogy gazdag földbirtokos. Ez az elsődleges szempont, hiszen Margaretha, mielőtt elhagyta Párizst, felszámolta a Balzac utcai lakást és eladta a bútorokat. Pauline

legmélyebb elkeseredésére luxusszinten ugyan, ám mégiscsak nomád életet él, mely szerinte jobban illik hozzá, mint az otthonülő életmód. Margaretha néhány hónapra még a táncról is elfeledkezik, hogy kizárólag főhadnagyával mutatkozzon, akinek oldalán még a birodalmi hadsereg hadgyakorlatain is részt vesz. Mata Hari azonban állhatatlan, mindig kész átadni magát a pillanat szülte lehetőségeknek: bécsi szerződést kínáló impresszáriója hívására azonnal búcsút int főhadnagyának, és faképnél hagyja Berlint.

Amikor Mata Hari megérkezik az Osztrák–Magyar Monarchia fővárosába, az emberek egyébről sem vitatkoznak, csak arról, vajon meztelenül vagy ruhában táncol-e. Mindkét tábor vágyai beteljesülnek: az Új Művészetek termében meztelenül lép fel, az Apollo színpadán pedig testhez simuló dresszben. A bécsi közönség előtt tartott fellépéseit visszafogott kritikák fogadják. Az *Arbeiter Zeitung* és a *Wiener Deutsches Tageblatt* szkeptikusan kétségbe vonja a táncok eredetiségét, és sejtetni engedi, hogy a siker kizárólag a művésznő neve körül keltett misztikus hírverésnek köszönhető. Mindez azonban cseppet sem befolyásolja Mata Hari önbizalmát és a bécsi közönség körében élvezett hitelét. A pénztárak előtt tömegek tolonganak. Margaretha csak a pozitív visszhangokkal törődik, a bántó kritikákat elengedi a füle mellett, s csak az elismerő szavaknak hisz, melyekben most sincs hiány. A *Fremdenblatt* újságírója például a következőket írja a táncosnőről:

Mata Hari, a magas és karcsú táncosnő a vadmacskák csodálatos kecsességével mozog. Kékesen ragyogó fekete hajzuhataga keskeny, egzotikus szépségű arcot keretez. Klasszikus vonalú homloka és orra az ókort idézi. Tekintetét hosszú, fekete szempillák árnyékolják, szemöldöke olyan gyönyörűen ívelt, mintha festőművész tervezte volna.

Miközben Mata Hari végigtáncolja és fátylaival végigcirógatja Európa fővárosainak színpadait, az öreg kontinens nagy változásokon megy át. A nagyvárosok utcáin általánossá válik a villanyvilágítás, szaporodnak a vasútvonalak, a tudományos fejlődés újabb találmányait egyre több helyen alkalmazzák, és a mindennapi élet egyszeriben átalakul. Megjelenik az első drót nélküli távíró, az olasz Marconi találmánya, és megtörténik az első sikeres óceánon túli távíró-összeköttetés. Megszerveződnek a szakszervezeti mozgalmak és kitörnek az első sztrájkok, amelyekkel a munkások jobb munka- és életkörülményekért harcolnak. Az alsóbb osztályok jogos részt követelnek a gazdasági fellendülésből, s kezdenek hangot adni igényeiknek. Ugyanakkor az az 1871 óta uralkodó békeidő, amely a hirtelen ipari fejlődést elősegítette, a végéhez közeledik. 1905 óta Marokkó remek ürügyet szolgáltat arra, hogy kiújuljanak a két nagy szövetséges tábor közötti kibékíthetetlen ellentétek, s a nemzetközi válságok sorozata meggyorsítja a fegyverkezési versenyt. Az öreg kontinens a szakadék felé rohan.

Mata Hari, aki az újságokból kizárólag a színházi és a társasági rovatot falja, mit sem érzékel a hatalmas változásokból. A nagyvilág és a politika nem érdekli, és semmiféle befolyással nincs élete folyására. Éppen csak annyit tud, hogy 1905 júniusában lázadás tört ki a Patyomkin páncélos matrózai között, de ezt is csak azért tudja, mert a hír hatalmas riadalmat és számos kommentárt váltott ki az orosz menekültek között, akikkel egy társaságba jár. Kirejevszkij bárónő szalonjában megtárgyalták a híres szentpétervári „vörös vasárnapot" is, valamint Lenin szavait, aki a véres eseményekkel kapcsolatban azt jósolta, hogy hamarosan eljön a demokratikus diktatúra, mely utat nyit majd a szocializmusnak. Szocializmus, kapitalizmus, marxizmus, demokrácia, parlamentáris rendszer... a táncosnő számára ezek a fogalmak semmit sem jelentenek, ismeretlen, távoli világ kifejezései, amelyeknek semmi közük azokhoz a tevékenységekhez, melyek az ő életét uralják.

Mata Hari olyan gondtalan és könnyű lélekkel él, akár a pillangók. Sikerről sikerre száll, a fővárosok luxusszállodáiban mutatkozik – Madridban a Ritzben, Bécsben a Bristolban száll meg –, megragad minden kínálkozó örömet, majd áttetsző arany szárnyait ismét kitárja, és újabb sikerek felé lebben. Fáradhatatlanul halmozza az élvezeteket, s élete egyetlen értelme, hogy fenékig ürítse az öröm poharát. Bár soha nem kötődik azokhoz a férfiakhoz, akiket kitüntet kegyeivel, kedvenc elfoglaltságát mégis a hódítás jelenti. A házasság keserű kudarca mély nyomokat hagyott benne, s úgy tűnik, egy életre meghatározta szerelmi kapcsolatait. A Rudolph Mac Leod iránti megvetés tovább él benne, és a teljes férfinemre kiterjeszti. Bármilyen legyen is a férfi, akinek odaadja testét, gondolataiban az is ugyanolyan, mint az átkozott férj: jelentéktelen és megvetendő. Ha fizet és kielégíti a szeszélyeit, bejöhet az ágyába, de többre ne is számítson. Egyetlen férfinek sem sikerült még áttörnie a páncélt és megérintenie a szívét. A szeretőit halmozó szép hetéra harmincévesen még nem ismeri a szerelmet.

A barátság érzése felé sem sokkal nyitottabb. Mary van Shoonbeke annak idején felébresztette benne a bakfislányka pajtási szeretetét, ez az ellentmondásokkal teli barátság fiatalkora nagy érzelme volt, ám a kötelékek elszakadtak, végül pedig teljesen elhaltak. Nem tudni, mi tette, az idő múlása, a távolság, vagy a kétfelé ágazó életút, de Mary mára csak halvány emlék maradt, egy kis rózsaszín színfolt, mely néha, bár egyre ritkábban, felvillan a nosztalgia tengerén.

A felszabadult és csapodár Mata Hari nem kér semmiféle kötöttségből. Tartós és őszinte, soha nem szűnő szeretetet egyedül apja iránt táplál. Ott van persze Pauline is, aki már az első találkozáskor, azonnal elnyerte rokonszenvét, s akinek jelenléte immár nélkülözhetetlenné

vált. A szobalány, bár jó tíz évvel fiatalabb nála, egyszerre szolgálója, öltöztetőnője, mentora, őrző angyala és rossz szelleme. Pauline annyira értékes lett számára, hogy mindenhová magával cipeli, s a szállodákban, ahol megszáll, kiköti, hogy neki is foglaljanak szobát, méghozzá közvetlenül az övé mellett.

Mata Hari szíve ugyan ridegnek és hozzáférhetetlennek tűnik, még sincs kőből. Lányát, a kis Jeanne-Louise-t például képtelen elfelejteni, különösen, hogy úgy érzi, egy másik dimenzióban, elérhetetlen távolságban él. 1906 áprilisában kimondták a hivatalos válást, s a végleges szakítás Rudolph Mac Leoddal igencsak valószínűtlenné teszi, hogy valaha is viszontláthassa a gyermeket. Mata Hari mégsem adja fel. Egyik rövid hollandiai tartózkodása során sikerül találkozóra hívnia volt férjét az arnhemi pályaudvarra. A legújabb divat szerint öltözve, kesztyűben, kalapban érkezik a randevúra. Rudolph éppen az ellentéte, egyáltalán nem öltözött ki, sőt, meglehetősen rendetlen benyomást kelt. Margaretha felfigyel kopott könyökű zakójára, feslett ingére, s arra gondol, az egyenruha nélküli Mac Leod kapitány a maradék vonzerejét is elvesztette. A találkozó alig néhány percig tart, s újra a néhány évvel korábbi kellemetlen jelenet ismétlődik meg. A kislány az apja mellett állva kíváncsian méregeti az elegáns, számára ismeretlen hölgyet, a hajdani házaspár foghegyről köszönti egymást, gondosan kerüli a másik tekintetét, s minden szó hamisan, értelmetlenül cseng. Margaretha mindent megtesz, hogy elnyomja magában a csalódást, s közvetlenül a lányához fordulva felajánlja neki, hogy töltsön vele egy kis időt. Jeanne-Louise azt válaszolja, hogy örömmel, feltéve, ha a papa megengedi. Rudolph természetesen határozottan megtiltja, a társalgás tehát ennyiben marad, és Mata Hari, a hajdani Lady Mac Leod könnyeit nyelve távozik.

A hanyatlás kezdete

– Na, képzelem, milyen arcot fog vágni Astruc úr, ha meghallja az újságot – morgolódik Pauline.

– Olyan arcot vág, amilyet akar, nem érdekel! Bécsben nagyon sokat dolgoztam, szükségem van a pihenésre.

– Akkor sem fog örülni, és igaza is lesz. Mindent megtesz a maga karrierjéért, és amikor éppen a legjobban mennek a dolgok, maga faképnél hagyja és Egyiptomba megy. Micsoda őrült vakáció! A halálomat akarja? Meg fogok sülni abban az iszonyú hőségben, én szerencsétlen...

– Ne butáskodj, kapsz tőlem kalapot, napernyőt, megvédjük a csinos kis szeplős bőrödet, megígérem.

Ma azonban semmiféle ígéret, semmiféle kedveskedés nem lágyítja meg Pauline-t. Megfogadta, hogy kitart a duzzogásban.

– Különben sem bírom a hajót, a lelkem is ki fogom hányni azon a hosszú úton. Tengeribeteg legyek napokig, csak azért, hogy láthassam azokat a nyavalyás tevéket...

– Más is van Egyiptomban, nem csak a tevék, kedvesem. Nem fog megártani neked sem a levegőváltozás, sem egy kis kultúra.

Pauline-t mérhetetlenül dühíti az egész ügy, gyűlöli, hogy belekeveredett az őrült kalandba, ugyanakkor tudja, hogy a dolgok pillanatnyi állása szerint semmiféle érv sem lenne képes megingatni úrnőjét. Fölöslegesen fárasztaná magát, Mata Hari mindig úgy intézi, hogy övé legyen az utolsó szó. Jobb, ha nem is vitatkozik vele. Nem könnyű az élet az úrnő mellett, nagyon kell szeretnie,

hogy vele tartson minden szeszélyében, minden bolond utazásában. Hol itt, hol ott, sohasem maradnak végre egy helyben. Milyen jól megvoltak a Balzac utcai lakásban, ahol mindent az úrnő ízléséhez alakítottak, és milyen lelkes, milyen boldog volt, hogy végre van „otthona". Sajnos hamar megunta a háziasszony szerepét, kijelentette, hogy szívesebben lakik szállodában, és egy hét leforgása alatt túladott mindenen. Az úrnő képtelen egy helyben maradni, nincs mit tenni. Most, ki tudja miért, Egyiptomot vette a fejébe. Kiepert főhadnagy is velük utazik, két nap múlva Marseille-ben lesz a találkozó. Biztosan újraéledt a szenvedély.

– Becsomagoljam az ékszereket is?

– Persze! Csak nem képzeled, hogy a szállodában hagyom őket?... Mire gondolsz, Pauline?

Szegény Pauline semmire sem gondol, megpróbál jó arcot vágni a dologhoz, és morogva tesz-vesz a szoba közepén halmozódó bőröndök között. Minden a feje tetején áll, az ágyon, a foteleken, a komódokon mindenütt kikészített ruhák, fehérneműk és különféle tárgyak várják, hogy becsomagolják a nagy utazáshoz. A ruhákat, a kalapokat, a bundákat, a teljes ruhatárat magukkal viszik. No meg természetesen az ékszereket, tokjaikkal együtt. Ez a legrosszabb, úgy élnek, mint a csigák: bárhová is mennek, viszik magukkal az úrnő minden tulajdonát, tucatnyi hatalmas ládát megtöltenek velük. Pauline feladata, hogy az utazások során vigyázzon rájuk, s ez szinte minden idejét leköti.

Az egyiptomi kiruccanás két hónapig tart, és Mata Hari meglehetősen csalódottan tér vissza Európába. Igaz, látták a tevéket, a krokodilokat és a struccokat, sőt, még fel is hajóztak a Níluson, egészen Asszuánig. A táncosnő azonban azt remélte, hogy az egyiptomi élmények új inspirációkkal gazdagítják majd művészetét, ám ez nem következett be.

1907 márciusának végén alighogy megérkeznek Marseille-be, Margaretha Pauline és a tucatnyi láda kíséretében azonnal Róma felé veszi az irányt. Becsvágya nem hagyja nyugodni: megtudta, hogy Gabriel Astruc Richard Strauss Saloméjának megrendezésére készül a Châtelet-ben, és mindenáron szerepelni akar. Hosszú levelet küld impresszáriójának, részletesen ecsetelve kérelme megalapozottságát:

„Kérem – írja, – *engedje, hogy eltáncoljam a nagy táncot Heródes előtt. Olyan hatást fogok kelteni, amilyet előttem még soha, egyetlen táncosnő sem tudott. Nincs még egy nő, aki alkalmas lenne a csábítás gondolatának hűségesebb ábrázolására..."*

Szégyentelenül dicséri önmagát, párhuzamot von saját személye és a hősnő között, kijelenti, hogy éppúgy ismeri és érti az erotikus kábulatot, mint Heródiás lányának elkeseredett tisztaságvágyát. Állítása szerint senki nem játszhatná el nála jobban a szerepet, kinevezi magát Salomé valódi szellemisége egyetlen ideális kifejezőjének. Az Astrucnek számos kellemetlenséget okozó felelőtlen eltűnéséről nem sokat beszél, inkább körbeudvarolja, becézgeti, kényezteti a férfit. Eddig mindig sikerült érvényesítenie az akaratát, s egy pillanatig sem kételkedik benne, hogy most is így lesz. A nagyobb biztonság kedvéért levele mellé csatol egy magának Richard Straussnak címzett kérelmet is. Küldeménye azonban válasz nélkül marad. Gabriel Astruc mindenki másnál jobban ismeri Mata Hari művészi képességeit és azok határait, s még véletlenül sem tolmácsolná az alaptalan kérést a zeneszerzőnek.

A Salomé első előadására 1907. május 10-én kerül sor Párizsban, s Mata Hari neve nem szerepel a plakátokon. Alfred Kiepert oldalán emészti csalódását Berlinben. A mellőzés mélyen megsebezte, ám nem mutatja ki érzé-

seit, hiszen még nem mondott le terveiről, és nem hajlandó beismerni, hogy veszített. Szent meggyőződése, hogy előbb vagy utóbb táncolni fog Strauss zenéjére.

Elhagyja Kiepert főhadnagyot, visszatér Párizsba és a Meurice hotelben rendezkedik be. Sürgősen összehívja az újságírókat, és hosszas távolléte magyarázatául kifejti, hogy nagy utazást tett Egyiptomban és Indiában, művészete bölcsőjében. Mint mindig, most is kiszínezi a valóságot, átalakítja a tényeket, és elkápráztatja hallgatóságát.

Mata Hari mindig is képtelen volt alkalmazkodni a realitás kiábrándító és sivár tényeihez, nem élhet anélkül, hogy át ne alakítaná egy másik, kellemesebb és vágyainak jobban megfelelő valósággá. Mégis előfordul, hogy a realitás utoléri és rákényszeríti törvényeit. Ez történik akkor is, amikor rádöbben, hogy „riválisai" kihasználták hosszúra nyúló távollétét, és utánozni kezdték. Egyre többen mutatkoznak többé-kevésbé meztelenül a párizsi színházak és kabarék színpadain. Colette, az írónő például jelentős sikereket arat a Moulin Rouge-ban félmeztelenül, keblén fémkúpokkal, karján vastag karperecekkel. Mata Hari nem is alaptalanul úgy érzi, hogy elfogadhatatlan plágium áldozata lett. Hevesen kirohan a „halvány utánzatok" ellen, és dühöngve tehetségtelennek bélyegzi őket. Lassanként azonban, bármennyire nehezére esik is, be kell látnia, hogy minden megváltozott, ő maga is elmúlt már harmincéves, és talán ideje lenne változtatnia a stílusán. A nehéz időszakban Pauline-nak minden tehetségére szüksége van, hogy elűzze úrnője rosszkedvét.

– Nem értem, miért veszi annyira a szívére. Én a maga helyében büszke lennék rá, hogy átveszik a receptemet, hiszen ez is azt bizonyítja, hogy jó!

– De már nem én vagyok az egyetlen, Pauline! Én mertem elsőként, én nyitottam meg az utat, a többiek csak majmolnak, és learatják helyettem a babérokat. Hidd el, van min dühöngenem!

– Még mindig maga a legjobb, csak ez számít. Tegnap a Trocadéróban táncolt, hívják a Pont-aux-Dames-ba, az Houlgate-ba... maga gyönyörű, a férfiak a lábainál hevernek, miért látja olyan sötéten a világot?

Pauline nem teljesen őszinte, amikor hasonló szavakkal igyekszik felvidítani és megvigasztalni úrnőjét. Csitító kedvességét kikezdhetetlen ragaszkodása és mélységes szeretete diktálja, ám túlságosan józan és tisztánlátó ahhoz, hogy ne mérje fel, Mata Hari csillaga leáldozott. Tudja, milyen állhatatlan a közönség, és érzi, hogy a táncosnő iránt egyre csökken az érdeklődés. Mindezt természetesen nem mondhatja ki feketén-fehéren az érintett szemébe. Nem az a dolga, hogy kétségbe ejtse, különben is, annál sokkal jobban szereti. Ráadásul tudja azt is, hogy részben maga az úrnő a felelős ezért a helyzetért. Túlságosan ügyetlen volt, túl sokáig maradt távol, megtört a karrierje. Elment a macska, cincognak az egerek – pontosan ez történt, de ami megtörtént, megtörtént, nem tehet szemrehányást az asszonyának, Mata Hari különben is mindig csak a maga feje után ment.

Mata Hari bármennyire is elzárkózik attól, hogy beismerje, pályája mégis leszálló ágba került. Életében ezzel új korszak kezdődött, pontosan akkor, amikor a világtörténelemben is új, kegyetlen fejezet nyílt. Lassanként működésbe lépnek a háborúhoz vezető fogaskerekek. 1910 júliusában II. Vilmos, aki kitart hódító törekvései mellett, a *Panther* német ágyúit Agadir partjaira szegezteti, és Marokkó ügyében tárgyalásra kényszeríti Franciaországot. A két tűz közé szorult Joseph Caillaux, az akkori kormányfő a tárgyalás mellett dönt. A megbeszélések eredményeként megállapodás születik, melynek értelmében a franciák szabad kezet kapnak Marokkóban, cserébe pedig átengedik Németországnak Kongó egy részét. A szerződés azonban, mely nem elégíti ki sem a franciákat, sem a németeket, hangos felháborodást kelt. Berlinben

tiltakoznak és tüntetéseket szerveznek a nacionalisták, Párizsban pedig addig háborognak a képviselők, míg megbuktatják Caillaux-t. Véget ér a radikálisok békés köztársasága, és a háborúpártiak veszik át a hatalmat. Vezetőjük Poincaré, akinek első dolga, hogy megerősíti a szövetségeket és újraszervezi a hadsereget.

Miközben a katonai szakértők a fegyverzet tökéletesítésén munkálkodnak és új, szélesebb törvénytervezetet készítenek a hadkötelezettség kiterjesztéséről, Mata Hari nyugodtan éli az életét Touraine-ben. 1910 júliusában ismerkedett meg a bankár Xavier Rousseau-val, aki Esvres-ben, Tours-tól nem messze kibérelte számára a la Dorée kastélyt. A közönségében csalódott, kiábrándult táncosnő újból csomagolt, elhagyta Párizst és követte új szeretőjét.

La Dorée kastélya a valóságban egy gyönyörű park közepén elterülő elegáns, XVIII. századi udvarház. Az épület körül metszett sövények és ápolt gyepszőnyegek tagolják a teret, szilfákkal szegélyezett hosszú sétány vezet a főbejárathoz. A ház lenyűgözően szép harmonikus elrendezésével, csodálatos ablakaival: az emeletre gyönyörű franciaablakokon át árad a fény, a tetőn pedig díszes kis ablakfülkék gondoskodnak arról, hogy a kincseket ígérő padlástér se maradjon sötétben. A főbejárat a tágas hallra nyílik, amelynek közepéről márványlépcső vezet fel az emeletre. A fogadószobák és a magánlakosztályok elegáns, stukkókkal és festményekkel díszített galériáról nyílnak. A kastély mind építészetét, mint berendezését tekintve tökéletes ízlésről tanúskodik.

Ebben a finom, kényelmes jómódban zajlik Mata Hari élete. A berendezkedését követő első napokban úgy érzi, tündérek vendége lett, várva várt és mélységesen szeretett hercegnő az erdő közepén álló bukolikus kastélyban. A felfedezés meglepetésének és rácsodálkozásának múltával azonban hamarosan megismerkedik az esvres-i elittel és úgy tűnik, mintha a várúrnői életre született

volna: erre a gondtalan és könnyed életre, amelyben minden idejét az öltözködés, a zene és a lova, Rádzsa töltik ki. A la Dorée kastély legfőbb vonzereje ugyanis az, hogy istállója négy gyönyörű paripát rejt, amelyek közül Mata Hari a telivér Rádzsát választotta, s nap mint nap boldog kirándulásokat tesz a hátán. Kitűnő lovas, hosszú órákat tölt a nyeregben, s a környékbeli parasztok szemében lassanként már a tájhoz tartozik karcsú alakja, amint vágtázva feltűnik barna lovasöltözékében, s kalapja fátyla felhőként úszik mögötte a szélben. Távolinak és megközelíthetetlennek látják, ám nehéz eldönteni, hogy ez csak a minden lovasnak kijáró tisztelet, vagy Mata Hari annyira beleéli magát várúrnői szerepébe, hogy fensőbbséges viselkedés terén még a helyi előkelőségeket is felülmúlja... A környéken mindenki azt hiszi, hogy a lovas madame Rousseau. A valóságban a bankár igazi felesége Párizsban él, és még csak a kastély létezéséről sem tud, amelyet férje kibérelt, hogy otthont adjon híres táncosnő szeretőjének. Rousseau úr, mint annyi más férfi, kettős életet él, és csak hétvégén csatlakozik szeretőjéhez. Mata Hari, bár ideje nagy részét egyedül tölti, nem panaszkodhat. Szolgálók veszik körül, vele van Pauline és ott van Rádzsa. A párizsi élet lüktető, lázas ritmusa után élvezi a békés nyugalmat és megesküszik mindenre, ami szent, hogy soha többet az életben nem tér vissza a nagyvárosi létbe.

Pauline a maga részéről sokkal kevesebb örömét leli a visszavonultságban. Unatkozik, kevés a szórakozás, alig találkozik emberekkel, s ha rossz az idő, végképp nincs mit csinálni, ki sem lehet mozdulni. Büntetésnek érzi a pihenést, s alig várja, hogy visszatérjenek a világba. Tudja, hogy úrnője legújabb szeszélye nem lesz tartós, s türelmetlenül lesi az unalomra utaló első jeleket. Hiába figyel azonban: több mint fél éve élik már a nyugodt vidéki életet, de semmi jele, hogy változás készülődne. Az úrnő már nem is emlegeti a táncot, felfrissült, mint egy vi-

rág, és nap mint nap örömmel mondogatja, milyen jót tesz a vidéki pihenés. Ha valaki most látná ezt a rendezett életet élő, nyugodt, kiegyensúlyozott asszonyt, aki semmiben sem hasonlít arra, aki azelőtt volt, joggal gondolhatná, hogy káprázik a szeme. A reggeli öltözködés után Margaretha hosszasan tárgyal a szakácsnővel, aki a legfinomabb fogásokkal kedveskedik neki, hiszen az úrnő nem veti meg az étkezés gyönyörűségeit. Ezután a kertész behozza a kastély üvegházából levágott virágokat, melyekből az úrnő hatalmas csokrokat rendez, majd hosszasan szemléli a látványt. Ez a foglalatosság egészen ebédig eltart. Délután felnyergelteti a lovát és hosszú órákra eltűnik. Izgatottan, kipirulva, izzadságban úszva tér haza és fürdőt rendel, ami nem kis dolog, hiszen a kastélyban nincs vezetékes víz. Nagyon kellemes a várúrnői élet, ami azonban a kényelmet illeti, azon lenne még mit javítani. Több tucat vödör vizet kell behordani, majd a fürdés végeztével kimerni a hatalmas fémkádból. Pauline dereka majd leszakad a fáradtságtól. Nem csoda, ha minden este hő imát rebeg, hogy minél előbb térjenek vissza Párizsba és a civilizációba.

1910 utolsó hónapjaiban megérkezik la Dorée kastélyába Adam Zelle halálhíre. Mata Hari összeomlik, napokon át szobájába zárkózva siratja imádott édesapját. Hallani sem akar többé sem a virágcsokrokról, sem a lovaglásról. A fonográf is néma marad. Margaretha visszautasít minden táplálékot, minden gondoskodást, s Pauline gyengédsége is hatástalan marad a mérhetetlen bánattal szemben. Még Rousseau úr is, aki pedig a világ legkedvesebb embere, kudarcot vall, nem sikerül előcsalogatnia szerelmét az elsötétített hálószobából. Péntek esténként ajándékokkal, parfümökkel, ékszerekkel megrakodva érkezik, még a kígyóbőr utazótáskát, Margaretha nagy vágyát is megvette, de minden hiába. Az úrnő ki sem mozdul szobájából. A szobalány már nem tud mit kitalálni felvidítására. Most, hogy az asszonya ilyen mély kétségbeesésbe zuhant, mindent odaadna azért, hogy visszanyerje régi jó hangulatát és életkedvét. Reggeltől estig kezét tördelve járkál a néma folyosókon, szemrehányást tesz magának korábbi haragos gondolataiért, duzzogásaiért, esküdözik, hogy mostantól szó nélkül eltűr mindent, még a visszavonult vidéki életet is, csak Margaretha gyógyuljon meg, szabaduljon meg végre szörnyű bánatától.

Egyik reggel, amikor már minden ötletét kimerítette, Pauline megkéri a kocsist, hogy vigye be Tours-ba. Három hete már, hogy úrnője elvonult a világtól, s a nagy bánat kárt tehet az egészségében is. A szobalány úgy döntött, orvost hív a városból.

Hosszú napok telnek el úgy a gyászba borult kastélyban, hogy Pauline meg sem szólal, s hiányát érzi már egy jó beszélgetésnek. Hosszú az út, az öreg kocsis pedig szíves örömest eltársalog vele.

– Maga biztosan jól ismeri Tours-t, Henri. Idevalósi, ugye?

– Hogyne. Itt születtem, és itt éltem le az egész életem.

– Akkor biztosan ismer egy orvost, aki hajlandó lenne kijönni megvizsgálni az úrnőt...

– Hát persze, hogy ismerek. De minek a doktor? Nem beteg az úrnőnk...

– Pedig úgy néz ki. Fel sem kel, alig eszik... a végén még belehal a nagy bánatba.

– Én a maga helyében nem doktort vinnék neki...

– Hát mit?

– Az úrnő művész, ugye? Zongorázik, van fonográfja, szereti a zenét, mindenki tudja a kastélyban...

– Igen, szereti a zenét. De amióta meghalt az édesapja, semmi nem érdekli.

– Ha valaki szereti a zenét, akkor mindig érdekli, én mondom. Volt egy munkaadóm, az hegedült és nagyon jó lovas volt, pont, mint az úrnőnk. Hatvanéves korában leesett a lóról, és megbénult a lába. Élete végéig tolószék-

be kényszerült szegény uraság. Na, de én mondom, nyomorékon is nagyon boldog ember volt. Elég volt neki a hegedűje, csak játszott és játszott. Higgyen nekem, a zene mindent meggyógyít...

– Talán... talán, miért is ne.

– Nem talán. Úgy van, ahogy mondom. Ismerek Toursban egy boltot, ahol minden van, hangszerek, kották, fonográfok, tekercsek. Régen sokat jártam oda az uraságnak. Ha akarja, odaviszem. Higgye el, a szomorúság ellen a zene sokkal többet ér, mint egy doktor. Biztos gyógyulás!

Pauline zavartan tekintget körbe a hatalmas üzletben. Életében először jár hasonló helyen, és fogalma sincs róla, mi tetszene az úrnőjének. Igazán kedves Henritől, hogy idehozta, jó, hogy beavatta a zene csodálatos gyógyító erejébe, na de legalább valamicskét értenie kellene hozzá, hogy választani tudjon. Ha csirkéről, sajtról vagy dinnyéről lenne szó, abban Pauline-nak nincs párja, mindig megtalálja a legszebbet. Na de a zene? Teljesen ismeretlenek előtte a polcokon sorakozó fonográftekercsek. Céltalanul, tudatlanságától elbátortalanodva kóborol az üzletben, úgy tesz, mintha egy csellót csodálna, megvizsgálja tükörképét egy zongora fényes felületén, távolabb végigfuttatja ujjait egy hárfa húrjain... A pénztár mögül egy fiatalember vidáman szemléli jövés-menését. Milyen csinos ez a kis vörös hajú lány, ahogy fázósan a kendőjébe burkolózik és elpirul, ahányszor csak találkozik a tekintetük! Biztosan pontos utasítások nélkül küldte ide az asszonya, és most nem tudja, mit válasszon. A kicsike azonban mindig visszatér a fonográfhengerek felé, s most lábujjhegyre ágaskodva böngészi a dobozokon lévő feliratokat. Igazán aranyos. Talán odamehetne hozzá, segíthetne neki... A fiú kilép a pénztárgép mögül, és elindul felé.

– Kisasszony, segíthetek?

– Ó, igen, igen. Nagyon kedves öntől, uram...

– Mit keres?

– Hát, valami zenét...

– Értem. Milyen fajta zenét?

Pauline habozik, elpirul, érzi, hogy dadogni kezd és nevetségessé teszi magát. A fiatalember azonban még vonzóbbnak találja zavarában.

– Olyan zenét szeretnék, ami jókedvre derít. Tudja, az úrnőmnek lesz, meghalt az édesapja.

– Ó!... Talán ha pontosítana. Ha megmondaná, általában milyen zenéket hallgat...

– Zongorát, sok zongorát. Ő maga is játszik. Meg énekeket, olyanokat, amikor sok ember énekel együtt, kórusokat, azt hiszem, így mondják.

– Operakórusokat?

– Biztosan, ez lehet az. Ezt szereti a legjobban.

– Nos, több mindent ajánlhatok. Egy pillanat, megmutatom...

A férfi a polcok felé fordul, eltávolodik kissé. Pauline felfigyel széles vállára, karcsú alkatára, dús fekete hajára. Meg kell hagyni, csinos fiú, és a tetejébe még udvarias is. Már jön is vissza, szélesen mosolyogva mutatja a dobozokat.

– Ezek a Deutsche Gramophon legújabb kiadásai. Puccini Bohéméletét ajánlanám...

Pauline arca felderül, a név ismerősen hangzik, úgy ismételgeti, mint egy megnyugtató jelszót, majd diadalmasan felkiált:

– Igen, igen remek! Az úrnőm ismeri Puccini urat, Monte-Carlóban találkoztak, még virágot is kapott tőle. Hogy fog örülni az asszonyom... És a többi?

– Megvan Verdi Falstaffja, Wagner Parszifálja, Pietro Mascagni Parasztbecsülete és Georges Bizet Carmenje. Csupa új felvétel, szinte biztos, hogy az asszonyának még nincsenek meg.

– Akkor megveszem mind!

Pauline egy csapásra visszanyerte magabiztosságát, az öröm arany csillámokat gyújt zöld szemében. A fiatalember a tekercseket csomagolva a szeme sarkából figyeli, és egyre inkább kedvére valónak találja. Ki kell találnia valamit, hogy visszatartsa, nem szabad ilyen hamar elveszítenie.

– Tudja – mondja hirtelen –, havonta kiadunk egy katalógust, hogy a vevőink mindig értesüljenek a legfrissebb kiadásokról. Ha megadja a címét, küldök magának is...

– Miért is ne? Esvres-ben a la Dorée kastélyban vagyunk.

– És mi a neve?

– Pauline. Pauline Renard.

– Pauline. Nagyon szép név. Itt a csomagja, a pénztár arra van, az ajtó mellett – mutatja a férfi, majd ahogy a szobalány távolodik, még hozzáteszi:

– Elküldöm a katalógusunkat, Pauline kisasszony, megígérem.

A zenés „gyógymód" beváltja a hozzá fűzött reményeket, Henri büszke lehet magára. Fűnek-fának el is meséli, hogy ő javasolta a terápiát, amelynek sikerét bárki lemérheti. A fonográf recsegő hangja, amely az úrnő szobájából áradva egész nap betölti a kastélyt, mindennél ékesebben bizonyítja, hogy a beteg gyógyulóban van és életkedve visszatér. Ha pedig az úrnő nincs a házban, és éppen nem az operákat hallgatja, újra Rádzsán vágtázva járja a vidéket. A ló türelmetlenül toppantva, vidám nyerítéssel fogadja, amint belép az istálló ajtaján.

Pauline-t a Tours-ban tett kirándulás teljesen megzavarta. Élvezni kezdi a zenét, érdeklődik a hangszerek iránt, elüldögél a zongora mellett, távolba meredő tekintettel simogatja a billentyűket, bár lenyomni nem meri őket.

Igen, nem meri, és rossz kedve van. Előfordul, hogy így üldögél, édes-bús álmodozásba merülve, amikor az úrnő betoppan.

– Már megint álmodozol, Pauline? – kérdezi nevetve.
– Esküdni mernék rá, hogy szerelmes vagy.

Ha védekezik, ha tiltakozik, az úrnő tréfálkozni kezd:

– Hiába beszélsz, belebetegedtél a szerelembe, felismerem a tüneteket. A zenebolti fiúra gondolsz, ugye?

Úgy látszik, túlságosan lelkesen mesélt róla, túlságosan részletesen számolt be a találkozásról, és az úrnő most kihasználja a vallomását, és gúnyolódik rajta. Nagyon szemfüles asszony, semmi nem kerüli el a figyelmét, nem lehet egykönnyen megtéveszteni, kikutatja Pauline lelkének legmélyebb titkait is.

– Azt hiszed, nem látom, hogy minden reggel szaladsz a postás elé? Azt a híres katalógust várod, nem igaz?

– Persze, hogy várom. Magának. Újabb zenék lesznek, megígérte.

– Te meg visszamehetsz Tours-ba megvenni őket, ugye?

– Hát... maga dönti el.

– Persze, hogy én döntöm el. Átnézem majd a katalógust, és ha találok benne érdekeset, elküldelek Tours-ba. Ellenkező esetben azonban felesleges lenne odamenned. Nem akarnálak feleslegesen fárasztani, gyermekem.

Vidám kacagás, hatalmas szoknyasuhogás, s az úrnő már el is illan, és magára hagyja a feldühödött Pauline-t a néma zongora előtt.

A szobalány mégis örül, hogy visszatért asszonya tréfálkozó kedve, s még akkor sem panaszkodik, ha ő maga a tréfák célpontja. Megesküdött, hogy soha többé nem duzzog, csak Mata Hari meggyógyuljon, és most állja a szavát.

1911 nyarán ünneplik a la Dorée kastélyban Pauline és a „zenebolti fiú" eljegyzését. Kezdeti tréfálkozásai ellenére Mata Hari erősen támogatta szobalánya és a fiatal tourai-ne-i szerelmét. Rousseau úr tudtával és beleegyezésével hatalmas ünnepséget rendezett, melyre meghívták a je-

gyesek rokonait, néhány közeli szomszédot és a kastély alkalmazottait.

Hosszú asztalt állítanak a kertben, a hársfák árnyékában. Nagyon melegnek, nagyon kéknek, az örömteli eseményhez tökéletesen illőnek ígérkezik ez az augusztusi nap. Mata Hari nem engedi, hogy Pauline részt vegyen az előkészületekben, s személyesen ügyel mindenre. Ez az ünnep az ő kis rókájáé lesz, akkora ünnep kell legyen, hogy soha életében ne felejtse el.

A fehér damasztabrosszal leterített asztalt középen hatalmas kék lobélia- és rózsaszín-fehér szarkalábcsokrok díszítik. A menüt – szopós malacot, fácánt, pástétomot, süllőt, fagylaltot és curaçaofelfújtat – a sèvres-i porcelánban tálalják fel, a Rousseau úr felajánlotta pezsgő mellett különleges borok ragyognak a kristálypoharakban.

A vendégek nagy része már megérkezett, a gyepen sétálgatnak a fák árnyékában. A jegyespár rokonai az asztal végénél állnak, kicsit ügyetlenül, kicsit zavarodottan a bőség és az elegancia láttán. Néhány szomszéd hölgy, tekintélyes emberek feleségei, meglepve látják, hogy enynyi szépséget, ennyi gazdagságot vonultatnak fel egyszerű emberek, egy szolgálólány és egy bolti eladó kedvéért. La Dorée úrnője, úgy látszik, elvesztette a józan eszét – mondogatják suttogva a napernyők takarásában. Még a szolgálókat is meghívta, még a kocsist is az asztalhoz ülteti, ki látott már ilyet!

Mata Hari azonban nem vesztette el az eszét, tudja, mit csinál. Meg akarja jutalmazni Pauline-t hétévi ragaszkodásáért és hűségéért, meg akarja ajándékozni, és a saját szobájába hívja, hogy ott segédkezzen neki. Ma felcserélődnek a szerepek, ma ő öltözteti, ő fésüli a szobalányt, így döntött, és a menyasszony hiába tiltakozik, ma ő a nap hercegkisasszonya, és ehhez méltó bánásmódot is kap.

– Na, vedd le a kötényed, vetkőzz le... Már itt vannak a vendégek, lent várnak.

– De asszonyom...

– Semmi de, ne bosszants! Én vegyem le a fűződet, te buta?

Pauline most vette észre az ágyra terített, csipkével díszített selyem-muszlin ruhát, melyet úrnője neki rendelt a Callot nővéreknél, s a csodálatos ruha, a napernyő, a finom cipő és a hozzá illő kesztyű láttán rémület és elragadtatás keveréke keríti hatalmába.

– Ez az enyém? – ismételgeti hitetlenkedve.

– Ki másé lenne? Van még egy menyasszony a házban?

– De... rajtam még sosem volt selyem...

– Épp itt az ideje, hogy legyen! Na, emeld fel a karod, segíts egy kicsit... Hihetetlen, milyen értetlen vagy, anynyit sem mozdulsz, mint egy porcelánbaba!

Az úrnőnek igaza van. Pauline tehetetlenül áll a gondoskodás áradatában, amely próbára teszi minden eddigi elvét, és összeomlással fenyegeti a világ rendjéről alkotott elképzelését. Megtántorodik a látványtól, ahogy úrnője előtte térdel, és felsegíti rá a cipőjét, beköti a fűzőjét...

Nem sokkal később, amikor végre helyet foglal apja és a jóképű Jean Métayer között, amikor iszik egy pohár pezsgőt, majd egy pohár bort, végre visszanyeri természetes talpraesettségét, és élvezettel tapintja testén a selyem hűvösét. Az úrnőnek igaza volt, csak el kell kezdeni!

Mata Hari és Xavier Rousseau az asztal túlsó végén foglal helyet. Egymáshoz hajolva, halkan beszélgetnek.

– Nézze! – mondja az asszony. – Milyen gyönyörű menyasszony!

– Igen, nagyon szép.

Xavier Rousseau tekintete azonban hamar tovább siklik Pauline-ról, s gyengéd aggodalommal szeretője arcán állapodik meg.

– Mi van magával, Mata? Fáradtnak, szomorúnak látszik.

– Nem vagyok se fáradt, se szomorú, kedvesem. Csak egy kicsit haragszom erre a színrablóra...

– Kire? Ki az a színrabló?
– Jean Métayer, a vőlegény, ki más lenne? Nemsokára elviszi az én kis rókámat, és elveszítem az aranyat és a vöröset, a ragyogó fénycsillámokat, egyszóval Pauline színeit.
Elhallgat, úgy tesz, mintha a háttérben körjátékot játszó gyerekek énekét figyelné. Nem akarja elrontani a hangulatot, sem a szeretőjét nyugtalanítani. Arról sem beszél, hogy kezdi nyomasztani a vidéki élet, és unja már la Dorée-t. Pauline esküvője lesz a határidő. Amikor a szobalány elmegy, neki sem marad itt több dolga. Úgy döntött, visszatér Párizsba.
A gyerekek éneke elült. Mata Hari teletölteti poharát, s a ragyogó ezüstneműk, kristályok, gyönyörű virágcsokrok és gyümölcskosarak felett kis rókája és a színrabló boldogságára iszik.

Viharban

Három nappal ezelőtt Pauline Renard feleségül ment Jean Métayerhoz. Mata Hari volt a menyasszony tanúja: a szertartás alatt, bár mosolyt erőltetett arcára, végig türelmetlenül fészkelődött. A polgármesterrel és a jegyespárral együtt aláírta az anyakönyvet, még egyszer, utoljára karjaiba zárta kis rókáját, majd hívta a kocsist és azonnal visszavitette magát a kastélyba.
A hazaúton, a gondosan elfüggönyözött kocsiban hiába burkolózik a csincsillatakaróba, eluralkodik rajta a remegés:
– Találnom kell valakit Pauline helyett, de Pauline-t senki nem helyettesítheti – gondolja keserűen.
Legszívesebben elűzné gondolataiból a kellemetlen tényeket. Hátrahajtja fejét a párnákon és fájdalmasan lehunyja a szemét. A kényelmesnek szánt testtartás nem hozza meg a kívánt enyhülést, sőt, egyre közelebb viszi ahhoz, amitől már reggel óta retteg. Alighogy a félhomályban lehunyja a szemét, a helyrehozhatatlan veszteség ténye égető fájdalmat gyújt a szemében, együtt érző kis cseppecskék gördülnek le elkeseredett arcán. Sír. Lassú, kövér könnycseppekkel sír, le sem törli őket, hagyja, hadd folyjanak végig az arcán, a nyakán. Nem tart soká, csak egy pillanatra engedi át magát a fájdalomnak, épp csak egy ködcsík úszik el a szeme előtt, s máris újra a vidám, gyermeteg Pauline képe tűnik fel előtte, aki mindent megbocsát, a huncut tekintetű kis róka, a kedves és tiszta szívű kis barátnő.

Arra gondol, hogy itt az idő, el kell hagynia ezt a vidéki édenkertet, melynek minden szépségét kimerítette. Arra gondol, hogy a Paradicsom túlságosan gyakori látogatása elkerülhetetlenül az unalom poklába torkollik, s ő inkább továbbáll az átmeneti és folyton változó purgatórium felé.

Ahogy közelednek la Dorée felé, a kocsi bepárásodott ablakán át csak a kegyetlen ég felé nyúló kopasz fákat és a zuhogó esőt látja. Tudomást sem vesz a kietlen téli tájról, csak befelé, saját lelkének tájképe felé figyel: érzi, hogy újjászületik benne a lüktetés, a vágy égető tüze, a könnyű mámor előszele, amely, bármennyire ellentmondásos is, természetes egyensúlyt teremt életében. Az elutazás gondolata magához téríti, visszahelyezi a világ sodrásába, felkapja és magával ragadja a boldog forgatagba. Már nem is érzi a hideget.

Holnap, holnapután, amint készen állnak a csomagjai, vonatra száll Párizs felé. Mindig szeretett útra kelni.

*

Mata Hari új otthona a Windsor utca 11. szám alatt, Neuilly sur Seine-ben lesz. A nagyvonalú, gáláns Xavier Rousseau idilljük lezárásaként ezzel a búcsúajándékkal lepte meg. Megvásárolta számára a galambdúcos, szép kis házat, amely mögött tágas kert terül el, pázsittal és metszett bokrokkal. A csapadékos télben a gyepből gomba és rothadó falevelek illata árad. Ám ami mindennél fontosabb, a házhoz istálló is tartozik, helyet kaphatnak benne a Touraine-ből magával hozott lovak is. Anna Lintjens, az új szobalány fiatal, félénk holland kislány, cseppet sem hasonlít a talpraesett és bőbeszédű Pauline-ra.

A la Dorée kastélyban töltött idő csak zárójel volt a táncosnő élete sodrában. Érintetlenül került ki az unalom időszakából, s a nagyvilágba visszatérve teljes épségében és változatlanságában talál rá álmai arzenáljára. Bár már harmincöt éves, még mindig a színpadra vágyik, babérokat, rengeteg babért akar aratni. Még mindig képtelen felmérni az élet realitásait, és nem hajlandó belátni, hogy a századforduló óta a tudományhoz és a gazdasághoz hasonlóan a művészet is folyamatosan fejlődik. Egyre újabb formák és stílusok születnek, s harcolják ki maguknak a helyet a nap alatt. A festészetben az impresszionistákat felváltották a kubisták. A kritikusok figyelmét Picasso esztétikaelmélete vonta magára, mindenki kíváncsian várja, hová vezetnek majd a kutatások. Szergej Gyagilev és Nizsinszkij meghódították az európai táncszínpadokat, s a közönség, mely az első előadások után botrányt kiáltott, mára égig magasztalja a művészeket. A keleti és antik táncok fény-árnyék játékaikkal idejétmúltnak hatnak a koreográfiai forradalmat jelentő orosz balett mellett.

Mata Hariból azonban legalább annyira hiányzik a tisztánlátás képessége, mint egy újszülött csecsemőből. Nem hajlandó belátni, hogy a varázs, mely annak idején társnőivel – Isadora Duncannel, Maud Allennel, Loie Fullerrel – együtt a csúcsra repítette, régen szertefoszlott. Egy pillanatra sem adja fel, tovább ringatózik hamis illúzióiban. 1912 januárjában, amikor Gabriel Astruc szerződést ajánl a milánói Scalába, úgy érzi, minden újra kezdődik, és ismét kedvező szél dagasztja vitorláját. A világ legrangosabb színpadán táncolhat – ez élete legnagyobb elismerése. Azonnal csomagol tehát, bezárja a Windsor utcai házat, s már indul is Olaszországba.

Milánóban Vénusz szerepe várja a *Bacchus és Gambrinus* című Marenco-balettben. Teljesítménye ugyan nem hozza lázba a tömegeket, mégis kap néhány kedvező kritikát, elismerik előadóművészi tehetségét és kifejezőkészségét. Mata Hari azonban, aki mindig is hajlott a mértéktelen optimizmusra és a túlzásokra, erősen megszépíti a valóságot, amikor a következőket írja impresszáriójának:

Minden újság egyetért abban, hogy én vagyok az ideális Vénusz. A saját hajammal, vagyis barnán játszom.

Mindenki meglepődött. De erre én azt felelem, hogy Vénusz elvont fogalom, a szépség szimbóluma, lehet barna, vörös vagy szőke, és igazat adtak nekem.

A levélben, amelynek egyetlen érdeme, hogy franciául íródott, a fogalmazás sutasága különös hangsúlyt ad Margaretha legfőbb jellemhibájának, szélsőséges hiúságának, s pontosan kifejezi, miféle folyamatos izgalmi állapotban éli életét.

Milánói sikerén felbuzdulva Rómába utazik, azzal a szent elhatározással, hogy végre eltáncolja Richard Strauss Saloméját. Évek óta dédelgetett álma valóra válik: egy magánelőadáson, San Faustino hercegnél lép fel, kisszámú, ám válogatott közönség előtt. Az előadás után a római arisztokrácia feltétel nélküli rajongással veszi körül, s olyan meleg szeretettel dicséri az új Salomét, hogy az elismerés eufórikus hatása alatt Margaretha úgy érzi, ismét kegyeikbe fogadták az istenek, csakúgy, mint pályája kezdetén. Ha néha cserbenhagyta is önbizalma, Rómában új erőre kap.

Új erőre kap a gyönyörök, a kalandok és a nagyvilági hívságok iránti kielégíthetetlen éhsége is. Párizsba visszaérkezve visszatér régi szokásaihoz, és villámsebesen halad az anyagi csőd felé. Estéről estére pazar fogadásokat ad Windsor utcai házában, ahol gyakran félmeztelenül táncol a kerti gyepen a holdfényben a kozmopolita vendégsereg előtt. Új erőre kap költekezési szenvedélye, minden kísértésnek megadja magát, képtelen ellenállni a vágyainak. Kiadásai mindig messze meghaladják anyagi kereteit. Nincs már mellette Pauline, hogy visszafogja, hogy józan mederbe terelje az őrült költekezést, s a neuilly-i ház gondoskodás híján lassan összeomlik. A rendszeres látogatók csakhamar felfigyelnek a pénztelenség első jeleire, a hajótörés előszelére. Mata Hari különben sem titkolja anyagi nehézségeit és a hitelezőivel

folytatott kellemetlen harcokat. 1912 nyarán a következőket írja:

Egy barátom látogatását várom, aki valószínűleg segíteni fog. Ha nem, döntöttem; megölöm a lovaimat és a házőrző kutyát, összetöröm az étkészletet és a kristályaimat, inkább, mint hogy a pénzemberek kezére adjam őket...

Ugyanebben az időszakban megpróbál Gabriel Astruc közvetítésével hitelhez jutni, s fedezetül felajánlja minden vagyonát, beleértve a lovakat és a kocsit is. A kétségbeesett próbálkozás nem sok sikerrel kecsegtet, és folytatás nélkül is marad. Mata Hari tönkrement. Mata Hari küzd, s hogy mentse, ami még menthető, egyre gyakrabban folyamodik régi forrásához, a prostitúcióhoz. Több bordélyba is eljár az Étoile környékén, s minden egyes madame-mal ügyesen elhiteti, hogy ő az egyetlen kedvezményezett, csak nála dolgozik. Kliensei, nagyrészt vidéki férfiak, 600–1000 frankot fizetnek a táncoló hetérával töltött „pillanatért".

Ebben az 1912-es évben a sors könyörtelen kereke már működésbe lépett, hogy összekapcsolja Európa és az összeomlás fenyegetettségében élő, a világ eseményeivel mit sem törődő asszony sorsát. Mata Hari felfigyel a Balkánt szétszakító konfliktusra, mely megpecsételi a jövőt? Ugyan! Mata Hari fensőbbségesen elsiklik felette. Pedig a táncosnő és Európa napról napra, lépésről lépésre közelebb kerül a szakadékhoz, melybe majd a háború taszítja őket, hogy megszervezze tragikus találkozásuk részleteit.

Sem az adósságok, sem a kudarcok nem ingatják meg Mata Hari magabiztosságát. Az orosz balett diadalútja s egyre növekvő népszerűsége új, őrült vágyakat ébreszt benne. Olyan tökéletesen bízik tehetsége hitelében, hogy csatlakozni kíván Gyagilev társulatához, és egy per-

cig sem kételkedik abban, hogy óriási sikert fog aratni. Mata Hari javíthatatlan képzelgő. Ugyanúgy képtelen kordában tartani ambícióit, mint irányítani a háztartását. Mindkét területen túlzásokba esik. Pontosan úgy vélekedik önmagáról, ahogyan él: magasan az adottságai felett. Ezt az igazságot azonban soha senki nem mondja a szemébe, soha senki nem fogja meggyőzni céljai elérhetetlenségéről. Még az impresszáriója, a híres Gabriel Astruc, aki mostanra a *Théâtre des Champs Élysées* igazgatója lett, sem merné vállalni a kockázatot. Sőt, éppen ellenkezőleg, úgy tesz, mintha helyeselné a tervet, és találkozót szervez Gyagilevvel Monte-Carlóban. Az orosz mester ugyanis minden jelentkezőt megnéz, mielőtt elkötelezné magát.

A találkozóra azonban nem kerül sor. Gyagilev minden idejét lekötik a késő estig elhúzódó próbák, ezért aztán kimenti magát és jobbkezét, a díszlettervező Léon Bakst-ot küldi el maga helyett. A tisztelet ilyen fokú hiánya mélyen sérti Mata Hari büszkeségét, aki elképesztő szemtelenségnek találja, hogy egy olyan híres művésznőt, mint ő, nem fogadnak személyesen. A fogadtatás még ennél is kiábrándítóbb lesz: a próbán Bakst megkéri, hogy vetkőzzön meztelenre. A kérés ugyan meglepi a táncosnőt, mégis engedelmeskedik. A találkozó éppen annyi ideig tart, míg levetkőzik, majd felöltözik. Bakst kitérő válaszokat ad, arra hivatkozik, hogy a döntés nem az ő kezében van, s mindössze annyit ígér, hogy beszámol a főnökének.

Mata Hari sértettsége annál is nagyobb, mert már előre ivott a medve bőrére, s mielőtt elhagyta Párizst, minden barátjának elmesélte, hogy elfogadta Gyagilev ajánlatát és nála fog táncolni. Elkeseredetten és feldühödve távozik Monte-Carlóból.

A kudarc szörnyű csalódást okozott, a táncosnő azonban mélyen magába rejti érzéseit, és tovább folytatja nagyvilági életét. Egyszer a lóversenypályán mutatkozik,

egy Paquin modellbe öltözve, máskor kilovagol a Bois sétányaira Rádzsán vagy Cacatoes-on, két kedvenc lova valamelyikén.

A vidám látszat, a magára kényszerített jókedv mögött azonban fokozatosan nő a nyugtalanság: egyre ritkábban jönnek szerződések, Margaretha úgy érzi, hogy impresszáriója elhanyagolja. Tény, hogy új beosztásában Gabriel Astrucnek nincs már annyi ideje, mint régen. Mata Harinak csak morzsákat juttat figyelméből és idejéből, s ha el is jár még a Windsor utcába, mindig éppen csak beugrik, mintha ott sem volna. A táncosnő megsértődik, s az egyik látogatás alkalmával kitör belőle a keserűség és a harag.

– Mondja meg őszintén, ha már nem érdeklem... Idejön, még a kalapját sem veszi le, nem hajlandó leülni, mindig valami más találkozóra siet! Folyton az óráját nézi, alig figyel rám. Hol vannak már azok az idők, amikor telefüstölte a szivarjával a szalonomat, és kényelmesen kávézgattunk...

– Mata, maga féltékeny!... Pedig tudja, hogy semmi rossz szándék nincs bennem, egyszerűen nagyon leköt a beosztásom, nem rendelkezhetek kedvem szerint az időmmel. Na, kedvesem, nyugodjon meg, ne gyerekeskedjen...

– Gyerekeskedés, maga ezt gyerekeskedésnek nevezi? A karrieremről van szó, uram, az életemről!

A táncosnő egy fekete kristály tál előtt ül, melyben vízililiomok úszkálnak, ám hirtelen felpattan, s váratlan erővel és hevességgel elhajítja a vázát. A kristály a szoba túlsó végében ér földet és apró darabokra törik.

Gabriel Astruc zavartan gyűrögeti kalapja karimáját, s szó nélkül figyeli a pusztítást. Margaretha a csengőhöz lép, határozott rántással berendeli a szolgálót.

– Anna – utasítja szárazon –, legyen szíves, szedje össze a szemetet, és tegye a virágokat egy másik vázába.

Csendben figyelik a lány mozdulatait: leguggol, egyenként összeszedi és felemelt kötényébe gyűjti a kristálydarabokat. Nem mernek egymásra nézni, Margaretha szégyelli értelmetlen durvaságát, Astruc pedig az alkalomra vár, hogy gyorsan megszabaduljon a kellemetlen helyzetből.

– Új lány? – kérdezi, ahogy Anna elhagyja a szalont. – Már nincs meg a kedves kis vörös szobalány?

A táncosnő hálásan megragadja a felé nyújtott szalmaszálat.

– Pauline férjhez ment, Tours-ban él.

Szenvtelen, érzelemmentes közlés. Mata Hari úgy érzi, ő a sértett fél és azt várja, impresszáriója tegye meg az első lépést a békülés felé. Astruc jól ismeri már táncosnőjét, pontosan megérzi, miféle feszültségek lappanganak a rájuk telepedő csendben.

– Kedveltem azt a Pauline-t – mondja. – Remek kávét tudott főzni.

– Iszik egy csészével? Nem Pauline főzi, de Anna is nagyon jót csinál, meg kell hagyni.

Második kinyújtott, második elfogadott szalmaszál.

– Örömmel, Mata. Van még egy kis időm, beszélgethetünk.

Elcsitulnak az indulatok. Gabriel Astruc mindig tudja, mikor kell engednie, hogy rendeződjenek a konfliktusok. Mata Hari pedig nem haragtartó, gyorsan elszáll a dühe, különben is imádja a kibéküléseket.

A megbocsátás pillanata egyben a régóta esedékes komoly beszélgetést is meghozza. Óvatosan, finoman fogalmazva, de végre mindent ki lehet mondani, ami a szívüket nyomja.

A szerencsétlen anyagi helyzetére panaszkodó táncosnőnek az impresszárió két szivar között gyengéden azt feleli, hogy kényelmesen megélhetne, ha betartaná a takarékosság és a józan ész néhány elemi szabályát. Mata Hari gyűlöli ezt a témát bárkivel is, különösen pedig önmagával megvitatni, érzi, hogy a beszélgetés rosszul kezdődik. Ajkát harapdálja, nehezére esik finoman fogalmaznia, túlságosan kimerült és elkeseredett ahhoz, hogy visszafogja magát. Ugyanakkor nagyon nagy szüksége van Astrucre, nem kockáztathat meg egy összeveszést. Homályosan érzi, hogy az erőviszonyok megváltoztak, és nem szabad szembeszállnia vele. Ügyetlen dolog lenne felvetni a szerződések nyugtalanító kérdését. Úgy dönt, inkább a férfira bízza az irányítást, s amikor az végre kertelés nélkül kimondja véleményét, ő is nyíltan kiteríti kártyáit. Táncolni akar, bármilyen gázsiért hajlandó fellépni, szerényebb szerződéseket is elfogad, mindenbe beleegyezik, csak engedjék újra színpadra lépni. Gabriel Astruc türelmesen hallgatja a meglepő vallomást. Félig az ablak felé fordul, a gesztenyefa egyik ága az üveget simogatja. Igen, ez Mata komoly és dallamos hangja, Mata akcentusa, a kiejtett szavak azonban annyira idegenül csengenek, hogy komolyan összpontosítania kell, hogy felfogja értelmüket. Erőlteti a fülét, ahogyan a félhomályban erőlteti az ember a szemét, hogy kivehesse a tárgyak körvonalait. Az erőfeszítésre késztető, eddig sohasem hallott szavak, a Mata Hari szájából elhangzó hihetetlen szavak jelzik, hogy a táncosnő számára eljött a félhomály, s tudatára is ébredt helyzetének. A férfi zavartan hallgat, az ablakot karcoló zöld ágra szegezi tekintetét. Amikor végre elszánja magát, hogy megforduljon és szembenézzen a minden büszkeségét feladó, könyörgő, sürgető asszonnyal, tudja, hogy bukott királynőt lát majd. Az ablakot zörgető zöld ág lassan zavarni, idegesíteni kezdi. Minden bátorsága elszáll, retteg a pillanattól, amikor szembe kell néznie a szánalmas, álarcától megfosztott Matával, ezzel az ismeretlennel. Szivarja végéről hatalmas hamudarab esik a cipőjére. Rémülten bámulja a gondosan kifényesített cipőt elcsúfító szürke halmot, mintha nem értené, honnan került oda. Mata Hari áthajol a kettőjüket elválasztó kis asztalon, és egy hamutartót

nyújt felé. A figyelmes háziasszony természetes, kecses mozdulata végre megtöri az átkot: a férfi ránéz, bocsánatkérést dadog, megköszöni a hamutartót. Ránéz, és meglepetten fedezi fel a szép aranybarna szempárt, a mosolyban előtűnő tökéletes fehér fogakat, a haj sötét zuhatagát.

– Gondolja, hogy kapok még ajánlatokat, Gabriel? – kérdezi az asszony.

– Kap, Mata. Táncolni fog, megígérem.

– Kész vagyok bármilyen feltételt elfogadni – ismétli. – Bármit, csak táncolhassak.

Gabriel Astruc hamis mosoly mögé menekül. Védekezik a szívében születő szánalom ellen. Mata Hari nem kelthet sajnálatot, Mata Harinak nem szabad sajnálatot keltenie, sem benne, sem senki másban, elviselhetetlen az érzés.

– Táncolni fog, Mata – mondja torkát köszörülve. – Gondoskodom róla, ne aggódjon.

Gabriel Astruc megbízható, becsületes ember, állja a szavát: minden kapcsolatát megmozgatja, hogy szerződéseket szerezzen Mata Harinak. Az ajánlatok távolról sem olyan rangosak, mint régen, a táncosnő azonban szó nélkül elfogad mindent. Régen elmúlt már az az idő, amikor a fátylaiba burkolózó titokzatos istennő tömegeket babonázott meg. Kisebb előadásokat tart, zenés komédiákban lép fel, majd az 1913-as évadot a Folies-Bergère-ben táncolja végig. Fellép a Gaumont filmszínházban, a Trianon-Palace-ban, a zenés kávézóban és a Galliera múzeumban. Táncol, de a mesebeli madár, a csodálatos páva már csak morzsákat csipegető ökörszem.

Néha mégis előfordul, hogy fellázad rossz sorsa ellen, amely arra ítéli, hogy mellékszerepeket alakítson és lassan, de biztosan haladjon a teljes elfeledettség felé. Naivan azt reméli, még megváltoztathatja a dolgok menetét, s rendszeresen kérelmekkel fordul régi barátaihoz, azokhoz, akik körülvették, akik sikerei idején támogatták. Fejébe veszi, hogy egyiptomi balettet visz színpadra, és hosszú levelet intéz a művészi karrierjének születésénél bábáskodó Guimet úrnak. A levélre érkező válasz kegyetlen és kiábrándító:

Kedves hölgyem – írja az orientalista –, *az egyiptomi balett remek ötlet, de csak ha valóban egyiptomi.*

Mata Hari végleg kiábrándul francia barátaiból, akik süketek maradnak könyörgései előtt és elfordulnak tőle. Felszámolja Windsor utcai házát, eladja a bútorait és a lovait, maradék javait pedig – nagyrészt ruhaneműt, ezüstneműt és edényeket – egy raktárra bízza. Hirtelen ötlettől vezérelve, miután Párizsban felégette a hidakat, 1914 első heteiben Berlinbe utazik. A Cumberland hotelben száll meg, és újra felveszi a kapcsolatot Kiepert főhadnaggyal. Gyertyafényes vacsorák következnek édes kettesben, hangversenyekre járnak, s bárhol fordulnak meg, mindenütt felfigyelnek a bundába burkolózó, elegáns barna hölgyre, akinek oldalán mindig ott a jóképű katonatiszt.

Alfred Kiepert és Németország elfeledtetik Mata Harival csalódottságát és megaláztatásait, rögeszméjétől azonban nem térítik el: táncolni akar. Párizshoz hasonlóan Berlinben is elszántan keresi a színpadot, amelyen felléphetne. A szerelmes Kiepert bátorítja, és amennyire csak erejéből telik, támogatja. 1914 májusában Margaretha végre sikerrel jár, szerződést kap a Metropol színházban. A *Der Millionendieb* című operettben fog táncolni, amelynek bemutatóját szeptemberre tervezik.

Mata Hari ujjong: zsebében az aláírt szerződéssel ismét bízhat a jövőben, semmi nem felhőzheti be a közelgő nyarat. Úgy tervezi, hogy a nyár majd az örömök és a gyakorlás között telik majd, hiszen készülni akar, hogy a Metropolban tökéletes teljesítményt nyújthasson. Mint mindig, most is megfeledkezik róla – vagy nem hajlandó tudomásul venni –, hogy a világ ellentétes érdekektől ve-

zérelt különálló országokból áll, és az emberekben a hosszú évekre elnyomott háborús szellem újra felébredőben van. A nagyhatalmak kormányai fegyverkeznek és toboroznak, megerősítik szövetségeiket. A tüzes hangvételű beszédek és bosszúszomjas újságcikkek mindenütt megteszik hatásukat, a nacionalista propaganda felszítja a tömegekben a gyűlöletet és a szélsőséges hazafias érzelmeket. Mata Hari azonban nem érzi a változás szelét: az 1914-es tavasz virágainak illata elnyomja a mérgezett, napról napra áthatóbb kipárolgást, amely a háborúra készülő, felizgatott Európából árad.

Június 28-án, amikor a hírügynökségek beszámolnak az osztrák trónörökös, Ferenc Ferdinánd és felesége szarajevói meggyilkolásáról, Mata Hari mintha a fellegekből zuhanna le. A kormányokat és a közvéleményt felkavaró merénylet azonnal felszítja az indulatokat. A kávéházakban, a szalonokban másról sem esik szó, mint az ultimátumról, amelyet Ausztria intézett Szerbiához, a támogatásról, amelyet Berlin ígért Bécsnek, valamint az oroszok rendíthetetlen magatartásáról.

Az általános vészhangulat ellenére Mata Hari továbbra is ragaszkodik struccpolitikájához. Az összeomlás egyre konkrétabbá váló fenyegetése, amely hamarosan maga alá gyűri majd Európát és az ő életét is, cseppet sem változtat sem hangulatán, sem tervein: 1914 júliusát kemény és intenzív edzéssel, gyakorlással tölti.

Augusztus 3-án azonban Németország hadüzenete Franciaországnak egy csapásra kiragadja álmodozásából. A hír minden reménye szertefoszlását jelenti. Szembe kell néznie lehetetlen helyzetével. Mata Hari élete lidércnyomássá válik. Külföldi, semleges ország állampolgára, akit megrémít a berlinieken eluralkodó hisztéria. Egyetlen vágya marad: menekülni a német fővárosból. A józan ész azt diktálná, hogy Hollandiába próbáljon visszatérni, ez azonban meg sem fordul a fejében. Szíve Párizsba húzza, Franciaország felé venné az irányt.

Augusztus 6-án elhagyja Berlint, ám mivel nincsenek rendben a papírjai, a svájci határon visszafordítják. Csomagjait már előreküldte, képtelenség visszaszerezni őket. Mindenétől megfosztva érkezik vissza kiindulási pontjához. Augusztus 7-én egy különösen viselkedő asszony járkál fel-alá a Cumberland hotel halljában. Idegesen lépked, egyetlen pillanatra sem áll meg, kétségbeesett arca, izgatottan remegő keze akkora kétségbeesésről árulkodik, hogy végül egy férfi minden bátorságát összeszedve megszólítja és felajánlja segítségét. A „megmentő" egy holland üzletember, egy bizonyos K. úr, aki éppen hazafelé készül. Mata Hari boldogan és megkönnyebbülve, hogy a Gondviselés egy honfitársa képében segítségére siet, elmeséli megpróbáltatásait, és a lehetőséget kihasználva új tervet kovácsol. Kijelenti, hogy szeretne visszatérni Hollandiába, de elvesztette a csomagjait, és nincs egyebe azon kívül, mint amit magán visel. A hölgy szépségétől és szerencsétlenségétől meghatott, együtt érző férfi gyorsan megnyugtatja: otthagy majd számára egy vonatjegyet a hotel portáján.

A háborús időkben azonban nehézkes a közlekedés, ahogy azt Mata Hari a saját bőrén is érzi. A svájci határon átélt szerencsétlen tapasztalatai után előrelátóan érdeklődik és megtudja, hogy az utazáshoz engedélyt kell szereznie. Augusztus közepén a frankfurti holland követség végre kiállítja az okmányt, és a táncosnő elhagyhatja Németországot.

Hattyúdal

Madame K. soha nem vonta kétségbe, bírálta vagy helytelenítette férje gondolatait és tetteit. Úgy ítélte meg, hogy minden cselekedete helyes és jó. Már harminc éve él ebben a meggyőződésben, és remekül alakul az életük.

Amikor K. úr Berlinből visszatérve beszámol róla, hogy segítségére sietett egy honfitársnőjüknek – ráadásul milyen híres honfitársnőjüknek! –, csak bólint, és gyengéden megkérdezi:

– Van olyan szép, mint a fényképein?

– Igen, még mindig nagyon szép – felelte a férfi, akit évek óta szeretetével övez, és aki most átöleli és magához húzza a kanapén.

Az idő múlásával K. asszony feje kényelmes gödröt váj magának K. úr vállán. Hosszú perceket töltenek így, mozdulatlanul, szó nélkül. A zakón és a bőrön át az asszony hallja a szív ritmusos, tompa dobogását, s ennyi elég is. Ma is, mint mindig, gyermeki elomlással hagyja, hogy a férje magához vonja, élvezi a nagydarab test melegét, amely gyengéden, megnyugtatóan beburkolja. Együtt hallgatnak és együtt gondolnak a híres táncosnőre. K. asszony tudja, hogy a férjében egészen friss, egészen személyes kép él róla, hiszen alig két hete találkozott vele. A maga részéről csak az újságokban megjelent fényképekről ismeri Mata Harit, még a régi, dicsőséges időkből. Akkoriban még cigarettákon és kekszes dobozokon is megjelent az arcképe, K. asszony jól emlékszik rá. Soha nem vásárolt *Mata Hari* cigarettát, annál az egyszerű oknál fogva, hogy nem dohányzik. Ellenben enni nagyon

szeret, és a kekszek igazán ízletesek voltak, mintha el is tett volna egy fémdobozt, abba gyűjtötte a párjukat vesztett cipőfűzőket, a szakadt szalagokat, a leszakadt gombokat, a sok haszontalan apróságot, amelyeket nem volt szíve kidobni. Biztosan megvan még valahol az a doboz, csak le kellene fújni a tetejéről az eltelt évek porát, s máris előtűnne a táncosnő gyönyörű arca...

Több mint tíz perce üldögélnek már gondolataikba merülve, amikor K. asszony hirtelen megszólal:

– Gondolja, hogy meglátogat minket?

K. úr mozgolódik kicsit, hogy a kedves ősz hajú fej még kényelmesebben pihenhessen a vállán.

– Nem tudom... Mindenesetre megadtam neki a címünket, és kértem, hogy jöjjön el hozzánk, ha Amszterdamban jár.

– Nem tudja, hogy vannak-e még itt rokonai?

– Nem, kedvesem, nem sokat beszélgettünk.

– Pedig azt mondta, hogy kétségbeesettnek látszott ott Berlinben.

– Az is volt. Úgy érezte, csapdába esett a háborús országban, elveszett a csomagja, semmije sem maradt.

– Szerencsétlen! ... Nem lesz könnyű annyi év után visszatérnie az országba, attól félek...

Két nappal a K. házaspár gyengéd beszélgetése után Mata Hari Amszterdamba érkezik, és a Victoria hotelben száll meg. Még soha nem volt ennyire magányos, ennyire szegény és ennyire elhagyatott. Apja meghalt, a testvéreiről semmit sem tud, minden kapcsolódási pontját elvesztette a hazájában. Ő változott-e meg vagy a szülőföld, tény, hogy idegenebbnek érzi magát, mint bárhol a világban. Még az ezrével Hollandiába érkező menekültek is bizonyára könnyebben alkalmazkodnak száműzötti életükhöz, mint ő. Az első napokban a teljes idegösszeomlás szélére sodródik.

Bármennyire kétségbeesett és sikertelen legyen is, Mata Hari sohasem mond le elveiről, amit a hotel megválasztása is ékesen bizonyít: lapos a pénztárcája, mégsem mond le a luxusról és a kényelemről. 1914 nyarán Amszterdamban, mint annak idején Párizsban, a véletlenre bízza magát és reménykedik, hogy valahogyan sikerül pénzhez jutnia.

A véletlen pedig jóindulatú szövetségesének bizonyul, Van der Schalk bankár személyében elküldi az ideális „pénzforrást". A férfi bizonyára elegáns ruházata és előkelő tartása miatt párizsi hölgynek gondolja, s rögtön franciául szólítja meg. Mata Hari azonnal felméri, menynyi előnye származhat a félreértésből, és tökéletes franciasággal válaszol. Ha egy férfi azzal legyezheti hiúságát, hogy sikerült egy párizsi hölgyet elcsábítania, miért ábrándítaná ki: Mata Hari mindig is készen áll egy kis titkolózásra, teljes természetességgel játssza a játékot, annál is őszintébben, mert sokkal jobban ragaszkodik Párizshoz, mint szülőföldjéhez, s ízig-vérig párizsinak érzi magát.

Mint oly sokan előtte, Van der Schalk úr is hamar rászokik, hogy kifizesse Mata Hari szállodai és egyéb számláit. A táncosnő előtt máris biztatóbbnak tűnik a jövő, s újra gondolhat a múltra. Ebben a múltban van egy tiltott, hasogató fájdalmat okozó terület: Jeanne-Louise. A sikertelenül végződött, ügyetlen és szerencsétlen próbálkozások ellenére Mata Harit ismét megszállja az égető vágy, hogy viszontlássa a lányát. Ritkán kapott híreket felőle, csak annyit tud, hogy a bakfissá cseperedett tizenhat éves lány La Haye-ban jár iskolába. Bizonyára csupa rosszat hallott élete során az édesanyjáról, Rudolph Mac Leod szabadon vádaskodhatott a távollévő ellen. Mégis, még minden megváltozhat, Jeanne-Louise már nem gyerek, csak el kell magyarázni neki... meg fogja érteni. Még sok öröm, sok élmény várhat rájuk együtt, gondolja Mata Hari...

Meghódítani a lányát, elvenni Rudolph Mac Leodtól –
z a cél kerül Mata Hari élete középpontjába. Őrült remé-
yében szeptemberben levelet ír lányának. Jeanne-
ouise azonban továbbítja a kérést az apjának, és a válasz
udolphtól érkezik: két kegyetlen mondatban felelősség-
e vonja merészségéért és rendreutasítja. Megparancsol-
a, hogy a továbbiakban hozzá forduljon, ha találkozót
zeretne elérni. Mata Hari minden büszkeségét magába
ojtja és könyörgőre fogja:

edves barátom!

Mivel úgy kívánja, személyesen önt kérem, legyen olyan
ó, és engedje, hogy lássam a lányomat. Mondja meg,
nit tegyek, és előre is hálás szívvel köszönöm, ha bele-
gyezik abba, amire mindennél jobban vágyom.

Fogadja őszinte tiszteletemet:

Margaretha

Komoly hibát követ el azzal, hogy franciául fogalmazza sorait. Rudolph gúnyosan a szemére veti, hogy talán már el is felejtette az anyanyelvét. Kiújul a régi háborúság. Mac Leod elvben beleegyezik anya és lánya találkozójába, de kiköti, hogy csak Rotterdamban kerülhet rá sor. Választását ugyan semmi nem indokolja, Margaretha mégis meghajlik a kívánság előtt és várja, hogy kitűzzék a pontos dátumot. A várakozás alatt leveleznek: ajánlatok, kitérések, mellébeszélések alkotják a hajdani házaspár levelezésének legnagyobb részét. Semmi hasznuk nincs, csak rabolják a felek idejét és türelmét. Néhány hetes fárasztó vita után Mac Leod közli Margarethával, hogy sovány nyugdíjából nem telik rotterdami utazásra. A macska-egér játéknak vége: Margaretha rádöbben, hogy amíg Rudolph él, nem láthatja viszont Jeanne-Louise-t. Le kell mondania róla.

Van der Schalk helyét Edouard Willem van der Capellen báró veszi át. Az ötven körüli lovasezredes a holland hadsereg huszárezredének főparancsnoka, a táncosnő régi ismerőse. A találkozás valóságos áldás Mata Hari számára, hiszen kibérelt egy házat La Haye-ban, amely felújításra szorul, saját pénzéből azonban képtelen lenne fedezni a munkálatokat.

Anyagi hátterének bizonytalanságáról teljesen megfeledkezik. Lázasan munkához lát, minden energiáját leköti a felújítás. Bevezetteti a gázt, a villanyt, fürdőszobát csináltat. Hozzászokott már a modern kényelemhez, nem szeretne lemondani róla. Van der Capellen vidáman figyeli a készülődést, és készen áll a költségek fedezésére. Margaretha fellelkesül, terveket szövöget a jövőre, arra az időre, amikor végre birtokba veszi majd új házát. Úgy tűnik, szeretne megállapodni, nyugodt polgári életet, a hétköznapi asszonyok kiegyensúlyozott, eseménytelen életét élni. Ez is Mata Hari ellentmondásai közé tartozik. Szívét-lelkét beleadja mindenbe, amit csinál, miközben lelke mélyén már működésbe léptek a homályos erők, hogy a távolba sodorják...

1914 végén, bármennyire is belemerül a felújítási munkálatokba, Mata Hari még mindig arról álmodik, hogy újra színpadra lép. Soha nem táncolt Hollandiában, azonban azt tudja, hogy a sajtó beszámolt külföldi sikereiről. A reklámszakemberek ki is használták hírnevét, Mata Hari cigarettát és kekszet hoztak forgalomba. Minden honfitársának tudnia kell tehát, hogy nemzetközileg ismert művész volt. Végigjárja a rendezőket és a legegyszerűbb érvvel igyekszik meggyőzni őket: már maga az, hogy a neve megjelenik egy hirdetésben vagy egy plakáton, tömegeket vonzana, ehhez kétség sem férhet. A közönség kíváncsisága mindennél erősebb, nyugodtan építhetnek rá.

Mata Hari nagyon meggyőző, s a La Haye-i Királyi Színház igazgatója, belátva, hogy az érvelés megállja a helyét, úgy dönt, próbát tesz vele és leszerződteti. 1914. decem-

ber 14-én Mata Hari először lép holland színpadra a *Francia bolondságok* című balettben. A pénztáraknál tömegek tülekednek, mindenkit izgat a lehetőség, hogy végre láthatja a híres szent táncosnő vetkőzőszámát. Mata Hari azonban már harmincnyolc éves, s bár noha most is fátylaiban tűnik elő, már nem veti le őket. A Királyi Színházban telt ház van, a közönség azonban csalódottan távozik.

A következő héten az arnhemi városi színházban adják elő a balettet, abban a városban, ahol Rudolph és Jeanne-Louise él. Mata Hari mérhetetlen izgalomban éli meg az előadást megelőző órákat. A legapróbb ürüggyel is nekitámad szegény Anna Lintjensnek, és negyedóránként lezavarja a szálloda portájára, hogy ellenőrizze, „nem kereste-e egy ifjú hölgy a művésznőt". Alighogy megtudta, hogy Arnhemben is lesz előadás, a remény makacs fogaskerekei ismét mozgásba lendültek: várja a lányát. Jeanne-Louise tudja, hogy a városban van, ez egészen biztos. Úgy fogja intézni, hogy találkozhassanak, még ha ki is kell játszania apja éberségét. Minden süldő lány így tenne. Vagy talán Rudolph magába szállt, és úgy döntött, maga hozza el a kislányt a színházba? Ebben az esetben biztosan meglátogatják majd az öltözőjében az előadás után... Mata Hari képzelete száguld, ezernyi változatot kitalál a viszontlátásra, percről percre elképzeli boldogságát.

Az idő azonban múlik, Anna pedig mindig ugyanazzal a válasszal tér vissza:

– Senki nem kereste asszonyomat a recepción.

– És üzenet? Nincs üzenet, biztos vagy benne? Egyáltalán megkérdezted?

– Semmi üzenet, asszonyom.

– Ez lehetetlen!... Biztosan eljött, csak túl félénk... Egy kislány, mint ő, bejön ebbe a szállodába... biztosan nem mert...

Odakint felszakadtak a várost korai sötétségbe burkoló szürke felhők, sűrű pelyhekben hull a hó.

– Most már havazik is...

Margaretha szemrehányóan – nehezteléssel az égre, amiért az is ellene fordul – és egyre növekvő idegességgel ejti ki a szavakat. Kezét tördelve fel-alá járkál a szobában, miközben Anna meggyújtja a lámpákat.

– El fog jönni, érzem... Anna, ledőlök egy kicsit, pihennem kell. Te állj az ablakba, és figyeld a szálloda kapuját. Ha egy fiatal lány jönne, azonnal szólj. Megértetted? Ne engedd elmenni.

Anna Lintjens engedelmesen elfoglalja figyelőállását az ablakban. Tekintete nemsokára a szoba belseje felé fordul, ahol Mata Hari fájdalmas arccal, lehunyt szemmel fekszik az ágyon.

– Ne csináljak búzavirágos borogatást? – kérdezi.

– Ne, maradj, ahol vagy – feleli Mata Hari elhaló hangon. – Nincs szükségem semmire.

Teljesen besötétedik már, mire órákkal később kinyitja a szemét. A mennyezetre hatalmas, sötét árny vetül: Anna alakja, a mozdulatlan őrszemé, aki némán áll az ablakban, az utcai lámpa fényében.

– Anna, Anna, hány óra van?

Úgy emelkedik fel párnájáról mint egy hajótörött, ágya támlájába kapaszkodik, és kétségbeesetten tekint körbe.

– Majdnem nyolc óra, asszonyom.

– Istenem! Már... Nem jött senki?

– Nem, asszonyom, sajnálom.

– Akkor biztosan a színházba jönnek... Készíts gyorsan egy fürdőt, és hozass kávét, Anna, sok kávét! Minden erőmre szükségem lesz, ma este a lányom fog megnézni, a legjobb formámat kell nyújtanom...

A megvilágított színpadon túl a terem fekete lyukként tátong, tompa morajlásként száll fel a láthatatlan tömeg lélegzete. Mata Hari a függöny hasadékán át fürkészi a nézőteret, hátha megláthatja a fehér arcocskát, de minden hiába. Pedig a közönség ott ül, ezerfejű szörnyetegként

rejtőzik a sötétben. Hamarosan ezernyi szempár szegeződik rá... a táncosnő remeg, a táncosnő fél. Nem, nem az idegenektől fél, akik türelmetlenül várják, hogy megláthassák a botrányos Mata Harit, velük nem törődik, nem fogja levetni fátylait, nem érdekli, hogy csalódást okoz nekik. Két perc múlva azonban felemelkedik a függöny, és a reflektorok fényében az egyetlen fontos szempár előtt táncol majd, a lánya előtt.

Nem szűnik a remegés, Mata Hari a hétfátyoltánc közben megbotlik. Hosszú karrierje során ez az első botlása. Nem is lesz több, hiszen, bár még maga sem tudja, Arnhemben hattyúdalát, utolsó táncát táncolja el. Soha többé nem lép színpadra.

Rudolph és Jeanne-Louise nem keresik fel az előadás végén az öltözőben. A hajdani tiszt bizonyára feleslegesnek ítélte, hogy eljöjjenek. Mata Hari mégis azzal a bizonyossággal, azzal a megnyugtató illúzióval hagyja el Arnhemet, hogy a lánya ott volt a közönség soraiban. Van der Capellen báró a La Haye-i állomáson várja, s egy boldogságtól sugárzó asszonyt lát leszállni a vonatról.

– Ó, kedvesem, micsoda felindulás! – meséli Margaretha lelkesen légvárait. – A lányom eljött, a lányom látta a táncomat!

– Nagyon örülök, Mata. Biztosan sokat változott a kislány... Beszélgettek, megvitatták a terveit?

– Ugyan, dehogy!... Szegény kislány nem jöhetett oda. Az apjával volt, gondolhatja, ahogy én ismerem, mindent megtett, hogy megakadályozza. De Jeanne-Louise ott volt: végig, ahogy táncoltam, magamon éreztem a tekintetét.

Sem Anna Lintjensnek, sem Van der Capellen bárónak nincs szíve kiábrándítani.

A kereskedők Hollandiában és Franciaországban egyaránt elszánták magukat, hogy behajtják járandóságukat, és nem fogadnak el több halasztást. Mata Hari heteken át

küszködik velük és késhegyre menő vitákat folytat. A háztartási viharoknak legalább annyi hasznuk van, hogy 1915 nyaráig lefoglalják az idejét. Amikor végre minden rendeződik, és beköltözhet a Niuwe Uitleg 16.-ba, már cseppet sem érdekli a ház. Unatkozik, fulladozik a sivár, eseménytelen országban. Már nem érti honfitársai mentalitását, túlságosan józannak, túlságosan unalmasnak találja őket. Képtelen kapcsolatokat teremteni, hiszen szemükben ő a „francia nő", akitől tartani kell. Úgy érzi, napról napra jobban fojtogatja a környezete, álmai zátonyra futottak, hajótörést szenvedett a magány szigetén. Párizsba vágyik, Franciaország szörnyen, kimondhatatlanul hiányzik neki, az elhúzódó háború azonban keresztezi vágyait. A konfliktus, mely a szemében továbbra is csak elvont, kellemetlen esemény, már épp elég hosszúra nyúlt. A férfiakon és a rajtuk feszülő egyenruhákon keresztül megszerette a háborúzó nemzeteket, elviselhetetlen a gondolat, hogy egymás ellen harcoljanak.

Ostobaság ez a háború, mindenkinek csak kárára van, különösen pedig neki, mert megakadályozza, hogy visszatérjen abba az országba, ahová a szíve húzza.

Hónapokon át hallgat a lelke mélyén érlelődő fájdalomról, a bevallhatatlan nosztalgiáról. Titokban azonban minden gondolata, minden álma Franciaország körül forog. Vajon mi lehet most a divat Párizsban? Hogyan öltözködnek a nők? A Callot nővérek, Doucet, Paquin! Vajon megvannak-e még a nagy divatcégek, amelyekkel dolgoztatott, vagy elsöpörte őket a háború?

Éjjelente Párizsról álmodik, a város gyönyörűségeiről és fényeiről, a ragyogó életről, amelyet ott ismert meg. Egyre fájdalmasabb, egyre sürgetőbb álmai végre döntésre kényszerítik. 1915 novemberében közli Van der Capellen báróval, hogy kerül amibe kerül, visszatér Franciaországba. Azt állítja, javai maradtak ott, amelyeket szeretne áthozni La Haye-ba. Szeretője hiába ecseteli az utazás

veszélyeit, hiába próbálja lebeszélni, Margaretha ragaszkodik elhatározásához. A vándorösztön ismét elfojtja benne a józan ész hangját és november 30-án, mivel a német megszállás alatt álló Belgiumon nem utazhat át, Anglián keresztül indul Franciaországba.

Hírneve itt is megelőzi, legalábbis ő így értelmezi az eseményeket, amikor Folkstone-ba érve a Scotland Yard emberei szabályos kihallgatásnak vetik alá. Mielőtt továbbengednék Dieppe felé, alaposan átkutatják csomagjait. Kikérdezik kilétéről, utazása céljáról, és mivel a táncosnő hízelgőnek találja a rá irányuló „figyelmet", amelyben semmi nyugtalanítót nem lát, a tőle megszokott fensőbbséggel és fantáziával válaszolgat, mintha csak újságíróknak nyilatkozna. Nem is sejti, hogy a kitüntető bánásmód nem az angolok különleges jóindulatának jele, éppen ellenkezőleg: a hatóságok gyanúját felkeltették egyes magas rangú német tisztekkel folytatott viszonyai és gyakori németországi tartózkodásai, és így meglehetősen gyanús személy lett a szemükben.

Bár válaszai igencsak ellentmondásosak – rossz memóriájára hivatkozva Mata Hari mindig összekeveri a helyeket és időpontokat –, a Scotland Yard nem talál bizonyítékot ellene, s végül engedélyezi, hogy hajóra szálljon Dieppe felé. Az *Arundel* tengerjáró 1915. december 3-án kora délután fut ki a kikötőből.

A Scotland Yard emberei ugyan semmit sem találtak, mégis kitartanak amellett, hogy Margaretha Zelle Mac Leod, alias Mata Hari „nem minden gyanú felett álló személy", és eldöntik, hogy továbbra is figyelni fogják „minden mozdulatát". Ebben a szellemben azonnal üzenetet küldenek a dieppe-i és a Le Havre-i francia hatóságoknak.

Mata Hari, miközben tudta nélkül beindul a gépezet, amely majd a vesztét okozza, mit sem sejtve visszatér régi életmódjához a Grand Hôtelben. Az angol rendőrség-

nek „szentelt" néhány órában csupán kellemes közjátékot lát, egy kis játékot, amelyen remekül szórakozott, és amiről nevetve mesélget párizsi barátainak.

1915 decemberében Párizs azonban már nem ugyanaz a város, mint ahonnan fél évvel korábban eltávozott. A gondtalan, ünnepi hangulatot mogorvaság és korlátozási gondok váltották fel. A mosolygós *Belle Époque*-nak vége, és Mata Hari szomorúan tapasztalja, hogy az éjszakai mulatók bezártak, Longchamp-ban nem rendeznek lóversenyeket, és a színházakba már nem estélyi ruhában érkeznek a nézők. Az utcákon és a köztereken a bevonult férfiak helyét nők vették át: villamost vezetnek, kalauzkodnak, postát kézbesítenek. Mindenki panaszkodik, hogy alig lehet cselédlányt találni, a lányok otthagyják a polgári házakat, inkább az üzemekben vállalnak munkát, ahol jobban fizetik őket. Az előkelőbb társaság fiatal lányai ápolónőnek állnak, a frontról hazahozott sebesülteket ápolják. A háború második telén hiánycikk a szén, Párizs vacog a zsírpapírral vagy újságpapírral beragasztott ablakok mögött. A főváros légitámadásoktól tartva magába zárkózik és sötétbe burkolózik. Az üzletek kirakatai, a templomok és a műemlékek körül homokzsákok tornyosulnak. A mindenütt érezhető hazafias védelmi erőfeszítések átalakítják a csábító, könnyed Párizst, a „szent táncosnő" szívének oly kedves helyet.

Ezek a szembeötlő változások – amelyek még Mata Hari figyelmét sem kerülhetik el – csak a jéghegy csúcsát alkotják. Párizs átalakulása sokkal mélyebb és nem új keletű: nem sokkal a háború kitörése után, amikor az első órák eufóriáját pánik váltotta fel, minden összeomlott. A párizsiak a megszállástól való félelmükben seregestől hagyták el a várost. 1914 szeptemberének elejére a német hadsereg már alig harminc kilométerre volt a fővárostól, és Gallieni kilátásba helyezte, hogy felrobbantják az Eiffel-tornyot, a Szajnán átívelő hidakat, a puteaux-i gyártelepeket, a lőszerraktárakat és az üzemeket. Min-

len stratégiai pontot ki kell iktatni, hogy amennyiben a németek elfoglalnák Párizst, csak félig lerombolt várost találjanak. Szerencsére a francia ellentámadás és Joffre győzelme feleslegessé tette e szélsőséges terveket. A rémület percei azonban végképp felszították a lappangó németgyűlöletet.

Mata Hari túl sokáig volt távol, semmit sem tud a megpróbáltatásokról, és nem is sejti, hogy a franciák éberséges az álhíreknek és a nyugtalanító újságcikkeknek köszönhetően hovatovább üldözési mániává fajult. Már minden külföldiben potenciális kémet látnak. A boszorkányüldözés, amelyet sok más külföldivel együtt majd a saját bőrén fog megtapasztalni, máris megkezdődött. A bizonytalan kimenetelű háború felélesztette a régi démonokat: tombol a besúgás gyakorlata, árulókat üldöznek, szükség szerint kreálnak is, és egyre gyakoribbá válnak az árulási perek. A háborús társadalom óhatatlanul barbár szokásokat vesz fel. Bűnbakokra van szüksége, hogy megnyugodjon és elűzze a rossz sorsot. 1915-ben ez a tudatállapot jellemzi Franciaországot.

Ebbe a Franciaországba érkezik meg Mata Hari, ebbe az országba, amelyet szeret, s ahol cseppet sem érzi idegennek magát. Képtelen felmérni, mekkorát fordult a helyzet, úgy érzi, hazaérkezett, és az égvilágon semmit sem érzékel a veszélyből. Ebben a vakságban, ebben a tudatlanságban gyökerezik az a félreértés, amely a vesztét fogja okozni.

1915 decemberében rengeteg katonatiszt fordul meg Párizsban és sokan közülük a Grand Hôtelben szállnak meg. A harminckilenc éves Mata Harit ugyanolyan mágikus hatással vonzza az egyenruha, mint fiatal lány korában. Képtelen ellenállni az elegáns váll-lapok, széles övek, ragyogó kitüntetések csábításának. Számos kalandba bonyolódik, s hamar megfeledkezik eredeti tervéről, miszerint visszavinné Hollandiába a Jonquière utcai raktárban őrzött holmijait.

Egy napon társalgás közben felmerül Gyagilev neve, és a táncosnőn ismét eluralkodik az orosz láz. Gyorsan levelet intéz Gabriel Astruchöz:

Átutazóban Párizsban vagyok, néhány nap múlva visszamegyek Hollandiába. Látom, hogy Gyagilev még mindig megvan. Van néhány különös újdonságom, nem tudna szerződést kötni vele?

Mindezt, tudja, én találtam ki. Nem a pénzért, hiszen otthon a királynő egyik magas rangú tisztje kényelmesen eltart, hanem a helyzet és az elismerés kedvéért. Gyagilevnek nem lesz oka panaszra, azt hiszem, érdekelem őt.

A gyerekes és ügyetlen levél is tanúsítja, hogy Mata Hari még mindig bízik a csodában, még mindig messze túlbecsüli képességeit és tehetségét. Természetesen ez a sokadik próbálkozás is, mint minden korábbi, sikertelen marad. Gyagilev, aki a komoly művészet híve, mindig visszautasította az álkeleti táncosnőt. Miért épp most engedne neki? Gabriel Astruc felelőssége teljes tudatában bölcsen úgy határoz, hogy nem is továbbítja az értelmetlen kérést. A levél a papírkosárban végzi. Mata Harinak befellegzett.

A csoda nem következett be, és a háború súlya alatt görnyedő, megszorításoktól szenvedő Párizs minden vonzerejét elvesztette Mata Hari szemében. 1916 januárjában összeszedi csomagjait – egy tucatnyi ládát – és visszaindul La Haye-ba. A néhány hetes franciaországi tartózkodás legalább rákényszerítette, hogy szembenézzen a fájdalmas ténnyel és levonja a szükséges következtetéseket: művészi pályájának vége, ki kell gondolnia, mihez kezd ezután.

A szerelem

Herr Krämer, a La Haye-i német konzul a Niuwe Uitlegen lakik, alig néhány háznyira Mata Haritól. Ismerik egymást, kapcsolatuk azonban nem terjed túl a jó szomszédok között szokásos udvariasságon: ha véletlenül összetalálkoznak az utcán, az asszony mosolyog, a férfi kalapot emel, üdvözli és máris megy tovább. Ennél udvariasabbak és távolságtartóbbak nem is lehetnének. A látszólagos közöny ellenére azonban Krämer nagyon is érdeklődik a hajdani táncosnő iránt. A titkosszolgálat munkatársa, az a feladata, hogy ügynököket toborozzon Németországnak, s szinte mindent tud szomszédnője életéről és múltjáról. Az elmúlt hónapokban seregnyi információt szerzett, és részletes nyilvántartása van a táncosnő legutóbbi tíz évéről. Többek között azt is tudja, hogy a kozmopolita hölgynek a múltban számos kapcsolata volt magas rangú személyekkel, és értékes barátságokat kötött a politika és a hadsereg világában. Listát is készített szeretőiről, s néhány nevet piros tintával aláhúzott:

- Messimy, egykori hadügyminiszter.
- Jules Cambon, Franciaország nagykövete.
- Van der Linden, holland miniszterelnök.
- Herr Griebel, a berlini rendőrség főparancsnoka.

Tábornokok, katonai attasék, a legkülönfélébb hadseregek és nemzetek főtisztjei. Egy efféle „életrajz" nem hagyhatja hidegen a titkosszolgálat ügynökét. Krämer profi, semmit nem siet el, kivárja a megfelelő pillanatot.

1916 márciusának közepe felé megtudja, hogy szép szomszédnője megbetegedett és ágynak esett. A pillanat

alkalmasnak tűnik: virágot küld neki, és nap mint nap érdeklődik egészségi állapota felől a szolgálóknál. Amikor pedig megtudja, hogy felgyógyult, végre meglátogatja.

Udvarias, a társasági formákra sokat adó ember, ezért előre bejelenti magát Mata Harihoz, aki azt feleli, hogy örömmel fogadja teára. Nagyon kíváncsi, vajon mi ébreszthetett hirtelen ekkora érdeklődést Herr Krämerben. Mit akarhat tőle? Vele született kacérságában el sem tud képzelni más indokot, mint a szerelmet. Máris álmodozni kezd a románcukról, és a találkozó előtt órákon át szépítkezik, hogy kellően csábos legyen.

1916. március 28-án a sárga szalon ingaórája pontosan ötöt üt, amikor Anna Lintjens bevezeti Krämert a Nieuwe Uitleg 16.-ba. A magas férfi kissé keresetten öltözött, arca kifejezéstelen, szinte élettelen, egyedül fényes ragyogású szeme tűnik fel. Mata Hari nagyon gondosan megtervezte megjelenését: fekete szoknyája fölött derekán szorosan összefogva fekete-fehér kockás hosszú blézert visel, amelynek szárnyai kihangsúlyozzák formás csípőjét. Chéruit modell, egyik legfrissebb párizsi szerzeménye. Haját a feje búbján kontyba tornyozta, ám néhány tincs szabadon göndörödve keretezi arcát.

A korral kissé megereszkedtek a vonásai, de még mindig szemrevaló – jegyzi meg magában Krämer.

A teázóasztal két oldalán foglalnak helyet.

Különös, gondolja magában Mata Hari. Herr Krämert mintha kicserélték volna, amióta leült: valahogy összecsuklott, feleakkorának tűnik, mint állva. Egymásra mosolyognak, méregetik egymást, udvarias közhelyeket mondogatnak. A korán érkező tavasz, amelynek hatására a kertben már szirmot bontottak a tulipánok, remek témát szolgáltat első mondataikhoz. Mata Hari a nyirkos levegőre panaszkodik, felidézi az olasz napsütést, a mediterrán dombok lágy éghajlatát. Mintegy öt perce társalognak már az időjárásról, mire végül Krämer úgy ítéli meg, elég a bevezetésből és nyíltan kiteríti kártyáit.

– Kedves asszonyom, tudjuk, hogy ön rokonszenvvel viseltetik Németország iránt. Ráadásul ön ismert művész, és ragyogó pályafutása során született kapcsolatai érdekesek lehetnek számunkra... ért engem?

– Nem igazán... De folytassa, kérem.

Azt azonban Margaretha már megértette, hogy az ültében „összement" férfi nem azért jött, hogy udvaroljon neki. De vajon akkor mit akarhat? Hamarosan megtudja.

– Ön értékes szövetségesünk lehet, ráadásul jól fizetett szövetségesünk, ez magától értetődik... Csak információkat kellene gyűjtenie és továbbítania felénk.

– Ha jól értem, azt mondja, hogy kémkedjek Németországnak? – kérdezi hitetlenkedve, némi felháborodással hangjában a táncosnő.

– A kémkedés talán nem a legmegfelelőbb kifejezés. Az ön esetében túlzás is lenne... Az ön által nyújtott szolgálatok úgymond... egy neofita szolgálatai lennének. Valójában csak annyi feladata lenne, hogy beszámol nekünk azokról az információkról, amelyekhez utazásai során hozzáfér.

– Már alig utazom, mint azt bizonyára tudja is – jegyzi meg Margaretha idegesen.

– Tudom. De azt is tudom, hogy nagy kedve lenne hozzá. Maga nem az az asszony, aki megelégszik azzal az életmóddal, ahogyan most él.

– Igaza van – gondolja magában Mata Hari, ám tekintete kerüli az acélfényű szempárt. Kalandor lelkét a kémkedés izgalmas lehetősége máris megragadta, mégis úgy tesz, mintha habozna.

– Javaslata megfontolást igényel, Herr Krämer. Adna nekem néhány napot?

– Természetesen, hölgyem. Ne felejtse el, hogy megállapodásunk esetén készek vagyunk 20 ezer frankot fizetni önnek. Dohányzik? – nyújtja felé a zsebéből elővett, nyitott cigarettatárcát. Margaretha, bár nem dohányzik, kecses mozdulattal előrehajol és kivesz egy cigarettát.

Nem tudja, mihez kezdjen vele, de reméli, hogy erőt meríthet belőle. Nem akar sem igent, sem nemet mondani, hadd várjon szegény ember, hogy aztán annál jobban örüljön...

A füst azonban megzavarja, könnyek gyűlnek a szemébe, érzi, hogy mindjárt kitör belőle a köhögés... istenem, bárcsak elmenne a férfi, most, hogy mindent elmondott már!

Mintha kimondatlan imája meghallgatásra találna, Herr Krämer felemelkedik a fotelból. Egy csapásra visszanyeri normális magasságát, Margaretha pedig mosolyogva fogadja utolsó szavait:

- Azt hiszem, ideje búcsúznom. Bármikor állok rendelkezésére, asszonyom. Ön határozza meg a következő találkozó időpontját.

Margaretha gyorsan elnyomja a cigarettát a hamutartóban, feláll, bársonyos pillantást vet a férfira, és azt suttogja:

- Három napon belül választ kap.

Gyagilev, Astruc, Guimet és a társaik azt hitték, hogy neki vége, hát most meglátják! Az élet nagy szereposztásában végre tehetségéhez méltó, nem remélt szerepet kapott: titkos ügynök lesz. A szó a valóságban csak homályos kliséket, félig elfeledett, kamaszkori olvasmányok kalandjait juttatja eszébe, csupa izgalmas, romantikus képet. Azt azonban képtelen felmérni, miféle kötelezettségekkel jár a megkötendő egyezség. Nehéz anyagi helyzetében, amelyben egyedül Van der Capellen nagylelkűsége tartja fenn, a németek ajánlata valóságos áldás számára, amelyet a sors kegyes figyelmének tulajdonít. Tíz éven át táncolt a rivaldafényben, most pedig arra kérik, hogy a sötétben dolgozzon, s ebben az igencsak kedvére való ellentétben is kedvező előjelet vél felfedezni: ugyanúgy csillog majd a kulisszák mögött, ahogyan csillogott a színpadon!

Az egész üggyel kapcsolatban csupán egyetlen részlet bántja: a Krämer által említett nevetségesen alacsony összeg. 20 ezer frank roppant kevés egy olyan asszonynak, aki két kézzel szórja a pénzt, és egy szempillantás alatt ennek többszörösét költi. Nem baj, tárgyalni fog, feltornássza az árat. Ha a németek az együttműködését akarják, fizessenek!

Két egyforma, fehér papírszalaggal átfogott tekercs a bridzsasztalon: húszezer francia frank, egy centime-mal sem több. Mata Hari hiába tiltakozott az összeg kérdésében, Herr Krämer hajlíthatatlan maradt. Kijelentette, hogy először minden kezdőnek bizonyítania kell hatékonyságát és szakértelmét, és csak azután számíthat emelésre.

- Vagy elfogadja így, vagy nincs egyezség - zárta le a vitát keményen.

Az ellentmondást nem tűrő hangon közölt döntés tovább növelte a beszervező titkos ügynök és az új beszervezett, a H21-es fedőnevet kapott Mata Hari közötti ellenszenvet. Krämer durván odavetett utolsó mondata megfagyasztja a levegőt. Mata Hari még csak hellyel sem kínálja látogatóját. A bridzsasztal két oldalán állnak, a nyitott táska fölött, amelyből Krämer elővette a pénzkötegeket.

- Még ezt is át kell adnom önnek...

Három üvegcsét tesz ki az asztalra. Az első kettőben áttetsző, a harmadikban halványzöld folyadék.

- Láthatatlan tinta. Tudja, hogyan kell használni?

- Honnan tudnám? - feleli Mata Hari élesen. - Kezdő vagyok, ahogyan volt szíves emlékeztetni rá!

- Igaz. Megtanítom a használatukra. Nagyon egyszerű...

Mata Hari meglepetten és tartózkodóan figyeli, ahogy Krämer először beken egy papírlapot az első üvegcse tartalmával, majd néhány szót ír rá a második tintával, végül a harmadikkal eltünteti az írást.

– Ezzel a módszerrel kell írnia, ha információt akar közölni. Ahogy mutattam, megírja a titkos üzenetet, aztán elfedi néhány banális, hagyományos tintával írt sorral. A levelet az én címemre küldje, „személyes" felirattal. Érti?

Amikor Krämer a pénzt és az üvegcséket hátrahagyva távozik, egy éktelenül feldühödött Mata Harit hagy maga mögött, aki azonnal eldönti, hogy egyetlen szót sem fog betartani a kapott utasításokból. Döntésében nem a bemutató érthetősége befolyásolja. A férfi durva stílusát találja elfogadhatatlannak: a „gyakorlati munkálatok" bemutatója során óriásira nőtt a neveletlen fráter iránti ellenszenve. Micsoda alak! Nem elég, hogy bagóért veszi meg a szolgálatait, még mindenféle bűvésztrükköket mutogat, és azt állítja, hogy ezeket neki is meg kell tanulnia! Nagyon téved, ha azt hiszi, hogy Mata Hari a német ügy érdekében lealacsonyodik ezekhez a gyerekségekhez. Igaz, elmegy Franciaországba – Krämer utasítása ebben a kérdésben találkozik vágyaival, és megteremti hozzá a kellő fedezetet –, de arra nem hajlandó, hogy nevetségessé tegye magát ezekkel a varázstintákkal. Amint csak lehet, megszabadul tőlük, és ha Krämer szemrehányást tesz, majd meglátja, mit kap cserébe!

Ezekben a pillanatokban, amikor Mata Hari minden dühét Herr Krämerre irányítja és elhatározza, hogy titkos ügynöki pályáját rögtön a parancsok megszegésével kezdi, tudat alatt azt a felháborodást és elkeseredést igyekszik eloszlatni, amit az angol hatóságok bánásmódja váltott ki benne. Németbarátsága miatt Nagy-Britannia elutasította vízumkérelmét, nem engedik, hogy brit területre lépjen. Kénytelen lesz Spanyolországon keresztül megközelíteni Franciaországot, bár erről a kerülőútról szívesen lemondott volna. Miért látnak benne ezek az átkozott angolok nemkívánatos személyt, miért bánnak vele ilyen kegyetlenül? Ezek a kérdések, amelyeket a rotterdami angol konzulátuson is feltett, némi zavart keltettek,

ám más hasznuk nem volt, a látogatás semmire nem adott választ. A vízumok kiadásáért felelős alkalmazott megerősítette, hogy valóban nem engedik be, magyarázattal azonban nem szolgált. Nincs mit tenni, alkalmazkodnia kell a döntéshez, új útvonalat kell választania.

1916. május 24-én Mata Hari az amszterdami kikötőből a *Zeelandia* fedélzetén Spanyolország felé indul. Az utasok a fedélzeteken tolonganak és lármásan, lökdösődve figyelik az elindulás eseményeit. Mata Hari idegen marad a forgatagban, félrehúzódva áll. Fején elegáns fekete kalap bíborvörös tollbokrétával. Szálfaegyenesen áll, az elkeseredéstől és a dühtől görcsbe rándultan. Közönyösen nézegeti a zajos tömeget a korlát mögül, melyre még véletlenül sem könyökölne rá. Idegességéről csupán kezének lázas, görcsös mozgása árulkodik, ám senki sem figyel rá.

A hajó hatalmas teste lassan mozgásba lendül, elszakad a mólótól, ami a fájdalmas elszakadás érzetét kelti a lelkekben. Néhányan üveges tekintettel bámulják a hajó és a szárazföld között egyre szélesedő vízsávot, mások zsebkendőiket lobogtatva búcsúznak a szárazföldön maradó, lassan a távolba vesző szeretteiktől...

A kém-táncosnő semmi hasonlót nem érez. Régen nem érdeklik már a szirénák hangjai, a hangosbemondóba üvöltött parancsok, a gépek vad zakatolása. Megszokta az utazást, az indulás már régen nem figyelemre méltó esemény számára. A mozgás természetes lételeme, belső ritmusának leképezése.

A körülötte hömpölygő tömeg valahogy mégis nyugtalanítja: csupa zavaró elem, amely megakadályozza terve megvalósításában. Miért nem mennek a kabinjaikba most, hogy a hajó kifutott a kikötőből? Miért nem foglalkoznak a maguk dolgával, ahelyett, hogy itt bámészkodnak a fekete füstben? Miért bámulják a sirályokat vagy a mellettük úszó rakodóhajót? Ha így megy tovább, kénytelen lesz megvárni az éjszakát, hogy végre megszabadul-

jon a varázstintás üvegektől, melyeket időről időre idegesen megtapint zakója zsebében. A fedélzeten hömpölygő tömegben nyugalmat és óvatosságot kell erőltetnie magára, s ennek a két, természetével merőben ellentétes tulajdonságnak az erőfeszítése megkeményíti vonásait és olyan fensőbbséges magatartást eredményez, hogy senki sem próbálkozik a közelébe férkőzni.

A hajó elérte a nyílt tengert, végre beesteledett. Az ebédlőben az utasok asztalhoz ültek és megkezdték az ismerkedést: bemutatkoznak, üdvözlik egymást, s mivel tudják, hogy akár tetszik, akár nem, az egész utazás alatt ugyanezeket az arcokat kényszerülnek majd elviselni, a felszínes társaság minden ostoba kellékét felvonultatják. Az üresen maradó helyeket azonnal jelentik a főpincérnek, aki szemrebbenés nélkül gyorsan leszedeti a fölös terítékeket. Minden utazásnak megvannak a maga tengeribetegei. A hányingerrel küszködők inkább lemondanak a vacsoráról és a kabinjukba zárkóznak. Nagy valószínűséggel az utazás alatt nem is bukkannak fel többet...

Mata Hari a díszhelyet foglalja el, a *Zeelandia* kapitánya mellett, aki tisztelete jeléül meghívta asztalához. A meghívás, amelyet az udvariasság szabályai szerint a táncosnő nem utasíthatott el, némileg összekuszálja terveit, ebből azonban semmit sem mutat ki. Mint egyetlen hölgy a hajó tisztjeiből és a néhány civilből álló férfitársaságban, udvarias érdeklődéssel hallgatja a háborúról folyó beszélgetést, ám még véletlenül sem szólna bele. Felvetődik a hadifoglyok helyzetének kérdése, a mindkét táborra jellemző eltúlzott cenzúra, a véleményeket erőszakosan alakítani próbáló propaganda, az élelmiszer-ellátás nehézségei, a verduni pokol, a zeppelinek Anglia felett... A beszélgetés végül elkanyarodik a háborúról, a férfiak kimerítették a témát. Mata Hari azon nyomban megélénkül, bőségesen osztogatja mosolyait és pislogásait, elragadó szerénységgel fogadja a bókokat, és remek társalgónak mutatkozik. A kapitány nem bánja meg, hogy

az asztalához hívta, minden jelenlévőt elkápráztat a gyönyörű, vonzó asszony, aki csodálatra méltóan bánik a nyelvekkel is. Tökéletes franciasággal társalog jobb oldali szomszédjával, majd minden gond nélkül spanyolra vált, amikor a vele szemben ülő madridi úr kérdésére válaszol. A minden oldalról felé áramló csodálatban, a tekintetekből, a szavakból, a mozdulatokból könnyen kiolvasható elismerésben Mata Hariban felébred az édes, veszedelmes mámor. Igen, veszedelmes, hiszen nem szabad engednie elővigyázatosságából, ébernek és tisztánlátónak kell maradnia.

A vacsora a kávéhoz és a likőrökhöz érkezett. Hamarosan felállnak az asztaltól, és biztos, hogy valamelyik férfi felajánlja, hogy elkíséri a kabinjáig, sőt, talán még a küszöbét is szívesen átlépné. Ellen kell állnia. Nem feledkezhet meg róla, hogy a fésülködőasztalán, a parfümös fiolák és az arckrémek között ott lapul a három varázstintás üvegcse is.

Megérzése nem csal: amikor felállnak és hátratolják a székeket, a madridi *caballero* – ha jól értette, a textiliparból – azonnal mellette terem és a karját nyújtja:

– *Me agradeceria mucho llevarla a su camarote. Me lo permite Usted?** – súgja a fülébe.

Mata Hari nem engedheti meg, fáradtságra hivatkozik, pihennie kell. Elutasító válaszát azonban olyan dallamos, éneklő spanyol nyelven, olyan szépen fogalmazva adja elő, hogy a caballero nem haragudhat meg. Meghajol, kezet csókol, és bánatosan néz utána, míg csak el nem tűnik a folyosó végén.

Mata Hari nem vetkőzik le. A kabin ajtajához tapadva állva figyeli a kinti zajokat – lépések, suttogások, néhány nevetés –, várja, hogy a hajó álomba merüljön. Végül kinyitja az ajtaját és kioson a fedélzetre. Minden elhagyatott és csendes, ahogy a hídra lép: szabadon cselekedhet.

* Szeretném elkísérni a kabinjába. Megengedi?

Kecses árnyként suhan a párás sötétségben a korlát felé, majd tragikus hősnőhöz illő mozdulattal a vízbe hajítja a három üveget. Soha nem is léteztek ezek az üvegcsék, soha nem is voltak a birtokában – gondolja magában a fekete víz fölé hajolva, amely cinkos csendben elnyeli Krämer varázsszereit. Mata Hari megkönnyebbült sóhajjal kihúzza magát, gondolatban gúnyos nevetést küld beszervező ügynöke felé, majd felmosolyog a csillagokra. Végre nyugodtan alhat.

Abban a pillanatban, ahogy Mata Hari kesztyűs kezét a rézfogantyúra helyezi és belépni készül a Grand Hôtel forgóajtaján, egy fehér villám akkora erővel megtaszítja, hogy ha az ajtóban álló londiner nem kapná el, elterülne a járdán. Az ütéstől leesik a kalapja és kiejti kezéből a táskáját.

– Nem ütötte meg magát, asszonyom? – kérdezi a londiner, miközben sietve felemeli a kalapot és a táskát.

– Nem, semmi baj, köszönöm.

Hiába tagadja, egészen megszédült, értetlenül tekintget körbe, próbálja felfogni, mi történt.

– Az az úr, ott, az lökte fel – magyarázza a londiner. Mutatóujjával egy fehér egyenruhás, arany váll-lapos tiszt felé mutat, aki a recepció pultjánál széles mozdulatokkal magyaráz valamit. A szemtelen katona az ajtónak háttal állva, magából kikelve tárgyal egy másik tiszttel, aki szemmel láthatólag nem veszi komolyan sem szavait, sem felindulását. A néhány perces különös eszmecsere után a megszólított a portás felé fordul, elkéri a kulcsát és kurta köszönés után faképnél hagyja a „fehér villámot", aki megsemmisülten bámul utána, mint valami zsinórja vesztett marionett. Az utcáról, a forgóajtó túloldaláról Mata Hari és a londiner is tanúi a jelenetnek. Látják, hogy a tiszt az ajtó felé indul, látják az álmaiból felriasztott alvóhoz hasonló gyönyörű arcát, a szempárt... a szemét, Istenem, ahogy megállapodik a hölgyön, akit sietségében fellökött! Margaretha nem mozdul, nézi, ahogy a férfi közeledik, belép a forgóajtóba, és felé indul.

– Asszonyom – mondja, alig két lépésre tőle megállva –, úgy viselkedtem, mint egy vadember. Kérem, bocsásson meg nekem, és engedje meg, hogy helyrehozzam.

Helyrehozni? Mit? Hogyan hozhatná rendbe a rendbe hozhatatlant, amely éppen most, ebben a másodpercben születik meg, hogyan szabadíthatná meg csodálatos tekintete fogságából?

– Megengedi, hogy meghívjam egy italra? – folytatja a férfi.

Mélykék szemében ibolyaszín fények ragyognak. Mint a világ leggyönyörűbb íriszei, amelyek régen, a leeuwardeni kertben nyíltak. Ez a felejthetetlen, egyedülálló kékség rabul ejti, letaglózza az asszonyt. Válaszolni sem bír, ahogy a tiszt ismét megkérdezi:

– Meghívhatom egy italra?

Mata Hari bólint. A férfi gyengéden megfogja a könyökét, félreáll, hogy előreengedje az ajtón. Az asszony most nem látja a szemét, most a hangja cseng a fülében. Az akcentusa. Orosz, egészen biztosan orosz.

Néhány pillanattal később a bár kékes félhomályában ülnek.

– Vadim Maszlov főhadnagy vagyok – mutatkozik be a férfi.

Margaretha pedig, az elsöprő erejű „fehér villám" tekintete tüzében, édes fájdalomtól szenvedve suttogja:

– Lady Mac Leod, vagy ha úgy jobban tetszik, Mata Hari.

– Mata Hari?... Dereng valami...

– Ami nem sokat jelent, nem igaz? – jegyzi meg az asszony rövid kis nevetéssel.

– Igaza van, nem sok. Egészen megzavarodtam.

– Nincs miért. Ez volt a művésznevem. Táncosnő voltam. De már nem táncolok.

Az akarata ellenére alkalmazott, véletlenül az ajkára kéredzkedő múlt idő hatalmas erejű ütésként csapódik

vissza rá. Életében először beismerte tehetetlenségét, kudarcát, és ez a felismerés felkavaró döbbenetbe torkollik. Még néhány pillanat, és az újszülött tisztánlátásával pontosan felméri helyzetét a világ térképén: nem más, mint egy porszem, amelyet a sors félresöpört, egy asszony, akit az idő kizárt a játékból. Az idő, az a rengeteg elvesztegetett év a leeuwardeni kert íriszei és Maszlov főhadnagy szemei között, az idő a középszerű kalandokra, viszonyokra és szakításokra, menekülésekre és száműzetésekre elvesztegetett idő, miközben nem tudta, hogy ez a szempár létezik. A szerelem felismerése kegyetlen pofonként csap arcába, el kell húzódnia, menedéket kell találnia a félhomályban. Majd kiugrik a szíve, ég az arca, soha nem hitte volna, hogy lehetséges ilyesmi, majdnem negyvenévesen... Szerelem első látásra a szőke-fehér arkangyal iránt, lehetséges ez? A férfinak nem szabad észrevennie a zavarát. Hirtelen nagyon öregnek érzi magát mellette. A szívnek azonban nem lehet parancsolni. Mellkasában kérdések dübörögnek, amelyeket szája soha nem fog kimondani. Vadim, miért nem jöttél előbb? Vadim, kedves, gyermekarcú, ártatlan Vadim, hány éves lehetsz? Mivel inkább nem akarja tudni, kimérten, magára kényszerített közönnyel csak annyit kérdez:

– Hová sietett annyira, Maszlov főhadnagy?

A kérdés szemmel láthatólag váratlanul éri a férfit. Egy hajtásra kiissza a vodkát, amelyet rendelt, leteszi a poharat, jobb kezével végigsimít szőke bajuszán.

– Sürgős üzenetem volt annak a barátomnak, akit bizonyára ön is látott. Ez azonban nem mentség a viselkedésemre. Sosem bocsátom meg magamnak...

Mata Hari nem biztos benne, hogy őszinte, sőt, úgy érzi, hazudik. Olyan régóta gyakorolja már a hazugságot, hogy szinte másoknál is tévedhetetlenül felismeri. Hevesen dobog a szíve, mégis igyekszik közönyt, de legalábbis valamiféle anyáskodó kedvességet erőltetni magára és semleges, veszélytelen témáknál maradni.

– Mit csinál Párizsban, Maszlov főhadnagy?

– Szabadságon vagyok. Az orosz hadsereg első regimentjéhez tartozom. Az egységem Châlons-sur-Marne mellett állomásozik. Holnap vissza kell mennem, sajnos... De talán együtt vacsorázhatnánk ma este. Persze csak ha ráér...

Margaretha ásít, jobbra-balra hempereg az ágyban, a szerelem fészkében, ahol egymáséi lettek, ahol újjászületett. Vadim hajnalban elment. Félálomban érezte, hogy ajka meztelen vállára tapad, s most, hogy a szobába beárad a napfény, a fejét tekergeti, abban a reményben, hogy maga is megérintheti testének azt a darabkáját, amelyet az imádott férfi csókolt. A feladat azonban lehetetlennek bizonyul, inkább feladja, és boldogan meghempergőzik a lepedők között, míg végül sikerül teljesen belegabalyodnia az ágyneműbe, és csak fekszik, mint egy múmia. Margaretha azonban nem múmia, tizenöt éves, végre megtalálta az álmát, mostantól Maszlov főhadnagy karjában lesz az otthona. Ez az éjszaka szűzies színekbe, Vadim kék-fehérjébe öltöztette. Ez az éjszaka szent, elképzelhetetlen területeket nyitott meg előtte, ahol az időnek nincs többé hatalma. Tegnap, a bár kékjében még fojtogatták az évek, a csoda reggele azonban átemeli minden koron, minden tévedésen. Újra fiatal, megfiatalította a bizonyosság: Vadim létezik, a szerelem létezik.

Gyermekes lendülettel kiugrik az ágyból, és bokáig fehér lepedőibe burkolózva apró léptekkel a tükörhöz megy, mely nem egy múmia, hanem egy szépsége teljében lévő, édes ígéretekkel terhes fiatal lány képét tükrözi vissza. Csodálja magát, különböző pózokba áll, visszanyeri kecses mozdulatait, olyan, mint a képét csodáló fenséges virág... Majd hirtelen újabb ötlete támad, megfordul, és óvatosan az ablakhoz megy. Felemeli a függönyt: semmi nem változott. Azok most is ott vannak, hűségesen állnak helyükön, a szemközti járdán. Már biztos

unják magukat – gondolja magában. Meglepi saját nyugalma, a szinte baráti érzés, amely irántuk ébredt benne. Tegnap még halálosan gyűlölte őket kitartásukért, bármit megtett volna, hogy megszabaduljon tőlük. Már nem ugyanaz az asszony, aki tegnap volt, nem ugyanaz az asszony, aki néhány héttel korábban Hendaye-nál átlépte a francia határt, és aki azóta érzi, tudja, hogy figyelik. Ma – ezen a dicsőséges reggelen – közömbös számára ez a tudat. Lessék csak, kövessék csak, kutassák csak a mozdulatait, a tetteit, ha úgy tartja kedvük, neki édes mindegy. Semmi értelme ennek a hosszú napok óta, éjjel-nappal tartó megfigyelésnek: semmi hibát nem találhatnak a viselkedésében, semmi gyanúsat nem tesz. A megfigyelésről készült jelentések jobb híján számos találkozóról, mindenféle nemzetiségű, mindenféle hadsereghez tartozó tisztekkel elfogyasztott ebédekről, vacsorákról számolhatnak be. Na és? Talán az ő hibája, hogy a Grand Hôtel, ahol már törzsvendég, az utóbbi időben olyan lett, mint egy luxuskaszárnya, hogy idejön minden elegáns szabadságos tiszt? Mata Hariról köztudott, hogy imádja az egyenruhát és nem tud ellenállni vonzerejének, ez önmagában még nem lehet bűn. Ha a francia belbiztonsági hivatalnak van vesztegetni való ideje arra, hogy részletes leltárt készítsen a mellette megforduló férfiakról, ám tegye, a játék folytatódhat, ő nem ellenkezik. Ami pedig a többit illeti, hoppon maradnak, üres kézzel távozhatnak megfigyeléseikről.

Ismét kipillant a két komor alakra, és elmosolyodik a gondolatra, milyen sovány zsákmány vár rájuk ezen a szép nyári napon. Vajon feljegyezték már, hogy Margaretha Zelle-Mac Leod, vagyis Mata Hari beleszeretett egy jóképű szőke tisztbe, aki tegnap délután öt órakor fellökte a Grand Hôtel bejáratában? Nem valószínű. Ezek a férfiak semmit sem tudnak az élet szépségéről, csak a legszikárabb tényekhez ragaszkodnak. Inkább részletesen beszámolnak az időbeosztásáról, nem hagynak ki egyetlen percet, egyetlen találkozót sem. Biztosan feljegyezik majd, hogy délelőtt tizenegykor vásárolt három pár cipőt a Royale utcában egy cipésznél, betért a bankba, majd a szobájában ebédelt, meglátogatta Madame Doyent, a hajdani varieté-művésznőt, a hölgytől távozva pedig meglátogatott egy lakást az Henri-Martin sugárúton, végül pedig visszatért a szállodába.

Mindent összefoglalva, az odakint ácsorgó két szerencsétlen csak a szórakozásait jegyezheti fel, csak morzsákon rágódhat. Mivel azonban Vadim Maszlov létezik, és a szerelem elnézővé, sőt, együtt érzővé tesz, Mata Hari felveszi a telefont és kéri, hogy készítsenek neki fürdőt, hozzanak kiadós reggelit, papírt és tintát. Mindenekelőtt írni akar Vadimnak. Gyorsan, gyorsan, minden nagyon gyorsan, azonnal kell!

Valamivel később megírja a levelet, majd megfürödve, beillatosítva, kisminkelve lerakja a levelet a portán és kilép az utcára. Körbesétáltatja Párizson sarkában járó követőit, ugyanúgy, mint előző nap, ugyanúgy, mint mindennap, amióta megérkezett. Gyorsan, siessünk, eleget vártak már szegény urak, illetlenség lenne tovább váraztatni őket!

A csapda

Madame Zina a Réaumur utcai lakásában tartja konzultációit, délután öt óra és éjfél között. Mindazoknak, akik meglepetéssel fogadják a különös időbeosztást, az aszszony készséggel elmagyarázza, hogy a látnoki tehetség átlagtól eltérő körülményeket igényel. Hozzáteszi, hogy médiumi képességei délelőtt soha nem ébrednek fel, hogy hosszú órák keserves erőfeszítésével teremti meg a kellő hangulatot. Madame Zina rendkívüli nő, telve tisztességgel és hivatástudattal: igazi küldetésnek tekinti tevékenységét, s komoly sértésnek venné, ha együtt említenék azokkal a jövendőmondókkal, akik nem tisztelik vendégkörüket és kihasználják az emberek hiszékenységét.

Madame Zina körül minden rendjén van hát, kivéve, hogy a jósláshoz használt helyiség nagyon sötét, éjjelnappal homályba burkolják a vastag függönyök. Majdnem fél évszázada kizárta már innen a fényt és a friss levegőt. Mindent elborít hosszú élete üledéke: Madame Zina poros tárgyak, művirágok, kopott párnák, szentképek, ikonok és seregnyi, folyamatosan égő gyertya és mécses közepén ül klienseire várva. Hájas teste kibuggyan a karosszékből, amelyben pogány istennőhöz hasonlóan trónol. Az elhízott test fölött, amelyet nagy nehezen furcsa, vérvörös, kaftánszerű ruhába gyömöszöl, a nagyon erősen kifestett, vidám gnómarc vonásai belevesznek a hájtömegbe. Megjelenését bonyolult, főtt sárgarépaszínű hajköltemény koronázza. Madame Zina ugyanis valaha vörös hajú volt, mostanra azonban megőszült, így kénytelen a festéshez folyamodni, és ezt a festett frizurát

pazarul lebegő szalagokkal és kövekkel kirakott fésűkkel agyontűzdelve fogja össze.

A Madame Zina háta mögötti falnál látható az egyetlen bútordarab, melyet nem takar csillogó aranyszövet. Apró ezüst-, fa- és rézkeretek gyűjteménye sorakozik rajta, és mindegyik keretben egy-egy bélyeg méretűre kicsinyített arckép. Férfi-, női és gyermekfényképek, talán több száz, üveg alá szorított arc. Különös, halotti hangulatot árasztó, és a legfurcsább feltételezéseket ébresztő kiállítás. A sírkövek elrendezéséhez hasonló portrék láttán a látogató kiveszett nemzetekre, halott hadseregekre gondol, akiknek kultuszát madame Zina ápolja, a különös hagyomány őrzője, a borzalmas pusztulás egyetlen menekültje, a kihalt világ túlélő nagyanyja. Minden elképzelhető: Madame Zina megmondja a jövőt, de a múltat mélyen magába temeti.

Mata Hari csönget, s meg sem várja, hogy elé jöjjenek - Madame Zina hatalmas súlyától elnehezülten szinte sohasem áll föl, soha nem megy ki vendégei fogadására -, benyit az ajtón és besurran a homályos folyosóra. Ismerősként érkezik, évek óta rendszeres látogató, és tudja, hogy várják.

A „világ nagyanyja" a hátsó szobában várja, amely egyszerre barlang és hindu templom. Alkarjával kis kerek asztalra támaszkodik, amelyet a dicsőséges múlt emlékét idéző kopott, valaha élénk színű, csillogó, finom anyagok borítanak. Mata Hari szó nélkül leül a látnokkal szemben és várja a szertartást megelőző hangáradatot.

- Drrága gyerrrmekem, micsoda örrröm, hogy újrrra itt van.

Mint a galambok, turbékolva hangzik szájából a „drága gyermekem", mint a forgószél a vihar közepén, pörögnek az r-ek, körbesimogatják, megnyugtatják a vendéget. Mata Harit minden eddiginél jobban elringatja és elvarázsolja az asszony szláv akcentusa. Közöttük ott fekszik a tarotkártya, és máris felhangzik a turbékolás újabb áradata.

- Emeljen, gyerrrmekem, és húzzon!

Nincs több bevezetés. Az asztal fölé hajolva Madame Zina már fel is vette a kártyákat, és kövér, mégis meglepően ügyes ujjaival gyorsan maga elé teríti őket. Félig nyílt ajkai közül érthetetlen mormolás hangzik - mint mondja, ez megkönnyíti a koncentrációt -, miközben a lapokat tanulmányozza.

- Egy serrreg férrrfit látok - mondja. - Sok férrrfi veszi körrrül... sok férrrfi, sok gond, gyerrrmekem.

Hangjában szemrehányás remeg, jobbra-balra ingatja hájas fejét, és a haj, a szalagok és a fésűk valószínűtlen kompozíciójában életre kelnek a kövek, sárga, piros, zöld csillámokat szórnak... Madame Zina egész alakja hirtelen villogni kezd, akár egy szemafor. Mata Harit felkavarja a különös vészjelzés, fészkelődni kezd és magyarázkodni próbál.

- Mert... csak ebből tudok megélni, tudja...

- Én nem ítélek, gyerrmekem. Azt mondom, amit látok.

- És őt, őt látja?

- Őt?

- Azt, akit szeretek, azt, aki egyedül számít. Egy orosz tiszt.

- Orrrosz? - ismétli Madame Zina elragadtatva - Szép férrrfi, ugye?

- Igen. Nagyon szép. Szeretnék feleségül menni hozzá... Ezért... tudnom kell, lát-e házasságot.

A látnok szemében szánalommal vegyes meglepetés tükröződik, hajában ismét felragyognak a kövek. Sóhajtva besöpri és megkeveri a kártyákat, majd kiadja az utasítást:

- Húzzon!

Mata Hari engedelmeskedik, majd lélegzet-visszafojtva várja, hogy az asszony értelmezze a látottakat. Idegesen gyűrögeti csipkés zsebkendőjét, hevesen ver a szíve, várja a vérvörösre festett szájból felhangzó ítéletet...

- Igen, itt van... nincs házasság, de... sebesülést látok az orrroszon.

– Jaj, nem, könyörgök, ne!
Mata Hari egész testében megremeg. Keze rémült görcsbe rándul, felemelkedik, látni akarja a kártyát, amely Vadim sorsát megpecsételi.
– Ugyan, gyerrrmekem, ne ijedjen meg – turbékolja Madame Zina. – Sebesülést mondtam, nem halált...

A tarotkártya és a rendőri jelentések ugyanazt mondják: Margaretha Zelle-Mac Leod, vagyis Mata Hari erkölcstelen életet él, 1916 nyarán fűnek-fának áruba bocsátja testét. Madame Zinával ellentétben azonban, aki megelégedett annyival, hogy „seregnyi férfiról" beszélt, a hajdani táncosnőt megfigyelő rendőrök alapos nyomozást végeznek, és részletes listát készítenek hódításairól. Augusztus közepére a szeretők között a következők szerepelnek: egy francia hadnagy, Jean Hallaure, Beaufort márki, a negyedik belga hadosztály parancsnoka, egy montenegrói parancsnok, egy angol hadnagy, Gasfield, az olasz Mariani kapitány és még sokan mások, csupa eltávozáson lévő katonatiszt. Vadim Maszlov főhadnagy neve szintén feltűnik, ám minden különösebb megjegyzés nélkül, hiszen az, hogy a szerelem betört életébe, mit sem változtatott Mata Hari korábbi szokásain. A francia elhárítás előtt rejtve marad a villámcsapásként érkező szerelem, az ügynökök továbbra is csak a felszínt látják, és lankadatlan figyelemmel feljegyeznek minden találkozást, minden jövés-menést és minden szeretkezést.
Miközben ágybeli életének részletei egyre szaporodnak a rendőrségi aktákban, Mata Hari egyre nehezebben békíti össze kurtizáni tevékenységét és szíve kívánalmait. A szűzies szív nehezen alkalmazkodik a test aljasságához, és makacsul ellenáll. Hiába undorodik azonban a testi szerelemtől, hiába hadakozik lelkiismerete, más megélhetési forrása nincsen. Vadim semmit sem tud az életmódjáról, Mata Harinak nem volt bátorsága hozzá, hogy elmondja az igazságot. A szégyenletes igazságot, amelyet legszívesebben egy másikkal, egy szebbel, tiszta szerelméhez méltóbbal váltana fel. Hogyan törölhetné el, hogyan hallgattathatná el a múltat? Bárcsak képes lenne visszaszerezni elveszett ártatlanságát, bárcsak újra hófehér és tiszta lehetne és méltó lenne arra, hogy Vadim feleségül vegye. Hozzá szeretne menni, az imádott férfinak szeretné szentelni testét-lelkét, amíg csak él. Álmodozni kezd, a jövő kék és rózsaszín színekben, idilli képekben tűnik fel előtte. Álmaiban házat lát, fák között, talán egy dácsát, Ukrajna gyengéd ege alatt, ahol együtt élnek majd, éjjel-nappal együtt, egymást ölelve. Nyugodt, eseménytelen életről álmodik, amelyben béke és boldogság uralkodik. A dácsához, a békéhez és a boldogsághoz azonban pénz kell, és ennek a csodás jövőnek az az átkozott pénz a bírája és az előfeltétele, ami mindig kifolyik a keze közül.
A Krämerrel folytatott keserves megbeszéléséből Mata Hari már felmérte, hogy a kémkedésből nem fog meggazdagodni, különösen azért, mert a mai napig egyetlen jelentést sem küldött a németeknek. Arról már végképp lemondott, hogy visszatérjen a színpadra, így hát egyetlen bevételi forrása a luxusprostitúció marad. Itt van azonban Vadim. Hogyan egyeztesse össze a kibékíthetetlenül szemben álló tényeket? Minden nap, minden éjjel ez a kérdés gyötri, rémálmokat lát, reggelente kimerülten, elkeseredetten ébred. Dilemmája csapdájában még arról is megfeledkezik, hogy figyelik, sőt, elfelejti még azt is, miféle sötét sorsot jósolt Madame Zina, amikor egy este a Grand Hôtel bárjában üldögélve egy kifutófiú közli vele, hogy várják a hallban.
Azonnal megismeri a férfit, aki Vadim regimentjének egyenruháját viseli. Ő az a tiszt, akit néhány héttel korábban látott, aki olyan nyugodtan hallgatta kedvese izgatott mondatait. Megérzi, hogy a férfi szerencsétlenség hírnöke. A gyors üdvözlés után a tiszt határozottan, keményen közli:

– Madame, Maszlov főhadnagy barátja vagyok. A főhadnagy egy összecsapás során Champagne-ban megsebesült. Megkért, hogy közöljem önnel, hogy a vitteli kórházba került.

Mata Hari érzi, hogy minden ereje elhagyja, mindjárt összeesik a tiszt előtt, aki már sarkon is fordul és távozni készül. Jobb kezével önkéntelen, gépies mozdulattal belekapaszkodik a fehér egyenruha ujjába.

– Súlyos? – kérdezi remegve, alig érthetően. – Könyörgök, mondja meg...

– Nem hiszem. Ne aggódjon. Jöjjön... le kell ülnie... támaszkodjon rám.

A tiszt Margaretha kétségbeesése láttán minden merevségét elveszíti, karját nyújtja és a legközelebbi fotel felé támogatja.

– Talán kíméletlen voltam – dadogja zavartan. – Bocsásson meg. Igyon valami erőset. Mit kér?

Mata Hari azonnal döntött: meg kell keresnie Vadimot, mellette a helye. Vittelbe kell utaznia, kerül amibe kerül, mégpedig azonnal. Kizárólag saját gondjával törődve szokása szerint megfeledkezik az élet realitásáról. Meglepetéssel értesül róla, hogy nem utazgathat kedvére a háborúban álló országban. A pályaudvar pénztáránál megtudja, hogy nem elég jegyet váltania, be kell szereznie egy úti engedélyt is.

Azonnal a Taitbout utcai rendőrkapitányságra siet és kérvényezi a szükséges engedélyt. Megvárakoztatják, órákig hagyják ácsorogni a folyosón, ám a mindent megérő dokumentumot nem kapja meg. Háromszor eljön még, háromszor várakozik hosszú órákon át, mire végre közlik vele, hogy kérvényét elutasították.

Arra hivatkoznak, hogy Vittel hadi zónában fekszik, ezért korlátozzák a mozgási szabadságát, ezért gördítenek akadályt az elé, hogy meglátogassa a szerelmét! Mata Hari hiába magyaráz, hiába dühöng, hiába könyörög, hiába ismételgeti, hogy Vadim megsebesült és szüksége van rá, az embertelen szabályzatok mögé bújó rendőröket semmi nem hajlítja meg.

Aznap este Hallaure hadnagy elkeseredett és szomorú Mata Harit talál a randevún. 1913-ban ismerkedtek meg, azóta folytatnak viszonyt kisebb-nagyobb megszakításokkal. A vacsorán Mata Hari feszült, egyszavas válaszokat ad, és csak turkál a tányérjában. Viselkedése és étvágytalansága nyugtalanítani kezdi Hallaure-t.

– Alig eszik, Mata – jegyzi meg. – Mi baja van?

Annyi kedvességgel és gyengédséggel a hangjában teszi fel a kérdést, hogy az asszony idegei felmondják a szolgálatot. Kitör belőle az elkeseredés, elmeséli, mennyi kellemetlenségben volt és van része a francia rendőrség részéről, és mennyire kétségbe ejti, hogy nem tudja felkeresni imádott Maszlov főhadnagyát. Hallaure még sosem látta ennyire sebezhetőnek, ennyire reményvesztettnek. Meghatottan áthajol az asztal fölött, megfogja az asszony kezét és azt suttogja:

– Mata, mindenképpen Vittelbe akar menni?

– Micsoda kérdés! Persze hogy mindenképpen. Semmi másra nem vágyom a világon!

– Ebben az esetben talán van egy megoldás...

– Mi az?... Mi az?... Mondja gyorsan!

– A hagyományos úton sosem kapja meg az engedélyt...

– Tudom. Nincsenek illúzióim. A maguk adminisztrációja túl vaskalapos...

– Ne ragadtassa el magát, Mata – vág közbe csitítólag a férfi –, azzal nem jut előrébb. Figyeljen ide... A dolgok pillanatnyi állása szerint úgy látom, egyetlen szervtől remélhet segítséget: a Deuxième Bureau-tól.

– A Deuxième Bureau-tól?

– Igen, a kémelhárítástól, ha úgy jobban tetszik. Menjen el a Boulevard Saint-Germain 282.-be, és adja elő a történetét. Jó esélye van rá, hogy meghallgatják, és megkapja az engedélyt.

A vacsora másnapján Mata Hari Hallaure hadnagy tanácsát követve belép a Boulevard Saint-Germain 282. számú épületébe. A folyosókon jobbra-balra küldözgetik, eltéved, minden emeleten jövetele céljáról faggatják. Végül teljes véletlenségből Georges Ladoux-nak, a francia kémelhárítás vezetőjének irodájában találja magát, aki egyben Jean Hallaure közvetlen főnöke is. Előző este ugyanis a férfi nem hirtelen meghatottságában biztatta Mata Harit. Parancsot teljesített. Könnyen meglehet, hogy a Taitbout utcai kapitányságon is felsőbb utasításra tagadták meg az asszonytól az engedélyt, hogy először minden utat elvágjanak előtte, majd rákényszerítsék erre a látogatásra.

Tény, hogy a francia kémelhárítás főnöke és a hónapok óta figyeltetett, gyanúsított asszony szemtől szemben találják magukat. Ladoux íróasztalának két oldaláról nézik egymást. Mindketten védekező álláspontra helyezkednek, és hálát adnak az égnek, hogy gondolataik rejtve maradnak a másik előtt. Ha ugyanis kiderülne, mekkora ellenszenvet ébresztettek egymásban, a baráti hangú megbeszélés meglehetősen nehézzé válna. Mata Hari az első pillanattól kezdve sértve érzi magát, hiszen a férfi fel sem állt, nem ment elébe, hogy üdvözölje. Ráadásul a megjelenése sem rokonszenves, fekete bajszos arca közönségesnek tűnik, teste túl zömök, mereven ül a karosszékében, mint valamiféle kék egyenruhás monolit. Mata Hari megérzi, hogy nem várhatja tőle az első lépést, neki kell kiterítenie kártyáit. Ladoux kapitány homályosan Rudolph Mac Leodra emlékezteti, s ez már önmagában is elég ahhoz, hogy rémesnek találja.

Biztosan ő is olyan töredezetten és pattogósan beszél, mint a katonák – gondolja magában, miközben felhajtja fátylát.

A férfi pedig, ahogy meglátja az arcát, arra gondol:

Szóval ő az... egy prostituált, végül is... nem csúnya... érzéki tekintet, elegancia... de túl sok festék, túl sok parfüm... Szellőztetni kell, ha kimegy...

Mata Hari nem hallhatja a gondolatait, amelyek azonnal megerősítenék megérzését: ugyanolyan katonásan fogalmaz, mint a volt férje. Mégis szerencse, hogy nem hallja, hiszen végképp elbizonytalanodna attól, mennyire kevésre értékeli a férfi.

– Hallaure hadnagy biztatására jöttem – próbálkozik megindítani a társalgást.

– Hallaure?

A kapitány elgondolkodva ismétli beosztottja nevét, mintha komoly erőfeszítésébe kerülne, hogy emlékezetébe idézze, holott Jean Hallaure a legközelebbi munkatársa, és minden kétséget kizáróan a legjobb ügynöke. Talán természetéből fakadóan, talán beosztásának kényszerére Ladoux kapitány szinte mindig kitérő magatartást tanúsít.

– És milyen okból tanácsolta önnek ez az Hallaure, hogy keressen fel engem?

Mata Hari úti engedéllyel a kezében szeretne távozni, ezért aztán úgy határoz, nyílt kártyákkal játszik.

– Vittelbe szeretnék utazni – mondja mélyen a tiszt szemébe nézve –, de megtagadták tőlem az úti engedélyt. Hallaure hadnagy azt ígérte, hogy ön el tudja nekem intézni.

– Nos... Vittel... katonai zóna, mint tudja.

– Igen, tudom. De van ott egy sebesült barátom, egy orosz tiszt. A jelenlétem sokat segítene a gyógyulásában. A lehető leghamarabb oda kell utaznom.

– Egy barátja... azt mondja... hogy hívják?

Úgy tesz, mintha fel akarná jegyezni az információt, felkap egy ceruzát, és kérdőn feltekintve vár.

– Vadim Maszlovnak hívják, a Châlon-sur-Marne-ban állomásozó első orosz regiment tagja. Az igazat megvallva, több mint barát, és nem tudom, milyen súlyos az állapota. Megérti, ugye, mennyire aggódom és mennyire türelmetlenül várom, hogy elutazhassak...

– Megértem... nagyon is. De Vittel akkor is katonai zóna, óvatosnak kell lennünk. Háború van... ne feledje...

– Nem felejtem el. A barátom sorsa minden pillanatban emlékeztet rá... Hajlandó segíteni nekem, kapitány?

– Komoly szabályzatszegés lenne... Ön különleges elbírálást kér tőlem.

– Igen, kérem, könyörgök, adja meg nekem!

– Most rögtön nem hozhatok meg ilyen horderejű döntést – jelenti ki végül a férfi hosszas hümmögés után. – Adjon gondolkodási időt. Jöjjön vissza néhány nap múlva...

Sürget az idő, Ladoux azonban akadékoskodik, halogatja a döntést. Háromszor is fogadja Mata Harit az irodájában, anélkül, hogy az úti engedélyt kiállítaná.

Mata Hari nem érti, miért késlekedik. Türelmetlenkedik és megesküszik magában, hogy mai találkozójuk az utolsó lesz: ha nem sikerül megszereznie azt az átkozott engedélyt, annyi baj legyen, elutazik Vittelbe anélkül is. Kész vállalni a döntéséből fakadó minden kockázatot.

A kapitány szokás szerint feleslegesnek ítéli, hogy felálljon és előrelépjen fogadására. Megelégszik egy tömör „jöjjön be" utasítással. Mata Hari az íróasztala mögött pillantja meg a férfit, aki olyan, mint a zsákmányra leső kövér pók hálója közepén...

Leül vele szemben, felhajtja fátylát, lehúzza a kesztyűjét... minden mozdulatát kimért nyugalom jellemzi. Férfiakról szerzett bőséges tapasztalatai alapján megérzése azt súgja, hogy feltétlenül erősnek kell mutatkoznia Ladoux-val szemben. Tudja azt is, hogy semmi jóra nem vezetne, ha szemtől szemben letámadná. Jobb, ha megvárja, míg a férfi lép.

A kapitány fel sem pillant. Úgy tesz, mintha mélyen egy dosszié tanulmányozásába merülne, és jobbra-balra rakosgatja az asztalra kiterített papírlapokat.

– Nos, hogy állunk? – kérdezi hirtelen, miközben fel sem pillantva tovább rakosgatja a papírlapokat.

– Ezt ön tudná megmondani, kapitány.

– Ja... igen... talán lenne egy ajánlatunk.

– Hallgatom.

– Megegyezhetünk, azzal a feltétellel, hogy ön hajlandó együttműködni velünk...

– Együttműködni?

– Igen. Kölcsönösen előnyös üzletet köthetünk, bizonyos értelemben. Magának vannak külföldi kapcsolatai... Ráadásul úgy tűnik, szereti Franciaországot... Most bebizonyíthatná.

Tehát erről van szó! A maga körülményes módján a kapitány se többet, se kevesebbet nem ajánl, mint cserét: úti engedélyt információkért. Mata Hari Krämerre gondol, és a helyzet hasonlósága láttán majdnem kitör belőle a nevetés, mégis úgy dönt, hogy inkább az értetlen kislány szerepét játssza.

– És hogyan bizonyíthatnám be Franciaország iránti ragaszkodásomat, kapitány? – kérdezi komolyságot erőltetve magára.

– Nos... úgy, hogy dolgozik neki, természetesen.

– Vagyis önnek?

– A szolgálatunknak, igen... Mondja meg, megfelel-e így önnek. Hívjon fel a válaszával, és máris elküldöm az úti engedélyt a szállodájába. A Grand Hôtelben lakik, ha nem tévedek?

– Pontosan. A Grand Hôtelben. Az ügynökök, akiket a figyelésemmel megbízott, nap mint nap ott állnak, úgyhogy nem tévedhet, kapitány...

Ladoux szokásától eltérően egyértelmű és világos volt, nem köntörfalazott. Mata Harinak nincs választása. Két órával később felhívja a francia kémelhárítás főnökét, és közli, hogy elfogadja ajánlatát. Mindent megadott volna, az életét is kész lett volna áldozni az engedélyért. Bármit, csak meglátogathassa Vadimot.

Fel sem méri, micsoda következményekkel járhat, hogy kettős ügynök lett: az ő szemében a változás mind-

össze két felvonás közötti kosztümcsere, semmi más. Egyetlen percre sem méri fel a Ladoux-val kötött megállapodás komolyságát, sem azt, milyen kötelezettségeket vállalt. Teljes ártatlansággal, vagy inkább teljes felelőtlenséggel kész elárulni német megbízóit. Az elutazás közelsége felfokozott izgalmi állapotba hozza, amelyből száműz minden olyan gondolatot, mely nem Vadim körül forog. A realitás tényeit elsodorja a boldogság hulláma. Megkapta, amire vágyott, amiért mindenre kész volt, és egyedül ez számít. Még nem tudja, milyen súlyos árat kell majd fizetnie, de talán ha tudná, az sem változtatna semmit: soha nem volt érzéke a számoláshoz, ha a vágyairól volt szó. Vágyai pedig most imádottja felé repítik. Holnap, alig néhány óra múlva találkoznak...

1916. szeptember 1-jén indul a vonat, amellyel Mata Hari Vittel felé utazik. Az utazás nem néhány órát, de egy teljes napot és egy teljes éjszakát vesz igénybe. A háborúnak ebben a szakaszában, ezen a területen, ahol még az égbolt is csatamező lett, a vonatok nehezen közlekednek, és menetrendjük előre kiszámíthatatlanul alakul.

Az indulás előtt nem sokkal négy olasz tiszt és egy szemmel láthatólag vidéki házaspár száll be a kupéba, ahol Mata Hari már elfoglalta a helyét. Az asszony aszott, fekete és görcsös, mint egy szőlővessző, a férfi majomarca idegesen rángatózik. Nem veszi le a sapkáját, de rendszeresen felemeli, s megvakarja alatta a koponyáját. Egymás mellett ülnek le, Mata Harival szemben. Mereven, szinte mozdulatlanul ülnek ünneplőruhájukban, mintha egy fotográfus arra kérte volna őket, maradjanak ebben a pózban, hogy elkészülhessen az elegáns családi kép.

– Vajon miért vállalkoznak erre a veszélyes utazásra? – tűnődik magában Mata Hari, aki elsőként érkezett a peronra, amikor még be sem állt a vonat. Várakozás közben volt alkalma megfigyelni, mennyire kevés a civil. Az utazók legnagyobb része szabadsága leteltével a keleti frontra visszatérő katona. Teljes felszerelésben tolonganak a folyosókon és a kupékban, néhányan sikamlós tréfákkal és obszcén dalokkal igyekeznek palástolni nyugtalanságukat és félelmüket, mások félrehúzódnak a hangzavartól és máris levelet írnak a menyasszonynak, a feleségnek vagy az anyának, akitől éppen most búcsúztak el.

– Milyen fiatalok – gondolja magában Mata Hari elszoruló szívvel. – Annyi idősek, mint Vadim, és sokuknak erről az utazásról nem lesz visszatérés.

Az olasz tisztek külön csoportba tömörülnek. A troyes-i állomáson egyikük kártyát vesz elő, térdükön átfektetnek egy bőröndöt, mely asztalként szolgál és hatalmas lelkesedéssel a játékba merülnek. Mata Hari figyelemmel kíséri az első néhány játszmát, mégsem tud rájönni, milyen játék köti le ennyire a tiszteket. Az idős házaspár indulás óta egy árva szót sem szólt. A férfi gépies mozdulatát leszámítva, mellyel rendszeres időközönként a fejét vakarja, tökéletes mozdulatlanságban ülnek, pózukba merevedve. Mata Hari káprázó szemmel, szinte megbabonázva figyeli szoborszerű mozdulatlanságukat. Szeme belefárad a viaszbábok látványába, szemhéja elnehezül és lecsukódik, és a fapados ülés kényelmetlensége ellenére Margaretha elalszik.

A vonatot a nyári ég világos estéjében a rövid Neuilly-l'Évêque-i megálló után egyszer csak megállítják egy völgyben, egy erdő kellős közepén. Kocsiról kocsira terjed a hír, hogy ellenséges légitámadástól tartanak. A zeppelinek és a német repülők fő célpontjai a vasútállomások, ezért a katonai vezetés úgy döntött, hogy a vonatot a légiriadó idejére a fák védelmében állítja meg.

Mata Hari felébred nyugalmas álmából, megérzi, hogy a vonat megállt, kinyitja a szemét és látja, hogy egyedül maradt a kupéban a fekete ruhás asszonnyal. Az olaszok és a sapkás öregúr kimentek. A katonák kihasználják a kényszermegállót, a sínek mentén sétálgatva cigarettáz-

nak, megmozgatják elgémberedett tagjaikat. Az öregember dühösen morgolódva jön vissza.

– Mi történt? Miért állítottak meg? – kérdezi Mata Hari.

– Már megint az átkozott németek, jóasszony! A szemetek a környéket bombázzák. Úgyhogy leállítják a vonatokat... Órákat vesztegelhetünk itt... Én mondom magának, manapság a tüzet okádó ég alatt az ember csak azt tudhatja, mikor indul el, azt soha, hogy mikor érkezik meg...

– Ó – felel egyszerűen az asszony.

Az öregúrral ellentétben, akit szemmel láthatóan kihozott sodrából a vesztegelés, Mata Hari nem türelmetlenkedik, nem idegeskedik. Az elmúlt napok feszültsége után kimondhatatlan fáradtság és fatalizmus uralkodott el rajta. Kedves mosollyal megköszöni a felvilágosítást, majd újra elhelyezkedik az ülésén, és arra gondol, micsoda butaság lenne meghalni, amikor végre ennyire közel van már Vadimhoz, majd azon nyomban újra álomba merül.

– Maszlov főhadnagy kiment, asszonyom, sajnálom.

Mata Hari a legszívesebben elsírná magát. Hiába sietett ide egyenesen az állomásról, most azt kell hallania, hogy Vadim elment. Nem törődött gyűrött ruhájával, sem fáradt arcával, amelyre ráfért volna egy kis felfrissítés, hanem szíve lendületét követte, rohant a kórházba, és Vadim nincs itt...

Az ápolónő az asszony elkeseredését látva kedvesen hozzáteszi:

– Nagyon szép idő van. Bizonyára nem ment messzire, itt kell lennie a parkban. Könnyen megtalálja...

A nővérnek igaza van: ragyogó délelőtt van, gyönyörűen süt a nyár végi nap, a lágy szélben frissen vágott fű illata száll.

– A medence felé indult... A jobb oldali sétányon menjen – mutatja az utat az ápolónő.

– Köszönöm... köszönöm – dadogja Mata Hari, és már fut is a parkba.

Odakint árnyas kert fogadja, hatalmas pázsitokkal és dáliabokrokkal. A madárdaltól hangos fák között aranysárga homokos ösvények vezetnek. A csodálatos parkban minden a gondtalanságról, az életörömről mesél. Gyermeknevetést, játékot, boldog viháncolást várna az ember. A pázsiton azonban egyetlen gyerek sem játszik, csak a pokolból szabadult néhány szerencsétlent látni, aki elveszetten bolyong ebben a paradicsomban. Egyetlen kacagás sem hangzik, egyetlen kiáltás sem, csak a megtört emberek léptei alatt csikorog a homok.

Mata Hari az egyik padon megpillant egy amputált lábú katonát: egyik kezét a mellette fekvő mankón nyugtatja, tekintete a távolba réved. Fel sem néz, ahogy az asszony elhalad előtte.

Hozzá hasonló szerencsétlenek kísértenek az elvarázsolt kert minden részében. Az élőhalottak lassan vonszolják magukat. Vonásaikat eltorzítja a fájdalom, szemük üvegesen mered előre, olyanok, mint az öregemberek – vagy talán gyerekeknek öltözött öregek? –, az aranyló homokon sétálnak, néha egy-egy jószívű ápolónő támogatja őket, karját vagy vállát felajánlva. Látványuk mélyen felkavarja Mata Harit, félelme egyre nő, minden újabb beteg láttán elszorul a szíve. Siet. Szeretné maga mögött hagyni, szeretné elfelejteni a szenvedők csendes, fájdalmas vonulását. Vadim is közöttük van? Milyen állapotban fogja megpillantani? Még azt sem tudja, pontosan milyen sebesülés érte, senki nem tudta, vagy nem akarta megmondani neki.

Hogy ne kelljen szembenéznie a sétáló fantomok, a nyomorék, szenvedő testek látványával, Mata Hari lehajtott fejjel halad tovább. Észreveszi, hogy az árnyékos helyeken a homok nedves és szürke. Távolabb, a napon olyan, mintha milliónyi csillogó kis szemcséből állna, melyek magukba gyűjtik és ragyogva visszatükrözik a

napsütést. Látómezeje szélén hirtelen új szín, újfajta csillogás tűnik fel. Úgy tizenöt méterre előtte fehér márványszegélyes, kerek kis medence terül el. Egy férfi áll a partján, a víz felszínét borító vízililiomok és tavirózsák fölött álmaiba merülve. Ő az! Margaretha csak hátulról látja, de ez az alak, ez a karcsú test, ez a szőkeség... felismeri, ő az! Szíve máris őrült vágtában rohanna hozzá, teste azonban ellenáll. Mintha ólomból lennének a tagjai, csak áll ott és a szőke jelenést bámulja.

Végtelennek tűnő percek kellenek, mire legyőzi magában a félelmet, mire újra mozdulni tud. Elindul felé. Apró, óvatos lépésekkel közeledik, hangtalanul, nehogy megijessze. Tíz méter, nyolc méter, négy méter... A férfi a csillogó víz szépségébe merülve nem hallja közeledni, nem fordul hátra. Margaretha még közelebb lép, kitárja a karjait, átöleli imádottja derekát, széles vállára hajtja fejét és azt suttogja:

- Vadim, eljöttem, itt vagyok...

Érzi, hogy a férfi megremeg, mellkasához szorítja az ölelő karokat, majd gyengéden eltolja magától és megfordul. Csak ekkor, ebben a pillanatban látja meg, ebben a pillanatban zuhan a borzalom szakadékába. Torkát kiáltás szorítja, ám képtelen megszólalni. Csipkekesztyűs mutatóujját gyerekes mozdulattal a fekete kötésre szegezi, amely a beesett arcban a bal szemet takarja. A férfi azonban elmosolyodik, az imádott arc visszanyeri szépségét. Vadim mosolyog, megfogja a kesztyűs kezet, csókokkal borítja az előreszegezett mutatóujjat. Gyengéden tenyerébe fogja Margaretha kezét, mint egy sebesült kismadarat.

- Gáztámadást kaptunk... - mondja. - De az orvosok optimisták, azt mondják, talán még meg lehet menteni a szemem...

Az ártatlan kettős ügynök

Ladoux emberei Vittelben éppúgy, mint Párizsban, napról napra részletesen feljegyzik Mata Hari minden mozdulatát. Jelzik, hogy ahogy megérkezett, rögtön a kórházba sietett, ahol megtalálta a nevezett Vadim Maszlovot, az első orosz regiment főhadnagyát. A sebesült barát állapota nem igényelt különösebb kezelést, ezért Margaretha Zelle-Mac Leod, azaz Mata Hari engedélyt kért, hogy magával vigye a Park szállóba, ahol szobát foglaltatott, és két hétre bejelentkezett. A kórházigazgató a katonai szabályzatot figyelmen kívül hagyva engedett Mac Leod asszony kérésének és engedélyezte, hogy az orosz tiszt kedvese társaságában lábadozzon a szállodában.

Az általa kieszközölt szabályszegésen kívül semmi érdemleges nem róható fel a megfigyelt személynek. Viselkedésében nincs semmi említésre méltó. Békés, nyugodt életet él, minden reggel két órát tölt a fürdőben, majd ideje fennmaradó részét Maszlov főhadnagynak szenteli, aki itt úgy tűnik, egyedüli haszonélvezője kegyeinek. Minden este visszatérnek a Park hotelbe, és gyakran látni őket, amint lakosztályuk ablakában csókokat váltanak. Később lemennek vacsorázni, leggyakrabban kettesben, néha más tisztek társaságában, de bárhogy van is, a Mac Leod asszony asztalánál folyó társalgások mindig semlegesek, és nem engednek arra következtetni, hogy a hölgy különösebben érdeklődne a háború iránt.

Mata Hari postájának ellenőrzése sem ad okot más következtetésre: a megállított levelek csupa banalitást tartalmaznak. Lady Mac Leod leveleiben a pihenés jótéte-

ményeiről, a nyárutó kellemes időjárásáról, a táj szépségéről ír, semmi másról. A Párizsból vagy La Haye-ból nevére érkező leveleket a törvény emberei és az ügyei intézésével megbízott ügyvédek írják. Szobalánya már két levélben kérte, hogy térjen vissza Hollandiába, könyörgése azonban válasz nélkül maradt.

Így aztán hiába szaporodnak a Vittelből érkező jelentések Ladoux asztalán, a legkisebb jel sem bizonyítja, hogy Mata Hari bármiféle titkos tevékenységet folytatna. Úgy viselkedik, mint egy átlagos asszony, igaz, őrülten szerelmes asszony, ez azonban nem újdonság.

Kétség sem fér hozzá, hogy Mata Hari nagyon szerelmes és nagyon boldog vitteli tartózkodása idején. Az első sokk múltán, amely akkor érte, amikor a medence partján megpillantotta Vadim arcát, elhatározta, hogy bizakodó lesz: hinni akarja, hogy szerelme meggyógyul, és újra használhatja majd bal szemét. Akkor összeházasodnak, megveszi a nagy házat, szerelmük fészkét. Már nem nyugtalanítja a vásárláshoz szükséges pénz kérdése. Szerelmének ugyan nem beszél róla – nem véletlenül –, de lassan megszületik benne a terv a vagyon megszerzésére.

Addig is ki akarja élvezni a boldogság közjátékát. Nap mint nap hosszú sétákat tesz szeretője karján a környező erdőkben, órákon át képes gyalogolni, fáradhatatlanul megy előre, s végül mindig Vadimnak kell kegyelemért könyörögnie. Ilyenkor megpihennek egy-egy fogadóban, hűs fehérbort isznak, és a teraszon üldögélve nézik a naplementét a kék hegyek mögött.

Mata Hari elraktározza az örömöket, felhalmozza az emlékeket: egy vadvirágot, amit Vadim szedett neki, értéktelen kis dísztárgyakat, amelyeket a helyi boltokban vásárolt, fotográfiákat... Imádja, ha jóképű kedvese oldalán fényképezik. Az egyik felvételen hosszú csipkeruhában áll Vadim oldalához simulva, aki elegánsan feszít hófehér egyenruhájában. A fotográfia hátoldalára szálkás

írásával feljegyzi: *Vittel 1916. Életem legszebb napjainak emléke, Vadimmal, akit a világon mindennél jobban szeretek.*

Az idilli pihenés azonban a végéhez közeledik. Maszlov főhadnagy felépül, szeptember közepén vissza kell térnie regimentjéhez. Két nappal később Mata Hari is elhagyja Vittelt és visszatér a fővárosba.

Párizsba érkezve felkeresi Ladoux irodáját, aki meglehetősen hűvösen fogadja. A francia kémelhárítás főnökének szemében a vitteli közjáték tökéletesen haszontalannak bizonyult. Azt remélte, Mata Hari majd felfedi magát, elkövet néhány hibát, és így vagy úgy elárulja magát. Ám semmi ilyesmi nem történt. A Scotland Yard embereinek tanácsára kezdett ebbe a furcsa kalandba, s most már erősen kételkedik angol kollégái véleményében. Mi van, ha az angolok tévedtek? Mi van, ha ő is tévedett ezzel az asszonnyal kapcsolatban?

A Mata Harira nehezedő gyanúkat semmi nem igazolta, és a rendőri jelentések semmi különösről nem számoltak be. Ladoux nem tehet mást, csak azt vetheti az asszony szemére, hogy nem szolgálja kellő lelkesedéssel Franciaország ügyét.

– Üzletet kötöttünk, ha jól emlékszem ... – veti oda keményen, alighogy Margaretha leül. – Maga megkapta az úti engedélyét, mi meg nem kaptunk semmit.

A félreérthetetlen rosszhiszeműség semmilyen hatást nem tesz az asszonyra. Vittelben annyira feltöltődött életerővel, hogy úgy érzi, könnyedén szembenézhet a világ összes Ladoux-jával.

– Amikor kiadta az engedélyt, tudta, mik a szándékaim – feleli rendíthetetlen nyugalommal. – Soha nem titkoltam: azért mentem Vittelbe, hogy azzal a férfival találkozzak, akit szeretek...

Rövid szünetet tart, hogy Ladoux megérthesse, elbizonytalanító taktikája nem járt sikerrel.

– ...most azonban állok rendelkezésére – folytatja –, kész vagyok bizonyítani elszántságomat. Bízzon rám egy küldetést, nem fogja megbánni.

Feláll, selymes szoknyasuhogással az ablakhoz lép, egy pillantást vet az utcára, és az íróasztalnak háttal, homlokát az üvegnek támasztva határozottan kijelenti:

– Pénzre van szükségem, kapitány. Egymilliót kérek az együttműködésemért.

Ladoux-nak torkára forr a szó meglepetésében. Ez a nő megőrjíti. Ravaszabb lenne, mint gondolta, vagy ennyire naiv? Hirtelen azt sem tudja már, mit gondoljon, ádámcsutkája idegességében fel-alá ugrál a nyakán. Nagyokat nyel, míg végül sikerül megszólalnia:

– Egymilliót?

– Igen. Férjhez akarok menni, új életet akarok kezdeni. Egymillióra van szükségem, hogy berendezkedjek.

– És így akarja megkapni? Egyszerű kérésre?

– A szolgálataim fejében kérem.

– Maga viccel... – veti oda a férfi – Egymilliót olyan szolgálatokért, amelyeket nem is tett meg!?

– De, ismétlem, kész vagyok megtenni őket. Várom az utasításait, kapitány.

Ez már sok Ladoux-nak. Hirtelen előrelendíti az öklét, félig felemelkedik székéről és kiabálni kezd:

– Nem tudom, mit ajánlanak a német barátai!... De nálunk az elvégzett munkát fizetik, nem az ígéreteket!... Egymillió!... Hihetetlen!... Hihetetlen!

Mata Hari nem kapta meg a millióját. Kénytelen volt visszavonulót fújni és elfogadni a francia kémelhárítás főnökének feltételeit: előbb az információk, azután, ha elégedettek, a fizetség.

Október közepén, az előzőnél valamivel nyugodtabb hangvételű egyik megbeszélésen felajánlja Ladoux-nak, hogy felveszi a kapcsolatot egy bizonyos Wurfbainnal, akit még régi szeretője, Van der Schalk mutatott be neki

Amszterdamban. Akkoriban a férfi megpróbált közeledni hozzá, ő azonban kitért előle. Most bizonyára el lesz ragadtatva, hogy meggondolta magát...

– Wurfbain – magyarázza az asszony – brüsszeli bankár, ő kezeli a német vezérkar pénzét.

Wurfbain nagyon szeret mulatni, Mata Harinak nem lesz nehéz meghívatnia magát az ügyfeleinek rendezett estélyekre, ahol könnyűszerrel megismerkedhet ez utóbbiakkal. Ha pedig ez megvan, mindent megszerezhet és megtudhat, amit csak akar.

Ladoux visszafogottabb és kétkedőbb, mint valaha. Óvakodik véleményt nyilvánítani, megelégszik egy bólintással. Ha az asszony úgy gondolja, hogy ennek a Wurfbainnak a közvetítésével közel férkőzhet a németekhez, ám legyen, menjen csak Belgiumba, semmi kifogása. Belgium felé azonban Mata Harinak át kell haladnia Hollandián, és ragaszkodik hozzá, hogy „főnökével" közösen határozzák meg az útvonalát: menjen Svájcon és Németországon át, vagy inkább válassza Spanyolországot? Mit gondol? Ladoux ismét kitér, kifejti, hogy nincs véleménye a kérdésről, és az asszonynak egyedül kell döntenie. Csak az a lényeg – magyarázza Ladoux –, hogy jusson el La Haye-ba, és ott várja be az utasításait.

Ladoux visszafogott és habozó viselkedése mindenki másban nyugtalanságot, de legalábbis kíváncsiságot keltene. Mata Hari azonban fel sem figyel arra, hogy a kapitány nem bízott rá semmiféle konkrét küldetést, nem adott neki sem pénzt, sem titkos kódot. Tudatát elhomályosítja a vágy, hogy bebizonyítsa hűségét és megszerezze a szerelmi álmaihoz nélkülözhetetlen egymilliót. Kész testestül-lelkestül belevetni magát a kalandba, minden egyéb garancia nélkül, csupán a francia kémelhárítás főnökének homályos jóváhagyásával.

1916 októberében Mata Hari ismét anyagi gondokkal küzd, még annyi pénze sincs, hogy kifizesse az útiköltsé-

get. Szerencsére közeli barátságban áll a holland követség titkárával, Limburg-Styrum gróffal, valamint a párizsi holland konzullal. Kapcsolatainak köszönhetően leveleit diplomatapostával továbbítják, így megbízhatja Anna Lintjenst, hogy forduljon a nagylelkű Van der Capellenhez. November közepén ötezer frank érkezik, amelyből Mata Hari azonnal elvesz ötszáz frankot, és továbbküldi imádott Vadimjának.

A Spanyolországon át vezető útvonal mellett dönt. November 5-én este vonatra száll Madrid felé, majd néhány nappal később a *Hollandia* fedélzetén elhagyja Vigo kikötőjét.

A tenger felügyeletét azonban a brit tengerészet látja el, és a legtöbb semleges zászló alatt haladó hajóhoz hasonlóan a *Hollandiát* is megállítják. Falmouth felé terelik, hogy ellenőrizzék a rakományt, az utasokat és a szállított postát.

Mata Harit, miután egy rendőrnő megmotozta, szabályszerű kihallgatásnak vetik alá, amelynek során megkérdezik, hogy az útlevelében szereplő név valóban a sajátja-e. Az asszony akkora felháborodással fogadja az abszurd kérdést, hogy az angol tiszt alaposan szemügyre veszi, majd megmutat neki egy fotográfiát, egy egész alakos képet egy bizonyos Clara Benedixről, aki Németországnak dolgozik, és Spanyolországban tevékenykedik. Mata Hari a képet nézve rájön, hogy a nő halványan emlékeztet rá, ebből eredhet a félreértés.

– Semmi közöm ehhez a Clara Benedixhez! – tiltakozik felháborodottan. – Nézzék meg, alacsonyabb és testesebb nálam!

A tiszt ezután megkérdezi, ismeri-e Malagát, ahol a fotográfia készült.

– Életemben sem tettem be oda a lábam! Ismétlem, nem vagyok Clara Benedix, hanem Margaretha Zelle-Mac Leod!

– Nos, ezt ellenőriznünk kell, asszonyom.

Georges Reid Grant, az angol tiszt az asszony határozott tagadása ellenére is szentül hiszi, hogy Clara Benedixet találta meg, a hamburgi német kémnőt, aki után már hónapok óta folyik a nyomozás. Mata Harit tehát letartóztatják és Londonba viszik. Amíg személyazonossága nem tisztázódik, a Scotland Yard foglya marad.

A sorozatos kihallgatások alkalmával hiába igyekszik eloszlatni a félreértést, ellentmondásokba keveredik, és szokásos ügyetlenségével még azt is elismeri, hogy az előző évben valamilyen vonaton találkozott egy Clara Benedix nevű hölggyel. Az angol nyomozók összezavarodnak, Margaretha pedig az idegösszeomlás szélére sodródik. Ezt bizonyítja az a segélykérő levél is, melyet a londoni holland követségre küldött letartóztatása napján:

Excellenciád!
Hadd bátorkodjam megkérni Excellenciádat, szíveskedjék a lehető leghamarabb segítségemre sietni.

Szörnyű ügybe keveredtem. Elvált madame Mac Leod, született Zelle vagyok. Hollandiába tartottam Spanyolországon keresztül, saját, eredeti útlevelemmel. Az angol rendőrség azonban azt állítja, hogy hamis, és nem is madame Zelle vagyok. Reggel óta fogva tartanak a Scotland Yardon, fogytán az erőm. Könyörgöm, segítsen rajtam.

La Haye-ban lakom, a Nieuwe Uitleg 16-ban, ahol ismernek, ugyanúgy, mint Párizsban, ahol évekig éltem.

Teljesen egyedül vagyok itt és esküszöm, hogy minden, de minden rendben van a papírjaimmal. Félreértés történt, de kérem, segítsen.
Őszinte tisztelettel:

Margaretha Zelle-Mac Leod

A holland követség nem válaszol. A kihallgatások folytatódnak. Mata Hari sarokba szorítva megnevez néhány embert, aki garanciát vállalhat személyéért. A listán tel-

jes összevisszaságban olyan nevek szerepelnek, mint Van der Capellen báró, Guimet úr, Beaufort márki, Limburg-Styrum gróf, a párizsi holland konzul és a rendőrfőnök Maunoury.

Telnek-múlnak a napok, és a szabadlábra helyezés még mindig várat magára. Mata Hari ekkor a következő táviratot küldi Limburg-Styrum grófnak:

Azonnal küldjön valakit a követségről Londonba, hogy igazoljon engem, vagy jöjjön személyesen maga. A Scotland Yardon vagyok, teljesen kétségbeesve.

Margaretha Zelle-Mac Leod,
Mata Hari

Az újabb segélykiáltás is válasz nélkül marad. Margaretha kiteríti utolsó kártyáját, bevallja a Scotland Yard embereinek, hogy a francia titkosszolgálatnak dolgozik. Ladoux kapitány igencsak kellemetlen helyzetbe kerül, amikor felkérik, hogy igazolja vagy cáfolja az állítást: rossz fényt vetne rá, ha elismerné, hogy küldetéssel bízta meg azt a személyt, akit az angolok hónapok óta gyanúsítanak, és akire külön felhívták figyelmét. Úgy határoz, inkább tagadja az asszony állításait, és azt javasolja angol kollégáinak, hogy toloncolják vissza Spanyolországba.

Az angol hatóságok eközben végre belátták, hogy Clara Benedix és Mata Hari két külön személy. November 20-án a kihallgatások eredményeként a Scotland Yard szabadon bocsátja Mac Leod asszonyt és engedélyezi, hogy a Savoy hotelben szálljon meg, ahol bevárhatja az első Spanyolországba induló hajót. Személyazonossága ugyan nem hagy több kétséget maga felől, a „semlegességgel ellenkező tevékenységek" gyanúja azonban továbbra is Mata Harira nehezedik, és nem hagynak számára más lehetőséget, mint hogy visszatérjen kiindulási pontjához.

A hajdani táncosnő azonban képtelen beletörődni az angolok döntésébe. Sem a fogva tartás szenvedései, sem a sértő intézkedések, amelyeknek áldozatul esett, nem tudják eltéríteni reményétől, hogy végrehajtja a „nagy tettet" és megszerzi a hőn áhított egymilliót. Hiába közölték vele egyértelműen, hogy Spanyolországba toloncolják, alighogy berendezkedik a Savoyban, kérvényezi az angol hatóságoknál, hogy engedjék felszállni a *Nieuw Amsterdam* nevű hajóra, amely december 3-án indul Falmouthból Rotterdam felé. Az úti engedélyekkel foglalkozó irodában beadja kérvényét, mivel azt reméli, hogy a különböző részlegek szeparáltságának köszönhetően kicsúszhat a Scotland Yard éber figyelme alól és „angolosan" távozhat. Természetesen csalódnia kell: minden hatóság részletes utasításokat kapott a személyét illetően, és a kérvény híre szempillantás alatt elterjed...

November 28-án Sir Basil Thomson, a Scotland Yard bűnügyi nyomozóinak vezetője, aki személyesen irányította Mata Hari kihallgatásait, a következő udvarias, ám annál határozottabb levéllel válaszol:

Asszonyom!
Folyó hó 25-én kelt levelére válaszolva emlékezetébe idézem, hogy Angliát elhagyva nem engedélyeztünk más úti célt, mint Spanyolországot, ahonnan érkezett. Kérem, fogadja őszinte tiszteletemet.

Basil H. Thomson

Bármennyire dühöng is Mata Hari, nincs más választása, kénytelen elfogadni az angol hatóságok döntését. December elején vonattal Liverpoolba utazik, ott pedig hajóra száll a spanyolországi Vigo felé.

Bár XIII. Alfonz spanyol uralkodó a szövetségesekkel rokonszenvez, Spanyolország kívül marad a konfliktuson, és Hollandiához, Svájchoz és Svédországhoz hasonlóan a

semlegesség kiváltságos helyzetét élvezi. Ugyanakkor földrajzi fekvése és a Földközi-tengernél és az Atlanti-óceánnál elfoglalt stratégiai pozíciója nagyon fontossá és értékessé teszi a háborúzó felek szemében, akik ki is fejlesztik hálózatukat. Madrid néhány hónap leforgása alatt a földalatti háború fővárosa lesz.

Ebbe a kémektől hemzsegő, felbolydult városba érkezik meg Mata Hari 1916. szeptember 8-án. Ladoux ugyan finoman fogalmazva is ellentmondásos szerepet játszott angliai kalandjában, ám az asszony minden eddiginél elszántabban igyekszik bizonyítani hűségét a francia titkosszolgálathoz, hogy megmutassa, mi mindenre képes.

Szokásához híven a Ritzben száll meg. Vele azonos emeleten lakik egy lotaringiai fiatalasszony, Marthe Richer, született Betenfeld, aki Marthe Richard néven lép be a történelembe. A hölgy a francia kémelhárítás ügynöke. Feladata, hogy beférkőzzön a madridi németek köreibe. Mata Harival ellentétben Marthe Richard Ladoux utasítására lett kettős ügynök, és a kapitány tökéletesen megbízik benne. Sikerült közel kerülnie a német követség hajózási attaséjához, Hans von Krohnhoz, akinek a szeretője lett, és akitől értékes információkat szerez a szövetségesek számára. A véletlen tehát egymás mellé sodort két azonos szándékú asszonyt: mindketten Franciaországot akarják szolgálni, a csábítás és a női vonzerő felhasználásával. Ugyanaz a küldetésük – egyiküket majd kitüntetik, megbecsüléssel övezik és a nemzeti hősnő rangjára emelik, a másikukat pedig vesztőhelyre küldik és agyonlövik.

Egyelőre azonban Mata Hari mit sem tud Marthe Richard jelenlétéről, sőt létezéséről sem és csak saját kis tervének megvalósítása foglalkoztatja. Alighogy megérkezik, levelet ír Kalle őrnagynak, a Madridban állomásozó német katonai attasénak, és találkozót kér tőle.

December 9-én kora délután a Ritz hotel kocsijával a katonai attasé lakóhelyére, a Castellana utca 23.-ba érkezik. Eldöntötte, hogy az első pillanatban elbűvöli vendéglátója szellemét és testét, és a csábítás minden kellékét felvonultatja: fekete bársony kalapot vesz, elegáns selyemruhája fölött éjkék, cobolyprémmel díszített redingotot visel. Igazgyöngysor hangsúlyozza nyakának finom, selyemfényű bőrét...

Bálterem nagyságú, freskókkal és kristálycsillárokkal díszített terembe vezetik, amely sokkal inkább fogadószalonra, mint dolgozószobára emlékeztet. A helyiség túlsó végében, Mata Harival szemben egy íróasztal és néhány szék áll, amely az inkább keringőkhöz és krinolinokhoz, mint diplomáciai összeesküvésekhez tervezett hatalmas térnek alig egynegyedét foglalja el. A házigazda belépte azonban hamar véget vet a látogató meglepetésének. A férfi előrelép és katonásan összecsapja a bokáját.

– Bocsásson meg, volt egy kis dolgom... – mondja. – Üljünk le... Miben lehetek szolgálatára?

Ha azt hiszi, ilyen katonásan, ilyen szárazon folytathatja le a megbeszélést, hát nagyon téved. Mata Hari kigombolja a kabátját, lassan lecsúsztatja gyönyörű vállán, ezzel rákényszeríti vendéglátóját, hogy elkapja a ruhadarabot, mozdulat közben pedig egy pillanatra hozzá simul.

– Olyan meleg van magánál – mosolyog rá csábító pislogások közepette.

Kalle őrnagy ismét szabadkozik – ezúttal a meleg miatt –, egy fotel támlájára teszi a kabátot, és leül az asszonnyal szemben, aki finoman összecsippenti ruhája selymét és kissé felhúzza a szoknyát, hogy kivillanjon elegáns cipője, karcsú bokája, selyemharisnyája. Mata Hari tökéletes vetkőzőművész, elszórakoztatja a játék, jobb kezével kecsesen a gyöngysort babrálja, miközben beszámol az őrnagynak hihetetlen angliai meghurcoltatásáról. Az őrnagy együtt érzőn hallgatja. Kijelenti, hogy nem ismeri Clara Benedixet, de ígéretet tesz, hogy utána néz az ügynek. Megkérdezi majd von Rollan bárót, a barcelonai né-

met hírszerzés vezetőjét. A jég megtört, Mata Hari csábosan himbálja karcsú lábfejét. A tiszt nem mer ilyen hamar rátérni szépségének dicséretére, ezért bevezetőül remek némettudásához gratulál.

– Tökéletesen beszéli a nyelvünket. Hol tanulta?

Az asszony tovább folytatja csábos mozdulatait – a láblóbálást, a selyemsuhogtatást, a gyöngyök babrálását. Kijelenti, mennyire kötődik Németországhoz, és bizonyítékul elmond néhány hírt, melyet az újságokból és a szalonokból csemegézett össze, csupa olyan információt, amit már mindenki tud. Azt is elmondja, hogy három hónapig élt Berlinben, ahol számos magas rangú tiszttel megismerkedett. Kétséget sem hagy afelől, milyen természetű kapcsolatban állt velük. A beszélgetés új fordulatot vesz, kedves, vidám csevegéssé alakul, s a hatalmas bálteremben percről percre nő az őrnagy zavara, tekintete végigsimogatja a látogató nyakát, bokáját, egész testét. Arcáról eltűnik a kemény határozottság, kényelmesen hátradőlve bizalmasabb hangot üt meg, panaszkodik a rá nehezedő felelősségre.

– Kicsit belefáradtam abba az életbe, amit mostanában folytatok – vallja be végül, kezével végigsimítva homlokán. – Éppen azon dolgozom, hogy tengeralattjáróval német és török katonákat szállítsak partra Marokkóban, francia területen teljes felszereléssel együtt. Minden időmet leköti, sajnos...

Mata Hari, bár kifelé ebből semmit nem mutat, boldogan fogadja a vallomást, érzi, hogy sikerült elcsábítani a férfit. Már csak rajta múlik, hogy pihenést és szórakozást nyújtson a megfáradt katonának...

Két órával később, amikor elhagyja legújabb hódítása színterét, a Castellana utcát, Mata Hari ujjong örömében. Első kapcsolatfelvétele annyira gyümölcsözőnek bizonyult, hogy egy percig sem kételkedik további vállalkozása sikerében. Máris fontos információkat szerzett, és ég

a vágytól, hogy azonnal továbbadja őket Ladoux-nak. A szállodába visszatérve rögtön tollat ragad, és hosszú levélben számol be a Kalle őrnagytól megtudottakról. Azt hiszi, létfontosságú hírekkel szolgál, s felfokozott idegállapotában a következő mondattal zárja sorait: *Azt tehetek a németemmel, amit csak akarok.*

Az elkészült levelet lepecsételi és az egyik szobalányra bízza, azzal az utasítással, hogy azonnal továbbítsa postázásra a portásnak. Nem tudja, hogy a Ritz a kémek központja lett, és gyakorlatilag a teljes személyzet – boyok, kifutófiúk, szobalányok – részt vesz az információk utáni hajszában. A háborúzó felek ügynökeiként figyelik a vendégeket, fülelnek és ellenőrzik a postát. A francia kémelhárítás főnöke tehát nem elsőként értesül majd óvatlan alkalmazottja híreiről.

Mata Hari első sikerén felbuzdulva úgy érzi, újra eljött az ő ideje, és boldogan páváskodik barátai előtt. Kalle őrnaggyal történt első találkozása másnapján eleget tesz a holland követség egyik attaséja, G. de With meghívásának a Palace Hotelben. Mielőtt asztalhoz ülnének, honfitársa bemutatja neki Danvignes ezredest, a madridi francia katonai attasét. Bár már idős ember, gomblyukában a Becsületrend szalagjával, és sántít is kissé, az ezredesben még buzog az életerő, és lelkes udvarlással veszi körül a gyönyörű asszonyt.

A távolban a háború pokla dúl, Madridban azonban elegáns vacsorák és fogadások váltják egymást estéről estére. December 11-én egy Ritz-beli fogadáson a véletlen ismét egymás mellé sodorja Mata Harit és Danvignes ezredest.

– Hölgyem, még sosem láttam olyan harmonikus jelenséget, mint tegnap önt a Palace Hotelban.

A férfi ügyesen bókol, s amikor a társaság párokra bomlik a tánchoz, úgy intézi, hogy félrehívhassa az asszonyt. Időnként egy-egy fiatal tiszt lép eléjük, meghajol és táncra hívja Mata Harit. Az öregúr ilyenkor semmit

sem tehet, magában morgolódva hátradől a fotelban és türelmetlenül várja, hogy az asszony visszatérjen, és folytathassa az udvarlást. A zene és a bál moraja elnyomja hangjukat, nyugodtan beszélgethetnek, nem kell indiszkrét fülektől tartaniuk. Mata Hari ég a vágytól, hogy beszámoljon legújabb hőstettéről.

– Tábornokom, önökkel vagyok – mondja hirtelen, majd a férfi értetlenségét látva hozzáteszi:

– Épp most továbbítottam az információimat Párizsba. Ha előbb megismertem volna magát, nem is kellett volna levelet írnom.

– Miről van szó?

Az asszony hűen és részletesen beszámol a német katonai attaséval folytatott beszélgetéséről.

– Ez volt az első látogatásom Kalle őrnagynál – fejezi be diadalittas hangon. – Kissé keserű ember, de szelíd, mint a bárány... azt hiszem, bármit megtudhatok tőle, de utasításokra van szükségem, hogy hatékonyan dolgozhassak.

A tábornok, akit egyaránt felkavartak a hallottak és az asszony ellenállhatatlan szépsége, egy pillanatig kétkedve hallgat. Megfogja Mata Hari kezét, csókot lehel rá, majd anélkül, hogy elengedné, azt suttogja:

– Talán megpróbálhatna többet megtudni arról, pontosan hol tervezik a partraszállást Marokkóban. Nagyon hasznos lehet számunkra...

Danvignes ezredes egyértelműbb volt, mit Ladoux valaha is. Mata Hari, szentül meggyőződve küldetése fontosságáról, újabb találkozót kér Kalle őrnagytól, azzal az ürüggyel, hogy szeretne Svájcon keresztül Németországba utazni, és ehhez a segítségét kéri. Másnap, amikor ismét szemtől szemben állnak, megkettőzi csábító trükkjeit, s annyira felcsigázza a férfit, hogy az felbátorodik és magához öleli.

– Ahhoz képest, hogy fáradt, igencsak hevesen viselkedik! – gúnyolja kedvesen. – Úgy látom, a munkája nem veszi el a kedvét a gáláns játékoktól, őrnagy...

– Ne is beszéljen róla. Alig várom már, hogy vége legyen.

– Megértem. Komoly feladat embereket ellenséges területen partra szállítani, különösen most, hogy annyira ellenőrzik a marokkói partokat. Hol tervezi a partraszállást?

– Maga nagyon kíváncsi, szépasszony! – komorul el a férfi.

Mata Hari még időben észbe kap, felismeri, hogy túl messzire ment, és majdnem elárulta magát. Visszavonulót fúj, újabb kacér mozdulatokkal tereli el a figyelmet, és lelkendezve megcsodál néhány tárgyat az attasé irodájában. Nem akarja elriasztani a férfit, majd a megfelelő pillanatban finoman visszatér a témára...

Danvignes ezredes és Kalle őrnagy nem ártatlan gyerekek: labdaként dobálóznak egymás között Mata Harival. A javíthatatlanul naiv asszony mégis azt hiszi, ő tartja kezében a szálakat, és teljhatalommal uralkodik a két férfi felett. A szerelemre lobbant ezredes naponta kétszer meglátogatja, és számolatlanul pazarolja rá bókjait és gáláns figyelmességeit. „Gyermekemnek", „angyalomnak" nevezi, nyílt színen féltékenykedik az asszonyra, ha más férfiak is felbukkannak körülötte. Még egy csokor ibolyával is megajándékozza és könyörög, hogy viselje a két keble között. Ugyan miért kellene óvakodni egy ennyire gáláns és kedves embertől?

Amikor a férfi egy héttel később bejelenti, hogy elutazik, annyira szomorúnak látszik az elválás gondolatára, hogy Mata Harit könnyekig meghatja.

– El kell kísérnem Párizsba Lyautey tábornokot – mondja. – Ajándékozza nekem az egyik zsebkendőjét, ké-

rem. A szívem fölött fogom viselni, hogy minden pillanatban érezzem a közelségét.

Az utolsó találkozás során a férfi úgy viselkedik, akár egy szerelmes kis hadnagyocska. Szorongatja Mata Hari kezét, könyörgő és szomorú tekintettel csüng rajta.

– Ígérje meg, hogy megkeres, ha Párizsba jön. Az Orsay hotelben lakom, együtt vacsorázhatnánk... Megígéri?

Mata Hari természetesen megígéri, de emlékezteti a tábornokot, hogy madridi küldetése még nem fejeződött be. Ha a férfi elmegy, kihez forduljon szükség esetén?

– Ha úgy alakulna, keresse meg a kollégámat, Paladines márkit. Ha pedig információkat kíván közölni velem, írjon levelet, a követség majd eljuttatja hozzám.

Eközben a Castellana utcában, a díszes bálteremben Kalle őrnagy nem tétlenkedik. Mata Hari kitartó kíváncsisága a marokkói partraszállással kapcsolatban felkeltette a gyanúját. Nem éppen kezdő a szakmájában, kiterjedt és olajozottan működő informátorhálózattal rendelkezik. A hálózat hamarosan bizonyítékokat szolgáltat gyanúja megalapozottságára: többé kétség sem férhet hozzá, hogy a kíváncsi szépasszony, akit a németek H21 fedőnéven szerveztek be, árulást követett el. December 13-án Kalle Berlinbe küldi a rádiótávirat-sorozat első darabját, amelyben a kémkedés elemi szabályaival ellentétben részletes leírásokat közöl. A franciák könnyedén azonosíthatják és leleplezhetik Mata Harit.

A kölni hírszerzési központ H21-es ügynöke, akit márciusban második alkalommal küldtek Franciaországba, megérkezett ide. Úgy tett, mintha elfogadná a francia hírszerzés ajánlatát, hogy két próbautat tesz Belgiumba. Spanyolországból akart Hollandiába utazni a Hollandia *fedélzetén, abban a reményben, hogy útközben felveheti a kapcsolatot a kölni központtal. Az angolok egy általam is ismert német nőnek hitték, és tévedésből*

november 11-én Falmouthban letartóztatták. A félreértés tisztázása után az angolok, akik továbbra is gyanús személyként kezelik, visszatoloncolták Spanyolországba.

A H21-es ügynök részletes jelentést készített a kért témákról. Jelentését levélben vagy telegramban továbbítom.

Novemberben Párizsban 5000 frankot kapott, most pedig tízezret kér.

Utasítást kérek.

Az üzenet fogalmazásakor Kalle őrnagy pontosan tudatában van annak, hogy a franciák fél éve ismerik már az általa használt kódot, és a rádióüzeneteket az Eiffel-toronyban lehallgatják. Éppen ezért közöl táviratában számos felesleges részletet és pontatlanságot: biztos akar lenni, hogy a franciák ráismernek Mata Harira. Ez a legegyszerűbb és legkézenfekvőbb megoldás arra, hogy megszabaduljon az asszonytól.

Ritz-beli informátorai bizonyára átadták neki a levél másolatát, melyet a H21-es ügynök nem sokkal Madridba érkezése után Ladoux-nak küldött. Kallénak tudomása van arról is, milyen szoros barátságba került Mata Hari a francia katonai attaséval, Danvignes ezredessel. Nem vállalhatja magára a csalárd ügynök megbüntetését, inkább a franciákra bízza a kényes feladatot. Megszokott eljárás ez a kémkedés világában, ahol nincsenek szabályok, ahol minden eszköz megengedett. A gondosan megfogalmazott, egyértelmű üzenet célja tehát Mata Hari elveszejtése.

1916. december 13. és 28. között Kalle őrnagy kilenc hasonló rádiótelegramot küld Berlinbe. A franciák mind a kilencet elfogják és megfejtik. Az üzenetekben Kalle név szerint említi Mata Hari szobalányát, Anna Lintjenst, és elismerően szól a kémnő által szolgáltatott, mindenre kiterjedő információkról. Ugyanakkor meg kell jegyezni,

hogy a Berlinből érkező viszonttáviratok tökéletesen ellentmondanak az őrnagynak. Másról sem szólnak, mint a H21-es ügynök gyenge teljesítményéről, és arról, hogy a nevezett ügynök nem hajlandó használni a szintetikus tintákat.

Magától értetődik, hogy a szükséges pillanatban a francia katonai bíróság csak Kalle őrnagy beszámolóira alapozza majd a vádat, és figyelmen kívül hagyja azokat a bizonyítékokat, melyek Mata Hari ártatlansága mellett szólnak, de legalábbis enyhítik bűnösségét.

Mozgásba lendült a gépezet, amely Mata Hari vesztét okozza majd, az asszony azonban egyelőre még vidáman ragyog a Ritz szalonjaiban. Minden eddiginél fényesebbnek látja a rá váró jövőt, arról álmodozik, hogy visszatér Párizsba, és hamarosan viszontlátja Vadim Maszlovot. Hamarosan újra együtt lesz szerelmével, a karjába veti magát, és többé nem válnak el egymástól. Egyelőre azonban féken kell tartania türelmetlenségét, hiszen nyerő pozícióban szeretne megjelenni Ladoux előtt, hogy megkaphassa az értékes és hűséges szolgálataiért járó fizetséget. Úgy tervezi, hogy még tíz napig Madridban marad, és további információkat csal ki Kalle őrnagyból a franciák számára...

December 21-én a német katonai attasé találkozóra hívja a Castellana utcába. Ami az üzenet megfogalmazását illeti, sokkal inkább parancsra, mint gáláns meghívásra emlékeztet, Mata Hari mégis derűsen és örömmel fogadja el, mert biztos benne, hogy sikerül elérnie célját.

Az őrnagy azonban nem vesztegeti az idejét gáláns társalgásra. Alighogy az asszony átlépi a bálterem küszöbét, máris keményen letámadja:

– Jöjjön ide, a fénybe. Túl sokat fecseg, kedvesem. A franciák mindenfelé táviratokat küldözgetnek a marokkói partraszállás hírével...

Bármennyire heves is a támadás, Mata Hari megőrzi magabiztosságát, és mosolyogva felel:

– Honnan tudja, miket táviratoznak?

– Mit gondol, honnan? Természetesen ismerjük a rádiókódjaikat.

Mata Hari még soha nem érezte magát ennyire nehéz helyzetben, ennyire közel a lelepleződéshez. Hogy a férfi vizslató tekintete elől elrejtse arcát, táskája fölé hajol, kiszámított lassúsággal elővesz belőle egy csipke zsebkendőt, és végigsimítja nyakát, dekoltázsát.

– Még mindig nagyon meleg van magánál, őrnagy – mondja gyengéd szemrehányással.

A férfi látványos kedvetlenséggel feláll, a legközelebbi ablakhoz lép és szélesre tárja, majd visszaül Mata Harival szemben. A homlokán megjelenő szigorú ránc semmi jót nem ígér, az ablaknyitás rövid intermezzója azonban elég volt arra, hogy az asszony összeszedje magát és visszanyerje szokott magabiztosságát.

– Ha maga ismeri az ő kódjukat, egészen biztosan ők is ismerik a magukét – jegyzi meg. – Mindenesetre én senkinek nem mondtam el a beszélgetéseinket, erre szavamat adom.

Kalle arca a találkozó kezdete óta először megenyhül. Még egy mosolyt is megenged magának, ahogy folytatja:

– Nem tudom, szabad-e hinni a szépasszonyoknak, de azt tudom, hogy meg kell bocsátani nekik... Inna egy csésze teát, vagy inkább kávét kér?

Macska-egér játék. Felszítják egymás vágyát, kiszakítják egymást kimért udvariasságukból, s a kávé után – hiszen Mata Hari minden más italnál jobban szereti a kávét – az egér hamarosan enged, és a kanapén hátradőlve átadja magát a férfi kénye-kedvének.

Simogatások, csókok, ölelések – a szerelmi csatározás valamiféle fegyverszünetet állított fel közöttük, és egy pillanatra félresöpörte a gyanakvást. Miközben Mata Hari a ruháját rendezgeti és megfésülködik, a felvidámo-

dott őrnagy jókedvűen mesélni kezd. A szerelmi közjáték, úgy tűnik, bizalmas hangulatba hozta, minden tartózkodás elszáll belőle, felfedi legtitkosabb gondolatait, majd látszólag minden összefüggés nélkül elmeséli, hogy német ügynökök szivárognak be Franciaországba titkosíráshoz való tintákkal felszerelkezve, melyeket a körmük alatt vagy a fülükben rejtegetnek.

- Ugyan, ez lehetetlen! - tettet meglepetést Mata Hari. - Maga tréfál velem! Ez csak tréfa, ugye?

- Nem, kedvesem, egyáltalán nem az. A titkos háború meglepő eszközökkel él, biztosíthatom.

Mata Hari, remélve, hogy pénzt szerezhet - háromezer frankra van szüksége, hogy fedezze az útiköltséget - arról kezd beszélni, mennyire az angolok a meghatározóak a szövetségesek döntéseiben. Felveti az Anglia és Franciaország tervezte általános tavaszi offenzívát, és még néhány további partraszállási tervet.

A férfi figyelmesen, jókedvűen hallgatja. A hadiinformációk a társasági életben megszokott stílusban, szinte tréfálkozó hangnemben vándorolnak. Kalle mesél még egy francia pilótáról, aki kémeket próbál ledobni a német vonalak mögé, és küldetésük teljesítésével visszaviszi őket. Korábbi találkozóik során sosem mutatkozott még ennyire bőbeszédűnek, az asszony nem is érti, mi történhetett. Amikor belépett, alig egy órával azelőtt, a férfi még kész volt árulással vádolni, most pedig fontos információkat fed fel előtte, anélkül, hogy kérdeznie kellene. Nem sokat tűnődik a különös változáson, nem az az asszony, aki mélylélektani megfigyelésekbe merülne, inkább ujjong magában, és igyekszik türelmet és mosolyt erőltetni magára. Hiszen hátra van még a pénz kérdése: nem számít, szeretői nagyvonalúságból kapja, vagy „Németországnak tett szolgálataiért", a lényeg csak az, hogy akkora összeget szerezzen, amiből kifizetheti a szállodát és a visszautat Franciaországba.

Egy órával később táskájában háromezer-ötszáz pezetával távozik vendéglátójától. Ezen az összegen felül Kalle őrnagy azt is megígérte, hogy intézkedik, miszerint Párizsban a bank további ötezer frankot utaljon ki Mata Hari számára.

Aznap este a Ritzbe visszatérve az asszony azonnal nekilát és megfogalmazza jelentését Danvignes ezredesnek. Olyan büszke a munkájára, olyan türelmetlenül várja, hogy beszámolhasson róla, hogy még vacsorázni is elfelejt. Szálkás, ideges betűivel tizenkét oldalt ró tele, amelyben részletesen leírja a német katonai attaséval folytatott legújabb beszélgetését.

Másnap első dolga, hogy átadja a hosszú üzenetet a francia követség egyik attaséjának, azzal az utasítással, hogy továbbítsa Danvignes ezredesnek.

Úgy érzi, teljesítette küldetését, és már semmi nem köti a spanyol fővároshoz. Engedélyt kér a francia konzulátuson, hogy átléphesse a határt. December 30-án gond nélkül megkapja az okmányt. Ugyanazon a napon üzenetet kap régi barátjától, a Barcelonában élő Junoy szenátortól: a férfi figyelmezteti a veszélyre és kéri, halassza el az utazást. Megírja, hogy nemrégiben felkereste a francia titkosszolgálat egyik ügynöke, és behatóan érdeklődött Mata Harihoz fűződő viszonya felől. Kötelességének érzi, hogy tájékoztassa barátnéját a nyugtalanító eseményről, és azt tanácsolja, utazzon Barcelonába, ahol egy bizonyos Carolánál berendezkedhet, és annyi ideig maradhat, amíg csak kedve tartja.

A figyelmeztetés, mely még megmenthetné Mata Hari életét, sajnos visszhang nélkül marad. Az asszonyt csak az a vágy hajtja, hogy viszontlássa Vadim Maszlovot. Szent meggyőződése, hogy végrehajtotta küldetését és nincs félnivalója a franciáktól, ezért aztán figyelmen kívül hagyja Junoy barátja intését. 1917. január 2-án, amikor vonatra száll Franciaország felé, fel sem merül benne a gondolat, hogy a pokol torkába szalad...

A letartóztatás

Mata Hari 1917. január 4-én érkezik Párizsba. A francia főváros megváltozott, restrikció és jegyrendszer uralkodik. A Monteigne sugárúton, a Plaza Athénée-ben bérel szobát. Mihelyt berendezkedik, felhívja a Hadügyminisztériumban a Deuxième Bureau vezérkarát és közli, hogy a lehető legsürgősebben beszélnie kell Ladoux kapitánnyal. Azt a választ kapja, hogy a kapitány házon kívül van. Ekkor Danvignes ezredest kéri. Ismét csalódás éri, mert a telefon másik végéről közlik, hogy az ezredes a d'Orsay palotában van, és még aznap este elutazik Párizsból. Mata Harit fojtogatja a türelmetlenség, de nem veszti kedvét: egy pillanatra sem merül fel benne, hogy Ladoux és Danvignes menekülnek előle, és megpróbálják elkerülni. Szerinte mindez egyszerűen csak a véletlen műve, és előbb vagy utóbb sikerül kapcsolatba lépnie velük. Akkor majd kénytelenek lesznek elismerni, hogy remek munkát végzett, és learathatja a neki járó babérokat...

A nap folyamán többször újra próbálkozik, ám az eredmény mindig ugyanaz. Végül fejébe veszi, hogy kerül amibe kerül, személyesen keresi fel Danvignes ezredest. Este a d'Orsay pályaudvarra viteti magát, ahol szerencsétlenségére feltartóztatja egy kalauz és megtiltja, hogy kimenjen a peronra. Ez a kis közjáték azonban édeskevés ahhoz, hogy a mindenre elszánt kémnőt eltántorítsa szándékától. Egy papírdarabra üzenetet firkant, és tetemes borravaló kíséretében rábízza az egyik vasutasra, hogy adja át az ezredesnek. Az üzenet értelmében a tábornoknak ki kell majd állnia az ablakba, amikor a vonat

menetrend szerint megáll az Austerlitz pályaudvaron. Ott, egy Párizs-környéki településre szóló jeggyel Mata Hari gond nélkül kisétálhat a peronra: a vonat bent áll, az ezredes azonban nem mutatkozik. Az asszony kétségbeesik, ám nem akar visszavonulót fújni, amikor már ilyen közel a cél. Hirtelen ötlettel az egyik kalauzhoz fordul:

– Legyen olyan kedves – mondja megindítónak szánt, panaszos hangon –, szóljon Danvignes ezredesnek. Mondja meg neki, hogy a madridi unokahúga van itt. Kérem, siessen...

A katonai attasé hidegen és távolságtartóan megjelenik az ajtóban. Nyoma sincs az öreg szerelmesnek, aki az asszony kezét szorongatta és két héttel korábban még ibolyát ajándékozott neki. Mi történhetett, hogy ennyire megváltozott? A zavart, távolságtartó férfival szemben, aki még a tekintetét is kerüli, Mata Hari lába alól kicsúszik a talaj, megrémül, és rémületében kérdések áradatát zúdítja volt kedvesére:

– Mit tegyek, ezredes? Beszélt rólam Ladoux kapitánnyal és a felettesével? Mit gondolnak rólam?

– Intelligens asszonynak tartják, aki sikerrel tud elvégezni bizonyos feladatokat – felei a férfi kitérően.

– Igen?... Ezt mondják?... És most mit kell tennem?

– Álljon a rendelkezésükre, kicsikém.

Szigorú sípszó harsan, az ajtók becsukódnak, a vonat megrázkódik és gurulni kezd.

– Kicsikém, kicsikém – visszhangzik Danvignes érzelemmentes hangja. Vége, a vonat eltűnik a téli éjszakában...

Kalle őrnagy rádiótelegramjait egymás után elfogták és továbbították a Deuxième Bureau-nak. A franciák kézzelfogható – bár némileg ellentmondásos – bizonyítékokkal rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy Mata Hari a német titkosszolgálat embere. Ladoux-hoz hasonlóan Danvignes ezredes is tudomást szerzett a helyzetről párizsi

tartózkodása során, ez magyarázza távolságtartó és kényszeredett magatartását az Austerlitz pályaudvaron.

Az operettkémnővé alakult „szent táncosnő" azonban mit sem tud Kalle távirataíról, a vesztét okozó üzenetekről. Danvignes ezredes viselkedésére nem talál magyarázatot. A tiszt elutazása után anélkül, hogy az okát tudná, homályos aggodalom keríti hatalmába. Ebben a nehéz pillanatban, amikor nyaka körül már szorul a hurok, megint csak hiányzik belőle a tisztánlátás, amelynek segítségével elemezhetné a helyzetét és kiutat találhatna. Képtelen a mélyebb gondolkodásra és ismét csak ösztöneire bízza magát. Nem sejti, milyen sötét sors vár rá, nem érez meg semmit a fenyegetésből.

A Danvignes ezredes „menekülését" követő napokban Mata Hari szinte megostromolja a Boulevard Saint-Germain 282-es számú épületet és követeli, hogy vezessék Ladoux kapitányhoz. Számtalanszor próbálkozik, míg végül a férfi a bujkálásba belefáradva végre hajlandó fogadni.

Az első pillanattól kezdve harapós kutyaként helyezkedik szembe az asszonnyal. Mata Hari magabiztosan, hőstetteire büszkén szemből letámadja: felidézi madridi munkálkodását, értetlenségének ad hangot, végül még azt is a kapitány szemére veti, hogy ügynököket küldött Junoy barátjához, hogy információkat szerezzen róla. Ladoux meglepetést tettet, azt állítja, hogy nem ő áll a háttérben, és kijelenti, amennyiben az ügynök saját szakállára cselekedett, haladéktalanul a frontra küldi.

Mata Hari azonban belefáradt már a kitérő válaszokba, nem elégszik meg többé a homályos ígéretekkel. Szokásához híven nem köntörfalaz, nem szépítgeti mondanivalóját:

– Őszintén szólva, kapitány, cseppet sem érdekel, hogy megbüntetik-e azt az ügynököt vagy sem. Ellenben nem értem, miért áll önnek érdekében, hogy akadályoz-

za a munkámat. Elfogadhatatlan az eljárása. Így köszöni meg az értékes híreket, amelyeket szállítottam magának?

– Miféle hírekről beszél?

– Azokról, amelyeket fáradságot nem kímélve írásban elküldtem magának von Rollan báró barcelonai szerepéről és a marokkói partraszállásról. Nem is beszélve azokról az információkról, amelyeket Danvignes ezredesnek adtam át a rádiókódokról, a pilótáról és a német titkos tintákról.

– Első újdonság... – veti oda Ladoux. – Erről nem tudtam.

– Hogyan? Az ezredes nem szólt magának?

– Alig találkoztunk... Bizonyára megfeledkezett róla. A németek tehát azt állítják, hogy ismerik a kódunkat? Nem hiszem, hogy így lenne. Az a gyanúm, hogy ez a Kalle őrnagy becsapta magát...

– Talán igen. De azért ellenőrizni kellene, kapitány...

– Természetesen, természetesen... ellenőrizni fogjuk. Jelentést fogunk kérni Madridból.

– És én, én mit csináljak addig? Nincs pénzem, nem maradhatok örökké Párizsban, haza kell mennem...

– Legyen türelemmel még egy keveset. Csak egy hetet kérek, amíg ellenőrizzük a híreit.

1917. január. A három éve szenvedő és nélkülöző, háborúban álló népek ismét csalódnak reményeikben. Mindenki abban bízott, hogy a karácsony majd meghozza a békét, de a két tábor győzelemre áhítozó kormányai nem adják meg ezt az ajándékot, elvetik a tárgyalásos rendezés gondolatát. A háború ugyanolyan véresen, ugyanolyan értelmetlenül folytatódik. Franciaországban a közhangulat minden eddiginél rosszabb, a félreinformált lakosság körében pletykák terjednek a frontokon zajló borzalmas öldöklésekről, ám a veszteségek valódi mértékéről nincs adat. A félelmek és a kishitűség eloszlatására, a katonai kudarcok elfedésére a vezetés eltúlzott optimizmust sugall, amelyet szégyentelen sikerpropagandáival támogat. A figyelem lekötésére egyre-másra röppentik fel az árulási ügyeket. A bűnbak értékes és keresett árucikké válik. A bűnbak levezetheti a bizonytalanságot és a félelmet, a bűnbak személyében összpontosulhat a gyűlölet. A kémvadászat a politikai érdekeket szolgáló szórakozás rangjára emelkedik.

1917. január. Ladoux leleplezte a H21-es ügynököt, vagyis Mata Harit. Rendelkezik a letartóztatásához szükséges bizonyítékokkal, mégsem tesz semmit. Továbbra is hagyja, hogy az asszony az illúziói rabja maradjon, és visszaél hiszékenységével.

1917. január. Mata Hari a semmi partján él, várja a francia kémelhárítás vezetőjének döntését, amely azonban egyre késik. Egyik levelet a másik után írja Vadim Maszlovnak, aki, úgy tűnik, nem siet ölelő karjaiba. Egy január 8-i jelentés beszámol róla, hogy *„Mac Leod asszony a vacsora alatt nagyon szomorú volt. Sírása oka valószínűleg az, hogy nem kapott híreket vőlegényéről, Maszlov főhadnagyról."*

Amikor Mata Hari tíz nappal korábban átlépte a francia határt, úgy érezte, karnyújtásnyira van céljától, álma hamarosan valóra válik. A valóság azonban kegyetlenül elkeserítő. Danvignes minden magyarázat nélkül megvonta tőle a támogatását, Ladoux nem hajlandó őszintén beszélni vele, Vadim nem törődik vele. Mintha az egész világ összeesküdött volna ellene... Rossz közérzetét az is súlyosbítja, hogy észreveszi: ismét figyelik. Követik, elolvassák a postáját, kihallgatják a beszélgetéseit.

Elkeseredésében, türelmetlenségében a holland konzulátuson keres vigasztalást az események kegyetlen fordulatára, és hosszú beszélgetéseket folytat Bunge konzullal és az attaséval, Limburg-Styrum gróffal. Mint három hónappal ezelőtt, most is az ő közvetítésükkel táviratozik Anna Lintjensnek, hogy küldjön pénzt.

Január 14-én végre üzenet érkezik Maszlov főhadnagytól. A fiatalember körülményesen és némileg kétértelműen megírja, hogy hamarosan, legközelebbi szabadságolása alkalmával találkozhatnak, valamint közli, hogy a felettesei szigorúan megrótták, amiért viszonyt folytat egy „veszedelmes kalandornővel". Mata Hariból a sértő ítélet olvastán kitör az eddig elfojtott düh, a pokolba kívánja az orosz hadsereg minden vén idiótáját és a föld összes katonáját. Dühében az éppen felvenni készült selyemruhára támad és apró darabokra szaggatja. Hogy merészelnek ilyesmit állítani róla, hogy merészelik rágalmazni, hogy merészelik így megalázni? Csapkod, kiabál, a világ rosszindulatáért a tehetetlen anyagon áll bosszút. Végül kimerülten az ágyra rogy, testét rázza a zokogás.

A dühkitörés jótékony hatást gyakorol rá, felszabadítja a napok óta visszafojtott félelmeket. Mata Hari lecsendesedve úgy dönt, hogy megvetésével sújtja az egész orosz hadsereget, kivéve természetesen szép főhadnagyát. Megfürdik, kifesti magát, szépen felöltözik... ez a legjobb vigasz az élet kegyetlenségére. Azután sétálni megy, és vesz magának egy gyönyörű ruhát, amely méltó lesz a pillanathoz, amikor majd viszontlátja Vadimot.

Megvette a ruhát és várja Maszlovot. Várja Ladoux jelentkezését is. Január 15-én a hosszúra nyúló hallgatásba belefáradva levelet intéz a kapitányhoz:

Végül is mit akar tőlem? Kész vagyok mindent megtenni, amire csak utasít. Nem kérdezem a titkait, nem akarom ismerni az ügynökeit. Kozmopolita nő vagyok, ne vonja kétségbe a módszereimet, ne tegye lehetetlenné a munkámat. Kérem, adja ki a fizetségem, megdolgoztam érte. Haza akarok térni, ahol már várnak...

Gondolkodás nélkül, mélyen elkeseredve veti papírra a sorokat, ám amikor újraolvassa, kissé nyersnek találja

őket. Eszébe jut régi barátja, Clunet ügyvéd úr, aki mindig is rokonszenvvel viseltetett iránta. Miért ne mehetne el hozzá tanácsot kérni, miért ne mutatná meg neki a levelet, mielőtt postára adja?

Késő délelőtt jelenik meg az ügyvédi irodában, ahol a férfi minden ügyét félreteszi és azonnal fogadja. Figyelmesen végighallgatja Deuxième Bureau-beli „munkaadójával" kapcsolatos panaszait.

– Soha semmiféle megerősítést nem kaptam Ladoux kapitánytól – mondja az asszony. – Felkért, hogy dolgozzak Franciaországnak, de hivatalosan nem szervezett be, nem biztosított sem védelmet, sem pénzt. Most már szeretnék hazamenni, de majdnem két hete csak várakoztat. Értse meg, elegem van, fogytán az erőm, szükségem van a pénzre, ami jár nekem. Ezt írtam neki, nézze...

Clunet úr elolvassa, majd visszaadja a levelet és lehajtja a fejét. Mata Hari érzi, hogy a férfi habozik.

– Mit gondol, ügyvéd úr? – bátorítja. – Tudja, mennyire adok a véleményére...

– Őszintén szólva nem tudom, helyes-e elküldeni ezt a levelet. Ne felejtse el, a francia kémelhárítás főnökével áll szemben. Ez a kissé szigorú és udvariatlan rendreutasítás esetleg ellenszenvet ébreszt benne maga iránt.

– De én csak a kötelességére emlékeztetem...

– Persze, persze, csak azt kéri, ami jár magának, ebben semmi kivetnivaló nincs. Mégis talán szebben kellene megfogalmaznia. A „fizetség" nem a legmegfelelőbb szó...

– Miért? Az üzleti életben nem szégyen pénzről beszélni...

– Kedvesem, tanácsot kér tőlem, én pedig megadom. Pedig jól ismerem magát, tudom, hogy végül úgyis a maga feje után megy.

Pontosan így történik, Mata Hari a maga feje után megy: az ügyvédtől hazafelé tartva postára adja a levelet, úgy, ahogy van, a legkisebb változtatás nélkül.

Január 16-án Bunge konzul átadja Mata Harinak a Hollandiából érkezett, ötezer frankról szóló csekket. A pénz gondja megoldódott, Vadim este érkezik, mégiscsak szép az élet!

A szeretők három napra elvonulnak a világtól. Ki sem mozdulnak Plaza Athénée-beli szobájukból, és csak a szobapincéreknek nyitnak ajtót. Mata Hari pezsgőt, kaviárt, langusztát rendel, kényezteti Vadimot, azt akarja, hogy a viszontlátás az érzékek felejthetetlen ünnepe legyen. Teljesen átadja magát a szerelem gyönyöreinek, s szokásához híven nem is gondol a költségekre: a pokolba a fukarsággal, a szép főhadnaggyal eltöltött idő minden pénzt megér...

Az időt azonban órákban mérik, és akár értéktelen, akár minden pénzt megér, egyformán eltelik: Maszlov szabadsága véget ér. Elő kell jönniük a szerelmi fészekből, és ismét búcsúzniuk kell.

Az elutazást megelőző pillanatokban az orosz tiszt bevallja szeretőjének, hogy nagyon nehéz napok várnak rá: egy héten belül meg kell adnia kártyaadósságát, és nem rendelkezik a szükséges összeggel. Mata Harit nagylelkűvé teszi a szerelem, habozás nélkül mindenét odaadná, hogy megmentse kedvesét a kényelmetlen helyzetből. Az ötezer frankból, amelyet nemrég vett fel a bankban, három ezerfrankos bankjegyet átad a főhadnagynak. Maszlov hálásan köszönetet dadog és megígéri, hogy amint teheti, megadja a pénzt, majd utoljára karjába szorítja az asszonyt.

Mata Hari soha többé nem látja viszont sem a pénzét, sem Maszlov főhadnagyot.

A „kölcsön" ismét szűkös anyagi helyzetbe hozta Mata Harit: kénytelen visszafogni kiadásait. Egy héttel később kiköltözik a Plaza Athénée-ből, és a Castiglione utcában, egy kisebb szállodában bérel szobát.

Még mindig nem kapott üzenetet Ladoux-tól, ezért a rendőrprefektúrán próbálkozik: kiutazó vízumért folyamodik Svájc irányába. Maunoury úr, akihez a kérelem befut, közli, hogy Ladoux kapitány távollétében nem intézkedhet az ügyben, a kapitány pedig délen tartózkodik. Meg kell várni, amíg visszajön.

Várni, mindig csak várni. Mata Harin eluralkodik a kétségbeesés. Bármennyire is hiányzik belőle a tisztánlátás képessége és a józan ész, homályosan érzi, hogy vagyonról és szerelemről szőtt szép álmai semmivé foszlanak.

Miközben Mata Hari lassan-lassan ráébred helyzete reménytelenségére – bár azt legszörnyűbb rémálmaiban sem gondolná, ami valójában vár rá –, Maszlov főhadnagy szigorú parancsot kap, hogy példás büntetés terhe mellett haladéktalanul vessen véget Zelle-Mac Leod asszonnyal folytatott viszonyának. Az egyre rövidebb, egyre zavartabb levelekben, melyeket továbbra is küldözget szeretőjének, a fiatal orosz nem meri közölni szakítási szándékát. Köntörfalaz, féligazságokat ír, megszépíti a tényeket. Ezen a területen azonban Mata Harit nem lehet becsapni. A hazudozás nagymestereként tévedhetetlenül olvas a sorok között. Megérti, hogy a szakítás már elkerülhetetlen, és Vadim sosem fogja feleségül venni. Vége a gyönyörű illúziónak, elsirathatja a szerelmet. Mégsem érez haragot vagy keserűséget a fiatalember iránt, annál sokkal jobban nyomasztja sorsa.

Február elején, amikor a Castiglione utcából átköltözik az Élysée Palace-Hotelbe, tudomására jut, hogy Vadim ismét kórházban van, ezúttal Épernay-ben. Szinte beleőrül az aggodalomba, és minden idejét annak szenteli, hogy híreket szerezzen felőle. Eget-földet megmozgat, és megállás nélkül a párizsi orosz hatóságokat zaklatja, egészen addig a napig, addig az óráig, míg le nem tartóztatják.

Február 10-én Georges Ladoux cselekvésre szánja el magát: elfogatási parancsot kér Zelle-Mac Leod asszony ellen. A hadügyminiszter, Lyautey marsall azonnal szente-

síti a kérelmet aláírásával, és két nappal később Pierre Bouchardon kapitány, a 3. haditörvényszék vizsgálóbírója kiadja Mata Hari ellen az elfogatóparancsot. A vád „kémkedés és az ellenséggel való cinkos együttműködés".

1917. február 13-án, vasárnap Priolet rendőrfelügyelő a titkára és két nyomozó kíséretében megjelenik az Élysée Palace-Hotelben, hogy előállítsa a nevezett személyt. Kora délelőtt betörnek Mata Hari szobájába, aki éppen az ágyán ülve reggelizik. Rémülten bámul a berobbanó négy férfira, képtelen megszólalni, ahogy kifogástalan egyenruhájukban alig két méterre tőle megállnak. A felügyelő felolvassa a letartóztatási parancsot. Lehajtott fejjel hallgatja, kibontott haja félig eltakarja az arcát. Priolet köhögésekkel és krákogásokkal kíséri a felolvasást, segédei némán, mozdulatlanul állnak mellette. Mata Hari válla megremeg, háta meghajlik. A felolvasás végére az ágyon ülő asszony maga a megtestesült kétségbeesés. Nem tiltakozik, lassan kiegyenesedik, eltolja magától a tálcát, feláll és megkéri a rendőröket, adjanak neki néhány percet. Miközben a fürdőszobába vonul, hogy még utoljára szabad emberként rendbe hozza magát, Priolet és az emberei gondosan átkutatják a szobát, elkoboznak minden papírt, könyvet, az állítólagos ügynök minden személyes tárgyát. Pénzt mindössze hatszáz frankot találnak – a bankból felvett ötezer frank maradékát. Van továbbá száz holland forint és egy orosz bankjegy: ez alkotja Mata Hari összes vagyonát letartóztatása napján.

A hajdani szent táncosnő fél órával később a négy rendőr kíséretében kilép az Élysée Palace-Hotel ajtaján, hogy bírája, Bouchardon kapitány elé vezessék.

A börtön és a vizsgálat

Pierre Bouchardon nem tartozik azon korlátolt és nyers tisztek közé, akiket kizárólag a katonai dicsőség és az előléptetés foglalkoztat. Széles látókörű és nyitott gondolkodású, polgári nevelésben részesült férfi. Apja ügyvéd volt, és a kis Pierre művelt, művészetek iránt fogékony környezetben nevelkedett. Tehetségesnek mutatkozott a festészetben és a zenében, gyermekkorát varázsos meseviläggá szőtte a családi könyvtár, amelyben kedvére válogathatott. Imádott olvasni, Balzac volt a kedvence – az Emberi színjáték lett élete tájékoztató műve. Büszkén jelentette ki magáról, hogy „megadja a francia nyelvnek a tiszteletet, amelyet megérdemel".

Pályaválasztáskor a hivatalnokság felé vette az irányt, és ügyészhelyettes lett Rouenban. Később a bűnügyi iroda vezetője lett a Kancellárián. Bármennyire komoly is megbízatása, továbbra is kitart a művészetek mellett, kedveli a tréfát és a szórakozást.

A háború kitörésekor Pierre Bouchardont kapitányi rangban besorozzák a gyalogsághoz. A kapitányi rang megoldhatatlan problémát vet fel: már a lovak puszta látványa is megrémíti, úgy érzi, sosem lenne képes felülni egy állat hátára, hogy a csapatainak parancsoljon. A felsőbb vezetés, miután minden oldalról megvizsgálta a kérdést, úgy dönt, hogy a „lógyűlölő" tisztet áthelyezi a 3. haditörvényszékre, előadó-kapitányi feladatkörrel.

A harcok kezdetén Pierre Bouchardon szinte kizárólag katonai jellegű ügyekkel találja szemben magát: dezertálás, parancsmegtagadás, felettes megsértése, engedetlen-

ség, őrhely elhagyása... A konfliktus elhúzódása azonban – a háború immár harmadik éve tart – átformálja a törvényszék elé kerülő ügyeket: a vizsgálóbíró gyakran államtitoknak minősülő, nemzeti jelentőségű esetekkel találkozik. Ebben a minőségben találja szemben magát 1917. február 13-án Mata Harival. Irodája az Igazságügyi Palota egyik kevésbé forgalmas szárnyában található. Az iroda két egymásból nyíló szobából, egy tárgyalóteremnek berendezett helyiségből, három pincéből és egy másik tárgyalóból áll, arra az esetre, ha annyi bűnügyet kellene tárgyalni, hogy szükségessé válna a tárgyalások párhuzamos lefolytatása. A második tárgyaló repedezett falaival, kopott, megsötétült falburkolatával Bouchardon szerint leginkább egy öreg kolostorra emlékeztet, és a félhomályban meglehetősen nyomasztó hatást kelt.

A vizsgálóbírót közvetlenül körülvevő környezet sem sokkal vonzóbb.

Még ma is látom magam az irodában, amely olyan szűk volt, hogy alig fért el benne két szék, egy kis íróasztal és egy üveges szekrény. Az ablak az egyik rakodóudvarra nyílt, csak az ég kis kockája látszott a tetők felett – írja később a szobájáról.

A „szerzetesi cellában" történt első találkozáson Bouchardon kapitány felszólítja a letartóztatottat, hogy közölje személyazonosságát. Vezetéknév, keresztnév, születési hely és idő – Mata Hari határozott hangon sorolja az adatokat, amelyeket az írnok, Baudouin őrmester gondosan feljegyez.

Amikor tudomására hozzák, hogy előzetes letartóztatásba helyezik, fensőbbségesen felel, hogy elrejtse tudatlanságát:

– Igazán, kapitány, maguk nagyon rosszul bánnak velem! Vasárnap reggel kirángatnak az ágyból, elhoznak ide, ahol mintha az utolsó ítéletet kellene végighallgat-

nom. Semmit sem értek az egészből! Mit jelent az, hogy előzetes letartóztatás?

Felháborodásában Mata Hari mintha kissé elfelejtene franciául, és Bouchardon legnagyobb szórakozására összecseréli a szavakat.

– Ez azt jelenti – magyarázza mégis udvariasan –, hogy amikor elvezetik innen, a Saint-Lazare börtönbe viszik, ott fogják fogva tartani.

– A Saint-Lazare-ban? De hát semmit sem csináltam – tiltakozik az asszony. – Őrültség ez az árulás, mindig is hűséges voltam Franciaországhoz, kész voltam szolgálni. Ártatlan vagyok, bíró úr, esküszöm!

– Nyugodjon meg, asszonyom, ragaszkodnunk kell az eljárás menetéhez, én semmit sem tehetek, nekem csak az a feladatom, hogy kihallgassam. Ha olyan ártatlan, ahogyan állítja, nincs mitől tartania, a nyomozás felfedi az igazságot.

A résnyire nyitott ajtón besompolyog egy sárgás színű, csúf keverék kutya, és megszaglássza Mata Hari szoknyája szélét.

– Vigyék innen ezt az állatot, kérem! – kiabál az aszszony – Félek a kutyáktól...

– Elég legyen, Platón! Lábhoz! – parancsolja Bouchardon, aki rosszmájú örömét leli a kutya felbukkanásában.

– Bocsásson meg, nagyon neveletlen jószág. Az egyik ügynökünk találta az utcán, ő nevezte el Platónnak. Azóta az iroda házőrzője lett. Kitűnő házőrző, félelmetes és morgós, még az is előfordul, hogy beleharap egy-egy nadrágba, ha a hozzá tartozó fej nem nyeri meg a tetszését...

Bouchardon ujjong magában. Kimondhatatlan örömére szolgál, hogy Mac Leod asszonyban a magáéhoz hasonló fóbiát fedez fel: egyikük a kutyáktól, másikuk a lovaktól fél, remek, jól megértik majd egymást. Bouchardon ügyes ember, és gyűlöli a kínos jeleneteket. Platon lett az eszköz, hogy megtörje a kihallgatott lázadó felbuz-

dulását. Az állat okozta riadalom egy pillanatra elnyomja Mata Hariban a börtöntől való rémületet.

Mára azonban elég volt, ideje elvitetni az asszonyt. Bouchardon feláll, az írnok válla fölé hajol, a fülébe súg néhány szót, majd Mata Harihoz fordul:

- Asszonyom, hamarosan hívatni fogom. Most pedig... elvezetik a Saint-Lazare-ba.

Mata Hari nem tanúsít ellenállást, méltóságteljesen, makacsul felszegett állal vonul ki a vizsgálóbíró irodájából.

- Nos, Baudouin, mit gondol a kémnőnkről? - kérdezi Bouchardon, ahogy az őrmester visszatér, miután Mata Harit átadta a Saint-Lazare emberének.

- Szép kis kanca, szó se róla! - örvendezik saját tréfáján az őrmester.

- Remek, Baudouin, remek. Értékelem a humorát.

A vizsgálóbíró szavainak azonban erősen ellentmond dühödt arckifejezése. Az ember legdicsőségesebb hódításának tartott nemes állatra tett legkisebb utalás is elég hozzá, hogy Bouchardon kapitányt felbőszítse. Gyűlöli, ha a félelmeivel tréfálkoznak.

- Elmehet, Baudouin - folytatja szárazon. - Majd én bezárok. Mielőtt távozik, gondoskodjon róla, hogy Platónnak legyen friss vize.

- Parancsára, kapitány!

Az írnok távoztával a vizsgálóbíró egyedül marad a „szerzetesi cellában" ezen a hideg és rosszkedvű vasárnapon. Délután két óra van. Az asztalára könyökölve a homlokát masszírozza és azon tűnődik, mivel üthetné el az időt estig, amikor talán - még nem döntötte el - elmegy Bériot barátja estélyére. Írjon? Vesse papírra Mac Leod asszonyról szerzett benyomásait? Bouchardon kapitányból nem hiányzik az írói véna, s ezt tudja is magáról. Szereti megörökíteni szakmai és magánéletének figyelemre méltó eseményeit a naplójában, a mindig magánál tartott vastag, bőrkötéses füzetben.

Fiókjából előveszi a füzetet, kinyitja maga előtt és átfutja az utolsó mondatokat, amelyeket előző este vetett papírra. Az olvasás egyik kedvenc időtöltése: vannak, akik a hangjukat szeretik hallani, Bouchardon kapitány a saját írásának újraolvasásában leli magányos örömét...

Felveszi a tollát, és a következőket írja:

Margaretha Zelle-Mac Leod,
alias Mata Hari első kihallgatása

Ma, 1917. február 13-án délelőtt vezették elém Mac Leod asszonyt, akit kémkedéssel és az ellenséggel való összejátszással vádolnak. Magas, vastag ajkú, bronzbarna bőrű asszony, fülében hamis gyöngyökkel. Vadmacska típus. Tényleg olyan gyönyörű, mint azt a személyét övező mítosz sugallja? Kétségkívül az, ha a legfrissebb útlevelében található fiatalkori fényképére hagyatkozunk. Azt az asszonyt azonban, akit ma láttam, megtörte az élet: hatalmas, táskás szemek, a halántéknál, ahol a festék már nem takarja, őszülő haj... A raktárudvarból beáradó szürkés fényben alig hasonlít a varázslatos balerinára, aki minden férfit elkápráztatott. Ugyanakkor vonásai megőriztek bizonyos harmóniát, rugalmasságot és előkelő szépséget. Mozdulatai mint a dzsungelben vadászó tigrisé.

Festői, ízes franciasággal beszél. Bár mondatai nyelvtanilag helyenként pontatlanok, mégis harmonikusak, és szavai összhangban állnak gondolataival. Van humorérzéke, és a visszavágások területén tehetséges.

Természetesen ártatlannak vallotta magát Franciaországgal szemben elkövetett tetteiben és szándékaiban. Ő, a németek szolgálatában? Ugyan, képtelenség! A kihallgatás során végig úgy viselkedett, mint egy fontos személyiség, akit feleslegesen és helytelenül zaklattak.

Magánkívül volt a gondolatra, hogy a Saint-Lazare-ba zárják, egy pillanatra azt hittem, a torkomnak ugrik a tigris. Platón bejövetele azonban szerencsésen elterelte a figyelmet, és a vádlott hagyta, hogy elvezessék.

Ennek ellenére az a megérzésem, hogy Mac Leod asszony még sok gondot okoz nekem.

Jó. Nagyon jó – tizenhét óra, télen ez már este. Gondolatai papírra vetésének, amellett, hogy segít eltölteni az időt, több előnye is van: üdvös gyakorlatra készteti az agyat, ráveszi az embert, hogy elkalandozó gondolatait kordában tartsa, ugyanakkor elegáns és érthető formába terelje. A francia nyelvnek meg kell adni a tiszteletet, amit megérdemel. Bouchardon kapitány soha nem feledkezik meg erről az aranyszabályról és folyamatosan alkalmazza.

Most, hogy becsukta és eltette a füzetet, Pierre Bouchardon azon tanakodik, eleget tegyen-e Bériot-ék meghívásának. A társasági összejöveteleket nyűgnek kezdi érezni, belefáradt a szórakozásba. A fogadásokon túl sok az értéktelen csevegés és a pletyka, ráadásul inni is kell. Az ember teremről teremre járkál a szivarfüstben, bókol az ostoba hölgyeknek, akik úgy várják az udvarlást, mint járandóságukat. Nem, elege van már a kristálycsillárok alatt folyó komédiázásból, amely nemrég még remekül elszórakoztatta. Mégsem szeretne csalódást okozni öreg barátjának: Bériot számít rá, hogy elmegy ma este, ragaszkodott a jelenlétéhez. Mit tegyen? A fogadás nyűgét válassza, vagy a csendes olvasgatást a kandalló mellett? A kérdés megoldására egyetlen mód kínálkozik: a véletlenre bízza magát. Odafüttyenti Platónt, aki a sarokban alszik. Ha a kutya engedelmeskedik a hívásnak, elmegy Bériot-hoz, ha nem...

Miközben Bouchardon kapitány esti programját egy öreg kutyára bízza – Platón nem éppen a szófogadás

mintaképe, csak akkor engedelmeskedik, ha éppen kedve tartja –, Mata Harinak nincsenek hasonló gondjai. Első éjszakájára készül a Saint-Lazare börtönben. A női cellákat felügyelő apácák kétségbeesése láttán magánzárkába tették, és elvették minden személyes tárgyát, amely alkalmas lehet öngyilkossági kísérlet elkövetéséhez.

Órák teltek el azóta, hogy Mata Hari mindenkitől elhagyatva magára maradt a mocskos cellában, ahol minden bútorzatot egy padlóra dobott matrac képviselt. A zárkán nincs ablak, sötétség uralkodik, hiába ég a vastag rács mögött, elérhetetlen távolságban egy kis gázláng. Időnként egy-egy ruhasuhogás sejteti, hogy valamelyik apáca benéz az ajtó kémlelőnyílásán, majd továbbsiet. A finom anyagsuhogást, a diszkrét, de kitartó megfigyelés jelét hamarosan úgy fogja várni, mint az élet egyetlen bizonyítékát, azét az életét, mely máshol zajlik tovább, nélküle...

Letartóztatása másnapján meglátogatja Bizard doktor, a Saint-Lazare orvosa és az egészsége felől érdeklődik, valamint megkérdezi, nincs-e szüksége valamire.

A kecskeszakállas, monoklit viselő alacsony kis emberkének Mata Hari sértetten azt feleli, hogy egyetlen bajtól szenved: a szabadság megvonásától.

– Sajnos – sóhajt fel Bizard doktor –, nem áll hatalmamban, hogy visszaadjam a szabadságát. Azért azonban közbenjárhatok, hogy az elzárás feltételein javítsanak. Ha megmondja, mire vágyik, igyekezni fogok elintézni.

– Igazán? Vigyen ki ebből a lukból! Nincs levegő, nincs fény, úgy bánnak velem, mint egy kutyával! Ha a franciák nem akarnak szabadon bocsátani, legalább adjanak egy elfogadható szállást!

– Továbbítani fogom a kérését, bízzon bennem! Van még valami?

– Szeretnék megfürödni, valamint szükségem lenne egy telefonra.

Bizard doktort az utóbbi kérés meglepi, de csak annyit felel dallamos, gyengéd hangján:

– Attól tartok, a telefon túlmegy a hatáskörömön. A higiéniát illető kérdéseket azonban rendezni fogom, legyen nyugodt.

Néhány nappal később rövid betegszobai tartózkodás után Mata Harit áthelyezik a 12. cellába. A helyiség szomorú hírnévre tett szert: itt raboskodott Madame Caillaux, akit Gaston Calmette, a *Figaro* igazgatójának meggyilkolásával vádoltak. Henriette Caillaux-nak szerencséje volt, felmentették a vád alól. Marguerite Francillard-ra, a 12. cella másik rabjára kevésbé boldog sors várt: kémkedésért tartóztatták le, majd elítélték és nemrég főbe lőtték.

Léonide nővér, a Saint-Lazare legidősebb apácája megkedvelte Mata Harit, aki igénytelen, „szelíd, mint a bárány", és tiltakozás nélkül alkalmazkodik a szabályokhoz. Minden hajnalban visz neki egy csésze kávét, a rab kedvenc italát, és elbeszélget vele. A Saint-Lazare kis birodalmában mindenki szereti és tiszteli az idős apácát. Őszinte, tiszta szívű, előrehaladott kora ellenére még élénk, alacsony termetű, kövérkés, életerőtől duzzadó asszony, aki nyitottan és derűsen éli az életét. Néha kissé nyers hangot üt meg és nem ritka, hogy erős hangja végigvisszhangzik a börtön falain. Amikor Mata Hari elfoglalja a híres 12-es cellát, Léonide nővér elmeséli neki a történetét, mélyen elhallgatva legutóbbi lakója, Marguerite Francillard tragikus sorsát.

Bár Mata Hari végre tágasabb és levegősebb szobát kapott, továbbra is szenved a teljes elszigeteltségtől. Nem kap postát és Bizard doktoron, az ügyvédjén, Arboux lelkészen és az apácákon kívül tilos látogatót fogadnia. Esténként egy szolgálólány foglalja el a cella másik ágyát, mivel még mindig attól tartanak, hogy megpróbál véget vetni életének. Rosszul ismerik: Mata Hari túlságosan

szereti az életet ahhoz, hogy az öngyilkosság gondolata egy pillanatra is felmerüljön benne. Ehelyett ideje nagy részét védekezési tervének kidolgozásával tölti, és erőt gyűjt a Bouchardon kapitánnyal való következő összecsapásához.

Letartóztatásának napja, 1917. február 13. és június 21. között tizennégyszer viszik bírája elé. Az első három hónapban a vizsgálat egy helyben topog, hiszen Mata Hari mindent tagad, Ladoux pedig még nem tartja elérkezettnek az időt arra, hogy átadja az elfogott német rádiótelegramok dossziéját. A bírónak nincsenek bizonyítékai a vád alátámasztására, egyelőre kénytelen megelégedni az asszony többé-kevésbé koholmányokon alapuló elbeszéléseivel. Ahányszor ellentmondáson kapják vagy felkérik, hogy pontosítson egy helyet vagy időpontot, Mata Hari könnyedén kitér, és rossz memóriájára hivatkozik. A végeérhetetlen párbajok során egy üres kezű, de mindenre elszánt Bouchardonnal kell szembenéznie, aki fáradhatatlanul zaklatja, abban a mindig feleslegesnek bizonyuló reményben, hogy vallomásra bírhatja. Kihallgatásról kihallgatásra folytatódik a furcsa küzdelem, miközben az eljárás egy tapodtat sem halad előre, és a versenyző felek lassan kimerülnek.

Mata Hari, akinek meggyőződése, hogy a katonai bíróságnak nincs ellene semmiféle bizonyítéka, újra bizakodni kezd. Egészségét azonban a fogság megrendíti, életerejét felemészti a védekezés. A nélkülözéstől, a börtönkoszttól és a higiénia hiányától legyengülve előfordul, hogy annyira rosszul érzi magát, hogy el sem bír menni Bouchardon idézésére.

Az ügyvédje, Clunet úr, akit nyugtalanít egészségi állapota, ebben az időszakban kérvényt kérvényre küldöz a bírónak:

Heves mellkasi és torokfájdalmai következményeként madame Zelle-t magas láz terítette le. Nyugtalanító

egészségi állapotban találtam, köhög és vért hány. Emberségében bízva kérem...

Aki csak 1917 tavaszán közel kerül Zelle-Mac Leod fogolyhoz, ugyanezt az egészségi leromlást tapasztalja. Mata Hari még csak negyvenéves, de néhány hét leforgása alatt öregasszony lett, vonásai elmosódtak, haja erősen őszülni kezdett. Mindig nagy gondot fordított a testére, hiú és kacér nőként élt, sokat foglalkozott megjelenésével, és örömmel kihasználta a luxus kínálta összes lehetőséget.

Új helyzetét képtelen lázongás nélkül elfogadni. Bár nincs tükre, amelyből megláthatná szomorú átalakulását, érzi, hogy tönkrement, és fellázad az „embertelen körülmények" ellen.

Panaszt tesz Bouchardon kapitánynak a mocsokra és a nyomorúságos ételre. Mivel nincs pénze – azt a keveset, amije megmaradt, a bírósági eljárás költségeinek fedezésére elkobozták –, nem szerezhet be külön élelmet a kantinból, meg kell elégednie a raboknak felszolgált szegényes koszttal. A menü, amelyet Bizard doktor nagyon egészségesnek tart az elhízás ellen, hét közben reggel egy üres levesből, délben pedig egy tál – általában magas keményítőtartalmú – zöldségből áll. Vacsoráról szó sincs. Vasárnap a leves valamivel zsírosabb, és jár hozzá egy darabka hús is. Mata Hari, aki mindig is jó étvágyú volt, szinte éhezik.

Még az éhségnél is elviselhetetlenebb azonban a bezártság érzése. Hol Bizard doktornak, hol a kapitánynak, hol a börtönigazgatónak ír könyörgő leveleket, hogy engedélyezzék számára a sétát. Kérését csak júniusban, a vizsgálat lezárása után bírálják el és hagyják jóvá.

Mata Hari nem adja fel: Bouchardon bírónak írt patetikus kérelmei között található a következő levél is, amelynek ügyetlen megfogalmazása is bizonyítja, mennyire leromlott az állapota:

Kapitány!

Borzalmas az én szenvedésem, kapitány. Nem bírja tovább a fejem. Engedje, hogy elmenjek az országomba. Semmit sem tudok a háborújukról, és soha nem is tudtam többet, mint amennyit az újságok írnak. Sehol, senkitől nem szereztem információkat. Mit mondjak még?

Századszor ismétlem, hogy nem kémkedtem Franciaországban, és nem is fogok sosem. Ne tegye tönkre az egészségem, annyira belefáradtam a fogságba és az éhezésbe. Mire jó ez?

Nem szabad, hogy a szenvedésem tovább tartson. Hagyjon, könyörögve kérem.

Tisztelettel

Úgy írja alá: *M.G. Zelle,*
721 44625

Egy ebben az időszakban Bouchardonhoz intézett másik levelében Vadim Maszlovot emlegeti, akit képtelen elfelejteni, és akiről letartóztatása óta semmit sem tud:

Bíró úr – írja – *köszönöm, hogy híreket küld Vadim Maszlovról. Aggódom és sokat sírok. Legyen olyan jó, keresse az épernay-i kórházban. Mérhetetlen fájdalmat okoz a gondolat, hogy esetleg meghalt, és én nem voltam mellette. Talán azt gondolta, hogy elfelejtettem. Maga nem is tudja, mennyire szenvedek. Engedjen ki innen, nem bírom tovább...*

Azon a napon, amikor a szerencsétlen asszony ezeket a sorokat írja, a szép főhadnagy már elhagyta a kórházat. Eljegyezte magát egy fiatal francia lánnyal, Olga Tardieuvel, és azt tervezi, hogy magával viszi Oroszországba.

A lázas levelezés marad Mata Hari utolsó mentsvára, amely visszatartja az őrület szakadékától. Férgektől hemzsegő szalmazsákján ülve ideje legnagyobb részét levelek fogalmazásával tölti. A börtön adminisztrációja „feleslegesnek ítéli" továbbítani leveleit a címzetteknek, és egy fiókban gyűjti össze. A katonai vezetőkhöz és a börtönorvoshoz címzett üzeneteken kívül minden külvilág felé irányuló kommunikációs kísérlete, akár országa diplomáciai képviselőinek, akár Anna Lintjensnek vagy a barátainak ír, kudarcba fullad és a Saint-Lazare egyik fiókjában végzi. A francia hatóságok nem akarják, hogy elterjedjen letartóztatásának híre, és amíg csak lehetséges, megpróbálják titokban tartani. A Quai d'Orsay főtitkárának, Jules Cambonnak, a fogoly régi barátjának határozott beavatkozása kell hozzá, hogy 1917 áprilisának végén értesítsék a holland hatóságokat állampolgáruk sorsáról.

Mata Harit két és fél hónapja tartják fogva anélkül, hogy bizonyítékokkal támasztanák alá a vádat. Clunet úr a szokatlan eljárást megelégelve úgy dönt, tiltakozást nyújt be, és a bizonyítékok azonnali feltárását követeli. A hadügyminisztérium kénytelen bemutatni Kalle őrnagy madridi rádiótelegramjainak dossziéját.

Bouchardon bíró a kezét dörzsöli: ilyen adukkal felszerelkezve egy percig sem kételkedik, hogy sikerül összezavarnia és vallomásra bírnia a H21-es ügynököt, vagyis Mata Harit. 1917. május 1-jén tizedszer idézi be az asszonyt.

Emlékirataiban Pierre Bouchardon részletesen beszámol a kihallgatásról, amely döntő fordulatot hoz a vizsgálatban. Elhatározza, hogy kiteríti a kártyáit. Bezárja az ajtaját, és azt a hírt terjeszti, hogy a frèsnes-i börtönbe utazik kihallgatásra. Miközben az újságírók máshol keresik, írnokával és Mata Harival bezárkózik az egyik pincébe, ahol a harmadik haditörvényszék tárgyi bizonyítékait őrzik.

– Tudom, hogy maga a H21-es ügynök – kezdi minden kertelés nélkül. – Hagyja abba ezt a komédiát, amit hetek óta játszik már nekem.

Miután Mata Hari felháborodásának ad hangot, Bouchardon felragadja az asztalán heverő táviratokat és felalá járkálva felolvas belőlük. A tanulságos felolvasás végeztével megáll az asszony előtt, és megadja a kegyelemdöfést.

– Ezek a szövegek a lehető legvilágosabban leleplezik magát. Az ellenségnek küldött jelentéseiről beszélnek, név szerint említik a szobalányát, Anna Lintjenst, Kalle őrnagy pedig még azt is pontosan megírja, mennyi pénzt kapott a németektől. Van mersze továbbra is tagadni, hogy a németek szolgálatában állt?

A leleplezett kémnő ezúttal nem tudja kivédeni a csapást. Ujjai görcsösen az asztal szélére kulcsolódnak, félig felemelkedik, majd visszarogy a székre. Megtört arcán könnyek folynak végig, zokogva mondja:

– Milyen kegyetlen, kapitány! Így megkínozni egy szegény asszonyt, és ennyi gonoszságot kérdezni!

Bouchardon újból járkálni kezd az asztal és az ablak között – ez a jövés-menés szinte a mániája a kihallgatások során.

– Ó, ha tudná, mennyire idegesít, hogy mindig járkál – kiált fel Mata Hari a hisztéria határán.

A bíró azonban fel sem veszi a megjegyzést, folytatja a kérdezősködést: milyen kapcsolatban állt Kalléval, milyen információkat szolgáltatott ki neki, honnan jött a pénz, amit Párizsban a bankban felvett... Az asszony, mint a csapdába esett vadállat, elszántan küzd és azt ismételgeti, hogy sohasem árulta el Franciaországot.

– Azért kerültem Kalle őrnagy közelébe, hogy információkat szerezzek Franciaország számára, amelyeket azonnal továbbítottam Ladoux kapitánynak és Danvignes ezredesnek. Kérdezze csak meg őket, náluk vannak a leveleim, ők majd tanúsítják, hogy igazat mondok.

– És a pénz, a tízezer frank, amit a konzulja közvetítésével kapott?

– Százszor megmondtam, a szeretőm, Van der Capellen báró küldte!

A férfi mindig visszatér az árulást bizonyító telegramokhoz. Majdnem két órája kínozza már Mata Harit, az asszony nem bírja tovább, kegyelemért könyörög, felszökik a láza. Bouchardon végre hajlandó vizet hozatni, egy egész litert, ahogy mondja, amelyet Margaretha azon nyomban felhajt. A következő pillanatban, amikor Mata Hari szomja lecsillapult, dühében a bíróhoz vágja a bádogbögrét, amelyből ivott, és a maradék víz ráloccsan a férfi nadrágjára és gondosan fényezett cipőjére.

Ez az incidens vet véget a május 1-jei kihallgatásnak. A kimerült Bouchardon kapitány visszaviteti a foglyot a Saint-Lazare-ba.

Három hét telik el, mire a vizsgálóbíró újból hivatja Mata Harit. A német táviratok felfedése után a kapitány tudja, hogy sikerült megtörnie az asszonyt. Gondolkodási időt hagy neki és azt reméli, hogy elszánja magát a vallomástételre.

Bouchardon jól számít. Mata Hari tudja, hogy többé nem elégedhet meg a felháborodott tagadással, amely eddig védekezése fő eleme volt. Át kell térnie a beismerésre, legalábbis a részleges beismerésre. Május 21-én ezzel lép be bírójához:

– Kapitány, elhatároztam, hogy ma elmondom magának az igazat. 1916 májusában La Haye-ban tartózkodtam, amikor meglátogatott Krämer úr, a német konzul. Felajánlotta, hogy dolgozzak az országának. 20 000 frankot ajánlott az együttműködésemért. Sürgős szükségem volt pénzre, de nevetségesen alacsonynak találtam az összeget, amit meg is mondtam neki. Azt felelte, hogy csak tőlem függ, hogy magasabb fizetséget kapjak, de először meg kell mutatnom, mire vagyok képes. Nagyon ellenszenves ember volt, kértem néhány nap gondolkodási időt. Második látogatása alkalmával Krämer átadott húszezer francia frankot és három üveg varázstintát, amelyeket az utasításai szerint kellett volna használnom. Egyáltalán nem érdekelt az egész. Zsebemben a húszezer frankkal elbúcsúztam a konzultól, és a három flakont valahol Amszterdam és a nyílt tenger között a vízbe dobtam...

Bouchardon, aki eddig szó nélkül hallgatott, hirtelen közbevág:

– Ha megengedi, szeretnék visszatérni egy pontra: maga azt állítja, hogy Krämer mintegy előlegként adta a pénzt, pusztán az ígéretére támaszkodva.

– Pontosan így van, bíró úr.

Bouchardon újrakezdi mániákus sétáját az asztal és az ablak között.

– Hogy képzeli – rázza meg a fejét –, hogy elhiszem ezt a történetet? A német titkosszolgálat semmit nem ad előre, az elvégzett szolgálatok alapján fizetik az ügynökeiket. Az az összeg, amit Krämertól kapott, csak egy már teljesített küldetés fizetsége lehetett.

– Esküszöm, hogy nem! Semmit sem tudtam a kémkedésről, amíg nem találkoztam Krämerrel. Különben pedig sosem adtam neki életjelt magamról, sokáig várhatta az információimat.

– Igazán? Ha jól értem, Németország odáig menne a nagylelkűségben, hogy folyamatosan fizet egy csalárd ügynököt, akitől semmiféle információt nem kap?

– A németektől kizárólag Krämer húszezer frankját kaptam – ismétli makacsul Mata Hari.

– Elfelejti Kalle őrnagy háromezer-ötszáz pesetáját...

– Azt magánemberként adta. Intim kapcsolatban álltunk, meg akart ajándékozni egy ékszerrel, én pedig inkább pénzt kértem.

– Jó. Fogadjuk el. Most azt magyarázza meg, honnan ered az az ötezer frank, amit 1916 novemberében, majd az elmúlt januárban vett fel Párizsban.

– Már mondtam: Van der Capellen báró küldte.

– Nem helyes, hogy ehhez a változathoz ragaszkodik, Kalle változata lényegesen hihetőbb. A távirataiban egészen más forrást jelöl meg a két csekknek, és két „részletes jelentésről" tesz említést, amelyeket maga szolgáltatott a németeknek.

– Ez hazugság! Nem mondtam Kallénak semmi újdonságot, csak olyasmit, amit az újságokból és a szalonok pletykáiból tudtam. Mindenki ismerte már azokat a híreket, amiket elmeséltem neki, nem árthattam velük Franciaországnak!

– Ám legyen. Ha azonban valóban semmit nem csinált Németországnak a Krämertől kapott pénz fejében, Kalle őrnagy első telegramjára Berlinből annak a válasznak kellett volna érkeznie, hogy maga elárulta az ügyüket. A Berlin és Madrid közötti levelezésben azonban egyetlen utalás sincs a maga árulására.

– Nem tudom, mit válaszolt Madrid – feleli dacosan Mata Hari –, de bárhogy van is, azt nem írhatták, hogy bármit tettem volna nekik!

Igaza van, s ezt Bouchardon is pontosan tudja, hiszen ott fekszenek előtte a német szövegek: Berlin kizárólag elítélően szól a H21-es ügynökről, elégtelen eredményeiről és makacs ellenállásáról a titkos tinták használatával kapcsolatban.

Másnap Bouchardon beidézi első tanúját, Ladoux kapitányt, aki esküt tesz, mielőtt szembesítenék a vádlottal.

A vita nagyon hamar értelmezésbeli kérdésekre terelődik. Azt próbálják eldönteni, bízott-e „küldetést" a francia kémelhárítás főnöke Zelle-Mac Leod asszonyra. Ladoux a küldetés szó helyett inkább javaslatot emleget, és kijelenti, hogy soha nem vette szolgálatába az érintett személyt, azon egyszerű oknál fogva, hogy gyanúsnak találta. Azt azért beismeri, hogy valóban egymilliót ígért neki arra az esetre, ha „vállalkozása" sikerrel jár Belgiumban. Ugyanakkor nem avatkozott bele az útvonal megválasztásába. A két főszereplő a lényeges pontokban tehát egyetért.

Május 30-án a vádlott határozott kérésére újabb találkozóra kerül sor, ezúttal Bouchardon nélkül. A Ladoux-val folytatott négyszemközti megbeszélés után Mata Hari a következő levelet intézi a vizsgálóbíróhoz:

Ladoux kapitány tegnap azt mondta nekem, hogy a franciák főbe fognak lőni, de megmenekülhetek, ha feladom a cinkosaimat.

Esküszöm önnek, hogy soha nem voltak cinkosaim, annyira pedig nem vagyok gyáva, hogy halálfélelmemben kitaláljak magamnak néhányat.

A következő kihallgatásokon Bouchardon taktikát változtat: nem kérdezi többé a vádlottól a maga változatát a tényekről, hanem rákényszeríti a sajátját, amely szerinte tökéletesen egyezik a valósággal. Az asszony vagy rábólint a szavaira, vagy tiltakozik.

Amikor Bouchardon felolvassa a továbbra is Madridban tartózkodó Danvignes ezredes vallomását, Mata Hari először szóhoz sem jut elképedésében. Öreg szeretője kijelenti, hogy „kezdettől fogva átlátott kisded játékain".

– Ha így gondolta volna, sosem viselkedik úgy Madridban velem, ahogyan tette – mondja végül. – Még egy csokor ibolyát is adott, és egy zsebkendőt kért tőlem emlékül.

Ezután részletesen cáfolja Danvignes állításait, s végül megállapítja:

– A tanújából a gonoszság és a szerelmi csalódás beszél. Tudta, hogy Maszlov főhadnagyot szeretem. Most már egészen biztos vagyok benne, hogy az orosz hatóságok az ő kezdeményezésére bélyegeztek veszedelmes kalandornőnek.

Az orosz tiszthez fűződő viszonyát említve Mata Hari megadja Bouchardonnak a hiányzó lökést. A férfi, vala-

miféle homályos szánalomtól vezérelve eddig habozott felolvasni Vadim Maszlov vallomását, melyet előző nap kapott kézhez. Most elszánja magát, sajnálkozva előveszi a papírlapot, és olvasni kezd: Maszlov néhány sorban beszámol a viszonyukról, mely, mint írja, valójában soha nem jelentett neki semmit, és azt állítja, márciusra tervezte a szakítást, arra az időre, amikor tudomást szerzett az asszony letartóztatásáról.

Mata Hari lehajtott fejjel hallgat. Amikor a bíró zavartan felkéri, hogy kommentálja a vallomást, mindössze annyit felel:

– Ehhez nincs hozzáfűznivalóm.

Bár Mata Hari a bíró irodájában igyekszik tartani magát, megkapta a kegyelemdöfést. Vadim mondatai tűzzel vésődnek a szívébe és hamuvá égetik. Aznap este egy megtört, megsemmisült asszony tér vissza a cellába.

Másnap, az álmatlanul töltött, borzalmas éjszaka után mégis a következőket írja Bouchardonnak:

Megtagad a környezetem, minden összeomlik körülöttem, még az is elhagy, akiért a poklot is kész lettem volna megjárni. Soha nem hittem volna ekkora emberi gyávaságban. Nos, legyen, egyedül maradtam, és ha el kell buknom, a mélységes megvetés mosolyával fogok elbukni...

1917. június 21-ig, a vizsgálat lezárásáig mégis tovább harcol az életéért. A bíró érveivel szemben ügyetlenül védekezik, a kémszakmában való járatlanságára, gyenge női mivoltára hivatkozik. Szép és felelőtlen nő volt, könnyű volt elcsábítani és kihasználni. Amikor Bouchardon a szemére veti, hogy számos tiszttel állt kapcsolatban a kémkedés miatt, megint csak tiltakozik, és szerelmi pályafutását helyezi előtérbe:

– Szeretem a tiszteket – magyarázza. – Egész életemben szerettem őket. Szívesebben vagyok egy szegény

tiszt, mint egy gazdag bankár szeretője. Örömömre szolgál, ha lefekhetek velük, még ha nem is fizetnek érte. Különben is, szeretem összehasonlítani a nemzeteket. Esküszöm, nem volt más célom azzal, hogy kapcsolatba léptem velük. Ráadásul mindig a férfiak kerestek meg. Tiszta szívvel igent mondtam nekik. Soha nem beszéltek nekem a háborúról, soha nem kérdeztem őket a harcokról. Aztán, egy vagy két éjszaka után elégedetten távoztak. Csak Maszlovot tartottam meg, akit imádtam.

Ez a hitvallás mindössze szkeptikus morgást vált ki a bíróból. Mata Hari úgy dönt, felfedi „nagy titkát" is:

– Cumberland herceg szeretője voltam, közvetlenül azután, hogy feleségül vette a német császár lányát. A sógora, a trónörökös herceg megígértette vele, hogy soha nem tart igényt a hannoveri trónra. De csak a saját nevében volt hajlandó megesküdni erre, a leszármazottaiéban nem. Azóta ádázul gyűlölik egymást a koronaherceggel. Ezt a gyűlöletet akartam felhasználni Franciaország javára. Feleleveníthettem volna a kapcsolatot a herceggel, és elszakíthattam volna Németországtól. Elég lett volna odaígérni neki a hannoveri trónt a szövetségesek győzelmének esetére. Nagy szolgálatokat tehettem volna, ha Ladoux kapitány jobban megbízik bennem. Komoly terveim voltak, bíró úr, de keresztülhúzta a számításaimat.

Bouchardon vállat von, a hannoveri trón körüli öröklési história igencsak zavarosnak tűnik, és cseppet sem érdekli. Különben is, Zelle-Mac Leod asszony meséi nem befolyásolják döntését. Gondolatban már határozott. Harminc évvel később ezt írja emlékirataiban: *Ha egy szóban akarom összefoglalni az ügyet, azt mondhatom: tettenérés...*

Először azonban le kell zárnia a vizsgálatot, és át kell adnia az elkészült vádiratot a Mata Hari sorsáról dönteni hivatott bíráknak.

A per

A Margaretha-Gertrud Zelle Mac Leod, alias Mata Hari elítélését szolgáló huszonöt oldalas dokumentum megszerkesztésekor Pierre Bouchardon szabad folyást enged írói ambícióinak és képzeletének. A jelentés feladata a vizsgálat szakaszainak pontos dokumentálása lenne, ő azonban szenvedélyes hangú vádiratot készít, hiszen soha, egyetlen percig sem hitt a vádlott ártatlanságában. Az asszonyt már személyes találkozásuk előtt megelőzte erkölcstelen és megrögzött hazudozó mivoltának híreve. Hogyan hihetett volna ezek után a vallomásának? Ráadásul éppenséggel az események sem sarkallták arra, hogy ezen az 1917-es nyáron elnéző legyen. Nivelle tábornok champagne-i offenzívája szörnyű vereséggel végződött, a harcoló felek óriási veszteségeket szenvedtek. Egész regimentek estek áldozatul, és a katonai vezetőség azt gyanítja, hogy a vereség hátterében német ügynökök manipulációja húzódik. Számos katonát állítottak hadbíróság elé, ítéltek el és végeztek ki statáriálisan. A francia hadsereg közel állt a széteséshez. A hátországban, ahol a pacifista propaganda és a defetizmus határozza meg a hangulatot, szintén drámai a helyzet. Június elején az utcákon felfokozódik az idegesség, egyre szaporodnak a sztrájkok. A nők, akiknek munkája táplálja a borzalmas férfifaló szörnyeteget, a háborút, sztrájkolnak. Minden eddiginél mélyebb a válság. A kormányzat az indulatok levezetésére felerősíti az emberekben a gyanakvást, és az ellenséges ügynökökre irányítja a gyűlöletet. A kémvadászat szent feladattá emelkedik. 1917 közepére számos ha-

zaárulót végeztek már ki elsietett bírósági eljárások, felületesen végzett vizsgálatok nyomán, és a haditörvényszék úgy kezeli a halálbüntetést, mint a nemzet sebeinek legjobb orvosságát.

Ebben a feszült hangulatban, amikor a gyanú már önmagában is bűnösséget jelent, Bouchardon bíró hazafias hevülettel megfogalmazza jegyzőkönyvét. Következtetéseket von le, véleményt nyilvánít, kedve szerint forgatja és színezi az adatokat, sokkal többet adva az „irodalmi" stílusra, mint az igazságra.

Kell-e mondanom? Zelle asszony hosszú meséit szkeptikusan hallgattuk. Ez az asszony, aki Messalinaként élt, csodálók hosszú sorát maga köré gyűjtve, ez az asszony, aki 1914. augusztus 2. előestéjén Berlinben tartózkodott, és szeretője volt Alfred Kiepert hadnagynak, a 11. Grefeldi huszárezredből, Kuntze kapitánynak, a hydro-aeroplán központ tisztjének, de legfőképpen Griebel rendőrfőnöknek, olyan kozmopolita nőként – a megfogalmazás tőle ered – tűnik fel előttünk, aki az ellenségeskedés kezdete óta veszedelmessé vált. Több nyelven, különösen franciául kifogástalanul, folyékonyan beszél, számtalan viszonyt folytat, határozott, előkelő fellépésű és tökéletesen erkölcstelen – minden arra mutat, hogy gyanúsnak kell tekintenünk. Lehetetlen, hogy az ellenség, aki a világ minden tájáról szervezi ügynökeit, veszni hagyta volna ezeket a különleges adottságokat. Két évvel a háború kitörése után, amikor Zelle asszony belépett Ladoux kapitány irodájába, már egészen biztosan nem volt kezdő a kémkedés tudományában...

Valamivel később azt írja:

Párizsba érkezett, ahol számos tiszttel folytatott viszonyt, és folyamatos kapcsolatban állt a holland konzulátussal, amely közvetítőként szolgált levelezésében. Egy évvel később, 1916 novemberében 5000 frankot kapott, kétségkívül elvégzett szolgálatai fejében. Ez a tény már elegendő ahhoz, hogy bizonyítva lássuk kapcsolatát az ellenséggel, más szóval az árulást: behatolt egy háborús körbe, hogy információkat gyűjtsön az ellenség hasznára. Meggyőződésünk, hogy a vádlott ennél jóval többet tett, és hogy a végével kezdjük, elmondhatjuk, hogy ügyesen és hűen szolgálta Németországot...

Végül levonja a következtetést:

Összefoglalva: úgy tűnik, minden ennek az egyszerű megállapításnak az irányába mutat. Amikor Zelle asszony találkozott Ladoux kapitánnyal, gondosan eltitkolta előle, hogy H21 fedőnéven Németországnak kémkedik, és Krämer konzul feladattal küldte Franciaországba. A kapitány gyanította, hogy alaposan ismeri az anvers-i központot, és kérdéseket tett fel a témában, amelyekre a vádlott heves tiltakozással reagált. Ellenben amikor Madridban felkereste a német katonai attasét, Kalle őrnagyot, első dolga volt, hogy elmondja neki: úgy tett, mintha elfogadta volna a francia titkosszolgálat ajánlatát, és vállalta, hogy próbautat tesz. Tehát a mi képviselőink elől eltitkolja, hogy Németország szolgálatában áll, miközben Kalle őrnagynak már első találkozásukkor felfedi francia kapcsolatát. Ilyen feltételek mellett kit szolgálhatott? Kit árult el? Franciaországot vagy Németországot? Úgy tűnik, a kérdésfeltevésben már benne van a válasz... Összefoglalva tehát, Zelle asszony Krämer konzul és Kalle őrnagy segítségével összejátszott Németországgal, az ellenséges hatalommal. Két ízben, 1915 decemberében és 1916 júniusában behatolt egy párizsi hadügyi központba, azzal a céllal, hogy dokumentumokat és információkat gyűjtsön az ellenség számára. Küldetését minden bizonnyal teljesí-

tette, hiszen nyolc hónap alatt a német titkosszolgálat összesen 34 000 frankot fizetett ki számára. Ez az összeg mindennél jobban jelzi a H21-es ügynök szolgálatainak értékét.

1917. június 24-én Bouchardon ezzel a súlyos váddal zárja jelentését, amit a jól végzett munka megnyugtató érzésével, megkönnyebbülve aláír.

Másnap átadja barátjának, Mornet hadnagynak, az ügyészség jogászának.

Ha arra a tablóra támaszkodunk, melyet Pierre Bouchardon festett Mornet barátjáról, egy aszkéta alakja bontakozik ki előttünk, akiben „él a nemzeti érzés", és aki a retorika nagymestere. Vegetáriánus, és a sovány testére kényszerített szigorú diéta felszítja a bensőjét égető tüzet. A világ legmegszállottabb konzervatívja – mondja róla Bouchardon.

Szülőföldjén, a La Châtre környéki Nohant-Vicq-ben kell elképzelnünk, paraszti életében. Lábán facipő, kezében bot, fején húsz tél fakította posztókalap... megy a földjén, vörös szakállába fütyörészik, vastag pulóverekbe és kötött kabátokba burkolózik, hiszen a világ legfázósabb embere. Nem engedi, hogy a kertjében kivágjanak egy fát, nem engedi, hogy a házában odébb tegyenek egy tárgyat. Azt akarja, hogy a dolgok ott maradjanak, ahol mindig is látta őket. Ágyában számos generáció aludt már előtte. Három tollmatraca fölé még a legmelegebb éjszakákon is felteszi a hatalmas ágymelegítőt. Így hozza összhangba hidegtől való rettegését és régiségek iránti rajongását.

Ennek a merev, kifogástalan erkölcsű férfinak a feladata lesz, hogy a köztársaság nevében vádlóként fellépjen Mata Harival szemben.

A vádlottat a per idejére, amely a vizsgálat lezárása után egy hónappal, 1917. július 24-én veszi kezdetét, a Saint-Lazare-ból átszállítják a Conciergerie-be. Az Igazságügyi Palota előtt bámészkodók és kíváncsiskodók tolonganak, hátha megpillanthatják a szent táncosnőt, és nézői lehetnek – miért is ne? – utolsó előadásának.

Mata Hari végre megérkezik. Kék ruhát és háromszögletű kalapot visel. Clunet úr, az ügyvédje kíséri. Hetvenkét éves öregember, akit a háború gyászra kényszerített: Jean fia, a hadsereg főorvosa áprilisban az életét adta hazájáért. Bánata és számos, Bouchardonnal folytatott vitája ellenére az ügyvéd úgy döntött, továbbra is vállalja a vádlott védelmét. A per kezdetekor mégis gondterhelt és feszült, mert bár a nemzetközi jog kiváló ismerője, de katonai bíróság előtt még soha nem szerepelt.

Amikor a vádlott belép a terembe, melyben majd elítélik, a párizsi katonai kormányzat által kijelölt esküdtszék már elfoglalta a helyét. Hét emberből áll, akik a következők: Joseph de Mercier de Malaval, a 7. páncéloshadosztály alhadnagya, Fernand Joubert, a 230. gyalogezred zászlóaljparancsnoka, Jean Chatin csendőrkapitány, Lionel de Cayla, a 19. lovasszázad kapitánya, Henri Deguesseau, a 237. gyalogezred hadnagya és Berthomme, a 12. tüzérezred adjutánsa. Mindannyian a 3. haditörvényszékhez tartoznak. Albert Somprou, a republikánus gárda alezredese elnököl. Az ügyészség képviseletében Mornet hadnagy egészíti ki a délutáni kánikulában kezdődő és alig negyvennyolc óráig tartó perparódia szereposztását.

Somprou elnök az ügyrendi formaságoknak megfelelően megnyitja a tárgyalást és felszólítja a vádlottat, hogy közölje személyazonosságát. A terem végében szenzációra éhes tömeg tolong. Mégis úgy tűnik, hogy Mata Harit sem a hőség, sem a kíváncsi tömeg nem zavarja: szálfaegyenes derékkal áll és határozottan, kimérten beszél. A napirend ismertetése és a bíróság összehívása egy órát

vesz igénybe, amelynek végeztével Mornet hadnagy felemelkedik, és zengő, néptribuni hangján zárt tárgyalást és titkos vitát követel.

Az esküdtszék visszavonul, hogy eldöntse, engedjen-e a kérésnek. Néhány perccel később az elnök bejelenti, hogy a nyilvános vitát a rendre nézve veszedelmesnek tartja, ezért az esküdtek egyhangú döntéssel elrendelik

1. a zárt tárgyalást
2. minden beszámoló betiltását a Zelle-ügyről.

Az intézkedést azonnal végre is hajtják: a nézőközönség hiába morgolódik, kénytelen elhagyni a termet, miközben az ajtóban őrök sorakoznak fel. Néhány perc múlva üresen tátonganak a sajtónak és a közönségnek fenntartott helyek. Mata Hari egyedül marad bíráival szemben. Megkezdődhet az érdemi tárgyalás.

Mornet ügyész vádjaival szemben, melyek Bouchardon kapitány jelentésén alapulnak, Mata Hari ugyanazt a védekezést hozza fel, mint a vizsgálat során: megismétli, hogy soha nem akart ártani Franciaországnak, tagadja, hogy pénzt kapott volna szolgálataiért a németektől, és az egyenruhás férfigyülekezet előtt kijelenti, mennyire kedveli a katonákat. Talán azt reméli, ezzel meghathatja őket, bírái azonban távolságtartók maradnak, szemükben ő rossz nő, aki elhagyta a családi tűzhelyet, hogy a színpadon mutogassa magát. Erkölcstelen nőszemély, kurtizán, szöges ellentéte az általuk képviselt morálnak és elveknek.

Mornet kérdéseire az asszony mindig ugyanazokat a válaszokat adja. Miután a félelmetes Mornet vallatása befejeződik, a bíróság áttér a tanúk meghallgatására. A vád öt férfit idézett be: Ladoux kapitányt, a főnökét, Goubet tábornokot, a Mata Harit letartóztató Priolet felügyelőt, és a kíséretéhez tartozó Monier és Curnier nyomozókat. Egymás után fellépnek az emelvényre, és megismétlik mindazt, amit eskü alatt vallottak Bouchardon kapitánynak.

Az egyetlen Jules Cambon kivételével, aki a vádlott érdekében felszólal, a védelem tanúi távollétükkel tüntetnek: a patkányok elhagyták a süllyedő hajót. A hajdani hadügyminiszter, Adolph Messimy, aki Mata Hari szeretője volt, azzal az ürüggyel menti ki magát, hogy hirtelen kiújult reumája ágyhoz köti. Somprou elnökhöz intézett levelében madame Messimy megerősíti férje állításait, és kijelenti, hogy élete párja sosem találkozott a vádlottal.

– Ó, tehát soha nem találkozott velem! – tör ki Mata Hariból. – Ez aztán az arcátlanság!

Őrült, ellenállhatatlan nevetés tör ki belőle, amely továbbterjed, és a bírák szigorú testületén néhány pillanatra általános derültség lesz úrrá.

Hallaure hadnagyról, akit Clunet úr szeretett volna szembesíteni a vádlottal, azt állítják, hogy nem tudták kézbesíteni neki az idézést, ezért csak írásos vallomását ismertetik.

Vadim Maszlov sem jelenik meg, őt maga Mata Hari mentette fel a feladat alól. A per megkezdése előtt védő és védence között éles vitákat váltott ki a kérdés, helyénvaló és szükséges-e megidézni a férfit. Az ügyvéd hosszú órákon át magyarázta, hogy az orosz tiszt vallomása felmentő erejű lehet, és mindennél értékesebb adut adhat a védelem kezébe. Ám minden érv hiábavalónak bizonyult, mert Mata Hari határozottan elutasította, hogy Maszlovot beidéztessék. Nem akarja Vadimot az emelvényen látni, és nem hajlandó okát adni ellenkezésének. Valójában meg akarja kímélni a még mindig szeretett férfit fizikai leromlásának látványától, ahhoz azonban túlságosan büszke, hogy ezt bevallja. Amikor Clunet úr végre észbe kap és megérti, hogy itt az asszony utolsó szerelmes ajándékáról van szó az imádott férfi felé, meghajlik akarata előtt.

A második tárgyalási nap a vád- és védőbeszédeké. Az előadást ugyanazok a színészek játsszák. Mata Hari még reménykedik, hogy bírái megértők, sőt, talán elné-

zőek lesznek. Clunet úr kevésbé derűlátó, és ahogy átveszi a szót a vádlott védelmében, az érzelmi feszültség súlya alatt kicsordulnak a könnyei. Ártatlannak vallja Margaretha-Gertrud Zelle-Mac Leodot, kihangsúlyozza naivságát és ügyetlenségét, amely a félreérthető helyzetbe sodorta, és a bírák jó szívére apellál. A bírák azonban hajlíthatatlanok maradnak. A tárgyalásnak álcázott színdarabban Clunet úr felszólalása csak az előadás kötelező betétje. Bármit mond is, szavai légüres térben koppannak.

A hosszú és patetikus védőbeszéd elhangzása után nyilvánvalóvá válik, hogy a kártyákat már leosztották. A bíróság a látszat kedvéért azonban ragaszkodik a szabályokhoz. Az elnök, Somprou felteszi Mata Harinak a szertartásos kérdést:

- Vádlott, kíván még valamit felhozni a védelmére?

- Semmit - feleli az asszony. - Védőügyvédem elmondta az igazságot. Nem vagyok francia, jogomban állt más országokban is barátokat szerezni, még olyan országokban is, amelyek Franciaországgal hadban állnak. Semleges maradtam. Számítok a jóságukra.

Az elnök ekkor elrendeli, hogy a vádlottat és védőjét vezessék át a szomszédos terembe, ahol az esküdtszék döntéséig várakozhatnak.

Az esküdtek vitája alig negyven percig tart. A bíráknak nyolc, Bouchardon által előre elkészített kérdésre kell válaszolniuk, igennel vagy nemmel.

Első kérdés:
Nevezett Zelle Marguerite Gertrude, elvált Mac Leod, ismertebb nevén Mata Hari, továbbiakban vádlott, bűnös-e abban, hogy 1915. december 15-én behatolt Párizs erődrendszerébe, hogy ott dokumentumokat és információkat szerezzen Németország, az ellenséges hatalom számára?

Második kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy a vizsgált időszakban, különösen 1916 első harmadában Hollandiában az ellenséges Németországnak Krämer konzul személyén keresztül olyan dokumentumokat és információkat adott át, melyek árthattak a hadsereg tevékenységének és ronthatták a hadilétesítmények biztonságát?

Harmadik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy a vizsgált időszakban, feltehetően 1916 májusában Hollandiában a fent nevezett Krämer személyében szövetséget kötött Németországgal annak érdekében, hogy elősegítse az ellenség tevékenységét?

Negyedik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy 1916 júniusában behatolt párizsi hadilétesítményekbe, hogy dokumentumokat és információkat szerezzen az ellenséges Németország számára?

Ötödik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy 1916 májusa óta Párizsban összejátszott az ellenséges Németországgal, hogy elősegítse tevékenységét?

Hatodik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy 1916 decemberében Madridban (Spanyolország) Kalle katonai attasé közvetítésével összejátszott Németországgal, hogy elősegítse az ellenség tevékenységét?

Hetedik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy a fent nevezett helyen és időszakban, fent nevezett Kalle közvetítésével dokumentumokat és információkat juttatott az ellenséges Német-

országnak, amelyek veszélyeztették a hadsereg tevékenységét és a hadilétesítmények biztonságát, vonatkozván nevezett dokumentumok a belpolitika, a tavaszi offenzíva, a német titkos tinták franciaországi felfedezése és egy angol ügynök személyazonossága kérdéseire?

Nyolcadik kérdés:
Vádlott bűnös-e abban, hogy 1917 januárjában Párizsban összejátszott az ellenséges Németországgal, hogy elősegítse tevékenységét?

Hat esküdt minden kérdésre igennel felel. A hetedik több bátorságról és tisztességről tesz tanúbizonyságot: a második, az ötödik és a hetedik pontokra nemet mond. A tagadó szavazat azt jelzi, hogy a férfi elveti a vádlott tevékenységének kémkedésként való értelmezését. Néhány perccel később azonban, amikor az elnöklő Somprou alezredes döntéshozatalra szólítja fel az esküdteket, a hetedik bíró is csatlakozik a többiekhez, és velük együtt megszavazza a halálos ítéletet.

Mata Harit és Clunet urat visszavezetik a tárgyalóterembe, ahol a haditörvényszéki szabályzatnak megfelelően az írnok egy őr jelenlétében felolvassa az ítéletet a vádlottnak.

„...A francia nép nevében az esküdtszék fent említett Zelle Marguerite Gertrude-öt egyhangúlag halálra ítéli..."

Clunet úr, aki azonnal felfogja a döntést, könnyekben tör ki. Az elítélt agyában lassabban járják meg útjukat a borzalmas szavak. Lassan, nagyon lassan hatolnak be Mata Hari tudatába. Egyenként végignéz biráin, de még eltelik néhány másodperc, mire felfogja az ítélet értelmét és felkiált:

– Az nem lehet! Az nem lehet!

A kétségbeesett kiáltás után azonban összeszedi magát, és sikerül úgy aláírnia fellebbezési kérelmét, hogy keze meg sem remeg.

Ez az utolsó aktusa az 1917-es év egyik forró nyári estéjén befejeződő pernek. Az elítéltet az Igazságügyi Palotából a Saint-Lazare-ba vezetik. Odakint tolonganak az újságírók, akik a zárt tárgyalás miatt lemaradtak az eseményekről. Remélik, hogy egy pillanatra megláthatják az asszonyt. Némelyiküknek sikerül is, hiszen a *Gaulois* a következő beszámolót közli 1917. július 26-i számában:

Szálfaegyenesen magasodik karcsú alakja az őt kísérő csendőrök fölé. Nagyon elegáns bő kék kabátjában, mely alatt mélyen kivágott világos ruhát visel. Táncosnőhöz méltó, könnyed léptekkel halad, magasra emelt fejjel. Ajkain mosoly játszik, az utolsó mosoly, az utolsó közönség felé.

A beszámoló szerzője érezhetően rokonszenvezik Mata Harival. Vele ellentétben a sajtó legnagyobb része kedvező visszhanggal fogadja a halálos ítélet hírét. Július 27-én az *Éclair*, a „párizsi politikai, irodalmi, szigorúan független napilap" címoldalán Georges Montorgueil a következőket írja *Salomé haditörvényszék előtt* címmel:

Mata Harit tehát minden keletiesség nélkül egyszerűen Marguerite Gertrude Zelle-nek hívták. A papnő, akit a lótuszvirág hazája titkainak szent letéteményeseként tartottak számon, a tulipánok hazájában született, és egy közönséges holland tengerész elvált felesége volt. Kitalált szertartásokat mutatott be nekünk a Guimet múzeumban, az elveszett menyországot sirató, pagodákból menekült istenek között. Úgy mutatták be nekünk, mint a száz fátyol táncosnőjét, melyek közül egy, amelyik szemünket elhomályosította, most lehullott. Rácsodálkozunk a néhány éjszakára bálványként tisztelt asszony valódi énjére, és nagy csalására. A haditörvényszék, mely halálra ítélte, felfedte üzelmeit...

A kivégzés

Mata Hari sorsa a bírák kezében van, akik megvizsgálják fellebbezési kérelmét.

Éjjel-nappal a 12-es zárkába zárva várakozik, figyeli az órák múlását. Megvonták tőle a séta jogát, melyet a vizsgálat lezárásakor kapott. Már csak ez a várakozás maradt meg az életéből. A szalmazsákon ül, és fáradhatatlanul előre-hátra himbálja a testét. Csak azért áll meg néha, hogy rendbe hozza a kontyából időről időre kiszabaduló ősz tincseket. Zavarja, hogy haja az arcához, a nyakához ér, nem bírja elviselni a tudatot, hogy tincsei piszkosan, fésületlenül lógnak. Sóhajtva inkább kontyot tornyoz a tarkójára, és újra kezdi végeérhetetlen ringatózását, előre, hátra, előre, hátra...

Mata Hari elvesztette az idő fogalmát, az időét, melyből számára már alig van hátra. Életét az apácák látogatásainak ritmusa határozza meg: tőlük kap élelmet és lehetőség szerint vigaszt. A halálraítéltek ellátását kapja, ami reggel húslevest és kávét, délben pedig egy szelet sültet jelent, zöldségekkel, borral és kávéval. Este ismét levest, húst és bort szolgálnak fel. Azóta, hogy meghozták az ítéletet és visszavitték a Saint-Lazare-ba, az ellátás érezhetően javult, ám a biztonsági intézkedések megszigorodtak. Esténként két gondosan kiválasztott fogoly csatlakozik hozzá a 12-es cellában. Matraca két oldalára fektetett szalmazsákokon pihennek, s csak hajnalban hagyják magára. A helyzet nem nélkülözi a komikumot, hiszen Marie és Louisette, alighogy leszáll az este, mély álomba merülnek, míg Mata Hari halálos ítélete tudatában alig al-

szik, inkább álmatlanul virraszt. Képtelen lehunyni a szemét, éber érzékekkel forgolódik az ágyán, lesi a rettegett zajt, a zajt, amely az utolsó hajnal hírnöke lesz, azé a hajnalé, amikor a vesztőhelyre vezetik majd. Éjszakáról éjszakára őrködik a két alvó mellett, hóhéraira várva. Csak a szombatról vasárnapra virradó órák hoznak enyhülést és pihenést, hiszen tudja, amit minden elítélt tud: az Úr napján nem tartanak kivégzést. Ilyenkor rettegése elcsitul, s végre átadhatja magát az álomnak.

Mata Hari a két fogolytárs jelenlétét elfogadta, a séták megvonását azonban kegyetlen és felesleges büntetésnek érzi és fellázad ellene. A következőket írja Bizard doktornak:

Doktor úr!

Nem bírom tovább. Szükségem van a levegőre és a mozgásra. Megölhetnek, ha mindenáron azt akarják, de miért kínoznak így meg előtte? Nagyon hálás lennék magának, ha segítene, hogy újra engedélyt kapjak a sétára...

Az orvos közbenjárására a börtön vezetősége helyt ad a kérésnek, és augusztus közepén engedélyezi, hogy Mata Hari napi egy órára elhagyja a celláját, és körbesétáljon a Saint-Lazare udvarán.

Margaretha-Gertrud Zelle halálos ítéletének bejelentése óta a holland hatóságok félénk próbálkozásokat tesznek állampolgáruk megsegítésére. Külügyminiszterük közvetítésével először azt javasolják, hogy abban az esetben, ha a fellebbviteli bíróság nem talál formai hibát a katonai bíróság ítéletében, változtassák a halálbüntetést börtönbüntetésre. Augusztus 16-án, azzal az indoklással, hogy „a harmadik haditanács az eljárás során mindenben a törvényeknek megfelelően járt el", elutasítják a kérelmet.

Clunet úrra vár a szomorú feladat, hogy erről a holland követséget tájékoztassa.

Napról napra csökken az esélye annak, hogy Mata Hari megmeneküljön a haláltól. Védőügyvédje mégsem adja fel: fellebbezést nyújt be a Legfelsőbb Semmítőszéken, mivel azonban nem szólalhat fel a nevezett bíróság előtt, meg kell elégednie a tárgyalás figyelemmel kísérésével. Szeptember 27-én hivatalból kirendelt ügyvéd, Raynal úr képviseli a fellebbezést. Figyelmetlenül és minden meggyőződés nélkül dolgozik. Clunet úr nem szólhat közbe, csendben kell végighallgatnia kollégája érveit, s amikor ez utóbbi azzal zárja beszédét, hogy a döntést „a bíróság józan belátására bízza", már tudja, hogy a csata elveszett. A szabályzat kedvéért néhány perces tanácskozás következik, majd a bíróság elnöke szólásra emelkedik, és a „józan belátás" szellemében kijelenti:

– Csak az illetékesség kérdésében lehet vita. Azt kell eldöntenünk, hogy háborús időkben a kémkedésben és az ellenséggel való összejátszásban a haditanács-e az illetékes. A bírói testület egyhangúlag igennel felel. A fellebbezést tehát elutasítom.

Az igazságszolgáltatás ismét gyors és sommás ítéletet mondott Mata Hari felett, akinek élete most már csak egyetlen szálmaszálon, az elnöki kegyelmen függ.

Ennek érdekében intézi a következő levelet De Stuers, a holland külügyminiszter francia kollégájához:

Tisztelt uram!

Emberiességi okokból a kormányom megbízott, hogy kegyelmet kérjek Zelle-Mac Leod asszony, alias Mata Hari ügyében, akit július 25-én ítélt halálra a 3. haditörvényszék, és akinek fellebbezési kérelmét szeptember 27-én elutasította a Semmítőszék. Nagytiszteletű uram közbenjárását kérem: szíveskedjék továbbítani a királynő kormányának kérelmét a köztársasági elnök

úrnak. Hálás lennék, ha értesítene, milyen fogadtatásban részesült folyamodványunk.

Sajnos ez a „fogadtatás" mit sem változtat a sors menetén. Clunet úr még mindig nem adja fel a reményt. Október végén elszánja magát a végső lépésre, és az államfő jóindulatában bízva bejelentkezik az Élysée-palotába.

– Nem, Poincaré nem fogja megengedni, hogy ez a múzsák alkotta test a földbe térjen – biztatgatja magát. Ez az utolsó reménysugár vezeti az öregembert, amikor remegő hangon, könyörgőre fogva kérleli az elnököt, hogy hagyja meg Mata Hari életét. Süket fülekre talál: Raymond Poincaré háttal áll, és kinéz dolgozószobája ablakán. Az ügyvéd szavai visszapattannak a mozdulatlan, fekete alakról, aki elmélyülten figyeli az őszi eget elsötétítő szürke felhőket. Amikor végre hajlandó visszafordulni látogatója felé, arcán semmiféle érzelem nem tükröződik.

– Nézze az eget, ügyvéd úr – mutat ki az ablakon. – Őrültség lenne azt mondani, hogy megváltoztathatom a felhők vonulását. Ugyanilyen lehetetlen lenne megváltoztatnom a védencére váró sorsot. Sajnálom.

A kihallgatás véget ért, Clunet úrnak távoznia kell.

Néhány perccel később a Marigny-palota kertjében egy szőke kisfiú lecövekel a padon ülő, arcát kezébe temetve zokogó, ősz hajú öregember előtt.

– Miért sír a bácsi? – kérdezi a nevelőnőtől, aki halk szidalmakkal próbálja elvezetni onnan.

A szép szőke kisfiú, akit egy erős kéz elvonszol a padtól, nem kap választ kérdésére. Sosem tudja meg, hogy a zokogó öregember korának egyik legjelesebb ügyvédje, aki éppen az elnöki palotából jön, ahol nem sikerült kieszközölnie védencének a kegyelmet.

Mata Hari meg fog halni.

Az ősz eljövetelével rövidülnek a nappalok, és a 12-es cellában délután öttől eluralkodnak a szürke, majd lassan

megfeketedő árnyak, melyek percről percre nyomasztóbban hatnak az elítéltre, aki a világosság agóniájában nap mint nap saját halálát éli meg. A várakozás és a bizonytalanság elviselhetetlen feszültségében borzalmas, félelmetes gondolatok gyötrik. És ha ez a nap lesz élete utolsó napja?

A rettegést hozó sötétedés ideje azonban szerencsésen egybeesik Léonide nővér látogatásával. Az öreg apáca tudja, mennyire értékes a társasága Mata Hari számára, tudja, hogy a szerencsétlen asszonynak áldást jelentenek látogatásai. A világon semmiért, semmilyen ürüggyel nem fosztaná meg ettől a kis örömtől. Amióta elutasították a kegyelmi kérelmet, minden este felkeresi az elítéltet, és egészen Marie és Louise érkezéséig elbeszélgetnek.

A látogatások szertartása mindig változatlan. Minden este ugyanaz a kérdés fogadja Léonide nővért, alighogy belép az ajtón.

– Drága anyám, ma még nyugodtan alhatok?

Mata Hari eljutott a rettegés csúcsaira, hangja az utolsó szavak felé megtörik, szinte zokogva fejezi be kérdését. A sötétben Léonide nővér csak arcának fehér foltját tudja kivenni. Közelebb lép, leül az egyik szalmazsákra, megfogja a kezét és megpróbálja megnyugtatni a szerencsétlent. Minden erejével biztató szavak után kutat, amelyek végül lecsendesítik az asszonyt és könnyítenek félelmein.

Mata Hari időről időre még tiltakozik sorsa ellen, lázadása azonban a leggyakrabban már csak egy-egy kiáltásra elég:

– Ó, ezek a franciák! Ezek a franciák! – ismételgeti, majd lehajtja a fejét, szégyelli, hogy elragadta az indulat és igyekszik folytatni a beszélgetést. Ezekben a pillanatokban egyáltalán nem érez gyűlöletet „azok a franciák" iránt, akik a halálát akarják. Fájdalmas döbbenete mélyéről inkább egy gonosz tréfa kiagyalóinak látja őket. Igen,

egy gonosz, érthetetlen és kegyetlen tréfát agyaltak ki, melyben neki jutott az áldozat szerepe...

Október 14-én, vasárnap délután Bizard doktort értesítik, hogy Párizs kormányzója aláírta Mata Hari kivégzési parancsát. Másnap, hétfőn hat óra tizenötkor főbe lövik.

Az orvos kötelessége tudatában azonnal a Saint-Lazare-ba siet, hogy megvigye a szomorú hírt Léonide nővérnek, és közösen megtegyék a szükséges intézkedéseket. Közösen lépnek be a 12-es cellába, s az elítélt rettegve lesi arcukat: mit jelenthet ez a szokatlan látogatás? Eljött a pillanat? - kérdi félelemről tágra nyíló szeme. Az orvos és az apáca azonban felkészültek, a lehető legnagyobb nyugalommal állják a megható tekintetet. Vonásaik nem árulnak el zavart, mindketten annyira derűsen viselkednek, hogy Mata Hari megnyugszik és kedvesen, szinte vidáman beszélgetni kezd. Látogatói unszolására még egy játékra is vállalkozik, felidézi hajdani sikereit, elmeséli utazásait a nagyvilágban, és amikor Léonide nővér kedves, rekedtes hangján hirtelen azt mondja: Hadd lássuk, kedvesem, hogyan táncolt valaha, nem kéreti magát, azonnal teljesíti a szokatlan kérést. Feláll az orvos és az apáca előtt, kissé felemeli a ruháját és tesz néhány tánclépést...

A kocsi ablakából, mely azon a jeges hajnalon, 1917. október 15-én a Saint-Lazare-ba viszi, Bizard doktor a Gare de l'Esttől nem messze szabadságos katonák csoportjára lesz figyelmes. Teli torokból énekelnek, hogy felmelegedjenek. Néhány katona zsákját használva kispárnaként, a járdán fekve alszik. Szomorú, megszokhatatlan látvány.

Bizard doktor már sok hasonlóan nyomasztó hajnalt átélt. Sok elítéltet kísért már a vesztőhelyre - állásából adódóan ez kötelessége, nem húzhatja ki magát a szabályzat alól. Most mégis különös elkeseredés hatja át szívét, eddig soha nem tapasztalt szánalmat érez a szerencsétlen asszony iránt, aki hamarosan meghal. Maga előtt látja azt a rettenetet, amely előző este tükröződött tekintetében, majd a kedvességet, amellyel azonnal teljesítette Léonide nővér „szeszélyét". Milyen boldog volt, hogy táncolhat nekik, szinte gyermeki öröm ragyogta be az arcát! Mielőtt elköszönt tőle, dupla adag altatót adott be neki, hogy nyugodtan tölthesse az éjszakát. A jótékony gyógyszer hatása alatt szegény asszony bizonyára alszik még, megszabadulva rémképeitől és feloldozva bűnei alól - ha egyáltalán követett el bűnt.

Az orvos hajnali négy órakor érkezik a Saint-Lazare elé, ahol már négy elfüggönyözött kocsi várakozik. Bizonyára a „menethez" tartoznak. A környéken minden nyugodt és sötét. A börtön belsejében azonban szokatlan felbolydulás tapasztalható: civilek és katonák tolonganak a földszinti folyosókon. Több mint száz embert hívtak meg a kivégzésre, és a vendégek olyan derűsen beszélgetnek, mintha csak az opera halljában ácsorognának két felvonás között. Bizard doktort felháborítja a méltatlan viselkedés, mérgesen átvág a fecsegő tömegen és a börtönigazgató irodájába siet, ahol a hivatalos személyek gyülekeznek. A helyiségben vágni lehet a füstöt. A jelenlévők kávét isznak és halkan beszélgetnek, várják, hogy Jullien parancsnok megadja a jelet.

Mindenki elhallgat, ahogy a férfi hirtelen megszólal:

- Itt az idő, uraim, felmegyünk.

A hallgatóság minden tagja úgy gondolja, rá is vonatkozik a felszólítás és már indul is, hogy kövesse a parancsnokot, ám Somprou, a 3. haditörvényszék elnöke határozottan közbelép és közli, hogy az elítélt cellájába kizárólag a hivatalos személyek mehetnek fel. A többiek lent várakozhatnak.

Ebben a pillanatban Clunet ügyvéd úr lép oda Jullien parancsnokhoz.

- Parancsnok - szólítja meg megtörten -, nincs bátorságom felmenni. De kérem, mondja meg neki, hogy itt

vagyok, egészen közel, nyugtassa meg, hogy nem hagyom magára az utolsó percig sem.

– Nem vagyok a fullajtárja, ügyvéd úr – veti oda keményen a parancsnok. – Ha van valami mondanivalója annak az asszonynak, mondja meg maga!

A rövid szóváltás alatt a többiek elhagyták a termet és már a lépcsőkön haladnak. Az öreg ügyvéd megtörten lehajtja a fejét, és utolsó erejét összeszedve, mindenbe beletörődve megindul a 12-es cella felé tartó gyászos menet után.

Az apácák könyörületből, hogy megkíméljék az elítéltet a hirtelen ébredés sokkjától, szőnyegeket és takarókat terítettek le a folyosókon, hogy felfogják a cellához közeledők lépteit.

Minden csendes, minden alszik még, amikor Léonide nővér remegő kézzel kinyitja a 12-es zárka ajtaját, majd utat enged Jullien parancsnoknak.

– Melyik? – suttogja a férfi a három alvó alakot megpillantva.

– A középső – feleli az apáca.

Mata Hari a kloroformtól elkábulva nem reagál. Marie és Louise ellenben felriadnak, és a körülöttük álló alakokat megpillantva azonnal megértik, mi történik. Zokogásukat elfojtva, csendben felkelnek, Jullien parancsnok pedig Mata Hari fölé hajol, a vállára teszi a kezét és megrázza:

– Zelle, legyen erős, eljött az idő.

Az asszony rémülten nyitja ki a szemét, felül a fekhelyén, és az altatótól kásás hangon háromszor egymás után azt nyögi: „Ez lehetetlen! Ez lehetetlen! Ez lehetetlen!"

Az ajtóban lökdösődő tömegben felismeri Léonide nővért, és könyörgő pillantást vet rá. Az öreg apáca közelebb lép, és kérleli, hogy viselkedjen bátran. Azok, akik a küszöbről figyelik a jelenetet, csak halk, gyengéd mormogást hallanak. Mata Hari azonban hirtelen összeszedi magát, felegyenesedik és átöleli az apáca vállát:

– Ne féljen, anyám, tudni fogok méltósággal meghalni, szép halált fog látni!

Doktor Bizard egy üvegcsében repülősót nyújt felé, ám mosolyogva elutasítja.

Ezután az elítélt felöltöztetése következik, a jelenlévők legnagyobb része visszahúzódik. Csak Bizard doktor és két apáca marad bent, akik segítenek az öltözködésben, és teljesítik a kívánságát. Mata Hari a legmelegebb ruháját és a legszebb pár cipőjét kéri. Egyenként odaadják neki a ruhadarabokat, melyeket lassan magára ölt, majd amikor az egyik apáca megbotránkozik azon, hogy előtűnik meztelen lábszára és megpróbálja elfedni, Mata Hari megállítja a mozdulatát és felkiált:

– Hagyja, nővér, a pillanat nem alkalmas a prüdériára!

Öt órakor az immár felöltözött és bepúderozott arcú Mata Hari azt kéri, hagyják négyszemközt beszélni Arboux lelkésszel. Néhány perccel később a pap könnyektől elhomályosult szemmel hagyja el a cellát: feladta az utolsó kenetet az elítéltre, aki fehér prémmel szegett kék kosztümben és kalapban lép ki a cellájából. Félelmetes nyugalommal felhúzza a kesztyűjét, és a várakozókhoz fordul:

– Uraim, készen állok.

A törvény azonban megköveteli, hogy feltegyenek még egy utolsó kérdést. Socquet doktorra, a szakorvosra hárul a kínos feladat.

– Asszonyom – kérdezi halkan – van oka feltételezni, hogy esetleg állapotos?

– Hogy gondolja? – nevet fel Mata Hari. – Majdnem nyolc hónapja vagyok börtönben...

Léonide nővérhez fordul, és a nevetéstől pukkadozva a fülébe súgja:

– A bolondok! Hallotta, anyám? Megkérdezte, hogy terhes vagyok-e!... Ó, ezek a franciák! Ó, ezek a franciák!

Végre útnak indul a menet, ám néhány méter után, a folyosó kanyarulatában az őrök vezetője úgy érzi, támo-

gatnia kell Mata Harit, és megragadja a karját. Az asszony durván kitépi magát, és dühtől vibráló hangon odaveti:

– Eresszen el! Ne merjen hozzám érni! Nem tolvaj vagyok... Micsoda neveletlenség!

– Anyám, kérem, nyújtsa a karját – folytatja Léonide nővérhez fordulva. – Ne hagyjon magamra.

A menet ismét megindul a halványan megvilágított folyosókon, de Mata Hari hirtelen megáll. Felemeli bal karját, és ujjai hegyével megérinti az egyik, több mint két méter magasságban felszerelt gázlámpást.

– Fogadok, hogy nem tudja utánam csinálni, anyám – fordul tréfálkozva Léonide nővérhez. – Túl alacsony hozzá.

– Gyerünk, Zelle – mordul fel mögöttük egy hang.

Továbbhaladnak az írnoki iroda felé, ahol sor kerül a parancsismertetésre. A formalitás végeztével Mata Hari utolsó kívánságként kéri, hogy engedjék, hadd írjon néhány levelet. Jobb kezéről lehúzza a kesztyűt, az írópult fölé hajol, gyorsan három kis üzenetet vet papírra, majd a lapokat borítékokba csúsztatja. Határozottan, még mindig biztos kézzel felírja a címzettek nevét – az egyik levél a lányának szól –, lepecsételi a borítékokat és átadja őket a börtön igazgatójának.

– Nehogy felcseréljék a címeket! – mosolyog a férfira. – Szép kis kavarodás lenne!

Fél hat van. A formalitásokkal végeztek. A törvény értelmében „Zelle Marguerite-Gertrude-öt, alias Mata Harit átadják a katonai hatóságoknak, hogy Vincennes-ben kivégezzék".

Még nincs hat óra, amikor az elítélt Léonide nővér és a lelkész kíséretében helyet foglal az egyik kocsiban. Az utazás során az öreg apáca beletörődésre és megbocsátásra biztatja.

– Amikor megjelenik Isten színe előtt, ki kell irtania a szívéből minden gyűlöletet. Meg kell bocsátania, gyermekem.

Mata Hari ellenáll: tiltakozik, szidja a „franciákat", akik a halálba küldik. Hogyan bocsáthatna meg nekik?

– Meg kell bocsátania, gyermekem – erősködik Léonide nővér.

Éppen felkel a nap, amikor Vincennes-be érnek. A kocsiban Mata Hari megszorítja Léonide nővér kezét, és hadarva a fülébe súgja:

– Mivel annyira akarja, anyám, megbocsátok.

A halottas menet átlépi a kastély kapuját, átszeli az udvart, majd megáll a vesztőhely mellett. A lőtér szélén már felállt a puskások elmosódó, sötét sora. Hideg van és köd. Elsőként Mata Hari száll ki, majd a kocsi felé fordulva karját nyújtja Léonide nővérnek és lesegíti. Két csendőr fogja közre az asszonyokat, és a vesztőhely felé vezeti őket. Mata Hari könnyed, táncosnőhöz illő léptekkel kerülgeti a tócsákat, nem akarja besározni csinos cipőjét. Oldalán az öreg apáca, akinek karját még mindig nem engedte el, hangosan imádkozik. Clunet úr az elkeseredése súlya alatt teljesen meggörnyedve követi őket.

Egy méterre a vesztőhelytől az elítélt és két kísérője megállnak.

– Csókoljanak meg gyorsan, és hagyjanak – mondja Mata Hari. – A jobb oldalra álljanak. Magukra fogok nézni. Isten önökkel.

Megölelik egymást. Az ügyvéd és az apáca félrehúzódik. Miközben az ítéletet felolvasó tiszt közelebb jön, Mata Hari maga áll a cölöphöz a kivégzőosztaggal szemben. Egy katona odalép hozzá, hogy bekösse a szemét, de elutasítja. Ő, aki az életet annyiszor becsapta, a halállal szembe akar nézni. Barátian int a katonák csoportja felé, majd jobbra fordul, Léonide nővér és Clunet úr felé, háta mögött keresztezi a karjait és átfogja a cölöpöt. A tűzparancs kiadásával megbízott altiszt felemelni készül kardját.

– Uram, köszönöm – fordul hozzá az asszony.

A kard felemelkedik, majd lehull, tizenkét puskalövés dördül. Mata Hari teste lágyan a földre hanyatlik. A kegyelemlövést egy dragonyos altiszt adja meg, golyót repítve a fülébe.

A trombitaszótól kísért tömeg némán elvonul az élettelen test előtt, kivéve azt a kiskatonát, akit Bizard doktor ájultan fektetett a fűre.

Mata Hari állta a szavát: az utolsó pillanatig bátor volt, és az utolsó pillanatig jobbra nézett.

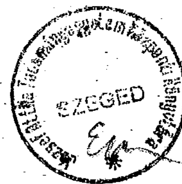
Epilógus

A kém-táncosnő holttestét senki nem kérte ki. A vincennes-i új temetőben földelték el.

Javait 1918. január 30-án árverésen értékesítették. Nevetséges összeg, 14 251,65 frank folyt be, amely a bírósági eljárás költségeit fedezte.

A búcsúlevél, amelyet Mata Hari kivégzése reggelén lányának írt, soha nem jutott el a címzetthez. Jeanne-Louise 1919. augusztus 10-én, amikor éppen Holland Indiába indult, agyvérzésben meghalt. Huszonegy éves volt.

La Monaltière, 1995. május 22.

olt Mata Hari?

ótestű keleti művésznő, aki még táncolni
:sak otthon, a tükör előtt tanult?
ıfényvesztés mestere, aki padlásszobájából
otákba vágyott?
ıdatos csalafinta, aki ujja köré csavarta
elkényeztetett arisztokráciát?
:zatos kémnő, akit veszélyes utakra
lortak álmai?
ıtlan halálraítélt, aki még életében
gteremtette saját legendáját?

Bragance gyermekkorától a haláláig
a különös asszony kalandos életét. A kém-
mő meglepő életútjának pszichológiai
ére is rávilágító regényben a szerző minden
ı tiszteletben tartotta a valóságot, ám
ígot tett kivételes regényírói tehetségéről is.
ıv hosszú ideig a bestsellerlisták élén állt.

ISBN 963-9093-03-3

forint

agance Mata Hari

A 148442

Anne Bragance

Mata Hari

Maga a titok